

TC

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Grafik Tasarım Anasanat Dalı

**TÜRK KÜLTÜRÜNE GÖRE ÇOCUK HİKÂYE
KİTAPLARINDA İLLÜSTRASYON**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kevser SOYDAN

125110134

Danışman: Tez/Yrd. Doc. Nuri SEZER

İstanbul-2014

TC

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Grafik Tasarım Anasanat Dalı Programı

**TÜRK KÜLTÜRÜNE GÖRE ÇOCUK HİKÂYE
KİTAPLARINDA İLLÜSTRASYON**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: Kevser SOYDAN

KABUL VE ONAY

Kevser SOYDAN tarafından hazırlanan ‘‘Türk Kùltürüne Göre Çocuk Hikâye Kitaplarında İllüstrasyon’’ başlıklı bu çalışma, Savunma Sınavı tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tezin/Raporun Türü olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doc. Nuri SEZER

(Danışman)

Üye : Prof. Dr. Güler ERTAN

Üye : Yard. Doc. Bahattin ODABAŞI

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi dönem projesi olarak sunduğum “Türk Kùltürüne Göre Çocuk Hikâye Kitabında İllüstrasyon” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

25.09.2014

Kevser SOYDAN

ONAY

Tezimin/Raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun.....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

25.09.2014

Kevser SOYDAN

ÖZET

TÜRK KÜLTÜRÜNE GÖRE ÇOCUK HİKÂYE KİTAPLARINDA İLLÜSTRASYON

KEVSER SOYDAN

Yüksek Lisans Tezi, Grafik Tasarım Anasanat Dalı

Danışman: Yrd. Doc. Nuri SEZER

Eylül,2014

Bu araştırmada, Türk kültürüne göre çocuk hikaye kitaplarında illüstrasyon adı altında Türk kültürünü yansıyacak hikaye kitapları ve illüstrasyonların yapılması amaçlanmıştır.1.bölümde problemin tespiti yapıldı, Araştırmanın amacı, önemi ortaya konuldu. Araştırma Türk kültürüne göre incelendi. Hikâye kitaplarının çocuklar üzerinde etkisi ve 0-6 yaş grubu ilgisi saptanılmaya çalışıldı. Kitap sevgisi, Türk kültüründen Nasreddin Hoca karakteri üzerinde 7 çocuğa anket uygulandı ve analizleri yapıldı.2.Bölümde ise Kültür ve Türk kültürü nereden gelmiş tirle giriş yapıldı. Türk kültürü tarihi özellikleri, gelenek, görenek, örf adet, bayramlar, müzikten yemeğe kadar Türk kültürü üzerine tüm detaylara inildi. Türk kültürünün yaşadığı bağımsız Türk devletlerinden İslamiyet öncesi Türk devletlerine, en son Kurulan Türk cumhuriyeti hakkında bilgi verildi. Daha sonra Osmanlı sanatın başlaması yani Osmanlı minyatürden resme, Müteferrika matbaası ve matbaacılıktan devam edilerek Başlangıcından günümüze Türk illüstrasyon sanatının gelişimi ve Türkiye’de resimli çocuk kitapları evrimi ele alındı. Dünyada Resimli çocuk kitapları Evrimi ve Grafikerlerinin yaptığı çalışma ve hakkındaki bilgilere de yer verildikten sonra 3.bölüm çocuğa görelilik kavramına göre yazılan 5-6 yaş çocuk edebiyatının bulunması gereken nitelikler saptanıp anlatıldı.

Çocuğa görelilik, yalınlık ve içtenlik, biçimsellik yalınlık, ölçüde yalınlık, düşüncede yalınlık, tiplemede yalınlık, Resimli kitapların çocuğa görelilik kavramıyla ilgili kriterlerden, fiziki özelliklere kadar anlatıldı. Boyut, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, yazım kuralları kitapta dikkat edilmesi gereken her türlü detay dikkate alınarak ayrıntılarıyla yazıldı. İllüstrasyon masal ilişkisi, illüstrasyon ve masal kitabı kavramı ilişkisi, Tasarımcı ilişkisine, tasarlama tasarımcının yöntem arayışına kadar araştırıldı. İllüstrasyon, teknik, yazılım açısından hiçbir detay atlanmadı. Tüm teknikler tek tek anlatıldı. Dijital ortama geçiş, resimleme ve renklendirilmesi, vektörel çizim programından, vektörel ve bitmap grafiklere kadar dijital ortamda boyama yöntemine kadar anlatıldı. Aşamalar tek tek belirtildi. 4.Bölümde Türk kültürünü yansıtan en önemli karakterlerden biri olan Nasreddin Hoca ele alındı. Türk mirası olarak kabul edilen Nasreddin Hoca’nın unutulup unutulmadığı hakkında araştırma ve röportaj yapıldı.1.Bölümdeki Araştırmanın Türk kültürüne göre incelenmesi bölümünde 0-6 yaş çocuklarla anket düzenlendi. Nasreddin Hoca hakkında

sorular soruldu. 4.Bölümün devamında ankette sorulan Nasreddin Hoca hakkında bilinmesi gereken bilgiler yer verildi. Nasreddin Hoca bize neler kattı sorusu cevaplandı. 5.Bölümde çalışmanın literatüre katkısı anlatıldı.

Araştırmanın sonucunda; Çocuklar resimli kitaplarla etkileşimlerinde ilk olarak resimlerine bakarlar. Çocuk için çizilen resimlerin çocuğun zevkine hitap etmesi, çocuğun anlayacağı sadeliği içerirken çocuğun yorum yapmasına da imkân vermesi gerekir. Çocuk resimlerde gerçekliği bulurken, hayallerini de gerçekleştireceği bir dünya ister. Çocuğa görelilik kavramını içinde barındıran bir resim sadeliği, renkleri, boyut ve derinliği içinde barındırmalı ve anlamlı olmalıdır. Çocuğun ilk ilgisini çeken resim olsa da hikâyenin içeriği çocuğu kitaba bağlayan asıl öğedir. Çocuk yaşadığı kültürü kitaplardaki bilgilerle karşılaştırmak ister. Çocuğun ilgisini çeken, çocuğa yol ve yöntem öğreten, çocukta merak ve hikâyeye karşı istek uyandıran hikâyeler çocuğun kitaba bağının artmasını ve yaşamını renklendirmesini sağlar. Çocuğun gelişimini bir bütün olduğunu ve çocuğun birçok uyarıcıya maruz kaldığını düşünürsek resimli kitaplar çocuk için bir pratik alanıdır. Resimli hikâyeye kitaplarının çocuğun gelişimine, sosyalleşmesine faydasının yanında küçük yaşlarda başlanan çocuk edebiyat Kitap ilişkisi çocuğun gelecek yaşamında kitap kültürünün oluşmasına da Zemin hazırlamış olur. Çocukta oluşan kitap kültürü çocuğu yorum yapan, düşünen, araştıran, yaratan ve tartışan bireyler haline getirir. Kısaca çocuğun doğumuyla beraber tanıştığı resimli kitaplar çocuğun başarılı bir yetişkinlik geçirmesine alt yapı oluşturur. Bu durum düşünülerek “Türk kültürüne göre çocuk hikaye kitaplarında illüstrasyon” adı verilen tez için Türk kültüründen Osmanlıya, Osmanlıdan Cumhuriyet tarihine kadar yapılan yapıtlar incelenmiş ve sanatçıların eserleri paylaşılmış bunun üzerine kültürümüzü yansıtan Nasreddin Hoca karakteri ele alınarak incelenmiş, anket yapılmış çıkan sonuçlar tablolatırılmıştır. Yapılan röportajlarda Türk kültürünü örf ve adetlerini benimsetmek istemeyen hiçbir veliye ve çocuğa rastlanmamış, Türk kültürünün korunması desteklenmiştir. Son olarak Nasreddin Hoca bizlere neler kattı soruna ve Nasreddin Hoca hakkında tüm bilgiler verilmiştir. Sonuç olarak Bu araştırmada incelenen kitapların çocuğa görelilik kavramına göre nitelikleri ortaya konmuş, nitelikli bir kitapta bulunması gereken, içinde çocuğa Eğitiminde Türk kültürünün de yansıtılmasını barındıran özellikleri de belirtilmiştir. Son bölümde Çalışmanın Literatüre katkısı anlatılarak sanatsal açıdan yorumlar yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk Kültürünün tarihsel oluşumu, Türk kültürünün çocuk hikâyeye kitaplarına yansıtılması, Röportaj, Anket ve Anket değerlendirilmesi.

ABSTRACT
ILLUSTRATION IN THE CHILDREN STORY BOOKS ACCORDING
TO TURKISH CULTURE

KEVSER SOYDAN

Postgraduate Dissertation Graphic Design Art Major

Supervisor: Assistant Professor Nuri SEZER

September, 2014

In this research, the purpose is to make illustrations and books which are planned to reflect Turkish culture under the name of illustration in the children story books according to Turkish culture. In the first chapter, the problem has been identified. The purpose of the research and its importance have been introduced. The research has been analyzed according to Turkish culture. The effect of story books on children and the interest of children between the ages 0-6 have been tried to be determined. A survey on love of book along with Nasreddin Hodja character from Turkish culture has been applied to 7 children and it has been analyzed. The second chapter has started with the question of where culture and Turkish culture came from. All the details about the historical traits of Turkish culture, customs, folkway, festivals, music style and cuisine have been discussed. Some information has been given about independent Turkish countries where Turkish culture lived, the Turkish countries before Islamic Era and Turkish Republic. Then, the beginning of art in Ottoman Empire that is from miniature to painting, Mütfefferika printing, the development of Turkish illustration since the beginning and the evolution of children books in Turkey have been discoursed. In this dissertation, the evolution of illustrated children books in the world and the studies of graphic designers have taken place. In the third chapter, the necessary qualifications in a book whose target is a child between the ages 5-6 have been identified and discussed according to children literature.

Suitability to children, plainness, sincerity, stylistic simplicity, plainness in measure, simplicity in thought, plainness in typing have been told starting from the criteria in the concept of being suitable to children in the children books to physical characteristics. Size, type of paper, page layout, the rules of writing and all the details that should be taken care in these books have been told within the details. The relationship between illustration and story, notion relationship, designer relationship and designer's pursuit of method have been searched. Nothing in the details has been skipped about illustration, technique and software. All the techniques have been told one by one. The transmisson to digital platform, limning and coloring, vector drawing program, vector graph and bitmap graph nad colring in the digital platform are some of these details. All the steps of these issues have been given.

In the fourth chapter, Nasreddin Hodja who is one of the most important characters to reflect Turkish Culture has been examined. Some interviews and researches have been conducted to detect if Nasreddin Hodja who is accepted as Turkish heritage was forgotten or not. A survey has been done with 0-6 old children in the part of examination of the research of first chapter according to Turkish culture. Some questions have been asked about Nasreddin Hodja. Fourth chapter goes on with the information that takes place in the survey and which should be known about Nasreddin Hodja. The question how Nasreddin Hodja benefitted to us has been replied. In the fifth chapter, the contribution of the study to the literature has been told.

In the end of the study, children look at the pictures in the illustrated books when they first interact with the book. It is necessary that pictures which are drawn for children appeal to children, be plain enough for children and also let the children comment on it. The child both finds the reality in the picture and tries to see a world to make his or her dreams real. A picture that is suitable for children should be plain, colorful and have the size and deepness inside to be meaningful. Even if the child first looks at the picture, the main thing which attracts the child is the content in the story. The child wants to compare the information in the book with the culture he or she lives in. The stories which are attractive, teaching methods and ways to the child, which are intriguing and making the child enthusiastic about the story make the child connected to the book and make his or her life colorful. If we consider that the growth of a child is a complete process and in this process there are lots of stimulus, the illustrated books are areas which are practical. Along with the contribution to child's growth and socializing, the relationship among child, literature and book which starts at a young age paves the way for the child to have a reading culture. This culture makes the child an individual who thinks, searches, comments creates and discusses. In short, the illustrated books that child gets introduced from the birth cause him or her to be a healthy adult. Keeping this in mind, in the dissertation which is called "Illustration in the children story books according to Turkish culture" some works of art from Turkish culture to Ottoman, from Ottoman to the history of the republic have been examined, some works of artists have been shared and the character Nasreddin Hodja who reflects Turkish culture has been examined, a survey has been conducted and its results have been shown on a chart. In the interviews, no one who rejects to adopt Turkish culture and customs has been detected and it has been found that all of them support the conservation of Turkish culture. Finally, all the information about Nasreddin Hodja has been given and the question about his benefits has been replied. In conclusion, the qualifications of the books that are studied for this research according to children suitability have been revealed and the other qualifications that are necessary to keep in a children book to educate the child with Turkish culture are also given. In the last chapter, the contribution of the study to the literature has been told and commented in terms of art.

Key Words: The historical evolution of Turkish culture, The reflection of Turkish culture in the children story books, Interview, Survey and Survey assessment

ÖN SÖZ

Bu tezin konusunu belirlerken ilk düşüncem, çocukken ne istediğimdi. Aşırı tutucu bir ailenin kızı olarak kültürüme bağlı yetiştirildim. Bu özellik Canım Yeğenim Gökçe Soydan Doğduğunda daha çok ortaya çıktı. Ona Yok olmaya yüz tutan Kültürümüzü benimsetmek istemişim. Tez konusu ararken içimde eksikliğini hissettiğim bu konuyu dile getirmek, diğer çocuklara, velilere kaybedilmeye başlanmış bu gelenekleri yeniden kazandırmak adına araştırmaya başladım. Ayrıca velilerin çocuklarına yeterince kitap okumadıklarını anket ve röportajlarda tespit edip, bu konudaki eksiklikleri gidermeyi amaçladım. Türk ve Avrupalı annelerin çocuk yetiştirme davranışlarını Ayıran dikkat çekici özelliklerini de inceledim. Nasreddin Hoca ile ilgili röportaj gerçekleştirdim ve anket uygulaması yaptım. Nedeni Nasreddin Hoca'nın dürüst bir kişiliğe sahip olması, kültürümüzü yansıtması ve kendimize yakın görmemizdir Kitap arkadaştır ve çocuklara bu arkadaşın hayatları boyunca önemli bir rol oynayacağını anlatmalıyız.

Bir ülkede bulunan kitap okuru sayısı, o ülkenin medeniyet yolunda attığı adım sayısına denktir. Tüm dönemlerde hükümetlerin ve insanların düşüncesi, geleceği güzel ve sağlam bireylerin yetişmesi yönündedir. Bunun için insanlara, kitap okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Veli Küçük yaşlarda iken hikâye okuyarak çocuğa da kitap sevgisi kazandırılmalıdır.

“Ağaç yaşken eğilir.” Mantığı ile hareket ederek tüm yatırımlarda olduğu gibi, kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için işe çocuklardan başlamalıdır. 1942’de çıkarılan “Harika Çocuklar Kanunu” ‘nun fikir babası olan Vedat Nedim Tör, kendisini ve inandıklarını şöyle ifade eder, “Ben, yeni bir kuşak yetiştirme davasına inanmış bir adamım. Bu dava ya da çocuklardan başlamak zorunluluğuna inanıyorum.”

Çocuklara kitap alışkanlığı kazandırmak, kolay değildir. Çocuk, kitabı daha uzaktan gördüğünde “Aman ne güzel, acaba içinde ne var?” demelidir. İşte bunu yapabilecek kişi, grafik sanatçısı ve İllüstratörüdür. Grafik sanatçısı ve illüstratör, yazımı ve basımı tamamlanmış kitabı, ilgi çekecek merak uyandıracak kendi kültürüne de uygun bir formda hazırlayıp sunmalıdır.

Tezimin kriterlerinin belirlenmesi aşamasında ve hazırlanma sürecinde manevi desteğini esirgemeyen ve sunduğu kaynaklarla bana ışık tutan, her daim kollayan ve tezimin başarılı olacağına inandıran Tez Danışmanım Yrd. Doc. Nuri SEZER Hocama, Varlığıyla ve bana olan güveniyle beni hep ayakta tutan desteklerini esirgemeyen içinden çıkamayacak durumda kaldığımda beni teselli eden bana güvenen ışık tutan **Yard. Doc. Bahattin ODABAŞI** Hocama, Sevgili Prof. Dr. Güler ERTAN Hoca’ma Lisans yaptığım yıllarda Dekanım olan Desteklerini üzerimden çekmeyen ve Tezimde de Prof.Dr.Nazan Erkmen Hocayla tanışmama ve bilgi almama sebep olan Prof. Dr. Mustafa ARSLAN Hocama, Bilgileriyle kaynaklarıyla destek olan Prof.Dr.Nazan Erkmen

Hocama, Beni hiç tanımadığı halde yardım etmek isteyen ve Tezimin Editörlüğünü yapan Sevgili İzmir'den Berk Çağrı Yurdusever'e, Desteğini benden esirgemeyip yoğun olmasına rağmen bana yardımcı olan Kağan Atsüren ve Köksal Çiftçi Hocalarıma, Tezimin İngilizce Özet Kısmını Yazan Hocam ve yakın arkadaşım Kübra YENEL'e Tezim sürecinde sabah akşam demeden desteğini çekmeyen İllüstratör Erol GÜNEŞ ve sevgili eşi Hülya TEZYILMAZ GÜNEŞ'e, Tezi bitmesine rağmen bana bilgi vermekten usanmayan sevgili dostum Müberra BÜLBÜL'e ,Lisans 'tan Mezun olmama rağmen benden kurtulamayan ve desteklerini üzerimden çekmeyen Sevgili Hocalarım Mahmut Ayhan, Adem DÖNMEZ, Zafer ERZİNCAN, Mehmet PEHLİVAN ve diğer Hocalarıma, Son konumda yorumlarıyla bana güç veren Oktay TIRPANLI , Kerem Erdoğan Ekim Deniz Tuna, Sevim Akkurt Bayrak ,Fatih Mehmet Somun, Mehmet Fatih Erdem, Gülnar Hüsnuoğlu, Hande Yükçü Meral Koç, Yasin Arslan, Zeynep Öney, Sevda Çam Geniş ve destekleyen her daim yanımda olan bütün dostlarıma, 2010'da Dünyaya gelerek bana yaşama sevinci veren Canım Yeğenim Gökçe'ye, Küçüklüğümden beri yüksek mevkie geleceğim güne dua eden ve dualarımı üzerimden çekmeyen Maddi manevi Destekçim Sevgili Annem Keriman SOYDAN ve Babam Beyzat SOYDAN'a Abim Hasan SOYDAN' a, İzmir den bana sevgisiyle Destek olan Sevgili Teyzelerim Müesser Derin ve Gülser ERTAN'a, Almanya'dan bana Destek olan Sevgi Teyzem Fatoş ERTAN, sevgili Kuzenlerim Ayça ve Refuş ERGİL'e , Kardeşten öte arkadaşım Hüsniye YILDIRIMA, Tezim sürecinde beni rahat bırakmayan mutsuz olmama asla tahammül edemeyen benim Can dostum Aygül KARAKAYA, Dünya tatlısı benim küçük arkadaşım ve dostum Arslan RAHSAN ve Annesi Sevgili arkadaşım Sabriye MÜLAYİM'e ve adını sayamadığım pek çok arkadaşıma sonsuz teşekkürler.

Bu çalışmamı, hayatımın her anında olduğu gibi meslek hayatımın şekillenmesi ve eğitimimi daha çok ilerletmem için hiç durmadan maddi manevi emeği olan sevgili annem Kehriban Soydan'a Babam Beyzat Soydan'a Canım yeğenlerim Gökçe Soydan ve Beyzat Soydan'a Canım arkadaşım Aygül KARAKAYA ve Hayatıma Işık veren Nuri SEZER Hocama ve Bahattin Odabaşı Hocama ithaf ediyorum.

Kevser SOYDAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	V
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIII
TABLolar LİSTESİ.....	XVIII

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problemin Tespiti.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	1
1.3.Araştırmanın Önemi.....	1
1.4.Araştırmanın Türk kültürüne göre incelenmesi(Kitap sevgisi üzerine 5-6 yaş grubu anketi).....	2
1.5. Hikâye kitaplarının çocuklar üzerinde etkilerinin araştırılması.....	8
1.6.Hikâye kitapları üzerine 0-6 yaş grubu ilgisi.....	8

2.BÖLÜM

TÜRK KÜLTÜRÜNE GÖRE ÇOCUK HİKÂYE KİTAPLARINDA İLLÜSTRASYON

2.1.Kültür nedir? Türk kültürü nereden gelmiştir.....	10
2.1.a) Türk Kültürü Tarihi.....	10
2.1.b) Türk Kültürünün Özellikleri (Detay).....	11
2.1.c) İçinde Yaşadığımız Türk Kültürünün Özellikleri.....	12
2.1.d) Örf.....	12
2.1.e) Adet.....	13
2.1.f) Gelenek.....	13
2.1.g) Görenek.....	13

2.1.h) Doğum Gelenekleri.....	14
2.1.ı) Milli ve Dini Bayramlar.....	14
2.1.i) Halk Oyunları.....	15
2.1.j) Müzik Kültürü.....	15
2.1.k) Geleneksel Sanatlar-Zanaatlar.....	15
2.1.l) Türk Mutfak Kültürü.....	15
2.1.m) Türk Kültürünün Yaşandığı Bağımsız Türk Devletleri.....	15
2.1-n) İslamiyet Öncesi Türk Devletleri.....	16
2.1-o) Göktürkler.....	16
2.1-ö) Uygurlar.....	16
2.1-p)Türkiye Cumhuriyeti.....	18
2.2.Osmanlıda Minyatür 'den Resme.....	20
2.3.Mütefferika Matbaası ve Matbaacılık.....	26
2.4.Başlangıcından Günümüze Türk illüstrasyon Sanatı'nın gelişimi ve Türkiye'de resimli çocuk kitapları evrimi.....	31
2.5. Dünyada Resimli Çocuk Kitapları Evrimi.....	62

3.BÖLÜM

3.1.Çocuğa Görelilik Kavramına Göre Yazılan 5-6 yaş Çocuk Edebiyatında Bulunması Gereken Nitelikler.....	70
3.2.Çocuğa Görelilik.....	72
3.2.1 Yalınlık Ve İçtenlik.....	76
3.2.1.1.Biçimsel Yalınlık.....	77
3.2.1.1.1. Ölçüde Yalınlık.....	77
3.2.1.1.2. Dilde Yalınlık.....	77
3.2.1.2.İçeriksel Yalınlık.....	77
3.2.1.2.1.Düşüncede Yalınlık.....	77

3.2.1.2.2. Tiplemede Yalınlık.....	77
3.2.2. Resimli Kitapların Çocuğa Görelık Kavramıyla İlgili Kriterler.....	78
3.2.2.1. Fiziksel Özellikler.....	78
3.2.2.1.1. Boyut.....	79
3.2.2.1.2. Kâğıt Cinsi.....	79
3.2.2.1.3. Sayfa Düzeni.....	79
3.2.2.1.4. Harfler.....	79
3.2.2.1.5. Yazım Kuralları (Noktalama işaretleri)	80
3.2.2.1.6. Kapak.....	80
3.2.2.2. Resimleme.....	80
3.2.2.3. Dil ve Anlatım.....	81
3.2.2.4. İçerik.....	82
3.3. Çocuk Kitaplarında Resimleme.....	84
3.3.1. Çocuk Kitapları Resimlemesi Ve Özellikleri.....	85
3.4. İllüstrasyon.....	88
3.4-a) Tanım.....	88
3.4-b) İşlevi.....	89
3.5. Masal.....	90
3.5-a) Tanımı.....	90
3.5-b) Tarihçesi.....	90
3.5-c) Türleri.....	91
3.6. İllüstrasyon ve Masal İlişkisi.....	91
3.6 a) İllüstrasyon ve Masal Kitabı Kavramı İlişkisi.....	92
3.6 b) İllüstrasyon, Masal ve Tasarımcı İlişkisi.....	93

3.6 c) İllüstrasyonların Tasarlanmasında Tasarımcıların Yöntem Arayışı.....	93
3.6 d) Özgün İllüstrasyon.....	96
3.6 e) İllüstrasyon ve Metin ilişkisinde İletişim.....	98
3.6. f) İllüstrasyonda Tasarımcının İşlevi.....	99
3.7 .Çocuk Kitaplarında Tipografi (Yazı Tasarımı Ve Karakter Seçimi).....	101
3.7.1.Çocuk Kitaplarında Çizgi Ve Renk.....	101
3.7.1.1.Resimleme Araçları.....	102
3.7.1.2. Farklı Resimleme Türleri.....	103
3.7.1.3. Doğal Boyalarla Renklendirme.....	103
3.7.1.4.Kuru Boya Tekniği.....	103
3.7.1.5.Sulu Boya Tekniği.....	104
3.7.1.5.a) Kâğıt.....	104
3.7.1.5.b) Resim Altlığı.....	105
3.7.1.5.c)Fırçalar.....	105
3.7.1.5.d) Su Kabı.....	105
3.7.1.5.e) Sünger.....	106
3.7.1.6.Guaj Boya Tekniği.....	107
3.7.1.7.Akrilik Boya Tekniği.....	107
3.7.1.8.Pastel Boya Tekniği.....	108
3.7.1.9.Yağlı Boya Tekniği.....	109
3.7.1.9.a)Kavramlar.....	110
3.7.1.9.b)Yağlıboya Resmin Özellikleri Nelerdir?	110
3.7.1.9.c)Yağlıboya Resim İçin Kullanılan Zemin Nedir?	110
3.7.1.9.d)Yağlıboya Resim ile Suluboya Resim Arasındaki Fark Nedir?.....	110
3.7.1.9.e)Yağlıboya Resimde Kullanılan Malzemeler.....	110

3.7.1.9.f) Yağlıboya Tablo Nasıl Yapılır ve Yaparken Dikkat Edilmesi Gerekilen Hususlar Nelerdir ?	111
3.7.1.9.g) Yağlı boya Resim Nasıl Muhafaza Edilir?.....	111
3.7.1.9.h) Makina ile Yağlıboya Resim Yapılabilir mi ?.....	111
3.7.1.10 Renkli Mürekkep Tekniği.....	112
3.8. Dijital Ortamda Resimleme Ve Renklendirmesi.....	112
3.8.1.Grafik Tasarımı.....	113
3.8.1.1.Vektör Grafikleri.....	113
3.8.1.1.a) Yaygın Olarak Kullanılan Bazı Vektörel Çizim Programları.....	114
3.8.1.1.b) Vektörel Bazlı Popüler Diğer Programlar.....	114
3.8.1.1.c) Yaygın Olarak Kullanılan Vektörel Grafik Formatları.....	114
3.8.1.2.Vektörel Grafiklerin Avantajları ve Dezavantajları.....	115
3.8.1.3.Bitmap Grafikler.....	115
3.8.1.4.Bitmap Grafiklerin Avantajları ve Dezavantajları.....	116
3.9.Çizim Teknikleri.....	116
3.9.1.Renkendirme.....	117
3.9.1.1. Boyama Yöntemleri.....	117
3.9.1.2.Nesneyi Boyama.....	118
3.9.1.3.Canlı Boyama Grubunu Boyama.....	118
3.9.1.4.a) Resimleme Teknikleri.....	119
3.9.1.4.b)Yerli Çizerlerden Resimleme Örnekleri.....	124
3.10. Dijital Çizim ve Renklendirme Aşamaları.....	128

4.BÖLÜM

4.1.Nasrettin Hoca Kimdir?	133
4.2.Nasrettin Hocanın Özellikleri Nasıldı, Nelerdir? Nasıl bir karaktere sahipti, Nasrettin hocanın karakteristik özellikleri.....	133
4.3.Türk kültüründe Efsane yaratan Nasrettin Hoca Karakterinin analizi.....	136
4.3.1-Osmanlı'da Eşeğe Ters Bindirme Cezası.....	137
4.3.1.a-) Evliya Çelebi'de.....	137
4.3.1.b-) Pargalı İbrahim Paşa'da.....	138
4.3.2.-Selçuklu'da Eşeğe Ters Bindirme Cezası.....	138
4.3.2.-a-) Mevlana'da.....	138
4.3.2.-b-) Nasreddin Hoca'da.....	139
4.3.3- İslam'da Eşeğe Ters Bindirme Cezası.....	140
4.3.3.a-) Fatımi Devleti'nde.....	140
4.3.3.b-) Peygamber Döneminde.....	140
4.2.Neden Nasrettin Hoca?	144
4.3.Nasrettin Hoca Bize neler kattı?	146

5.BÖLÜM SONUÇ

5.1.Sonuç.....	150
5.2.Çalışma'nın Literatüre Katkısı.....	151

KAYNAKÇA

İNTERNET KAYNAKLARI

ANKETİN ORJİNALLERİ

ÖZ GEÇMİŞ

ŞEKİL LİSTESİ

Tablo 1.1:Anket üzerine yapılmış değerlendirme tablosu

Şekil2.1. (<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>).

Şekil2.2. (<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>).

Şekil2.3. (<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>).

Şekil 2.4. Uygur harfleriyle yazılmış Türkçe bir kitap, VII. yüzyıl.

Şekil.2.5.Otomatik insan figürlü, El-Hıyel elhendesiye'den,ressamı ebu'l-izzel Cezeri, 1206 tarihli.

Şekil.2.6. Varka ve Gülşah'ın vedalaşmaları, Varka ve Gülşah'dan.ressamı Abdül mümin b.Muhammed el-Hayi,Konya, 1220'li yıllar.

Şekil.2.7. Doktor tarafından hastanın tedavisini anlatan bir minyatür, Cerrahiyetü'l-haniyye'den, 1465 tarihli.

Şekil.2.8. Aslanla boğanın mücadelesi, Kelile ve Dimme'den, 1495 yılı.

Şekil.2.9. Veli Can imzalı iki şehzade, 1580'li yıllar.

Şekil.2.10.Eserlerin Mehmed Paşa'nın huzuruna getirilmesi, Divan-ı Nadirî'den, ressam Nakşi, 1618-22 yılları.

Şekil.2.11. Sultan III.Ahmed'in şehzadelerinin sünnet düğünü şenlikleri, Sürname'den, ressamı Levni, 1720'li yıllar.

Şekil.2.12. Vesiletü't-tuba'a

Şekil.2.13.Vankulu I.ve II.ciltler

Şekil 2.14.Tarihü'l –Hindi'l-Garbi'den bir sayfa

Şekil 2.15. Tarihü'l- Hindi'l-Garbi'den bir harita

Şekil 2.16.Fuyüzat-ı Mıknatsiye

Şekil.2.17. Titanic faciasına yer veren Resimli Kitap dergisinin ilgili sayısının kapağı, Nisan 1912.

Şekil.2.18.İlk Alfabe Kitabı, İlhap Hulusi.

Şekil.2.19 Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Yanık Çocuklar Koçaklaması.Şiir kitabı kapağı, Mustafa Aslıer, 1975

Şekil.2.20. Yurdaer Altıntaş'ın Hayal ve Gerçek Kitabından Hacivat- Karagöz

Şekil.2.21 Vehip Sinan Keloğlan

Karakteri(<http://www.kitap kaynagi.com/product/kusak-yayinlari/vehip-sinan-serisi2>)

Şekil.2.22.Sait Maden'den bir kitap kapağı çalışması.

Şekil.2.23.İsmail Güleç,İnce Memed Karakteri (Güleç.İ.)(Gülgeç, . İnce Memed,<<http://www.atlasmobidik.com/kultur/00243>> (06 Kasım 2005)

- Şekil.2.24.Sadi Pektaş'ın resimlediği alfabe kitabından bir illüstrasyon,Eylül, 1997.
- Şekil.2.25.Cemalettin Mutver'den bir afiş çalışması, 1989.
- Şekil.2.26.Mürşide İçmeli,23 Nisan Çocuk Bayramı Çağrı (İçmeli M.,1985)
- Şekil.2.27.Gülfidan adlı çocuk kitabından bir illüstrasyon, Can Göknil,1992.
- Şekil.2.28.Mustafa Delioğlu'nun resimlediği Küçük Kertenkele adlı çocuk kitabının kapağıdır.
- Şekil.2.29. Şahin Karakoç'un Vakıf Bank Basın Reklamları için hazırladığı İllüstrasyonlardan biri.
- Şekil.2.30.Saadet Ceylan'ın resimlediği Kızamık Olan Fil adlı kitabın kapak illüstrasyonu,Uçar Balık Yayınları 1996.
- Şekil.2.31.Vasconzelos'un Kardeşim Rüzgar,Kardeşim Deniz kitabı için kapak illüstrasyonu, Sama Ilgaz,1990.
- Şekil.2.32.Zeki Dinleniş'den bir illüstrasyon çalışması.
- Şekil.2.33.Ferit Avcı'nın yazdığı resimlediği Kırmızı Fili Gördünüz mü? Adlı çocuk kitabı'nın kapak illüstrasyonu,1996.
- Şekil.2.34.Kirpi ve Kestane masalından bir illüstrasyon, Feridun Oral.
- Şekil.2.35.Ferudun Oral, Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga, kapak illüstrasyonu (Oral,F.,2004) ("MARDİ, Özge, "Çocuk Kitapları resimlemede Karakter Yaratma, Tez, İzmir,2006).
- Şekil.2.36.İsmail Kaya,Sadece Mor Rengi Seven Kral, kapak illüstrasyonu (Kaya İ,1998)
- Şekil.2.37.Ormanın İyilik Meleği adlı çocuk kitabından bir illüstrasyon, Nazan Erkmen. 1995.
- Şekil.2.38. Gürbüz Doğan Ekşioğlu'nun, Kartpostal Albümü(<http://dukkanlar.gittigidiyor.com/KITAPISTAN/KARIKATUR-CIZGIROMAN-FOTOROMAN/>)
- Şekil.2.39. Kahraman İkili Buck McDonald Prods İki hindi, şükran günü menüsünden hindiyi kaldırmak için zamanda geçmişe yolculuk ediyor. İllüstrasyon Tablet çizim Erol Güneş 2014.
- Şekil.2.40.Kağan Atsüren'e ait 1995 yılında Propaganda isimli Tasarım ofisinin birinci yılı için hazırladığı tanıtım kitapçığıdır.
- Şekil.2.41. "STAR WARS" Kağan Atsüren,2014 (<http://www.atsuren.net/>)
- Şekil.2.42.Haluk Erkmen, Kim Kime Ne Dedi, (Erkmen H., 1995)
- Şekil.2.43.Mavi Peri Masalları, illüstrasyon çalışması (Lang , A. (1965).The Blue Fairy Book, Prince Darling Transformed into the Monster. By Longman).

Şekil.2.44.George Cruikshank, The Loving Ballad of Lord Bateman 1839 (Kingman F., 1967: 87)

Şekil.2.45.Leo Lionni , Alexander and the Wind-Up Mouse, kitap kapagi illüstrasyonu (Lionni, L(1987). Leo Lionni , Alexander and the Wind-Up Mouse.Borzoi adition by Alfred A Knopf Inc.)

Şekil.2.46.Adolf Born, Petka z prirodopisu a jine macourkoviny çocuk kitabı illüstrasyonları(Born,A.)Born,A.<http://ano.nsst.jp/layout/shopping/detail.do?p=23483>>(18 Mayıs 2005)

Şekil.2.47.Katalin Szegedi, çocuk kitabı illüstrasyonu (Szegedi, K.) Szegedi, K. <<http://www.picturebook.hu>>(18 Mayıs 2005)

Şekil.2.48.Krisztina Renyi, çocuk kitabı illüstrasyonu (Renyi K.) N, Hogrogian <<http://www.harperchildrens.com/coverimages/large/0688840426.jpg>>(19 Mayıs 2006)

Şekil.2.49.Nony Hogrogian, Armenian Folktale kapak illüstrasyonu (N, Hogrogian)

Şekil.2.50.Choju Giga, çocuk kitabı illüstrasyonu (Giga, C.) Giga, C. <<http://homepages.wmich.edu/~mltotton/5b.jpg> >172(18 Haziran 2005)

Şekil.1.51.Nana Furiya, çocuk kitabı kitap kapagi illüstrasyonu, (Furiya, N. 1997).(Okkyo One Summer's Day.written by Setsuko Hasegava) Grafik Sanatlar Dergisi (1985).Ocak- Şubat Sayısı.

Şekil.3.1.www.google.com. www.nicolejahan.com

Şekil.3.2.www.google.com. Değirmenci ile Baykuş

Şekil.3.3. www.guven-sanat.com

Şekil.3.4.www.hobievi.com

Şekil.3.5.Pastel boya www.uzmantv.com

Şekil.3.6. (<http://www.bilgiustam.com/pastel-boya-nasil-yapilir/>)

Şekil.3.7.(<http://www.bilgiustam.com/pastel-boya-nasil-yapilir/>)

Şekil.3.8. www.yagliboyatablolar.com.tr

Şekil.3.9. (5-6 yaş çocuklarına yönelik 1990-2010 yılları arasında basılan resimli kitapların çocuğa görelilik kavramına göre incelenmesi tez)

Şekil.3.10.www.google.com.bitmap

Şekil.3.11.http://www.peterrabbit.com/en/beatrix_potter/beatrixs_life(Beatrix Potter)

Şekil.3.12.(Ecoline)bir tür sulu boya sanatı ile yapılmış resimleme.(<http://animad.gr/#/en/work-details/children-book-illustration,-ecoline--850>)

Şekil.3.13.(Guaj Boya Tekniği) (<http://www.philiphowe.com/id108.html>)

Şekil.3.14 (yağlı pastel) www.oilpastelsartist.com

Şekil.3.15. Karışık tarzda boya uygulanarak yapılmış bir resimleme (suluboya üzerine guvaj veya akrilik uygulama).

Şekil.3.16.Gölge resim (cut - paper) tekniği.Bu teknik siyah mürekkep ile boyayarak yapılabildiği gibi makasla kesilerek de uygulanabilir.

Şekil.3.17. Albrecht Dürer - Hare, 1502 - Google Art ProjectPublic DomainAlbrecht Dürer - NgGmZAZW17zfhw at Google Cultural Institute, Suluboya (aquarelle) ile yapılmış bir resimleme.

Şekil.3.18. Karakalem ile yapılmış bir resimleme (kurşunkalem veya fügen (kömür kalem) ile de çalışılabilir!) (<http://popstaraturka2013.blogspot.com.tr/2013/07/karakalem-malzemeleri.html>)

Şekil.3.19.(Kolaj tekniği (dergi veya gazete kúpürlerinden kesilerek yapılan bir çalışma türü) ile yapılmış bir resimleme.)

<http://www.aydiner.gen.tr/fotograf-resim/86-2/kolaj/>

Şekil.3.20. Baskı tekniği ile yapılmış bir resimleme örneği

Şekil.3.21. Farklı materyalleri kullanarak yapılan karışık bir teknik. Bu çalışmada figürün saçlarına ve kıyafetlerine bir takım yabancı nesnelere (boncuk,kurdela çiçek, iplik, gibi) uygulanmış.

Şekil.3.22. Digital (bilgisayar ortamında) yapılmış bir resimleme örneği. Burada daha çok vektörel (illüstrator programında) hazırlanmış bir çalışma.(<http://tr.fotolia.com/id/50941233>)

Şekil.3.23.Mustafa Delioğlu

Şekil.3.24.Nazan Erkmen

Şekil.3.25.Saadet Ceylan

Şekil.3.26.Soner Hızarcı

Şekil.3.27.Zerrin Cebeci.

Şekil.3.28.Süleyman Karaoğlu

Şekil.3.29.Ayşin Delibaş Eroğlu

Şekil.3.30.Ayşe İnan Alican

Şekil.3.31.Betül Sayın

Şekil.3.32.Betül Akzambaklar

Şekil.3.33.Ferit Avcı

Şekil.4.1. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Şekil.4.2. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Şekil.4.3. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Şekil.4.4. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Şekil.4.5. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Şekil.4.6. Mustafa Delioğlu, Nasrettin Hoca Fıkraları, Hoca Karakteri (Delioğlu M. 1987)(Delioğlu, M., (1987). Nasreddin Hoca,<
<http://www.atmg.org>> (15 Mayıs 2006)

Şekil.4.7. Melenie Voicke , Nasreddin Hoca Masalları Karakterleri (Voicke, M.) Voicke, M.,<<http://www.farbklecks.net./portfolio/index.htm> (11 Nisan 2006)

Şekil.4.8. Bekir Sıtkı Turhan, Nasrettin Hoca karakteri (Turan B. S., 1996: 1)

Şekil.4.9. Mehmet Güldiz, Nasrettin Hoca Karakteri (Güldiz M., 1997: 27)

Şekil.4.10. Nilgün Bayraktaroğlu, Nasreddin Hoca karakteri (Bayraktaroğlu N., 2003: 4)

Şekil.4.11. <http://www.readliterature.com/hodjastories.htm>

Şekil.4.12. <http://www.readliterature.com/hodjastories.htm>

Şekil.4.13. <http://www.readliterature.com/hodjastories.htm>

Şekil.4.14. (<http://dedekorkut1.blogcu.com/bir-mizah-dehasi-nasreddin-hoca/14617475>)

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1:Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket														
Sorular	YİĞİT KILIÇ 6 YAŞ		MELİKSAN ARSLAN 6 YAŞ		BİLAL ADLI 5,5 YAŞ		YİĞİT ORSOĞLU 12 YAŞ		İLKAN KILIÇ 6 YAŞ		BEREN ÇATAL ÖZELİ 5 YAŞ		GÖKÇE SOYDAN 4 YAŞ	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	X		X		X		X			X	X			X
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?	X		X		X		X		X	X		X		X
Hikâye k itaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	X		X		X		X			X	X			X
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?	X		X		X		X			X	X			X
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	X		X		X			X	X		X			X
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız ?		X	X			X	X		X			X	X	
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız ?	X			X	X			X		X		X		X
Hayalinizde bir karakteriniz var mı?	X			X	X		X			X	X			X
Nasreddin Hocayı sever misiniz?	X		X		X		X		X		X			X
Nasreddin Hoca komik mi?	X		X		X		X		X		X			X
Nasreddin Hoca eğitici mi?	X		X		X		X			X	X			X
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	X		X		X		X			X	X			X
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	X		X		X			X	X		X			X
En Sevdiğin Karakter Hangisidir?	Benten-Benon		Pepe		Spider Man Calyou		Spider Man		Gamble (Kedi karakteri)		Çilek Kaz		Princess Winks	
Büyükünce Hangi Karakter Olmak İsterdin?	Benon		Spider Man		Spider Man		Spider Man		Kendim olmalı		Winks		Winks	
Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu?	Hayır		Hayır		Hayır		Hayır		Evet		Yanıyor		Yanıyor	
Çocuk kitaplarında neler olmalı?	Eğitici ve yeni fikirler içermeli olmalı.		Eğitici ve yeni fikirler içermeli olmalı.		Çizgi ve resimler yer almalı.		Eğitici ve yeni fikirler içermeli olmalı. Her iki konu da yer almalı.		Eğitici ve eğlenceli okuma amaçlı olmalı.		Çizgi, Nasreddin Hoca, Princess Winks, Pepe ve eğitici karakterler.		Yeni fikirler, çizgi ve resimler içermeli olmalı.	
Kitaplar arkadaşın mı?	Evet		Evet		Evet		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
En sevdiğin kitap hangisi?	Dergi Seviyor		Keloglan Masalları		Keloglan Masalları		Harry Potter Safirlik		Kannucuyla Ağustos Bütceği		Princess Winks ve Yedigöller Hikayeleri		Bütün Çizgi Masalları	
En sevdiğin hikâye hangisi?	Dergi Seviyor		Keloglan ve Köşü Cadı		Pepe Hikayeleri		Aldatılan Sahibi Lambası		Kannucuyla Ağustos Bütceği		Çizgi Masalları, Pepe ve Aldatılan Princess Sofia		Princess Sofia	

Tablo 1.1: Anket üzerine yapılan değerlendirme tablosu.

1.BÖLÜM

1.1.Problemin Tespiti

Kitap ve illüstrasyon sektöründeki basılı ortamlarında Batı'ya yönelik bir özentilik olduğu bilinir. Oysaki bizim örf ve adetlerimizin de dünya çapında ilgi gördüğü açık ve nettir. Önceden Batı'ya yönelik çocuk yetiştirilirken şimdi ise Batı, örf ve adetlerin önemini anlayıp ve kültürlerini çocuklarına bir bir öğretmeye başladılar. Ayrıca, illüstrasyon çalışmalarındaki renk, görsellik yani vurgulamaların, tam anlamı ile dizgi düzenlemelere uygun hazırlanmaması; yaş ve renk kavramlarına özensizce çalışılmamasından ötürü bu çalışma hazırlanmış olup, bu sorunlara çözüm aranmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Çocuğun, eğitim sürecine, Türk kültürünün örf ve adetleriyle başladığı ülkemizde, hikâye kitaplarındaki karakterleri yaratırken de yönlendirici olabilecek kavramları analiz etmek gerekir. Hangi aşamaları takip ederek gerçekleştiğini saptamak, Türk kültürüne göre yönlendirilmesinin yansıtılması ortaya konulmaktadır. Örf ve adetler yaşam stili haline gelmektedir. Hem edebi estetik hem de örf ve adet yaşam kalitesi açısından çocukla bağlantılı olarak yapılacak ön araştırma özgün illüstrasyonlar yapılması açısından önemlidir.

Çocuk kitapları resimlerindeki karakterler örnek alındığından, çocuğun estetik açıdan eğitiminde ve kişilik yapısının gelişiminde önemli rol oynar. Bu nedenle illüstrasyon nedir, dünden bugüne nasıl gelmiştir, ünlü yerli ve yabancı illüstratörler kimlerdir, teknik ve yöntem şekilleri süreci örneklerle düzen ve sıra içerisinde sunulmaya çalışılmıştır. Araştırmamda çocuğun hayal dünyasına zarar vermeden ve onun gelişiminde katkısı olacak istek ve arzularında illüstrasyon yol göstericidir. Yaratılacak karakterlerin illüstrasyon sanatçılarına karakter yaratma konusunda faydalı olması açısından ünlü karakterler örnek gösterilerek ayrıntılı bir biçimde ilk oluşumundan bu zamana kadar geçen süreç ele alınarak en iyi şekilde eğitilmesi düşünülmüştür.

1.3.Araştırmanın Önemi

Grafik tasarım, illüstrasyon, kitap sektörü ve eğitim açısından hızla gelişmekte olan ülkemizde çocukluk ergenlik ve olgunlaşma dönemine kadar yaşam süresi bu ülkenin kalite-sini de belirlemektedir. Kitap okuyan çocuk ve okumayan çocuk arasındaki büyük farkı ortadan kaldırmak ve vurgulamak üzerine gidilerek, bu konuda tasarımcıların daha bilinçli ve doğru kurallar çerçevesinde tasarımlar üretmelerini sağlamaktır. Unutmayalım ki ağaç yaşken eğilir. Yayınlanan tüm kitaplarda Batı'ya özentisi ön plandadır. Buna elbette karşı değiliz, fakat çocuklarımız kendi örf ve adetlerimiz, gelenek ve göreneklerimizi de öğrenmeleri gerektiğini düşünmekteyim. Araştırmamda kültür nedir, Türk kültürü nereden gelmiştir, bayramlarımızdan, müzik kültürümüze, geleneksel sanatımıza daha sonra minyatürle başlayan sanat olgu-sunun giderek resmin muhteşem özelliklerini keşfetmekle ayrıntılara özen gösterilmesi, tekniklerin, fırçaların, kısacası; resim eğitimini hem elle hem de bilgisayar ortamında sundum. Kitap sayfası resimleme örneğini vektör el olarak anlattım. Sonrasında tüm bu bilgilerin üzerine Nasrettin Hoca'yı da eklemek istedim. Kültürümüzü örf adet kısacası Türk kültürünü bulduğumuz bu karakteri ele alarak Araştırmamın önemini vurgulamak istedim.

1.4.Araştırmanın Türk kültürüne göre incelenmesi ve (Kitap sevgisi üzerine 5-6 yaş grubu anketi)

Kitap, çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel ve dil gelişiminde önemli eğitim aracıdır. Eğitim ilk baş ailede başlar, çevreyle devam eder, okulda ise pekiştirilir. Çocuk etrafındaki iyiyi ya da kötüyü kendi zihin arşivinde biriktirir. Bu bilgilerin iyi ya da kötü olduğunu anlayamaz. Zamanla yaşadığı tecrübelerle ve edindiği bilgilerle arşivinde ayıklamalar yapar ve iyi ile kötüyü ayıklamaya çalışır. Bu duruma yardımcı olan destekçilerden biride okuduğu kitaplardır. Türk kültürüne göre eğitim, ailenin özellikle annenin öğrettikleri çocuğa benimsetilir. ÖMER ORUÇ- İZMİR 21.Şubat.2013, perşembe günü www.zaman.com.tr yazısında şu bilgiyi araştırmış ve bizlerle paylaşmıştır;

Yaşar Üniversitesi (YÜ) Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Elif Durgel Jagtap, Hollanda'da tamamladığı doktora teziyle kültürler arası bir araştırmaya imza attı. Türk, Alman ve Hollandalı annelerin çocuk yetiştirme davranışlarını inceleyen Jagtap, Türk annelerin itaatkâr, Avrupalı annelerinse bağımsız fertler yetiştirdiğini söyledi.

Yrd. Doç. Dr. Jagtap, Tilburg Üniversitesi'nde yaptığı araştırmada 3-6 yaş grubu çocuk sahibi bine yakın Türk, Alman ve Hollandalı annenin yetiştirme davranışlarını inceledi. Dört yıllık araştırması için Hollanda Eğitim Bakanlığı'ndan mali destek gören Jagtap, Almanya ve Hollanda'da yaşayan Türk göçmen ve Avrupalı annelerin yanı sıra İstanbul'daki Türk annelerle birebir görüştü. Görüşmeler Almanya'da Bochum, Hollanda'da Tilburg, Eindhoven, Rotterdam ve Amsterdam şehirlerinde yapıldı. Annelere, "Nasıl bir birey yetiştirmek istiyorsunuz?", "Çocuğunuzdan beklentileriniz neler?", "Kültürünüzü ne kadar koruyorsunuz?", "Yabancı uyruklu anneleri nasıl buluyorsunuz?" gibi sorular yönelten Jagtap, böylece Türk ve yabancı annelerin çocuk yetiştirmede gösterdikleri davranış farklılıklarını ortaya koydu.

Düşünceleri "Türklerde Saygı Şart"

Elif Durgel Jagtap, araştırmasında şu farklılıkları saptadığını söyledi: "Türk anneler, çocuklarının aileyle yakın ilişkileri olan, terbiyeli, büyüklerine saygılı ve itaatkâr birer yetişkin olarak büyümesini, Alman ve Hollandalı annelerden daha çok önemsiyor. Oysa Hollandalı ve Alman anneler, çocuklarının sağlıklı ve mutlu, kendi ayakları üzerinde durabilen, özerk ve bağımsız bir kişilik geliştirebilen bireyler olarak gelişmesini ön plana çıkarıyor. Öte yandan Türk göçmen anneler de kendi arasında, Almanya da Hollanda kültürünü benimsemelerine göre farklılıklar gösteriyor. İçinde yaşadıkları Avrupa kültürüyle bütünleşmiş Türk annelerin daha çok özerklik vurgusu yaptığını görüyoruz.

Özellikle "Kuralcılık Garipseniyor"

Türk annelerin, yabancı anneleri kimi zaman gaddar bulduğunu da belirten Yrd. Doç. Dr. Jagtap, "İki grup annenin birbirlerine bakış açısı çok farklı. Türk anneleri, yabancı anneleri çok kuralcı ve gaddar buluyor. Küçük çocuklarını odalarında yalnız bırakmalarını çok garipsiyorlar. Yabancı anneler ise Türk anneleri gereğinden fazla yumuşak buluyor." dedi.

"Türk ve Avrupalı Anneleri Ayıran Dikkat Çekici Özellikler şunlardır";

Türk Anneler

*Çocuk itaatkâr yetiştirmeli

*Şefkatli anne

Avrupalı Anneler

*Çocuk özgür yetişmeli

*Kuralcı anne

*Son söz ailede

*Son söz kişide

*Eğitim ve iş, her kapıyı açar

*Mutluluk ve sağlık, her kapıyı açar

*Çocuklar yalnız bırakılmaz

*Çocuklar odalarında yalnız vakit geçirir

Bu araştırma haberini incelediğimizde ise Türk annelerinin kültürlerine ne kadar önem verdikleri çocukları da bu yönde eğittikleri ortaya çıkıyor. Birey Çocuğa daha küçükken onun anlayabileceği şekilde kültürü yavaş yavaş anlatmaya ve yaşatmaya başlar. Onun her hareketini gözler, yanlış yapma oranını en aza indirmeye çalışır. Anne sevgiyle her hareketine müdahale eder, amacı Çocuğu itaatkâr yetiştirmektir. Çocuk yalnız bırakıldığında başına buyruk hareketlerde bulunmasından Anne hoşlanmaz. Evde dahi olsa Ailenin dediklerinden dışarıya çıkılmamalı ailenin prensiplerine uymanın farkındalığına vardırılmalı aynı zamanda da çocuğun hareketleri gözlemlenmelidir. Böylelikle çocuk disipline itilir ve ailenin kültürünü benimsemeye başlar. Okula başlama zamanı yaklaştığında ise eğitimin önemi de daha çok vurgulanmaya başlar. Eğitim ve iş, her kapıyı açar bu yüzden iyi bir okulda okumanın önemi başarının önemi çocuğa aktarılır. Çocuğa daha küçükken onun anlayabileceği şekilde kültürü yavaş yavaş anlatmaya ve yaşatmaya başlanılır. Örneğin; yemekten müziğe, örf adetlerden saygı sevgiye kadar çocuk ailenin kalıbını üstlenmeye çalışır. Tezimin **1.5. Hikâye kitaplarının çocuklar üzerinde etkilerinin araştırılması** bölümü incelenecek olursa Kitap, çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dil gelişiminde önemli bir uyarıcı ve eğitim aracıdır.

Kitapların çocuğun gelişimindeki önemi ise; Çocuğun yaratıcı hayal gücünü genişletir, çocuğun gelişmekte olan iç ve dış dünyasına olumlu katkıda bulunur, çocuk yavaş yavaş hayata hazırlanırken, ona yardımcı olur. Kelime haznesini geliştirdiği için çocuğun duygu ve düşüncelerini ifade etmesini kolaylaştırır. Kendi hayatı dışındaki çevreyi tanımaya, bilgisini arttırmasına ve kendi kültürüyle de pekişmesine ön ayak olur. Başlangıçta çocuk, kolayca elinde tutabileceği, kısa öykülerle, ilginç resimleri içeren küçük kitapları sever. Çocuk büyüdükçe soru sorarak kitapta resimleri bulunan cisimler hakkında daha başka bilgiler de öğrenmek ister. Anne baba, ya da yardımcı öğretmeni (çocuk esirgeme kurumundaki görevli öğretmen) ona resimler üzerinde biraz daha ayrıntılı açıklamalar yaparak bilgi vermelidir. Bu açıklamalar ve bilgilerle kitaptaki resim, çocuk için daha başka bir canlılık kazanır ve yarar sağlar.

Anne babasından ya da eğitimcilerinden sayfaları çevirmeyi ve kitabı yırtmamayı öğrenir. Eğer çocuk kendine göre resimleri daha da güzelleştirmek için boyamak, ya da başka şekiller vermek üzere kesmek isterse, onun bu davranışına kızılmamalıdır. Kitapları yırtmasını önlemek için çocuğa kesebileceği dergiler ya da dergilerden kesilmiş renkli resimler verilmelidir.

Çocuğa verilecek kitaplar daima eğlenceli ve öğretici olmalı, çocukta korku duygusu uyandırmamalıdır. Kitaptaki hikâyelerin dili ve anlatımı, çocuğun anlayacağı gibi sade, resimleri anlamlı olmalıdır. Çocuk kitapları yırtılmaya karşı dayanıklı, bol resimli, resimlerde çocuğun tanıdığı nesnelere, hayvanlar ve insanlar olmasına dikkat edilmelidir. Çocuğa kitap okuyan Ebeveyn ya da eğitimcilerin sesi çocuğa bilgi kapılarını açar. Onu tanımadığı bilgileri bulma yolunda yalnız bırakmaz. Resimli gazete ve dergiler, reklam kitapçıkları çocuğun incelemesi ve sayfalarını çevirmesi için eline verilebilir.

Masal anlatılırken ya da okunurken çocuk, anne babasının ya da eğitimcinin kucağında oturursa kendisini güvende hisseder ve korunduğunu sezer.

Kitap okuma alışkanlığı öncelikle ailede kazanılır. Bu nedenle de Ebeveynler ve eğitimciler çocuğun kitaplarının olmasını desteklemeli, ona sesli kitap okumalı ve eğitimciler ve anne babalar da kitap okuyarak çocuğa iyi bir örnek olmalıdır.

Bir diğer konumuzda 1.6.Hikâye kitapları üzerine 0-6 yaş grubu ilgisi ve (Kitap sevgisi üzerine 5-6 yaş grubu anketi) incelenmesine geçilecek olursa. Bu konuda İsviçreli pedagoğ Piaget, çocukların gelişimlerini evrelere ayırdı.

Doğumdan iki yaşına kadar olan devreyi

“Duyusal, Devinimsel devre” olarak tanımlamaktadır.

Bu devrede düşünce hareketle eşanlımlıdır. Bu dönem çocuğunun dünyası kendine dönüktür ve onun için önemli olan gördüğü, duyduğu, dokunduğu, tattığı ve kokusunu aldığı şekillerdir. Bu dönemde onlara dokunabilecekleri tahta, kumaş, mukavva Kitaplar sunabiliriz. Önemli olan kitaplarla tanışmalarıdır. Yapa Yayınları'nın da bu yaş dönemi çocuklarına alınması gereken kitapların özellikleri hakkında belirttiği gibi;

6. aydan 2-3 yaşına kadar çocuğa sağlam karton veya bez kitaplar alınmalıdır. Bunlar genellikle öğretici kitaplardır. Ve sadece resimlerden oluşmaktadır. Çocuğa çevresini tanıması için yardımcı olurlar. Çocuğun yaşamında yer alan kültürel bağların kazandırılması ve aile, arkadaş, oyun, giysi, beslenme, temizlik vb. gibi ana kavramlar çocuğa resimlerle öğretilmelidir. Çocuğun bu dönemde dili hızlı geliştiğinden karton veya plastik kitaplardan sonra basit öykülere geçilebilir. Okunan öyküler basit olmalı ve öyküden çok anlatanın ses tonu önemlidir. Piaget, bir sonraki devreyi ise iki yaşından yaklaşık yedi yaşına kadar süren “işlem öncesi devre” olarak Adlandırmaktadır. Bu devrede çocuk taklit etmesini öğrenir. Sınıflama ve gruplama bu dönemde öğrenilir. Ayrıca bu dönemin bir başka özelliği ise çocuk, animistik yapıya sahiptir ve bu nedenle cansız nesneyi canlı kabul eder, Onlarla ilişki kurar, konuşur, onları dinler. Kısaca açıklamak gerekirse: çocuğun dünyası, Alice'in harikalar diyarındaki dünyadan çok da farklı değildir. Çocukluk döneminde görülen bu özellikte çocuklar, güneşin, ayın, rüzgârın ve bulutların canlı olduğunu söylerler. Çünkü bütün bu nesnelere kendi kendilerine hareket edebildiklerini görürler ve kafaları karışır, bu yüzden de onların canlı olduklarını düşünürler. Aynı şekilde kitaplarındaki kahramanları ve geçen olayların da gerçek olduğunu düşünerek onlardan etkilenirler. “Dodson” çocuğun okul öncesi dönemi hakkında “Çocuk altı yaşına geldiğinde, kişiliğinin temel yapısı oluşmuş durumdadır ve onun ne tip bir insan olacağını, büyüdüğü zaman başarılı olup olamayacağını, ne tarz bir insanla evleneceğini ve bu evliliğin ömürlü olup olmayacağını büyük ölçüde belirleyen etmen, çocuğun altı yaşındaki kişilik yapısıdır ” demiştir. Son olarak örf adetlerine bağlı çocukların doldurdıkları anketi incelediğimizde 7 çoğun farklı yaşlarda olduğu da göze alınarak şu bilgileri edinildi.

TABLO 1:Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket														
Sorular	YİĞİT KILIÇ 8 YAŞ		MELİKAH ARSLAN 6 YAŞ		BİLAL ADLI 5,5 YAŞ		YİĞİT ORSOĞLU 12 YAŞ		ILKAN KILIÇ 8 YAŞ		BEREN ÇATALOĞLU 5 YAŞ		GÖKÇE SOYDAN 4 YAŞ	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarımız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	X		X		X		X		X	X		X		X
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?	X		X		X		X		X	X		X		X
Hikâye k kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	X		X		X		X		X	X		X		X
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırsınız?	X		X		X		X		X	X		X		X
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	X		X		X		X		X	X		X		X
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız ?		X	X		X		X		X			X		X
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız ?	X			X	X		X		X		X		X	X
Hayalinizde bir karakteriniz var mı?	X			X	X		X		X	X		X		X
Nasreddin Hocayı sever misiniz?	X		X		X		X		X	X		X		X
Nasreddin Hoca komik mi?	X			X	X		X		X	X		X		X
Nasreddin Hoca eğitici mi?	X		X		X		X		X	X		X		X
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	X		X		X		X		X	X		X		X
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	X		X		X		X		X	X		X		X
En Sevdiğin Karakter Hangisidir?	Benon-Benon		Pepe		Spider Man Calyon		Spider Man		Gumbie (Kedi karakteri)		Çilek Kız		Prences Winks	
Büyüünce Hangi Karakter Olmak isterdin?	Benon		Spider Man		Spider Man		Spider Man		Kendim olmak		Winks		Winks	
Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu?	Hayır		Hayır		Hayır		Hayır		Evet		Yanıyor		Yanıyor	
Çocuk kitaplarında neler olmalı?	Hikâyeleri yansıtmalı İkizler olmalı		Karakter Türkçe Çocuklar Okumalı Olmalı		Çocuk Hikâyeleri Yer almalı		Çocuklara özel hikâye olmalı.Çocuklar heral günleri de okumalı		Eğitici nitelikte olmalı.amaçlı olmalı		Çocuk, Nasreddin Hoca Türkçe Okumalı Pepe ve gumbie hikâyeleri		Yahya Kemal,Çilek Kız Pepe, Miki ve İzzet gibi okumalı.Hikâyeler	
Kitaplar arkadaşın mı?	Evet		Evet		Evet		Hayır		Hayır		Evet		Hayır	
En sevdiğin kitap hangisi?	Dergi Seviyor		Keloglan Masalları		Keloglan Masalları		Harry Potter Saffirak		Kannucuya Ağustos Böceği		Prences Winks ve İzzet Türkçe Okumalı		İzzet Çilek Masalları	
En sevdiğin hikâye hangisi?	Dergi Seviyor		Keloglan ve Kök Cadı		Pepe Hikâyeleri		Ağustos Böceği Saffirak Lambada		Kannucuya Ağustos Böceği		Çilek Masalları, Pepe ve İzzet Prences Sofia		Prences Sofia	

Tablo 1.1: Anket üzerine yapılmış değerlendirme tablosu

Hikâye Kitapları isteklerinizi karşılıyor mu? Sorusuna 7 çocuktan 6 tanesi olumlu yönde olduğu tespit edildi.

Hikâye kitaplarında Bolca yazı kullanılmalı mı? Sorusuna 7 çocuktan 4 evet alırken 3 kişi resmi tercih etti.

Hikâye kitaplarında Bolca Resim kullanılmalı mı? Sorusuna 7 çocuktan 6 tanesinin cevabı olumlu oldu.

Yatmadan Önce Hikâye okunmasından hoşlanır mısınız? Sorusuna 7 çocuktan 4 tanesinin olumlu yanıtı oldu.

Hikâye kitaplarında Türk İsimlerimi olmalı? Sorusuna 7 çocuktan 6 olumlu yanıt alındı.

Hikâyelerin gerçeğe yönelik mi? Hayal gücüne yönelik mi? olmasından hoşlanırsınız sorusuna, gerçeğe yönelik 4 kişi Hayal gücüne dayalı olması cevabına ise 2 kişi evet yanıtını verdi.

Hayalinizde bir karakteriniz var mı? Diye soruldu. 7 çocuktan 5 tanesi Evet yanıtını alırken 2 tanesi Hayır tercih etti.

Nasreddin Hocayı sever misiniz? diye soruldu 7 çocuktan 7'side Evet yanıtını verdi.

Nasreddin Hoca komik mi? Sorusuna 7 çocuktan 6'sı Evet yanıtını verirken 1 tanesi Hayır tercih etti.

Nasreddin Hoca eğitici mi? Sorusuna 7 çocuktan 5'i Evet yanıtını verirken 2 kişi ise Hayır tercih etti.

Nasreddin Hoca hikâye kitaplarında bolca yer almalı mı? Diye sorulduğunda 7 çocuktan 6' sının Evet sonucunu aldı.

Nasreddin Hoca halktan biri mi? Sorusuna 7 çocuktan 6'sı Evet derken 1 kişi Hayır

tercih etti.

Evet, Hayır Sorularında incelendiği kadarıyla aileler Türk kültürünü küçük yaştan çocuklara benimsetmeye başladığını, kitap okuma ya da velilere okutma alışkanlığının yaygın olduğunu 7 öğrenci üzerinde yapılan anketle doğrulandı.

Diğer Sorularda ise;

En Sevdiğin Karakter Hangisi Sorusuna 7 çocuktan 2 tanesi Türk karakterleri beğenirken 5 tanesi ise yabancı karakterleri tercih etti.

Büyüyünce Hangi Karakter olmak istiyorsun? Sorusuna ise 7 çocuk 1 kişi kendi karakterinin kahraman olmasını isterken 6 kişi yabancı karakterleri tercih etti.

Türk Kültürü Kitaplara yansıyor mu? Sorusuna ise 7 çocuktan 3 Evet alırken 4 çocuktan ise Hayır yanıtı alındı.

Çocuk kitaplarında neler olmalı? Sorusuna eğitici öğretici yanıtlarını alırken Nasreddin Hoca, Keloğlan hikâyelerine fazlaca yer verilmesi istendi.

Kitaplar Arkadaşın mı? Sorusuna ise; 7 çocuktan 5'i Evet derken 2'si Hayır tercih etti.

En Sevdiğin Kitap Hangisi? Diye sorulduğunda 7 çocuktan 5 tanesi Türk karakteri seçerken 1 tanesi ise yabancı karakteri 1 tanesi ise dergiyi tercih etti.

En Sevdiğin Hikâye hangisi? Diye sorulduğunda 7 çocuktan 1 tanesi Dergi derken 4 tanesi Türk karakteri seçerken 2 tanesi yabancı karakteri tercih etti.

Değerlendirme yapılacak olunursa; Yeteri kadar hikâye kitabı okuma alışkanlığının olmadığı, genelde yabancı karakterlerin tercih edildiği, kültürümüzden karakterler sevilse de bunların hikâye kitaplarına yeterince yansıtılmadığı ortadadır.

Diğer 2.Bölümde ise Kültür ve Türk kültürü nereden gelmiş tiple giriş yapıldı. Türk kültürü tarihi özellikleri, gelenek, görenek, örf adet, bayramlar, müzikten yemeğe kadar Türk kültürü üzerine tüm detaylara anlatıldı. Türk kültürünün yaşadığı bağımsız Türk devletlerinden İslamiyet öncesi Türk devletlerine, en son Kurulan Türk cumhuriyeti hakkında bilgi verildi. Daha sonra Osmanlı sanatın başlaması yani Osmanlı minyatürden resme, Müteferrika matbaası ve matbaacılıktan devam edilerek Başlangıcından günümüze Türk illüstrasyon sanatının gelişimi ve Türkiye'de resimli çocuk kitapları evrimi ele alındı. Dünyada Resimli çocuk kitapları Evrimi ve Grafikerlerinin yaptığı çalışma ve hakkındaki bilgilere de yer verildikten sonra 3.bölüm çocuğa görelilik kavramına göre yazılan 5-6 yaş çocuk edebiyatının bulunması gereken nitelikler saptanıp anlatıldı. Çocuğa görelilik, yalınlık ve içtenlik, biçimsellik yalınlık, ölçüde yalınlık, düşüncede yalınlık, tiplerede yalınlık, Resimli kitapların çocuğa görelilik kavramıyla ilgili kriterlerden, fiziki özelliklere kadar anlatıldı araştırılan tezlerle karşılaştırıldığında bu konuda büyük eksiklikler olduğu saptandı. Boyut, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, yazım kuralları kitapta dikkat edilmesi gereken her türlü detay dikkate alınarak ayrıntılarıyla yazıldı. İllüstrasyon masal ilişkisi, illüstrasyon ve masal kitabı kavramı ilişkisi, Tasarımcı ilişkisine, tasarlama tasarımcının yöntem arayışına kadar araştırıldı. İllüstrasyon, teknik, yazılım açısından hiçbir detay atlanmadı. Tüm teknikler tek tek anlatıldı. Dijital ortama geçiş, resimleme ve renklendirilmesi, vektörel çizim programından, vektörel ve bitmap grafiklere kadar dijital ortamda boyama yöntemine kadar anlatıldı. Aşamalar tek tek belirtildi.4.Bölümde Türk kültürünü yansıtan en önemli karakterlerden biri olan Nasreddin Hoca ele alındı. Türk mirası olarak kabul edilen Nasreddin Hoca'nın unutulup unutulmadığı hakkında araştırma ve röportaj yapıldı.1.Bölümdeki

Araştırmanın Türk kültürüne göre incelenmesi bölümünde 0-6 yaş çocuklarla anket düzenlendi. Nasreddin Hoca hakkında sorular soruldu.4.Bölümün devamında ankette sorulan Nasreddin Hoca hakkında bilinmesi gereken bilgiler yer verildi. Nasreddin Hoca bize neler kattı sorusu cevaplandı. 5.Bölümde çalışmanın literatüre katkısı anlatıldı.

Araştırmanın sonucunda; Çocuklar resimli kitaplarla etkileşimlerinde ilk olarak resimlerine bakarlar. Çocuk için çizilen resimlerin çocuğun zevkine hitap etmesi, çocuğun anlayacağı sadeliği içerirken çocuğun yorum yapmasına da imkân vermesi gerekir. Çocuk resimlerde gerçekliği bulurken, hayallerini de gerçekleştireceği bir dünya ister. Çocuğa görelilik kavramını içinde barındıran bir resim sadeliği, renkleri, boyut ve derinliği içinde barındırmalı ve anlamlı olmalıdır. Çocuğun ilk ilgisini çeken resim olsa da hikâyenin içeriği çocuğu kitaba bağlayan asıl öğedir. Çocuk yaşadığı kültürü kitaplardaki bilgilerle karşılaştırmak ister. Çocuğun ilgisini çeken, çocuğa yol ve yöntem öğreten, çocukta merak ve hikâyeye karşı istek uyandıran hikâyeler çocuğun kitaba bağının artmasını ve yaşamını renklendirmesini sağlar. Çocuğun gelişimini bir bütün olduğunu ve çocuğun birçok uyarıcıya maruz kaldığını düşünürsek resimli kitaplar çocuk için bir pratik alanıdır. Resimli hikâye kitaplarının çocuğun gelişimine, sosyalleşmesine faydasının yanında küçük yaşlarda başlanan çocuk edebiyatı Kitap ilişkisi çocuğun gelecek yaşamında kitap kültürünün oluşmasına da Zemin hazırlamış olur. Çocukta oluşan kitap kültürü çocuğu yorum yapan, düşünen, araştıran, yaratan ve tartışan bireyler haline getirir. Kısaca çocuğun doğumuyla beraber tanıştığı resimli kitaplar çocuğun başarılı bir yetişkinlik geçirmesine alt yapı oluşturur. Bu durum düşünülerek “Türk kültürüne göre çocuk hikaye kitaplarında illüstrasyon” adı verilen tez için Türk kültüründen Osmanlıya, Osmanlıdan Cumhuriyet tarihine kadar yapılan yapıtlar incelenmiş ve sanatçıların eserleri paylaşılmış bunun üzerine kültürümüzü yansıtan Nasreddin Hoca karakteri ele alınarak incelenmiş, anket yapılmış çıkan sonuçlar tablolatırılmıştır. Yapılan röportajlarda Türk kültürünü örf ve adetlerini benimsetmek istemeyen hiçbir veliye ve çocuğa rastlanmamış, Türk kültürünün korunması desteklenmiştir. Son olarak Nasreddin Hoca bizlere neler kattı soruna ve Nasreddin Hoca hakkında tüm bilgiler verilmiştir. Sonuç olarak Bu araştırmada incelenen kitapların çocuğa görelilik kavramına göre nitelikleri ortaya konmuş, nitelikli bir kitapta bulunması gereken, içinde çocuğa Eğitiminde Türk kültürünün de yansıtılmasını barındıran özellikleri de belirtilmiştir. Son bölümde Çalışmanın Literatüre katkısı anlatılarak sanatsal açıdan yorumlar yapılmıştır. Böylelikle araştırma Türk kültürüne göre incelenmiş eksikler tamamlanmıştır.

Sonuç olarak Türk Kültürü'nün gelenekleriyle görenekleriyle sanatıyla yetişen çocukların, tasarlanan hikâye kitaplarında da nelere dikkat edilmesi gerektiği, bunların minyatür sanatıyla başlayan serüvenin çok başka sanatların ortaya çıkmasıyla ve kültürle yoğrulan sanatın bam başka yerlere gelmesinin gelişiminin süreçleri anlatılmakta. El sanatıyla başlayan elde tasarlanan kitapların illüstrasyonların Dijital çağa kendisini bırakmasıyla gelinen son süreçte Tez de genişçe yer aldığı incelenmiştir.

1.5.Hikâye kitaplarının çocuklar üzerinde etkilerinin araştırılması

Kitap, çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dil gelişiminde önemli bir uyaran ve eğitim aracıdır.

Kitapların çocuğun gelişimindeki önemi ise; Çocuğun yaratıcı hayal gücünü genişletir, çocuğun gelişmekte olan iç ve dış dünyasına olumlu katkıda bulunur, çocuk yavaş yavaş hayata hazırlanırken, ona yardımcı olur. Kelime haznesini geliştirdiği için çocuğun duygu ve düşüncelerini ifade etmesini kolaylaştırır. Kendi hayatı dışındaki çevreyi tanımasına, bilgisini arttırmasına, var olan bilgisinin de pekişmesine yardımcı olur. Çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimine katkıda bulunur. Çocuğa dinlemeyi öğretir. Anne baba ile birlikte kitap okumak, çocukla anne baba arasında iletişimin güçlenmesine yardımcı olur. Çocuğa okuma sevgisini aşılar. Çocuk kitaplardan insanları, hayvanları tanımayı ve sevmeyi öğrenir, Sevme, anlama, saygılı olma, hediye etme ve paylaşma gibi birçok kavramı öğrenir. Başlangıçta çocuk, kolayca elinde tutabileceği, kısa öykülerle, ilginç resimleri içeren küçük kitapları sever. Çocuk büyüdükçe soru sorarak kitapta resimleri bulunan cisimler hakkında daha başka şeyler de öğrenmek ister. Anne-baba, ona resimler üzerinde biraz daha ayrıntılı açıklamalar yaparak bilgi vermelidir. Bu açıklamalarla kitaptaki resim, çocuk için canlılık kazanır.

Anne babasından sayfaları çevirmeyi ve kitabı yırtmamayı öğrenir. Eğer çocuk resimleri daha da güzelleştirmek için boyamak, ya da başka şekiller vermek üzere kesmek isterse, onun bu davranışına kızılmamalıdır. Kitapları yırtmasını önlemek için çocuğa kesebileceği dergiler ya da dergilerden kesilmiş renkli resimler verilmelidir.

Çocuğa verilecek kitaplar daima eğlenceli ve öğretici olmalı, çocukta korku duygusu uyandırmamalıdır. Kitaptaki hikâyelerin dili ve anlatımı, çocuğun anlayacağı gibi sade, resimleri anlamlı olmalıdır. Çocuk kitapları yırtılmaya karşı dayanıklı, bol resimli, resimlerde çocuğun tanıdığı nesnelere, hayvanlar ve insanlar olmasına dikkat edilmelidir. Resimli gazete ve dergiler, reklam kitapçıkları çocuğun incelemesi ve sayfalarını çevirmesi için eline verilebilir.

Çocuğa kitap okuyan anne babanın sesi çocuğa bilgi kapılarını açar. Onu tanımadığı şeyleri bulma yolunda yalnız bırakmaz. Masal anlatılırken ya da okunurken çocuk, anne babasının kucağında oturursa kendisini güvende hissederek ve korunduğunu sezer.

Kitap okuma alışkanlığı öncelikle ailede kazanılır. Bu nedenle de anne-baba çocuğun kitaplarının olmasını desteklemeli, ona sesli kitap okumalı ve anne-babada kitap okuyarak çocuğa iyi bir örnek olmalıdır.”(http://www.hamileportal.com/cocuk_ve_kitap_okuma.html)

1.6.Hikâye kitapları üzerine 0-6 yaş grubu ilgisi

İsviçreli pedagoğ Piaget, çocukların gelişimlerini evrelere ayırmıştır ve doğumdan iki yaşına kadar olan devreyi “duyusal, devinimsel devre” (Alp öge G., 2003: 32) olarak tanımlamaktadır. Bu devrede düşünce hareketle eşanlamlıdır. Bu dönem çocuğunun dünyası kendi-ne dönüktür ve onun için önemli olan gördüğü, duyduğu, dokunduğu, tattığı ve kokusunu aldığı şekillerdir. Bu dönemde onlara dokunabilecekleri tahta, kumaş, mukavva Kitaplar sunabiliriz. Önemli olan kitaplarla tanışmalarıdır. Yapa Yayınları'nın da bu yaş dönemi çocuklarına alınması gereken

kitapların özellikleri hakkında belirttiği gibi;

6. aydan 2-3 yaşına kadar çocuğa sağlam karton veya bez kitaplar alınmalıdır. Bunlar genellikle öğretici kitaplardır. Ve sadece resimlerden oluşmaktadır. Çocuğa çevresini tanıması için yardımcı olurlar. Çocuğun yaşamında yer alan aile, arkadaş, oyun, giysi, beslenme, temizlik vb. gibi ana kavramlar çocuğa resimlerle öğretilir. Çocuğun bu dönemde dili hızlı geliştiğinden karton veya plastik kitaplardan sonra basit öykülere geçilebilir. (Yapa Yayınları) Okunan öyküler basit olmalı ve öyküden çok anlatanın ses tonu önemlidir. Piaget, bir sonraki devreyi ise iki yaşından yaklaşık yedi yaşına kadar süren “işlem öncesi devre” (Alp öge, G., 2003: 32) olarak Adlandırmaktadır. Bu devrede çocuk taklit etmesini öğrenir. Sınıflama ve gruplama bu dönemde öğrenilir. Ayrıca bu dönemin bir başka özelliği ise çocuk, animistik yapıya sahiptir ve bu nedenle cansız nesneyi canlı kabul eder, Onlarla ilişki kurar, konuşur, onları dinler. Zihinsel gelişimi devam eden çocuk bir üst düzeye ulaşıncaya kadar yaşayan ve yaşamayan nesnelere arasında ayırım yapamazlar. Kısaca açıklamak gerekirse: çocuğun dünyası, Alice'in harikalar diyarındaki dünyadan çok da farklı değildir. Çocukluk döneminde görülen bu özellikte çocuklar, güneşin, ayın, rüzgârın ve bulutların canlı olduğunu söylerler. Çünkü bütün bu nesnelere kendi kendilerine hareket edebildiklerini görürler ve kafaları karışır, bu yüzden de onların canlı olduklarını düşünürler. Aynı şekilde kitaplarındaki kahramanları ve geçen olayların da gerçek olduğunu düşünerek onlardan etkilenirler. “Dodson” çocuğun okul öncesi dönemi hakkında “Çocuk altı yaşına geldiğinde, kişiliğinin temel yapısı oluşmuş durumdadır ve onun ne tip bir insan olacağını, büyüdüğü zaman başarılı olup olamayacağını, ne tarz bir insanla evleneceğini ve bu evliliğin ömürlü olup olmayacağını büyük ölçüde belirleyen etmen, çocuğun altı yaşındaki kişilik yapısıdır (Dodson, F., 1997: 10)” demiştir.

Belirttiği gibi 6 yaşına kadar çocuğunun kitaptan öğrendiği dünya onun hayatını sür-dürebilmesi için bir temel oluşturmaktadır. Çocuk, öyküleri dinlerken kitaptaki resimlere bakmak hoşuna gider. Çocuk öyküyü veya resimleri severse birden fazla öykü isteyebilir ve tekrar tekrar dinlemekten sıkılmaz. Kendisine okunan öyküyü kitaptaki resimlerden izler. Bu resimler onlar tarafından kolay algılanan, anlaşılır bir biçimde yazılmış ve parlak renkli, özenle hazırlanmış resimler olmalıdır. Çünkü bu resimli çocuk kitapları, çocuğun çevresini tanımasını sağlar. 3-4 yaş çocuğu ise çevresiyle ilgili sorular sorar, bu yaşlardaki çocuklar için uygun olan yine illüstrasyonlu ve kısa metinli kitaplardır. Öykü ya da masalda konu basit olmalıdır. Bu yaş grubundaki çocuklar doğa ve hayvan öykülerine ilgi duyarlar. 4 yaşından sonra, eğlenceli, serüvenli kitapları da sevebilirler. Şiir ve tekerlemeler onların dil gelişimine, hayal gücüne ve ritim duygusunu gelişimine katkı sağlar. Okul öncesi dönemi kapsayan bu dönemde çocuklar yeni kavramları illüstrasyonlarla öğrenirler. Kitaplardaki yazılar genellikle kısa cümleler ve onlara yabancı olmayan kelimelerden oluşur. Ama genelde çocuğun deneyimi olmadığı için bilemediği kelimeler çıkar. Çocuk bunları kitaplar sayesinde öğrenir ve sözcük dağarcığı gelişir. Resimlerin yardımıyla dikkatlerini daha uzun süre kitapta tutabilirler ve öyküyü sonuna kadar dinleyip anlayabilirler. Böylece dikkat süreleri giderek uzar. Bu yaş çocuğu; kitaplarından, dinlemeyi ve çevreleri hakkında yeni şeyleri öğrenirler.”(MARDİ, Özge, “Çocuk Kitapları resimlemede Karakter Yaratma, Tez, İzmir, 2006).

2.BÖLÜM

2.TÜRK KÜLTÜRÜNE GÖRE ÇOCUK HİKÂYE KİTAPLARINDA İLLÜSTRASYON

2.1.Kültür nedir? Türk kültürü nereden gelmiştir

Kültür Toplumların, Kısaca yaşam tarzıdır. Din, Dil, Irk, Yaşama yön veren Faktörlerdir. Ayrıca “Geçmişten günümüze kültür kavramı ile olarak birçok değişik tanımlar yapılmıştır. Bunlardan birkaçını ele aldığımızda, kültür tarihin derinliklerinden günümüze kadar süzülüp saf bir şekilde gelen, zamanın ve insan ihtiyaçlarının doğurduğu, şuurlu tercihlerle, manalı ve zengin bir gelişmiş hayat hazinesi oluşturan; sistemli ve sistemsiz şekilde nesilden nesile aktarılan, bu suret ve tanımla her insan da mensubiyet duygusu, kimlik şuuru kazanılmasını sağlayan; bir toplumun yaşama ve yaşam tarzını belirleyen, insanoğluna çevreyi ve şartları değiştirme gücü veren, nesillerin yaşadıkları zamana ve geleceğe bakışları sırasında geçmişe ait olan atıf düşüncesi geliştiren, bir milleti millet yapan ve onu başka milletlerden ayıran hayat tezahürlerinin bütününe denir. (Tural, Sadık, Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler, Kültür Bak. Yay., 1.bs., Ankara 1988;Ecdad Yay., 2.bs., Ankara 1992).”

“Ayrıca bu hayat tezahürleri ile her milletin kendine has olan milli değerlerini belirlemesine yardımcı olan; inanışların ve toplumsal değerlerin, kabullenişlerin, yaşama şekillerinin bütününe **kültür** denir.(WIESLER, C., kültür ve yaşam tarzı, vikipedi, İstanbul, 2007).”

Kültür, **maddi kültür** ve **manevi kültür** olmak üzere ikiye ayrılır. Maddi kültür olarak, binalar, her türlü araç ve gereçler, giysiler; manevi kültür ise toplumsal inanışları, gelenek ve görenekleri, yaşayış ve düşünce biçimlerini, insancıl değer yargıları olarak tanımlayabiliriz.

“Özellikleri açısından kültür kavramı incelendiğinde, dört ana madde olarak belirtilebilir. Bu dört ana maddeyi önem ve etki açısından sıraladığımızda, **görecilik**; **yani** her toplumun kendine özgü kültürü olduğuna, **tarihsellik**; yani geçmişten günümüze kadar süregeldiğinde, **insan eserliği**; yani hem kültürü oluşturduğuna hem de kültürlerden etkilendiğine, **durağanlık**; zaman içerisinde değişime uğrayıp değişim hızının her topluma göre değişiklik gösterebildiği gibi tanımlarla ele alabiliriz.(ERGİN, Muharrem, Türk dili kompozisyonu, bayrak yayınları, İstanbul, 1994).”

Kültür kavramı işlevsellik açısından incelediğimizde, birey davranışlarını yönlendirerek toplumsal düzeni sağladığını, topluma yararlı bir kimlik kazandırdığını, bir toplumun diğer toplumlarla farklılıklarını ortaya çıkartılmasını kolaylaştırdığını, bireyler arasında dayanışma ve birlik duygusu verdiğini ve son olarak da kişilik gelişimlerinin oluşmasında en önemli bir faktörler grubu olarak görebiliriz.

2.1.a)TÜRK KÜLTÜRÜ TARİHİ:

“TÜRK ADI “Türk” adının anlamı ile ilgili olarak çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Adları “Türk” sözcüğüne benzediği iddia edilen bazı toplulukların

“Türk” milleti ile herhangi bir ilişkisi olmadığı bilimsel çalışmalarla ortaya konmuştur. Bu çalışmalara göre, “Türk” sözcüğü; “güç, kuvvet, güçlü, kuvvetli, cesur, türeli (kanun ve nizam sahibi) ve türeyen, çoğalan” anlamlarına gelmektedir.

Tarihte “Türk” adıyla adlandırılan ilk devlet “Gök Türk Devleti” olmuştur. Coğrafi ad olarak “Türkiye” kavramı, tarihte ilk kez Bizans kaynaklarında yer almaktadır. VI. yüzyılda “Türkiye”, Orta Asya’yı ifade etmek üzere kullanılmıştır. IX. ve X. yüzyıllarda Volga’dan Orta Avrupa’ya kadar olan alana “Türkiye” adı verilmiş (Doğu Türkiye = Hazar ülkesi; Batı Türkiye= Macar ülkesi); XIII. yüzyılda Mısır ve Suriye’de “Türkiye” olarak adlandırılmıştır. Anadolu ise XII. yüzyıldan itibaren “Türkiye” olarak tanınmıştır. Ayrıca bir başka bilgide de;

“Türk kültürü çok eski ve köklü bir kültürdür. Türk kültürü hem göçebe hem de yerleşik özellikler taşır. Türk kültürü karasal özelliklerin etkisinde kalmıştır. Türk kültürü, yayılış alanının coğrafi konumu nedeniyle birçok kültürden etkilenmiş ve bu kültürleri etkilemiştir. Dedelerin adları genellikle torunlara verilir. Pek çok yörede her adın bir sıfatı vardır. Türk ahlakı yiğitlik, kahramanlık üzerine kuruludur. Alp ve gazilikten, yüksek karakterli ve temiz kalpli, korkusuz, inanç ve İrfanı, milliyetperverliktir. Ayrıca cesaret, onur, gurur, şeref, misafirperverlik, dürüstlük ve merhamettir.

2.1.b) Türk Kültürünün Özellikleri (Detay)

1 - Türk kültürünün ocağı yani ilk ortaya çıktığı bölge Orta Asya'dır. (Bu bölge; kuzeyde Sibiryaya, güneyde Himalayalar, doğuda Kingan Dağları ve batıda Hazar Denizi ile çevrelenen geniş bir bölgedir.)

2 - Türkler, çeşitli bölgelere göç etmişlerdir. (Bu göçler sonucunda Türk boylarının önemli bir bölümü Anadolu'ya gelmiş ve yeni kültürlerle etkileşim içinde bulunmuşlardır. Bu kültürler; İslâm kültürü, Yunan kültürü ve İran Pers kültürüdür.)

3 - Türkler, tarih boyunca asla esaret altında yaşamayı kabul etmemiş ve 16 bağımsız devlet kurmuş bir millettir.

4 - Türklerin İslâmiyet ile şekillenen karakterinin en dikkat çeken özelliği, haksızlığa ve zulme karşı olan tepkisidir.

5 - Türk halkı, tarih boyunca birçok imparatorluklar ve süper devletler kurmuş, üç kıtaya nizam vermiştir.

6 - Tarih sahnesinde Müslüman Türkler hemen her dönemde, yönetici vasıflarıyla boy göstermişler, adaletli ve merhametli yönetimleriyle örnek teşkil etmişlerdir.

7 - Farklı kültürlerle ve inançlara sahip, farklı dilleri konuşan birçok milleti aynı bayrak altında ve büyük bir hoşgörü çerçevesinde sevgi ve saygı hudutları içinde yaşatabilmişlerdir.

8 - Orta Asya'daki göçebe hayat tarzından kalma Türk kültür simgelerini günümüzde

de görmek mümkündür.

9 - Çadır, at, halı ve kilim dokumacılığı o dönemlerden günümüze ait simgelerdir.

10 - Ancak daha sonraları Orta Asya'dan çeşitli bölgelere göç eden Türkler yerleşik hayata geçerek **şehirler** ve devletler kurmuş ve yerleştikleri bölgelerde pek çok sanat eserleriyapmışlardır.

11 - Köprüler, çeşmeler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, camilere yüzyıllar öncesinde yapılmış eserlere günümüzde de rastlanabilmektedir

2.1.c) İçinde Yaşadığımız Türk Kültürünün Özellikleri

Türkiye'nin kültürel yapısı, tarihinin derinliklerinden gelen çok zengin ve çeşitli kültürlerin birikiminden oluşmuştur. Türkiye, coğrafi konumu gereği Doğu, Batı, Ortadoğu, Akdeniz, İslam kültürü gibi farklı kültürlerin merkezindedir.

Dünyanın en eski yerleşim bölgelerinden biri olan Anadolu, binlerce yıllık geçmişi ve tarihinde var olan birçok farklı kültürün etkisiyle ender görülen bir kültürel zenginliğe sahiptir. Bu öylesine bir zenginliktir ki, birbirine çok yakın yerleşim bölgelerinde bile bu zenginliğin yarattığı kültürel farklılıkları görebiliriz.

Halk Kültürleri Türkçe, Türkiye nüfusunun %90'ının anadilidir. Konuşulan diğer diller arasında çeşitli Kafkas ve Kürtçe diyalektler, Arapça, Rumca, Latin ve Ermenice gibi 70 kadar dil ve diyalekt yer alır.

Yeni Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine eriştirebilmek için Batı kültüründen de yararlanılması gerektiğine inanan cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, bu amaçla 1928 yılında Arap alfabesinin yerine, Türkçenin ses düzenine **uygun** olarak hazırlanan Latin harflerinin kabul edilmesini sağlar.

En önemli özelliklerinden biri ise örf ve adetleridir. Öyleyse örf ve adet nedir?

2.1.d)ÖRF

Örfler, çoğu zaman toplumun katı beklentileri olarak nitelenen birtakım örnek tutum ve davranışlardır. Örfler, aynı zamanda toplumu, herhangi bir değer sisteminin bünyesini oluşturan temel taşlarını da temsil ederler. Bu değerler sistemi, toplumsal yapının durumuna göre giderek özel bir hukuk sistemine göre ya da o sistemdeki bir yasa maddesine de gerekçe olur. Örflerin bireyle birey, bireyle aile, bireyle komşular ve akrabalar, bireyle halk ve ulus arasın-daki ilişkileri, davranışları, tutum ve tavırları düzenleyen ve belirleyen işlevleri vardır. Toplumun her üyesini sürekli olarak baskı altında tutan örfler, zorlayıcı yaptırıcı ya da yasaklayıcı yaptırımlarıyla bireyin; grupla, cemaatle ya da toplumla uygulamasını sağlarlar. Öte yandan cins, yaş, sınıf ve mesleklere göre belirlenmiş çeşitli örfler bunlar arasında bağlantıyı koruma,

kollama, pekiştirme ve denetleme işlevleriyle de yüküdürler. Örflere karşı çıkma kimi toplumlarda yasaya karşı çıkmayla bir tutulur; hatta zaman zaman yasaların da üstünde tutularak katı ve bağışlamasız bir tutumla birey cezalandırılır.

2.1.e)ADET

Adetler, tıpkı örfler gibi birçok sosyal içerikli ilişkiyi düzenlemekte, yönetmekte ve denetlemektedirler. Toplumsal yaşamın düzenli gitmesinde, kuralların uygulanmasında adetler etkili olmaktadır; örneğin karşılama ve uğurlamalar; yemek ve sofr düzenleri; geçiş dönemleriyle ilgili kutlama ve kutsamalar; kız isteme, nişanlılık ve evlenme usulleri; cinsler, yaş grupları, meslek mensupları arasındaki ilişkilerin biçimleri; selamlaşma, hatır sorma sırasında uyulması gereken kurallar; bayramlar, mevsimler, önemli günlerle ilgili davranış biçimleri; 'yas alma ', 'baş sağlığı dileme' gibi durumlarda söylenecek sözler, takınılacak tavırlar ve tutumlar adetlerin alanına girerler

Adetler çeşitli kökenlerden kaynaklanmış ve biçimlenmişlerdir; bunlar içerisinde geçmiş zamanların yaşama biçimleri, dünya görüşleri, ilginç rastlantı ve olaylar önemli bir yer tutarlar. Bir toplumda, toplumun bütünü ilgilendiren adetler olduğu gibi, çeşitli mesleklerin, mezheplerin, etnik grupların kendilerine özgü adetleri vardır. Adetlerin pratikteki uygulanışını giderek gelenekleşmesini sağlayan bu konuda bilinçli ya da bilinçsiz görev üstlenen yaş ve cins gruplarıyla dinsel liderler, dernek yöneticileri, oyun grubu başkanları bulunmaktadır. Kimi adetler oldukça durağan ve sürekliden, kimisi de zamanla değişebilen niteliktedir. Adetlerden bir bölümü toplumun büyük değişim çalkantısına ayak uydurarak özlerinde ve biçimlerinde sınırlı değişmelere uyararak benliklerini bir dereceye kadar korurken, bir bölümü de tıpkı canlı organizmalar gibi etkinliği ve diriliğini zamanla yitirerek gün gelir ortadan, kalkarlar.

2.1.f)GELENEK

Gelenekler geniş anlamıyla bir kuşaktan ötekine geçirilebilen bilgi, tasarım, batıl inanç, yaşantı biçimi; daha geniş anlamıyla maddi olmayan kültürdür. Dar anlamda ise, kuşaklar boyunca bir toplumun kutsal ya da politik işleri gibi önemli konulardaki görüşlerdir. Gelenekler sözlü ve yazılı olmak üzere iki bölüme ayrılırlar. Tıpkı adetler gibi ancak onlardan daha güçlü olarak toplumsal yaşamın düzenlenmesinde ve denetlenmesinde önemli rol oynarlar. Nitelikleri bakımından genellikle tutucu olan gelenekler aile, hukuk, din ve politika gibi toplumsal kurumlar üzerinde etkilidirler. Pozitif bilimlerde geleneklerin etkisi daha az hissedilmektedir. Bireyin bağlı bulunduğu grubun ya da toplumun geleneklerine karşı çıkması, bu karşı çıkışın derecesine göre bireyin toplulukça aforozundan saldırıya uğramasına, hor görülmesinden alaya alınmasına kadar genişleyen tepki türlerinde biçimlenir. Geleneklerin tıpkı örfler gibi yasalarla belirlenmiş türleri vardır. Yasa, geleneklere ve onlara aykırı davranışlar için verilecek olan cezaları bir ölçüye sokmaya çalışır. Gelenekler, yasalardan çok daha geniş bir alanı etkilerler.

2.1.g)GÖRENEK

Göreneğin örf, âdete, geleneğe bakarak yaptırım gücü daha zayıftır. Örfteki yapılm

zorunluğu, adet ve gelenek deki yapılmalı özelliği görenekteki yapılabılme özelliğini alır. En yalın tanımıyla bir şeyi görüle geldiği gibi yapma alışkanlığı olan görenek, öteki sosyal alışkanlık gibi gerekli ve uygun görülenleri kapsar. Ama bunların mutlaka yerine getirilmesini istemez. Öteden beri yapıla gelmekte olan, fakat henüz adet durumunu kazanmamış olan bu davranış biçimlerine grubun, toplumun gelişmesin uygun yenilikler eklenir. Bunlar süreklilik kazandığı gibi, bir süre sonra ortadan kalkabilirler. Görenekler, günlük yaşantımızın gerekli gördüğü ilişkilerin düzenlenmesinde, bireyler arasındaki sürtüşmeleri azaltmakta, toplumsal ilişkilerin kolaylaşmasında, belirleyici rol oynarlar. Komşu ziyaretlerinde, hasta yoklamalarında alış-verişte, ortak taşıtlara inip binmede, tanışma ve tanıştırmalarda nasıl davranılacağını belirleyerek ilişkilerin düzenli gitmesine yardımcı olurlar.” (<http://www.msxlabs.org/forum/satirlarla-turkiye/4944-turklerde-orf-adet-gelenek-ve-gorenekler.html#ixzz39PwCq4O0>)

2.1.h) Doğum Gelenekleri

Geçiş dönemlerinde ilki olan doğum dünyanın her yerinde olduğu gibi Anadolu’da da her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk sadece anne babanın değil aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyunu da sevindirmektedir. Çünkü her doğum aile bireylerinin sayısını artırmaktadır.

2.1.ı) Milli ve Dini Bayramlar

Şehir ve kasabalarda bir şenlik havası içinde kutlanan bu bayramların (30 Ağustos Zafer Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, Kurtuluş Bayramları gibi) askeri geçitler, fener alayları gibi resmi gösterilerinde gelenek olan tek öğe seğmenler, zeybeklerin özel kıyafetleriyle gösterilere katılmalarıdır. Ayrıca dini bayramlarımız dini bayramlar, dinimiz açısından önemli ve kutsal sayılan günlerde kutladığımız sevinçli günlerimizdir. İslam’da iki bayram kutlan-maktadır: “Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı”

Ramazan Bayramı: Ramazan ayının sonunda kutlanan üç günlük bayramdır. Ramazan bayramının kutlanma nedeni, aynı ayda, topluca tutulan oruçların ve diğer ibadetlerin sonucunda elde ettiğimiz sevaplardır. Bu bayramda herkes birbirini kutlar, çocuklar en güzel şekilde giydirilir, yanaklarından öpülür, ceplerine harçlıklar konur, şeker ve çikolatalar ikram edilir. Büyükler de birbirine sarılır; küslükler unutulur; tatlıya bağlanır.

Kurban Bayramı: Kurban bayramının kutlanması tarihsel bir olaya dayanır. O da Hz. İbrahim’in, çok sevdiği oğlu İsmail’i, Allah yoluna kurban olarak adamasıdır. Şefkat ve merhameti çok yüce olan Allah, elbette İsmail’in kurban edilmesine izin vermemiş, onun yerine bir koç kesmesini emretmiştir. Bu durum, Allah’a olan sevginin ve bağlılığın bir işareti olarak kuşaktan kuşağa günümüze kadar gelmiştir. Kurban bayramında Müslümanlar dört gün boyunca bayram eder; kestikleri kurbanların etlerini dostları ve ihtiyaç sahibi kimselerle paylaşırlar. Bayramlarda Allah’ın rahmet ve şefkati insanların yüreklerine iner; insanlar daha hoşgörölü ve sevecen olurlar.”(<http://www.forumlordu.com/İslamiyet/89064-dini-bayramlarımız->

nelerdir.html)

2.1.i) Halk Oyunları

Halk oyunları düğünlerde, nişanlarda, askere uğurlamada, yaylaya çıkış ve inişte, doğumlarda, dini ve milli bayramlarda, kazanılan zaferin sonunda, ferefe, barana, sıra gezmesi, yaren sohbeti gibi toplantılarda oynanmaktadır. Oyunlar genellikle oyun oynamaya elverişli açık alanlarda oynandığı gibi kapalı yerlerde oynanır.

2.1.j) Müzik Kültürü

Genel kültürel yapıdaki bu zenginlik doğal olarak müzik kültürümüze de yansımaktadır. Türkiye coğrafyasında oluşmuş ve yaşayan "müzik türlerini" genel bir yaklaşımla üç başlık altında toplayabiliriz: Geleneksel, çağdaş ve popüler müzik.

2.1.k) Geleneksel Sanatlar-Zanaatlar

Geleneksel Türk El Sanatlarını; halıcılık, kilimcilik, cicim zili, sumak, kumaş dokumacılığı, yazmacılık, çinicilik, seramik çömlek yapımıcılığı, işlemecilik, oya yapımıcılığı, deri işçiliği, müzik aletleri yapımıcılığı, taş işçiliği, bakırcılık, sepetçilik, semercilik, maden işçiliği, keçe yapımıcılığı, örmecilik, ahşap ve ağaç işçiliği, arabacılık gibi sıralanabilir. Geleneksel el sanatlarımızdan dokumaların hammaddeleri yün, tiftik, pamuk, kıl ve ipekten sağlanmaktadır.

2.1.l) Türk Mutfak Kültürü

Beslenme biçimleri, içinde bulunulan kültürel coğrafi, ekolojik-ekonomik yapıya ve tarihsel sürece göre şekillenmektedir. Türk mutfağı denildiğinde yiyecekler içecekler, bunların hazırlanması, pişirilmesi, korunması; bu işlemler için gerekli araç-gereç ve teknikler ile yemek yeme adabı ve mutfak çevresinde gelişen tüm uygulamalar ve inanışlar anlaşılmalıdır. Türk mutfağındaki çeşit zenginliği birçok etkene bağlıdır.

Kısa bir ifadeyle orta Asya ve Anadolu topraklarının sunduğu **ürünlerdeki** çeşitlilik, uzun bir tarihsel süreç boyunca birbirinden farklı birçok kültürle yaşanan etkileşim, Selçuklu ve Osmanlı gibi imparatorlukların saraylarında gelişen yeni tatlar, mutfak kültürümüzün yeni yapısını kazanmasında rol oynamıştır. Ayrıca mimari, giyim kuşam, süsleme gibi sanat dallarında da özel kültürel özelliklerimizi yansıtan çalışmalar vardır.

2.1.m) Türk Kültürünün Yaşandığı Bağımsız Türk Devletleri

Türkiye Cumhuriyeti

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Azerbaycan
Türkmenistan
Özbekistan
Kazakistan
Kırgızistan
Tacikistan”(http://turk-kulturunun-ozellikleri.bunedir.org/)

2.1-n) İslamiyet Öncesi Türk Devletleri

Hun İmparatorlukları Asya Hunları Asya Hun Devleti, tarihte bilinen ilk Türk devletidir ve Orta Asya’da yaşayan Türk boylarını bir araya getirerek, siyasî birliği sağlamıştır. Kuruluşu hakkında kesin bilgiler bulunmamakla birlikte, M.Ö. 220 yıllarından Teoman tarafından kurulduğu ve devletin Mete tarafından bir imparatorluk hâline getirildiği, Çin kaynaklarından anlaşılmaktadır. Mete zamanında Hun İmparatorluğu; Sibiryaya, Çin Denizi, Japon Denizi ve Hazar Denizi arasında kalan topraklara hâkim olmuştur.

Mete’nin ölümünden sonra, Asya Hun İmparatorluğu, gücünü bir süre daha korumuş, ancak devlet yönetimindeki veraset sistemi, yani devletin hükümdar ailesinin ortak malı olarak kabul edilmesi ve imparatorun her çocuğunun yönetimi ele alma hakkı bulunması ve Çinli prenseslerle evlilik sonucunda yaşanan karmaşalar nedeniyle devlet, Doğu ve Batı Hun İmparatorluğu olmak üzere ikiye bölünmüştür.

Hun İmparatorluğu, kurulduğu coğrafî bölgenin yapısına paralel olarak at yetiştiriciliğine ve hayvancılığa dayalı bir ekonomiye sahiptir. Bu ekonomik yapı, devletin askerî başarısını da beraberinde getirmiştir. Tarıma elverişli olmayan uçsuz bucaksız bozkırda, at yetiştiren Hunlar, Mete zamanında hem askerî, hem sosyal hem de ekonomik bakımdan oldukça başarılı bir merkezî devlet sistemi kurmuşlardır.

2.1-o)Göktürkler

Göktürkler, tarihte Türk adı ile kurulmuş ilk devlettir. Hun İmparatorluğunun zayıflaması ve dağılmasından sonra 552 yılında Türk boyları arasında hâkimiyet sağlanarak Göktürk Devleti kurulmuştur. 745’te Uygurlar, İkinci Doğu Göktürk (Kutluk) Kağanlığını mağlup etmesiyle, Göktürk devleti yıkılmıştır. Göktürk dönemi ile ilgili olarak, aynı dönemden Orhun Yeni şey vadisine dikilen ve Göktürk alfabesi kullanılarak yazılan Orhun abidelerinden bilgi alınabilmektedir.

2.1-ö)Uygurlar

745-840 yıllarında Orta Asya’da Uygurlar hâkimiyet sürmüşlerdir. Göktürk Devletinin yıkılmasından sonra kurulan Uygur Kağanlığı, yerleşik hayata geçilmesi ve ticaretle uğraşılması bakımından Türk tarihinin en önemli dönemlerinden birini teşkil etmektedir. 840 yılında Uygur hakimiyeti sona ermiştir.

İslamiyet Öncesi Türk Devletlerinde Devlet Yönetimi:

İl: İslamiyet öncesi Türk devletlerinde “İl” sözcüğü, devleti ifade etmek için kullanılmıştır.

Han, Hakan, Kağan, Yabgu, Tanhu: Devlet yöneticileri veya imparatorlar İslamiyet öncesi Türk devletlerinde Han, Hakan, Kağan, Yabgu veya Tanhu olarak adlandırılmıştır.

Kut: Türk inanış ve düşünüş siteminde, devleti yönetme yetkisinin Tanrı tarafından Türk Kağanına verildiği kabul edilmektedir. Bu düşünceye “Kut” adı verilmektedir.

Tigin: Kağan’ın erkek çocuğuna “Tigin” adı verilmektedir.

Şad: Kağan’ın erkek çocuklarının, devlet yönetiminde tecrübe kazanmaları için ülkenin çeşitli bölgelerinde “Şad” adı verilen kişilerin yanında eğitilmeleri sağlanırdı.

Hatun: Devlet yönetiminde Kağan’ın yanında yer alan eşi, “Hatun” olarak adlandırılır ve Hakan sefere çıktığında ülke “Hatun” tarafından yönetilir, elçiler “Hatun” tarafından kabul edilir. Bu anlayış, Türk kültüründe kadına verilen değeri göstermesi bakımından da önemli bir anlayıştır.

Veraset Sistemi: İslamiyet öncesi Türk devletlerinde Kağan’ın ölümünden sonra tahta kimin geçeceği hususunda belirli bir sistem yoktur. Devlet, Kağan’ın ailesinin ortak malı olarak kabul edildiğinden, Kağan’ın erkek çocuklarından herhangi birinin tahta talip olması veya tahtı ele geçirmek için diğer kardeşleri ile mücadeleye girişmesi sık yaşanan durumlardan biriydi. Belirli bir devlet teşkilatı oluşturan Mete’den sonra bile, İmparatorluk kardeşler arasında Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu durum, Türk devletlerinin kısa sürede bölünmesine ve gücünün zayıflayarak yıkılmasına neden olmuştur.

İkili Sistem: Devlet; doğu-batı veya sağ-sol olmak üzere ikiye bölünerek yönetilmiştir. Türk inanç ve düşünüş sisteminde doğu, kutsal kabul edildiğinden devletin merkezi doğuda bulunmuştur ve devletin başına da doğuda bulunan Kağan geçmiştir. Batıya ise, Kağan’ın kardeşlerinden biri veya Kağan’ın oğlu atanmış, bu kişiye de “Yabgu” ünvanı verilmiştir.

Kurultay-Kengeş: Devlet, Kağan ailesinin malı olarak kabul edilmekle birlikte, devlet işleri, “Kurultay” veya “Kengeş” olarak adlandırılan danışma meclisi aracılığıyla yürütülmüş; çeşitli sosyal, askerî, siyasî ve dinî konular bu Kurultaylarda görüşülüp, karara bağlanmıştır.

Toygun: Kurultaya katılma hakkı bulunan kişilere “Toygun” adı verilmektedir.

Toy: Kağan tarafından düzenlenen yemekli toplantılar ve eğlenceler “Toy” olarak adlandırılmıştır.

Başkentler: Hun ve Göktürk döneminde “Ötüken”, Uygur döneminde ise “Karabalğasun-Ordubalık” başkent olarak kabul edilmiştir.

Aygucı: Başbakan

Buyruk: Bakan

Bitikçi: Sözlük anlamıyla “Yazan, yazıcı” anlamına gelen bu sözcük, İslamiyet öncesi Türk devletlerinde “Kâtiplere, devletin yazışmalarını yapan kişilere unvan olarak verilmiştir.

Tamgacı: Devletin dış işlerinden sorumlu olan kişiye “Tamgacı” adı verilmiştir.

Tarkan: İslamiyet öncesi Türk devletlerinden ordu komutanları “Tarkan” ünvanı ile anılırdı.

Apa: Devlet içerisinde çeşitli görevleri olan sivil yöneticiler “Apa” olarak adlandırılır.

Tudun: Devletin vergiye bağladığı diğer devletlerden vergilerin tahsili ve denetimi işi “Tudun” adı verilen memurlar tarafından yapılmıştır.

Yargucu: Yargıçlar

Yargu: Hakan’ın başkanlık yaptığı mahkemeler. Siyasi suçlara bakılırdı

Ağılığ: Hazine görevlisi

İslamiyet Öncesi Türk Toplumunda Din ve İnanış:

İslamiyet öncesi Türk toplumunda “Gök Tanrı Dini” olarak adlandırabileceğimiz bir dinî inanış hâkimdi. Bu inanç sistemine göre “Gök Tanrı” göğün yedinci katında oturmaktaydı. Dünya; yer, gök ve yer altı olmak üzere üçlü bir yapıda kabul edilmekteydi. “Gök Tanrı’nın Türk hakanına dünyayı idare etmesi için “Kut” verdiği inanırdı.

Şamanizm: İslamiyet öncesi Türk toplumlarında dinî törenler “Şaman’lar (Kam, Baksı) tarafından idare edilmiştir.

Atalar Kültü: Türkler, hayatın ölümden sonra da devam ettiğine inanırlardı. Bu nedenle ölen atalarını unutmazlar, onları belirli dönemlerde anarlar ve onlar için çeşitli büyüsel uygulamaları yaparlardı. Bu uygulamalar “atalar kültü” olarak adlandırılmaktadır.

Tabiat Kuvvetlerine İnanma: Eski Türk inancına göre, her varlığın bir ruhu vardır. “Yer Su” ruhları olarak adlandırılan bu inanış, eski Türk inanç sisteminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Sadece Uygurlar, yerleşik hayata geçtikten sonra Manihaizm ve Budizm’i, Hazarlar Musevilik inancını, Bulgarlar ise Hıristiyanlık inancını kabul etmişlerdir.

Eski Türklerde Aile: İslamiyet öncesi Türk toplumunda aile, toplumun temel yapı taşı olarak kabul edilmiş ve aile hayatına çok önem verilmiştir. Türklerde erkek, aile reisi olarak kabul edilmiş, ancak kadına da toplumsal yaşam içerisinde çok değer verilmiştir. Türklerde “Tek Eşli” evlilik biçimi görülmektedir.

2.1-p)Türkiye Cumhuriyeti

Şekil2.1. (<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>).

Osmanlı İmparatorluğu’nun ekonomik ve askerî anlamda yaşadığı çöküş, I. Dünya Savaşı’nın ardından imparatorluk topraklarının işgal edilmesine neden olmuş,

23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulmuş, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Türk milleti tarafından verilen milli mücadelenin ardından TBMM’de 29 Ekim 1923 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti” kuruluşu ilan edilmiştir.

Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte, Türk kültür ve sanat hayatında da önemli değişimler yaşanmıştır. Yeni devlet, millî kültür üzerine inşa edildiğinden, Türk dili, edebiyatı ve tarihi ile ilgili çalışmalar bu dönemde hız kazanmıştır. Yeni devletin temelleri, her şeyden önce Türk kültürüne dayanmaktadır. Kültürel anlamda yaşanan bu yenilik, devlet yönetimi ve sisteminde de görülmektedir. Cumhuriyet’in ilan edilmesi, Halifeliğin ve Saltanatın kaldırılması, Latin harflerinin kabulü gibi yenilikler, çağdaş Türkiye Cumhuriyeti devletinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Şekil2.2. (<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>).

Mustafa Kemal Atatürk’ün “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli dildir, kültürdür.” sözleri Türk kültürü temeline dayalı millî devlet anlayışı, Kurtuluş Savaşı sonrasında yapılan çalışmalarda da kendini göstermektedir.

İkinci Meşrutiyet’in ilanından sonra Ziya Gökalp ve Fuat Köprülü tarafından “Halk Bilimi”ni tanıtmak amacıyla kaleme alınan yazılar ve sonrasında yapılan alan araştırmaları ile elde edilen veriler, Türk kültürü ile ilgili bilimsel çalışmaların hız kazanmasını sağlamıştır. Bu dönemde kültürel çalışmalar “Türk Yurdu”, “Türk Ocağı” ve “Türk Derneği” gibi dernekler tarafından yürütülmüştür.

1 Kasım 1927’de kurulan “Anadolu Halk Bilgisi Derneği”, bir süre sonra adını “Türk Halk Bilgisi Derneği” olarak değiştirmiştir ve bu dernek, Türk kültürü ile ilgili çalışmalar yapan ilk bağımsız bilimsel organizasyon olarak tarihe geçmiştir. Derneğin ilk yayın organı olan “Halk Bilgisi Mecmuası” ve daha sonra çıkardığı “Halk Bilgisi Haberlerindeki” yazılar, bu dönem halk bilimi çalışmalarının akademik ve bilimsel zemine oturtulması bakımından önemlidir.

Şekil2.3. (<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>).

1931 yılında Türk Ocaklarının kapanmasıyla birlikte, 1932’de Halkevleri kurulur. Halkevleri, çıkardığı dergiler ve yaptığı araştırma ve eğitim faaliyetleriyle Türk kültür ve sanatının gelişmesine katkı sağlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk döneminde, çağdaş Türkiye Cumhuriyeti’nin “millî mimari, millî sanat ve millî kültür” temeline dayalı bir devlet olması için çalışmalar yapılmıştır ve Atatürk bu dönemde dil, tarih ve kültür araştırmalarına büyük önem vermiştir. 1931’de “Türk Tarih Kurumu”, 1932’de de “Türk Dili Tetkik Cemiyeti” Türk tarihi ve dili alanında çalışmalar yapmak üzere kurulmuştur.

1939’da Ankara Üniversitesi, DTCF’de Pertev Naili Boratav ve 1960’lı yıllarda Mehmet Kaplan tarafından Atatürk Üniversitesi’nde yürütülen çalışmalar, Türkiye’de halk kültürü ile ilgili çalışmaların bilimsel ve akademik bir zeminde yürütülmesini sağlamıştır. (<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>).”

2.2.Osmanlıda Minyatürden Resme

Türk kitap resimlemeciliğinin kökleri Uygur Türkleri’ne kadar uzanır. O dönemlerden günümüze kalan resimli ve minyatürlü kitaplar, Türk kitap resimciliğinin çok eski tarihlere dayandığının birer göstergesidir. “M.Ö. I.yüz yıldan, M.S. X.III. yüz yıla kadar Orta Asya’da ayrı ayrı devletler kurarak yaşayan ve köklü kültürleri ile tarihe derin bir iz bırakmış olan Uygur Türkleri, güzel sanatlar, özellikle minyatür sanatı sahasında önemli bir yer işgal etmişlerdir.”(BİNARK, İsmet, Ankara, 1978, sy,12,s.274.).

Mani dininin ve Budizm’in etkisi altındaki Uygurlar, Mani dinin kitabını ve Budizm’le ilgili kitapları birçok nüsha olarak hazırlayıp çoğaltmışlar ve resimlemişlerdir. Uygur Türk Şehirlerinde bulunmuş resimli ve minyatürlü kitaplar, kitap resimleme sanatının, Türk tarihinde çok eski bir geçmişe sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Şekil 2.4. Uygur harfleriyle yazılmış Türkçe bir kitap, VII. yüzyıl.

Anadolu Türkleri ise minyatür sanatının ilk olarak 12.ve 13. Yüzyıllar arasında Artuklu döneminde uygulamaya başlamışlardır. “12yy’nin. ilk yarısından 13.yy’nin ilk çeyreğine kadar Artuklu emirleri’nin minyatür sanatına destek verdikleri, Türkiye’de ve Türkiye dışındaki kütüphanelerde bulunan minyatürlü kitaplardan anlaşılmaktadır. Artuklu yönetimindeki Diyarbakır’ın (Amit) Maden işleri İşleme Merkezi, zengin ve hareketli bir ticaret şehri olduğu 12.yy’ın sonlarında,

şehirde 140.000 cilt kitap bulunduğu bilinmektedir.”(TANINDI, Zeren,Ankara, Ekim 1996,s.3.).

Artuklu döneminin en önemli eserleri olarak, el –Sufi tarafından yazılan ve ressamı hakkında bilgi sahibi olmadığımız Suvar el-kevakip el-sabita, mühendis Ebu-l-izz, El-Cezerri'nin teknik buluşlarını topladığı ve resimlediği el-Hıyel, El-Hendesiye ve Abdül Cabbar, b.Ali'nin yaptığı Kitap El-Haşaîş adlı eserleri sayabiliriz. Bu eserlerden Kitap El-Haşaîş, Anadolu Hekim Dioskorides (M.S.2.yy)'in Materia Medica adlı botanik ve Zooloji kitabı'nın 9.yy'da Süryanice 'ye ve sonra Arapça'ya yapılan çevirileri'nin resimli bir kopyasıdır. Kitap El-Haşaîş adıyla Arapçaya çevirilen bu eserde 600'den fazla bitki ve 200'den fazla hayvan tasvirine, ayrıca insan figürlerine'de yer verilmiştir. Ve bu eserin orta çağda başka kopyaları da yapılmış, bundan resimlerini Abdül Cabbar b.Ali'nin yaptığı 1288 tarihli bir diğer kopya Diyarbakır, Musul ve dolaylarını yöneten emir Ebu'I-Fezail Muhammet için hazırlanmıştır.12.yy'ın 2.yarisında Artukluların hizmetine giren mühendis Ebul-İzz el Cezeri, teknik buluşlarını el-Hıyel ,el-Hendesiye isimli kitapta toplar. El-Cezeri, temeli Arşimet ve sonrası bilginlerin buluşlarına dayanan eserinde suyun ve dişlilerin hareketiyle çalışan aletleri anlatır ve aletlerin bütününün ve parçalarının ayrıntılı tasarımlarını reklendiren çizer. Eserin içinde otomatik çalışan saatler, otomatik hareket eden insan ve hayvanlar, fiskiyeli havuzlar, içki kapları, hacamat aletleri, şifreli kilitler ve Artuklu sarayı'nın kapısı'nın süslemeleri'nin tasarımları vardır.

Şekil.2.5.Otomatik insan figürlü, El-Hıyel elhendesiye'den,ressamı ebu'l-izzel Cezeri, 1206 tarihli.

“Kültürel zenginliğin yoğun olduğu 13.yy Konya'sında, bu yüzyılın ilk yarısında resimlendiği düşünülür.Varka ve Gülşah mesnevisi Selçuklu dönemi kitap resimleme sanatının baş yapıtıdır. Eserlerin ressamı, Hoy'dan Konya'ya göç etmiş bir aileden Abdülmümin b.Muhammet'dir. Yoğun olarak simgelerin kullanıldığı resimler de bitkiler ve özellikle hayvanlar bu simgelerin başında gelir.”(Y.a.g.e.s.4.)

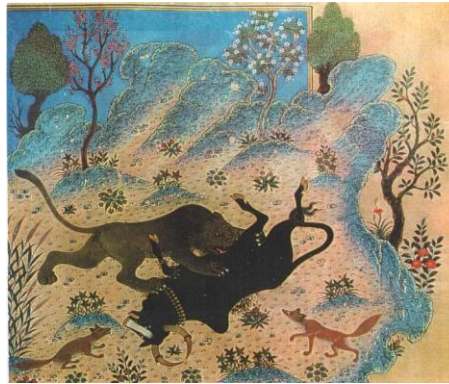
Şekil.2.6. Varka ve Gülşah'ın vedalaşmaları, Varka ve Gülşah'dan.ressamı Abdül mümin b.Muhammed el-Hayi,Konya, 1220'li yıllar.

Şekil.2.7. Doktor tarafından hastanın tedavisini anlatan bir minyatür, Cerrahiyetü'l-haniyye'den, 1465 tarihli.

Selçuklu döneminin ardından Osmanlı döneminde de minyatürlü kitap hazırlama faaliyetlerinin devam ettiğini ve bu alandaki ilk çalışmaların Fatih Sultan Mehmet'in Himayesinde gerçekleştiğini görüyoruz. Bu dönemin önemli yapıtları olarak, 1455-56 yılları arasında Edirne'de hazırlanan Dilsusname'yi, yine Edirne'de yapıldıkları sanılan Küllüyat-ı Katibi ve İskendernameyi, Amasya da 1466 yılında hazırlanan cerrahlıkla ilgili Cerrahiyetül-Haniyye adlı eseri sayabiliriz. “bu eserlerden ebedi konulu olanların, 1440'lı yıllardan sonra, Timuri yönetimindeki Şiraz'dan edirneye göç eden bir grup sanatçının sözü edilen kitapların hazırlanmasında Türk meslektaşlarıyla çalıştıkları görülür. Resimlerde kimi kadın ve erkek figürlerinin başlık biçimleri, doğa elemanları, mimari eserlerin süslemeleri, kırmızı renk, Türklere özgü öğelerdir.”(Ya.g.e.s.5.)

Fatih Sultan Mehmet'in ardından tahta geçen Oğlu II.Beyazıt dönemindeki saray Nakkaşhanesinin de Kelile ve Dimme, Hüsrev ve Şirin, Hamsei, Hüsrev Dehlevi gibi konusu edebiyat olan eserlerin resmedildiği görülür. Dönemin diğer önemli eserleri Derviş Muhammet B. Abdullah Nakkaş tarafından kopya edilip, resimlenmiş olan ve II.Beyazıt dönemi'nin 1484-85 yılı olaylarını konu alan Şahname-i Melik-i Ümmi ve Cizzeri hakkında bilgi sahibi olmadığımız, Peygamber Süleyma'nın yaşamını anlatan, aynı zamanda ansiklopedik bilgileri içeren Süleymanname'dir.

Şekil.2.8. Aslanla boğanın mücadelesi, Kelile ve Dimme'den, 1495 yılı.

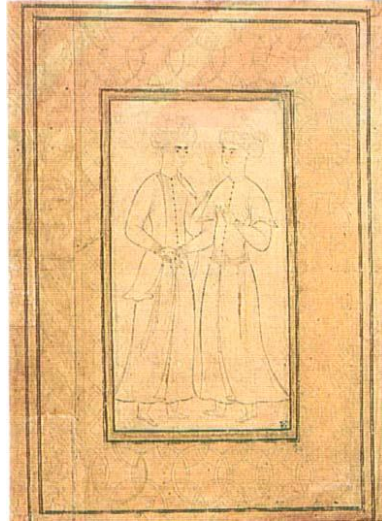
Sultan Süleyma'nın tahta olduğu dönemlerde Türk minyatür sanatında Büyük Tasarımların başladığı görülür. Matrakçı Nasuh, Sultan Süleyman için tarih kitapları yazmış ve birkaç bölümünü de resimlemiştir. “Bu tarihin resimli bölümlerinden biri Sultan II.Beyazıt dönemini anlatan ve içinde feth edilen kale ve limanların resimleri olan Tarihi Sultan Beyazıttır. Bir tür Selimname olan ikinci resimli eserde, Sultan

I.Selim'in cülusundan ölümüne kadar olan olayları anlatılır ve Tebris Seferiyle ilgili bölümde salt kent tasvirleri yer alır. Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn ve Mecmu-ı Menazil, Sultan Süleyman'ın 1534-36 yılları arasındaki İran seferini konu alır. Nasuh'un resimli tarihlerinden bir başkası Tarih-i Feth-i Şikloş ve Estonibelgrat, yine Sultan Süleyman Dönemi'nde 1543 yılındaki Maceristan seferi ile Barbaros Hayrettin Paşa'nın Güney Avrupa limanlarına yaptığı seferlerle ilgilidir.”(TANINDI,Zeren , Ankara, Ekim 1996 Y.a.g.e.s.23-24.).

“Sultan Süleyman Dönemi Saray Nakkaşhanesinde akılcı güzel çizgiler, zarif ince motiflerle dolu murakkaları Türk sanatına kazandıran Müzehhip Karamemi ve ressam Şah Kulu olmuştur. 1520-56 yılları arasında Osmanlı Saray Nakkaşhanesi'nde çalıştığı bilinen Şah Kuluna atfedilen çalışmalar, gövdesinin ana çizgileri kalın hatta belirlenmiş ecderler, kıvrılan ani dönüşlerle kırılan dallar, yumuşak dönüşler yapan, uzayan hançer biçimli yapraklar ve bunlar arasında açmış, tomurcuk halinde hatayı demetleri değerli bir kuyumcu yapıtı özeniyle desenlenmiş giysiler içinde peri resimleridir.”(Y.a.g.e. s.31).

Türk minyatür sanatının verimli ve muhteşem bir diğer dönemi Sultan III.Murat'ın saltanat yıllarına rastlar. Yazar Seyyid Lokman ve ressam Nakkaş Osman birlikteliği bu dönemde de devam eder. Osmanlı Padişahlarını Şahnamelerini 1579-97 yılları arasında Seyyit Lokman Yazar ve Nakkaş Osman ile yardımcıları resimlerler. “Şahname-i Selimhan, Şahname-i Sultan Murat III ve Hünername adındaki bu eserler salt resimleriyle değil cildi, teshibi, Hattı ve kitabın bütünü tasarımla Osmanlı ordusunu haşmetinin, saray törenlerinin şatafatı'nın, sayfalara geçirilerek belgelendiği, bir tür güç gösterisi örneğidir. Peygamberler tarihini içine alan bir İslam tarihinin resimli üç kopyası da 1583 yılında hazırlanır. Metnini Seyyit Lokma'nın yazdığı Zübdet el -tevarih adını alan bu kopyalarda asıl alanı 64.7x41.5cm ölçüsü ile içinde aralarında Nakkaş Osmanın da bulunduğu 13 ressam ve çirakları'nın iş birliği ile yapılmış, Tam sayfa 40 resimle gücün vurgulandığı haşmetli bir eserdir.”(TANINDI.Zeren,Ankara, Ekim 1996, s.39-40).

“16.yy'ın ikinci yarısında murakka hazırlama geleneğinin de iyice yaygınlaştığı görülür. Bunlardan biri Sultan Murad için hazırlanmıştır. Mürekkep ve fırçayla saz üslubunda yapılmış resimler, minyatür örnekleri, levha tezhipler ünlü katiplerin hatları, sayfa kenarlarını süsleyen göz alıcı halkar bezemeler murakkalar içinde yer almıştır. Murakka resimleri arasında imzalı resimlerde vardır. Bu imzalı resimler arasında Veli Can imzası yaygın olarak kullanılmıştır. Veli Can Safevi sarayının portre sanatçısı Siyavüş'un öğrencisi olmuş, 1580'li yılların başında Tebriz'den İstanbul'a gelmiştir. 1582-88 yılları arasında saray nakkaşhanesinin baş yapıtlarını resimleyen sanatçı grubu içinde yer alan Veli Can'ın imzalı resimlerinden onun, siyah kalem üslubunda, siyah mürekkep ve fırça ile tek ve grup halinde insan figürleri, saz yaprakları ve hatayı demetleri, peri resimleri, hayvan çizimleri yapmakta ustalaşmış olduğu anlaşılmaktadır. Türk minyatür sanatının baş yapıtları arasında yer alan Hünername'nin resimlerinin kimi figürlerinin, metnin yazıldığı kağıdın halkar süslerinin, Zübdet el-Tevarih'in resimleri arasında yer alan melek resimlerinin Secaatname'nin kimi tasvirlerinin Veli can'ın işleri olduğu sanılmaktadır.”(TANINDI,Zeren, Ankara,Eylül 1996, s.47.).

Şekil.2.9. Veli Can imzalı iki şehzade, 1580’li yıllar.

Nakkaş Osman ve Şahnameci Seyyid Lokman’ın iş birliği ileriki yıllarda yerini Nakkaş Hasan ve Şahnameci Talikizade’nin iş birliğine bırakır. 1597’de şahnamecilik görevine Talikizade Mehmed b.Mehmed el-Fenari gelir. Şemailnâme, onun III.Murad için yazıldığı, Osmanlı sultanlarının biyografilerinin anlatıldığı resimli bir tarihtir. Talikizade’nin resimlendirilen iki Şahname’si Sultan III.Mehmed dönemi (1595-1603) olaylarını anlatır. Bunlardan Eğri kalesinin fethinin ve Haçova savaşını konu alan Eğri Fethi Tarihi’nde, yazarın bizzat yaşadığı olaylar anlatılır. Her üç eserinde Nakkaş Hasan resimlemiştir.

“Nakkaş Hasan’ın Osmanlı kitap tasvirçiliğine yeniden bir tazelik ve güçlülük kazandıran tasvirleri, konuları tarih ve edebiyat olan 20 kadar eserde yer alır. Turuncu, şarap kırmızısı, sarı, firuze, yeşil renkle, özellikle iç mekan zemininde kullanılan kızıl kahverengi, toplu, kalın ve kısa boyunlu, tombul yanaklı, siyah kalın kaşlı ve sakallı figürleri, basit doğa çizimleri Nakkaş Hasan’ın tasvirlerinin özelliğidir.”(Y.a.g.e.s53).

“16.yy sonlarından başlayarak, imparatorluğun ekonomik gücünün azalması saray teşkilatında, sarayın her türlü sanat işlerini gören ehlli hıref mensuplarını da etkiler. Resimli kitap üretiminde zenginliğini, görkemliliğini kaybeder.” (Y.a.g.e.s54).

“17.yy başlarında Sultan I.Ahmed döneminde (1603-17) vezir olan ve aynı zamanda vassale yapmakta usta Kalender Paşa, genç sultan için büyük boyda resimler içeren bir falname hazırlar. Resimler genelde Kuran’da adı geçen peygamberlerin ve onların kişilikleriyle ilgili olayı veya bir mucizeyi, bir kahramanlığı betimlerken, tasvirlerin karşı sayfasındaki metin, bu resmi açan kişinin falını söyler. İçinde günlük yaşam tasvirleri, halktan ve saraydan kişileri tek tek veya toplu grup halinde gösteren çalışmaların yazıldığı yine büyük ölçüde bir Murakka tasarımı da Kalender Paşa’nın yaptığı ve Sultan’a sunduğu görülür. (Y.a.g.e.s54-55).

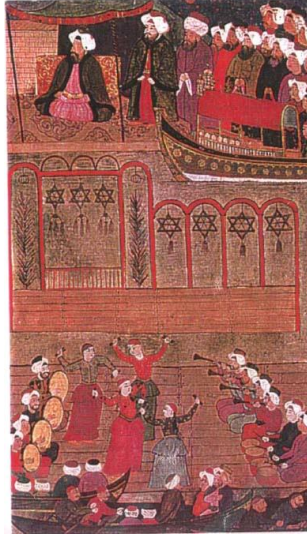
Hoca Sadeddin’in yazdığı Tac el-Tevarih isimli Osmanlı tarihi, Osmanlı sultanlarını tahtta otururken veya bir savaşta orduyla birlikte gösteren resimlerden oluşur. Resimler 1616 yılında hazırlanır. Minyatürleri Nakkaş Osman’ın bir çırağına yaptığı düşünülmektedir.

“17.yy, özellikle ikinci yarısı Avrupa’yla diplomatik ve ticari ilişkilerin

hızlandığı bir dönemdir. Bu ilişkiler, Osmanlı saray çevresini ve Türk toplumunun kültür yaşamını da etkilemeye başlamıştır. Batıyla yoğun bir ilişkinin sürdüğü 17.yüzyıl sonlarında, konusu tarih veya edebiyat olan kimi resimli elyazmalarda derinlik etkisi daha fazla doğa görünülerinin, batı resminin gölgeli boyama tekniğine yakın, hacimli insan figürlerinin sıkça kullanıldığı görülür.17.yüzyıl sonunda Hüseyin Musavir bu üslupta Adem'den başlayarak peygamberleri ve Osmanlı sultanı IV.Mehmed'e kadar önemli İslam padişahlarının portrelerini yapmış, bu portreler Silsilenâme ismini alan bir kitap içinde toplanmıştır.”(TANINDI,Zeren, Ankara, Ekim 1996, s.58-59).

Şekil.2.10.Eserlerin Mehmed Paşa'nın huzuruna getirilmesi, Divan-ı Nadirî'den, ressam Nakşi, 1618-22 yılları.

Şekil.2.11. Sultan III.Ahmed'in şehzadelerinin sünnet düğünü şenlikleri, Sürname'den, ressamı Levni, 1720'li yıllar.

“Batı'nın Osmanlı toplumunu fazlasıyla etkilemeye başladığı 18.yüzyılda, kitap resimlemeciliği, hattat ve şair sultan III.Ahmed ve veziriazam İbrahim Paşa'nın desteğinde, eskiyle yeniye karıştırmak şeklinde hareketlenir. Bunda Batılı resim anlayışını gelenekselliğe uygulamayı, özellikle doğa biçimlerinde ustaca başaran Nakkaş Levni'nin önemli payı vardır. Levni'nin doğa ayrıntılarına ve figürlere boyut kazandırması, boyamada tonlamalara yer vermesi, onun Batılı resmine yaklaşan adımlarıdır. Levni'nin Baş yapıtı sultan III.Ahmed'in şehzadelerinin sünnet düğünü şenliklerini yazan Vehbi'nin eseri Surnâme'deki resimlerdir.”(TANINDI,Zeren, Ankara, Ekim 1996,s.59-60).

Levnî sünnet düğününü 137 resimle betimlemiştir.

“Silsilenâme, Levnî'nin yaptığı Sultan III.Ahmed'e kadar Osmanlı padişahlarının portrelerini içerir. Levnî, sultanları Nakkaş Osman'dan beri gelenek olduğu biçimde bağdaş kurmuş otururken betimlemiştir. Ancak dönemin sultanı III.Ahmed üzeri çiçeklerle bezemeli bir tahtta otururken, yanında şehzadesi olduğu halde tasvir edilmiştir. Levni ile birlikte Sultan I.Mahmud dönemi saray çevresinin tanınmış nakkaşı olan Abdullah Buharî, 18.yy'ın kumaşlarından dönemin giysi modasına göre giyimli kadın boy portreleri yapmıştır. Abdullah Buharî, doğa ayrıntılarına yumuşak fırça vuruşlarıyla sağlanan renk tonlaşmalarını, mimari öğelerdeki boyutlu görünümüleri kitap kapaklarındaki manzara pozisyonlarına uygular.”(Y.a.g.e. s.61).

19.yüzyıla geldiğimizde resimli el yazma faaliyetlerinin bu dönemde de sürdüğünü görürüz. Fakat 19.yüzyılın 2.yarisından itibaren bu alanda eser üretimi görülmez. Minyatür sanatındaki bu sona eriş iki önemli nedene dayanmaktadır. Bu nedenlerden birisi Batılı anlamda resim anlayışının kabul görmesi ve beğenilmesi, diğeri ise 18.yüzyılın ilk yarısında İbrahim Mütefferika'nın ilk basım evini kurması ile farklılaşan ve batlaşan kitap resimlemeciliği, matbaa avantajıyla kitap üretim ve çoğaltma tekniklerinin kullanılmaya başlamasıdır.

2.3.Mütefferika Matbaası ve Matbaacılık

“Günümüzde kullanılan anlamıyla grafik olan ilk örneklerin matbaa ile oluşmaya başlaması Avrupa'da Gutenberg matbaasının faaliyete geçmesi ile başlar. Antik dönem ve Rönesans bilgi birikiminin hızla yayılmasını sağlayan matbaanın etkilerinin müslüman ülkelere ulaşması da fazla zaman almaz.Selim Nüzhet Gerçek'in d'Herbelot'un Doğu Kütüphanesi adlı eserinden alıntılıdığı bir olay matbaanın müslüman ülkelerdeki ilk etkilerini anlatması açısından önemlidir. Arap harfleri ile basılan İbn-i Sina'nın Öklit üzerine kitabını pazarlamak amacıyla Doğu'ya gelen iki Batılı beklemedikleri tepkilerle karşılaşmışlardır. Doğuluların ilk tepkisi olumsuz olmuştur ve bunun iki sebebi vardır. Birincisi matbaa baskısı ile aldıkları bu kitaptan sonra Kur'an'ın da bu şekilde çoğaltılmasına yol açacaklarını ve herhangi bir yanlış dizgide kutsal kitabın zarar göreceği kaygısı, İkincisi ise el yazması ile uğraşan çok büyük bir esnaf sınıfının bu gelişmeden ekonomik anlamda zarar göreceği endişesi. (GERÇEK S. Nüzhet, Türk Matbaacılığı 1 Mütefferika Matbaası, İstanbul,1939, S.18-19).”

“Her ne kadar müslüman ülkelerin matbaa baskısı kitaplara tepkisi olumsuz da olsa, bu şekilde ithal edilen kitapların piyasada dolaşmasının herhangi bir engelleme ile karşılaşmadığı görülür. (GERÇEK, a.g.e, S.23).”

“İspanya'dan Türkiye'ye gelen Museviler'in 1450'de kullanılmaya başlayan matbaayı 1493'te Osmanlı topraklarına taşıdıkları bilinmektedir.Beyazıd'tan sonra İstanbul ve Selanik'te 19 Selim'den önce 33 kitap basılmış, bunların başında dönemin padişahlarına İbranice teşekkür edilmiştir. (GERÇEK, a.g.e, S.26-27).”

“David ve Samuel Nahmias tarafından kurulan Musevi matbaasının ilk kitabı 13 aralık 1493 tarihli Rabbi Jacob ben Asher'in Arba'ah Turim adlı dini eseridir. (KUT Turgut Yazmadan Basmaya: Mütefferika, Mühendishane, Üsküdar, İstanbul, 1995, S.5).”

“İstanbul'daki ilk Ermeni matbaasına ise 1567 tarihinde rastlıyoruz. Sivas'lı

Apkar Tıbir 1562’de bazı dini konuları görüşmek üzere Venedik’e gitmiş, burada kaldığı süre içerisinde matbaacılığı öğrenmiştir. 1567’de İstanbul’a dönerek Edirnekapı’da Dominiken keşişleri ile ermenilerin ortak kullandıkları Surp Nogoğos Klisesi’nde (Bu günkü Kefeli Mescit) matbaasını kurdu. Venedik’ten getirdiği malzemelerle 1567’de Hotor adlı bir keşişle Pokir Keraganutyen gam aypperan adlı alfabe kitabını yayınladı. (KUT, a.g.e, S.5).”

“Apkar daha sonra 1568’de bir dua kitabı, 1569’da da ayinlerle ilgili bir kitap yayınlamıştır. (GERÇEK, a.g.e, S.28-29).”

“Kefonyalı Nicodemus Metaxas isimli bir Rum rahip Londra’da bir süre basım işiyle uğraştıktan sonra 1627’de bir matbaa makinesiyle İstanbul’a gelip baskılar yapmaya başlar. İlk bastığı kitap Museviler aleyhinde bir risale olan Krillos’un Tu makariotatu ke sofatotu imon. (Faziletlu İskenderiye Patriği Pargalı Georgios üzerine risalesi)dir.Basım tarihi 1627’dir. (KUT, a.g.e, S.5).”

“Türk matbaacılığının kurucusu olan İbrahim Müteferrika’nın hayatı da ilginçtir. Kendisi 1674’te fakir bir macar ailenin çocuğu olarak Kolojvar’da doğmuş,1692’de bir müfreze Osmanlı askeri tarafından fidyeci necat için esir edilmiş, kimse fidye ödemeyince de 1694’te İstanbul’da esir olarak satılmıştır. (GERÇEK, a.g.e, S.47-48).”

“Müteferrika’nın İstanbul’da Müslümanlığı kabul ettikten sonra giderek önu açılmıştır. Zamanla Türkler ile Macarlar arasında tercümanlık yapmış, bu görevleri sırasında devletin üst kademeleriyle tanışma imkanı bulmuştur.

Aynı zamanda Yirmi sekiz Çelebi Mehmet Efendi’nin oğlu Zait Efendi gençliğinde Paris’te bulunduğu sıralarda matbaanın imkanlarını görmüş ve çok etkilenmiştir.Yurda döndüğü zaman bu teknolojik gelişmenin ayrıntılarını Müteferrika ile paylaşmış, ikisi birlikte matbaacılığın faydalarını bildiren el yazması bir kitap çıkartıp Sadrazam İbrahim Paşaya taktim etmişlerdir. (TODERİNİ Giambatista, İbrahim Müteferrika Matbaası ve Türk Matbaacılığı, İstanbul, 1997, S.21-22).”

“Matbaa’nın pozitif yönleri konusunda bilgi veren bu risaleye “Vesiletü’t-tıbb’a” denilmektedir. Risalenin içeriği şöyledir:

“1) Bir çok mühim kitapların teksiri avam ve havas için faidelidir.

2) Müelliflerin eserlerinin tab’ı bu eserlerin ihyasına ve islamlar arasında intişarına sebep olur.

3) Kitapların yazıları okunaklı, güzel ve doğru olacağı için muallim ve müteallimlere kolaylığı mucip olur.Basılan eserlerin mürekkebi sabittir. Yazma eserler gibi sudan müteessir olmaz.

4) Basma karlı bir sanattır bir cilt kitap yazmak zahmeti ile binlerce kitap elde edilebilir.Bu suretle kitaplar ucuzlar,herkes istifade eder.

5)Kitapların başına mücmel ve sonlarına mufassal fihrisler konularak aranılan şeyin kolayca bulunmasına imkan olur.

6)Kitapların ucuzluğu taşradaki şehirler ve kasabalar halkının da kitaptan istifade etmelerine sebep olur.

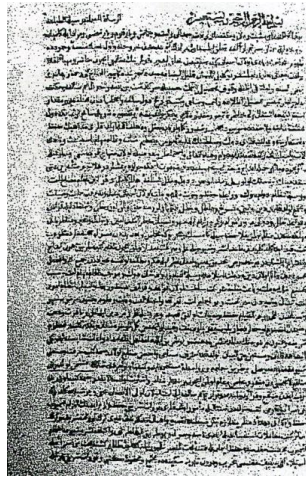
7)Şehirlerde büyük kütüphaneler tesisine imkan bulunur; ilim tahsil edenler çoğalır.

8) Osmanlı Devleti cihat ile bütün islamların şerefini arttırdığı gibi kitap neşri suret

ile de islamlara hizmet etmesi münasip olur.

9) Avrupalılar Arabi, farisi ve türkçe kitapların kıymetini bilip bastırıyorlar. Yalnız bastıkları kitaplar hem yanlışlarla doludur; hem de yazıları “Maribi hattı ve taklitleride ona müşabih olmakla üsnü zinedden ari ve galat ve hata üzere cari”dir. Şu kadar ki yarın bir ehlini bulup şark eserlerin doğru ve güzel bir sürette bastırarak islam memleketlerine göndermeleri ve bu vesile ile islamdan para çekmeleri muhtemeldir. Her hususta islamlar kafirleri geçtiği gibi bu husustada onlara takaddüm etmek lazımdır.

10) Evvelce bu sanattın memleketimizde tatbiki vükela arasında müzakere edilmiş isede bu iş, güç ve gailleli bir şey olduğundan erbabı bulunamamıştır. Şimdi meydana gelmesine imkan bulundu. Bütün islam aleminin muhtaç olduğu kitapların basılması devletin şan ve şerefine arttıracaktır diyor. (GERÇEK, a.g.e, S.50-51).”

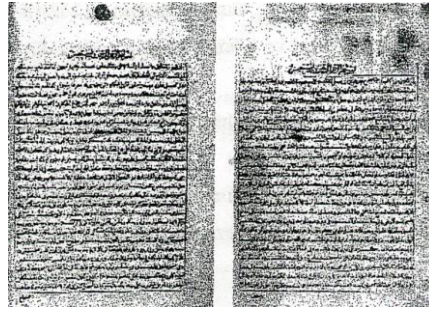

Şekil.2.12. Vesiletü't-tıba'a

“1726’da tevsir, hadis, fıkıh, kelim, kitapları basmamak şartıyla kendisine matbaa kurma izni veriliyor. Eski istanbul kadını ishak bey, Selanikten Pirizade Sahip, Galata’dan yanyalı Esat ve Kasım Paşa Şeyhi Esat Efendiler kendisine memur olarak veriliyor. Sait efendi ve Müteferrika aralarında bir şirket kurarak makineleri hazırlayıp harfleri dökerek Müteferrika’nın Sultan Selim semtindeki evinde işbaşı yapıyorlar. (GERÇEK, a.g.e, S.60).”

“Müteferrika’nın basmayı düşündüğü ilk kitap Ebu Nasr İsmail Bin Hammad el-Cevherinin Vankulu sözlüğüdür. Bu sözlüğü basmak için her şeyden önce bir Arapça harufat dökümü yapılması gerekmiştir. “Sait efendi ve Müteferrika İbrahim efendi matbaasının harfleri 16 puntodan biraz daha kalınca ve 18 punto derecesinde görülür. (1) Bunların nerede döküldüğüne dair kat’i bir malumat yok ise de ne Firmen Dido’nun dediği gibi (2) Viyanada yapılmış Meneneski’nin dediği gibi (3) Fransadan getirilmiştir. Lorkun tasri ettiği vechile (4) İstanbul’da isaga edilmiş olması çok muhtemeldir. Müteferrika’nın Vankulu ruhsatını almak için verdiği istidadının gayet nefis olan nesih yazısı ile kitaplarının harfleri mukayese edilecek olursa o derece benzerlik görülürki, insana gayet tabii olarak bunu yazanın bir yerli hattat ve belki aynı hattat olduğu ve bunların istanbulda döküldüğü kanaati gelir. (GERÇEK, a.g.e, S.60).”

“ Mütterrefika matbaasının ilk bastığı kitap olan Vankulu sözlüğü 31 ocak 1729 günü piyasaya çıkar.1. Cildi 666 Sayfa 2.Cildi 756 sayfadır. 33x22.5 ebatındaki bu kitap dönemin öğrencileri tarafından çok pahalı bulunduğu için kadıya şikayet edilmiş ve 2. Baskı'nın daha ucuza çıkartılması için talepte bulunulmuştur.Buradan da anlaşılmaktadır ki toplumun matbaaya karşı tepkisi uzun süreli olmayacak, matbaa baskısı kitaplar kısa sürede benimsenecektir.1729'dan müteferrikanın hastalandığı tarih olan 1743 yılına kadar bu matbaada 17 eser basılmıştır.1730 patronu halil isyanı döneminde bile baskı faaliyetleri devam etmiştir.Bu 17 kitap sırasıyla şunlardır.1 Vankulu Lugati Gurrei Recp 1141(31 Ocak 1729) 2 Tuhvetüle-Kibar fi Esfari'l Bihar, Gurre-i Zilkade 1141 (29mayıs 1729) 3 Tarih-i Seyyah de Beyan-ı Zühir-i Ağvaniyan ve inhidam-ı Devlet-i Seferiyan Gurre-i Safer 1142 (26 Ağustos 1729)

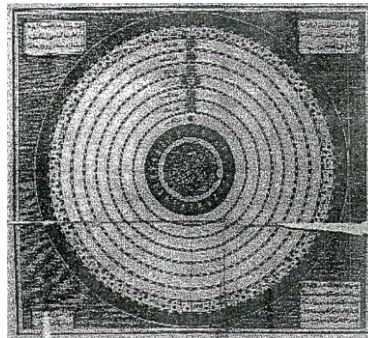

Şekil.2.13.Vankulu I.ve II.ciltler

4) Tarihü'l-Hindi'l-Garbi el- Müsemma bi Hadis-i Nev,Evasıt-ı Ramazan 1142 (30 Mart-8 Nisan 1730)

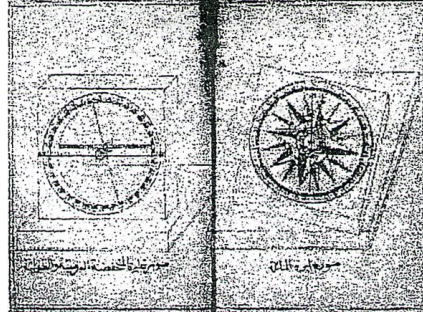

Şekil 2.14.Tarihü'l –Hindi'l-Garbi'den bir sayfa

Şekil 2.15. Tarihü'l- Hindi'l-Garbi'den bir harita

- 5) Tarih-i Timur-i Gürkan,Gurre-i Zilkade 1142 (18 Mayıs 1730)
- 6)Tarih-i Mısri’i Cedid ve Tarih-i Mısri’l Kadim,Gurre-i Zilhicce 1142(17 Haziran 1730)
- 7) Gülşen-i Hulefa,Gurre-i Safer 1143(16 Ağustos 1730)
- 8) Grammaire Turque, 1730
- 9) Usulü’l –Hikem fi Nizami’l Ümen, Evasıt-ı Şaban 1144(27 Şubat 1732)
- 10) Fuyuzat-ı Mıknatsiye,Gurre-i Ramazan 1144(27 Şubat 1732)

Şekil 2.16.Fuyüzat-ı Mıknatsiye

- 11) Cihannüma,10 Muharrem 1145 (3 Temmuz 1732)
- 12)Takvimü’t-Tevarih,1 Gurre-i Muharrem 1147 (14 Haziran 1733)
- 13) Tarih-i Na’ima, cilt I, Evasıt-ı Muharrem 1147 (13-22 Haziran 1734); cilt II, Evasıt-ı Cemaziyelevvel 1147(9-18 Ekim 1734)
- 14) Tarih-i Raşit,Gurre-i Zilkade 1153(17 Şubat 1741)
- 15) Tarih-i Çelebi Zade Efendi,Gurre-i Zilhitce 1153(17 Şubat 1741)
- 16) Ahval-i Gazavat der Diyar-ı Bosna,Gurre-i Muharrem 1154(19 Mayıs 1741)
- 17) Ferheng-i Şu’üri, Gurre-i Şaban 1155(1 Ekim 1742)

Müteferrika’nın Ölümünden sonra matbaası birkaç el değiştirmiş, bu arada birkaç kitap basmış 1787’den sonra da süresiz olarak kapanmıştır. (KUT, a.g.e, S.9).” III.Selim’in 1792’de başlattığı Nizam-ı Cedit hareketi doğrultusunda 1795’te Hasköy’de Mühendishane-i Berri-i Hümayun kuruldu zamanla bir matbaaya ihtiyaç olduğu anlaşılınca 25 şubat 1797’de Müteferrika matbaasının malları Raşit Efendiden satın alınıp Mühendishane ’ye nakledildi. Burada çeşitli olaylardan sonra Fransızca Türkçe Kitaplarının basıldığı görülür. (KUT, a.g.e, S.9-10).”

“Mühendishane matbaası yer darlığı yüzünden Üsküdar’a , kabakçı Mustafa isyanının dan sonra Beyazıt’a taşındı. İş hacminin genişlemesi ile Sultanahmet’e alınan matbaanın adı II. Meşrutiyet’e kadar “Matbaa-i Amire “olarak kalmış, daha sonra “Matbaa-i Milli” ve “Matbaa-i Devlet” isimleri verilmiş , cumhuriyet döneminde ise “Devlet Matbaası” denilmiştir.1939’da devlete ait matbaaların yönetimi Milli Eğitim Bakanlığı’na devredilince matbaanın adı” Milli Eğitim Basım evi” ne çevrilmiştir. (KUT, a.g.e, S.9-10-11).”

2.4.Başlangıcından Günümüze Türk illüstrasyon Sanatı'nın gelişimi ve Türkiye'de resimli çocuk kitapları evrimi.

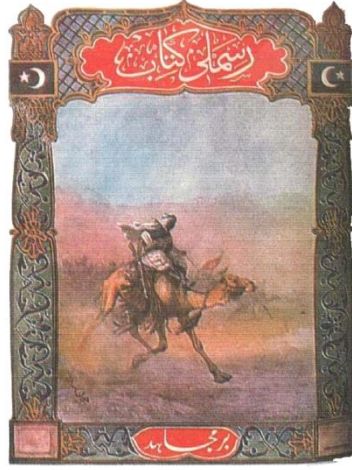
Osmanlı okuyucusu minyatürden resme geçmenin heyecanını yaşamaktadır. Kendi klişelerini yaptırabilen bir-iki şanslı dergi hariç, büyük çoğunluk Batıdaki klişe çöplüğünü satın alıp basarlar. İnsanların o zamana kadar okuyarak anlamaya çalıştığı Batı'yı resimlerle de tanımaya, stilize edilmeden çizilmiş figürlerden oluşan bir resim sanatının ürünlerini görmeye ihtiyacı vardır. Nihayetinde, dergiler yazılarını destekleyen resimler basmakla bu ihtiyacı karşılayamayacak bir noktaya varırlar. Bu noktadan sonra kimi dergiler yazıları ile resimleri arasında ilişki kurma gereğini artık duymaz olurken, kimi dergilerde ilginç bir yol geliştirir ve yazıya uygun resim aranmaktansa, resme uygun yazı hazırlatmayı tercih ederler.”(ÖZGÜL. M.Kayahan, “Resmin Gölgesi Şiire Düştü” , (Türk edebiyatında tablo altı şiirleri), İstanbul, Mart 1997, s.28.).

Bu şekilde yayımlanmış yazılara örnek olarak, Mir'ât-i Alem Mecmuası (1884)'nda yayımlanan Hüseyin Haşim'in “Kocakarı ve Kedi” adlı şiirini örnek gösterebiliriz.1850'lerden sonra ilk posta pullarının kullanılmaya başladığını görüyoruz. 19.yüzyılın sonlarına doğru posta pulları, resim ve nitelik açısından zenginleşir.Yine aynı yıllarda resimli posta kartlarında zengin bir çeşitleme başlar.

19.yüzyılın bu son dönemleriyle ilgili incelediğim grafik ürünler, bu yıllarda afişçiliğin Osmanlılar'da varolduğunu ve illüstrasyonlu afişlerin bu yıllarda afişçiliğin Osmanlılar'da varolduğunu ve illüstrasyonlu afişlerin bu yıllarda dahi üretildiğini göstermekte.Osmanlı yayıncılığının bir parçası haline gelen illüstrasyonlar, posta pulları ve posta kartlarının yanında, ambalaj, antetli kağıt, kartvizit gibi reklam ürünleriyle de kendilerini gösterirler.

İkinci Meşrutiyet'le (1908) birlikte kitaplar, dergiler ve gazeteler bollaşır sayıları artınca bu alanlara ilgi çoğalır, yayıncılık gelişir. Baskı tekniğindeki ilerlemeler ve yeni ustaların yetişmesi, kağıt ve kartondaki nitelik artışı basım ürünlerinin güzelliğini arttırır. İbrahim Hilmi Çağıracan, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarını renkli resimli kapaklar içinde yayımlamaya başlar.Suluboya ve guajla yapılan bu resimler halkın ilgisini çeker.

1908 Meşrutiyet'i, beraberinde renkli yayıncılığında getirir. Meşrutiyet'ten önce de az sayıda renkli yayınlara rastlansa da, özellikle dergicilikte renkli yayıncılık 1908 Meşrutiyet'yle başlar. Bunun en önemli örneklerinden biri, Resimli Kitap dergisidir. Kapağı renkli basılan illüstrasyonlarla süslü bu dergi o dönemin önemli görsel yayınlarından. Bu derginin Nisan 1912'de yayımlanan 39. Sayısında Titanic faciasına yer verilmiş, bu konuyla ilgili illüstrasyonlar ve fotoğraflar yayımlanmıştır.

Şekil.2.17. Titanic faciasına yer veren Resimli Kitap dergisinin ilgili sayısının kapağı, Nisan 1912.

II.Meşrutiyet döneminde oldukça çok sayıda çocuk yayını yayımlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde çocuklara yönelik olarak yapılan ilk yayın 1869 tarihli Mümeyyiz Gazetesi tarafından yayımlanan bir ilavedir. Bu ilk yayını çok sonra,1896 yılında Çocuklara Mahsus Gazete izlemiştir. 1904 yılında illüstrasyonlarla süslü Çocuk Bahçesi yayımlanır. Bu dergi ilk illüstrasyonlu çocuk dergisidir.Bu dergiden sonra yayımlanan bütün dergiler, çocukların ilgisini çekebilecek, yayınları cazip kılabilmek için illüstrasyonları yoğun bir şekilde kullanırlar. İllüstrasyonun çocuk yaratıcılığı için önemi anlaşıldıktan sonra, çocuk yayınları daha cazip ve çekici hale gelir.

1908-1918 yılları arasında yayımlanan çocuk dergilerinin hemen hemen tümü çocukların kültür düzeyini arttırmaya yöneliktir.

1909-1910 yılları arasında yayımlanan Arkadaş, çocuk dergilerinin öncülerindedir. Dergi, öğrencilerinin dersten artakalan boş zamanlarını iyi değerlendirebilmelerini sağlamak amacı ile yayımlanmıştır. Dergide ders konularını destekleyici nitelikte öğretici yazar ve tanınmış edebiyetçilerden seçme parçalar bulunmaktadır. Ayrıca her sayfanın altına bir atasözü yazılmıştır.

Mehmed Sırrı tarafından 1911-1912 yılları arasında İzmir'de yayımlanan Talebe, Mualim, Ahmet Halit (Yaşaroğlu) tarafından 1913- 1918 yılları arasında İstanbul'da çıkarılan Talebe Defteri, Giridi Rahmi Bey tarafından yayımlanan Çocuk Yurdu önemli çocuk dergileri arasındadır. 1913-1914 yılları arasında Mehmed Zihni tarafından çıkarılan, haftalık ve resimlerle süslenmiş Çocuk Bahçesi Dergisi ile1914 yılında Tevfik Nudreddin tarafından "Mini Mini Çocukların Arkadaşdır" Şiiriyle yayımlanan Çocuk Dostu dergisi de çocuklara yönelik dergilerin öncüleri arasındadır.

Tevfik Nudreddin tarafından 1913-1914 yılları arasında haftalık olarak 75 sayı yayımlanan ve " çocukların fikirlerinin açılmasına çalışır milli mecmua" olan Çocuk Dünyası, çocuklara tiyatro sevgisini aşılamaaya çalışması bakımından diğer dergilerden farklıdır. Leon Lütfi tarafından çıkarılan ve baş yazarlığını Baha Tevfik'in yaptığı, 1913-1914 yılları arasında yayımlanan Çocuk Duygusu dergisi de ilkkez "resimli roman" yayımlayarak bu alanda öncü olmuştur.

1908 Meşrutiyet'yle birlikte reklam ürünlerindeki çeşitlilik de artar.Bu dönemlerle ilgili bulduğum İllüstrasyonlu ürün katalogları, broşürler, ajandalar, reklam afişleri vb. reklam ürünleri henüz o dönemlerde bir grafik ürün çeşitliliğinin

varolduğunu gösterir.

Meşrutiyet'in getirdiği basın özgürlüğüyle gazete ve dergilerdeki illüstrasyonlu duyuru ve tanıtılar büyük ölçüde artar. Bu arada ilancılık alanında istikbal gören birkaç müteşebbis faaliyete girişir ve 1909'da, günümüze kadar gelen ilancılık kollektif şirketi kurulur. Fakat sık sık batıp çıkan gazeteler ve birkaç yıl sonra patlayan Balkan ve Dünya savaşlarının ekonomik hayatı felce uğratması basın özgürlüğünün ve reklamcılığını duraklatır, hatta eskisinden de geriye götürür.

I. Dünya savaşlarının ekonomik hayatı felce uğrattığı bu yıllarda, Münif Fehim, pek çok illüstrasyonlu afiş üretir. Aynı yıllarda albüm resimleri ile kitap kapaklarını süsleyen illüstrasyonlar yapmaya başlar. O dönemlerde sahnelenen "İstanbul Efendisi" operetinin dekor ve kostümlerini bir albümde toplar. Daha sonra Leyla Saz Hanım'ın "Saray Hatıratı" adlı eserini illüstre eder.

Aynı yıllarda, 1914 yılında, Sanayi-i Nefise Mektebi Ali'sinde (Güzel Sanatlar Akademisi) Tezyinat Bölümünün açılması ile grafik tasarım konularında eğitim- öğretim başlar. Üç yıl sonraki bu bölümün içinde açılan Afiş atelyesinde Veber tarafından bugünkü anlamda grafik tasarım eğitime geçilir.

I. Dünya Savaşının hüküm sürdüğü dönemler Türk tarihindeki önemli yayıncılardan olan Sedat Simavi'nin ilk yayınlarını yayımladığı yıllardır. İlk dergisini 1916 yılında piyasaya süren Sedat Simavi'nin ilk illüstrasyonlu yayınları kadın ve salon dergisi İnci ve Çocuk Dergisi Hacı Yatmaz'dır. 8 Temmuz 1920'de İstanbul işgal altındayken Dersaadet adlı gazeteyi çıkarmaya başlar. İşgal güçlerinin hükümet eliyle yürüttüğü sansür sonucu Dersaadet 127. Sayısında kapanır.

Ardından Payitaht gazetesini çıkaran Sedat Simavi, Haftalık resimle bir dergi olan Güteryüz'ü çıkarmaya başlar (1921-1923). Güteryüz'ün yanısıra bir kadın dergisi olan illüstrasyonlarla süslü Hanım dergisini yayımlar.(1921), yine aynı yıl İnci dergisini, Yeni İnci dergisi olarak tekrar yayımlanmaya başlar. Bununla da yetinmeyip Resimli Gazete adında, cumartesi günleri çıkan bir de siyasi gazete örgütler. Adında da anlaşıldığı gibi illüstrasyonların sıklıkla kullanıldığı bir gazetedir bu.

Aynı zamanda çizerlik ve klişecilik yönünde olan Sedat Simavi, sonraki yıllarda da bol resimli ve estetik değerlere sahip yayınlar yayımlamaya devam eder.

Sedat Simavi'nin, henüz Cumhuriyet'ten önce sergilediği renkli ve resimli zengin dergicilik anlayışı, Cumhuriyet sonrası yayıncılığa da ışık tutmuş, bir basamak olmuştur.

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk on yılında yayın hayatıyla ilgili en önemli olay Harf Devrimi'dir. Harf devrimi ile birlikte başlayan eğitim öğretim seferberliği, Türk Halkı'nı okur-yazar yapma çabasına hız kazandırmıştır. Başlangıçta alfabe ve okuma kitabı türünden eserlerin yayınlandığı bu ilk dönemden sonra çocukların ve gençlerin severek okudukları pek çok çocuk kitabı yazarları eserler vermeye başlamıştır. Ayrıca 1923'de Cumhuriyet'in İlanından sonra, büyük devlet kuruluşları, örneğin Devlet Demir Yolları, Deniz Yolları, Sümer Bank, Hisarlar İdaresi (şimdiki Tekel), Kızılay, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kuruluşlar çalışmalarını geniş yığınlara duyurabilecek çok yönlü bir grafik ürün gereksinimiyle karşılaştılar.

II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla kapanan bu dönemin kısıtlı olanakları, bilinçsiz yöneticiler ve niteliksiz çizerler elinde yok oldu. Bu dönemde anımsanacak az sayıdaki sanatçılardan bizi cumhuriyet öncesi yaptığı çalışmalarında tanıdığımız Münif Fehim'dir. Münif Fehim cumhuriyet sonrası, özellikle yaptığı dergi ve kitap kapağı illüstrasyonlarıyla dikkat çeker. Sanatçı çocuk kitapları için kapaklardan, reklam illüstrasyonlarına kadar geniş bir üretim yelpazesıyla izleyiciye ulaşır.

“Cumhuriyet'in ilk on yılı sonunda, Sanayi-i Nefise Mektebi, Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştüğü zaman bir afiş bölümü açılmasına karar verilir, bu bölümün başına, resim eğitimini tamamlayıp Paris'ten dönen Mithat Özer öğretmen olarak tayin edilir. Mithat Özer Paris'de bilhassa, memleketimizde en üst belirmemiş bulunan afiş ilüstratörlüğü üzerinde çalışarak, bu yolda çığır açmak ister.”(BAYIK,Namık,1974, sy.8,s.186-207.).

Bu arada cumhuriyetle birlikte çocuk yayıncılığında gelişir.Cumhuriyet sonrası Türk Çocuk Yayıncılığı'nın ilk çizerleri olarak Cemal Nadir, Ramiz Gökçe ve Ercüment Kalmık'ı kabul edebiliriz.Cemal Nadir ve Ramiz Gökçe Karikatür ,Ercüment Kalmık ise resimleriyle çocuk yayıncılığını ilgi çekici ve cazip hale getirirler.

Bu dönemlerde anımsanacak diğer bir sanatçı İhap Hulusi'dir. Almanya'da eğitim görüp, 1925'te Türkiye'ye Dönen İhap Hulusi, 1927'de Kendi Atelyesini açarak çalışmalarına başlar. Önceleri Akbaba Dergisine illüstrasyonlar çizer. Bu çalışmalara, adının duyulmasını sağlar. Yaptığı ilk reklam illüstrasyonunu, İzmir'deki bir dış macunu firması için yapar.

İhap Hulusi, özellikle afiş sanatına öncülük eder. 45 yıl tayıyare Piyangosu'na (Milli Piyango), 35 yılda Tekel idaresi'ne hizmet veren İhap Hulusi'nin, bilinmemesi en üzücü olan yapıtı; ülkemizde latin harfleriyle yazılan ilk alfabenin kapak dizaynı olan illüstrasyonudur. iç sayfa resimleri de Ramiz Gökçe tarafından çizilen “Alfabe” resimli kitapların en nitelikli örneklerinden biridir. Belki de bu illüstrasyonda, Atatürk'le manevi kızı Ülkü ve yazı üzerindeki “Atatürk” yazısı yer alır (1932). İlk grafik tasarım sanatçılarımızdan olan İhap Hulusi Görey tarafından 1937 yılında kapak resmi tasarlanan ve Erkmen'in de belirttiği gibi Cumhuriyetle birlikte gelişen çocuk yayıncılığının ilk çizerleri; “Cemal Nadir ve Ramiz Kamlık karikatürleriyle, Ercüment Kamlık” (Erkmen N., 2000 : 183) ise resimleriyle çocuk eğitimi seferberliğine özgün eserlerle katkıda bulunmuşlardır. 1930'lardan sonra yazarlarımızın Çocuk romanı yazmaya karşı ilgili ve istekli oldukları görülür. Bu eserlerden bazıları şunlardır: Bağrı yanık Ömer Mahmut Yesari, 87 Oğuz Nimet Rakım Çalapala, Köprü Altı Çocukları Huriye Öviz, Tahtları Deviren Çocuk İskender Fahrettin Sertelli, Türk İvizleri Cahit Uçuk.

Şekil.2.18.İlk Alfabe Kitabı, İlhap Hulusi.

İlhap Hulusi'nin ardından, özellikle 1938'den sonra, yalnız İnhizarlar İdaresi için çalışan Atıf Tuna gelir. 1940'larda, özellikle kitap kapağı illüstrasyonlarıyla Faris Ekman dikkat çekicidir. Faris Ekman kendine özgü, atılgan grafik anlayışıyla, düzeyli çalışmalara imza atar.

Kitap, dergi, gazete resimlemeciliği yakın yıllara dek nitelikli ürünler veremez. Çoğunlukla dış yayınlardan etkilenmeler, aktarmalar görülür. Bu alanda Cevat Şakir, Münih Fehim ve Ercüment Kalmık, özgün çalışmalarıyla dikkat çekerler. Suavi, Firuz Aşkın, Ayhan Erer ve Oral Orhon gibi illüstratörler ise dış etkilere açık ürünleriyle kendilerini gösterirler.

“Cumhuriyet'in ilânıyla birlikte, güzel sanatlar akademisi öğrencilerinin yurt dışında eğitimlerini tamamlayarak ülkemize dönmelerinden sonra, küçük çocukların algılama biçimine uygun tasarımlarda da artış olmuştur. 1940'lardan sonra bazı yazarlarımız, daha önce Ziya Gökalp'in de denediği gibi masal ve halk hikâyelerini çocuklar için yeniden değerlendirme çabasına girmişlerdir. Yazarlarımızın çocuklar için masal türüne eğilmeleri, çocuk edebiyatımızın gelişimi açısından çok yararlı olmuştur. Naki Tezel'in 1943'te yayımlanan halk öyküleri ve masalları resim ve içerik bakımından örnek verebileceğimiz ilk çalışmadır. Tıpkı Avrupa'da Dünya Savaşlarından sonra da olduğu gibi, Kurtuluş Savaşı'ndan çıkan sanatçılarımız çocuklar için gereken çalışmaları yeteri kadar yapmamışlardır. Avrupa'da devam eden teknik ilerlemeler 1950'li yıllarla birlikte ülkemizde de görülür.” (“MARDİ, Özge, Tez, İzmir, 2006).

“18 yıl Berlin'de afiş ve moda resimleri öğrenimi ile uğraştıktan ve ayrıca Almanya'da afişçi olarak çalıştıktan sonra, II. Cihan Harbi'nin başlaması ile yurda dönen (1943), Kenan Temizan, Güzel Sanatlar Akademisinin moda resimleri bölümüne tayin edilir. O sırada akademi'nin afiş atölyesini ressam Zeki Faik İzel yönetmektedir. Bu yönetime paralel, bir süre Kenan Temizan afiş atölyesindeki eğitime yardımcı olur.” (BAYIK, Namık, , 1974, sy.8, s.186-207)

Kenan Temizan'ın, özellikle Almanya'da yaptığı illüstratif film afişleri dikkat çekicidir. Bu afişlerden biri “Karım Teresa” adlı alman yapımı bir filme aittir. Kenan Temizan Türkiye'ye döndükten sonra da çalışmalarına devam eder. Bu çalışmalardan Türk Hava Yolları için yaptığı afiş en akılda kalıcı olanlarındandır.

Bu ara'da çocuk kitabı resimlemeciliği de yeni gelişmelere gebe dir. 1947'de Doğan Kardeş Dergisi kurulur.Böylelikle çizerlere kendilerini gösterme olanağı hazırlanır.Doğan kardeş ile keşvedilen çizerlerden ilk akla gelenleri Mustafa Elemektar, Gevher Bozkurt, Selma Emiroğlu, Altan Erbulak ve Güngör Kabakçioğlu'dur.

Bu yıllar Mustafa Aslier'in ilk illüstrasyon çalışmalarına başladığı yıllardır. Sanatçı 1948 yılında ilk kitap kapağı çalışmasını, Yankee Paşa adlı roman için hazırlar.

Bu yılı takiben ,1949 yılında, Türkiye'de İsveç ve Türkiye arasındaki güreş müsabakaları için bir afiş çalışması düzenlenir.Mustafa Aslier yarışmada birinci olur. Bu afiş, güreş müsabakalarıyla ilgili yayımlanan ilk afiş olma özelliğine sahiptir.

1950 yılından itibaren Tabor'un ölümü, karakulak, gökyüzü ülkeleri gibi pek çok resimli hikaye kitabı hazırlar.

1950-53 yılları arasında Matbaacılık Meslek Lisesi'nde grafik resim öğretmenliği yapar. Aynı yıllarda okullar için resimli ünite dergileri hazırlar.

1953'de Almanya'nın Münih Kentine, Uzmanlık eğitimi almak üzere devlet tarafından gönderilir.

1955-58 yılları arasında Shuttgart grafik sanatlar yüksek okulunda öğrenim görür ve diploma alır.

1957 yılında shuttgartta Prof Walter Steahli ile beraber Necati Cumalı'nın "Karakolda" isimli uzun şiirini el baskısı olarak gerçekleştirir. Sanatçı bu Kitap için yüksek baskı tekniği ile 12 adet baskı bastı. Resim kalıbı hazırlar.

1958-82 yılları arasında İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulun'da özgün baskı resim sanatı ve kitap tasarı konularında öğretim üyeliği yapar.

1982 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde Yardımcı doçentliğe başlar. 1983'te Dekan yardımcısı,1985'te Dekan olan Sanatçı, 1992 yılında emekli olana dek eğitmenliğe devam eder.

Şekil.2.19 Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın Yanık Çocuklar Koçaklaması.Şiir kitabı kapağı, Mustafa Aslier, 1975

Bugüne dek pek çok kitabı illüstrasyonlarla süsleyen, bir dönemde Turizm Bakanlığı için folklorik illüstrasyonlar çalışan sanatçı, günümüze dek çoğunlukla özgün baskı resim ve resim sanatı üzerine eserler üretmiştir. Sanatçı çalışmalarını bu günde bu iki alanda başarıyla sürdürmektedir.

“Kitap resimlemede 1950’de oturmaya başlayan özgün tasarımlara örnek olarak sanatçılarımızdan Abidin Dino’yu ve Sait Maden’i büyük ustalar olarak gösterebiliriz. “Dino, eserlerinde teknik olarak çizgiden yararlanmış ve pek çok özgün teknik arayışına girmiştir. Her tekniğin kendisine özgü üslup Özelliklerinden yararlanmışır.” (Topçu S., 2002: 28).

Daha çok siyah-beyaz tasarımları tercih etmiştir. Maden, günümüzde Kendine has üslubu ile tanınan usta bir grafik sanatçısıdır. Kitap İllüstrasyonlarında iki yüzü bulunan kapak tasarımları ile dikkati çeker. “Sanatçı ‘grafikte sorunun üretim kalitesi ile çözümleneceği inancında’ Olduğunu belirtmektedir.” (Grafik Sanatlar Dergisi, 1985: 14)

Eflatun Cem Güney’in hikâye, masal ve efsanelerini yapı ve havalarını Bozmadan bir edebi eser düzeyine çıkarma çalışmaları önemlidir. Böyle bir anlayışla, ilk masal kitabı Dertli Kaval’ı 1945’te yayımlanmıştır. Daha sonra Nar Tanesi (1946), En Güzel Türk Masalları (1948), Nasrettin Hoca Fıkraları (1957), Evvel Zaman içinde (1957), Bir Varmış Bir Yokmuş (1956), Dede Korkut Masalları (1958), “Gökten Üç Elma Düştü” (1960), “Az Gittim Uz Gittim” (1961) adlı eserleri basılmıştır. Güney, masalları yalnızca sözden yazıya geçirmekle yani derlemekle kalmamış; onları edebî eser düzeyine çıkararak yeniden değerlendirmiştir. Danimarka’daki Hans Christian Andersen Medal Kurumu, Eflatun Cem Güney’in Açıl Sofram Açıl kitabındaki masallarını, 55 ulusun çağdaş masal yazarları arasından seçerek onur listesine aldığı 11 eser arasında en mükemmeli kabul etmiş ve Güney’e, Andersen Pâyesi Şeref Diploması ve Dünya Çocuk Edebiyatı Sertifikası vermiştir (1956). Eflatun Cem Güney, aynı armağanı Dede Korkut Masalları adlı eseriyle 1960’ta ikinci kez almıştır.” (“MARDİ, Özge, “Çocuk Kitapları resimlemede Karakter Yaratma, Tez, İzmir,2006).

“1957 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek okulu’nun öğretime açılmasıyla, grafik sanatlar alanında yoğun ve çağdaş bir sanatçı ve tasarımcı eğitimi veren bir kurum devreye girer. Bölümün amacı “Grafik Tasarımcısı” yetiştirmektir.

1960’dan sonra daha çok akademi çıkışlı grafikçilere rastlıyoruz. Grafik sanatının her dalda yoğun ve nitelikli uygulama biçimleriyle topluma açılmasın da bu yıllarda gerçekleşir. “Bunun başlıca sebebi, ülkedeki üretim çeşitlenmesi ve bunun sonucu olarak baş gösteren pazarlama olgusudur. Grafik sanatını, plastik sanatların bir türü olarak benimseyip ciddiye almış birkaç grafikçinin çabasıyla beslenen bu olgu, baskı tekniklerindeki yeniliklere ve sayıları hızla artan reklam ajanslarının deneyimleriyle de birleşerek zengin bir çeşitliliğe ulaşırlar.”(MADEN,Sait, “Ülkemizde Grafik Sanatının Dünü, Bugünü”, Grafikler Meslek Kuruluşu Türk Grafik Sanatçılar Kitabı, İstanbul,1989.).

Matbaacılıkta ise yeni gelişmeler görülür. Tipo baskıdan ofset tekniğine geçilir. Yine bu yıllarda renkli basım Türkiye’ye girer.

Tüm bu gelişmeler, özgün kitap kapağı ressamlığını özendirilmiş, bu alanda basım titizliğine paralel olarak bir kapak grafiğinin oluşması gözlenmiştir.

Tüm bu gelişmelerin yaşandığı bu dönemlerde, pek çok grafik sanatçısı önemli illüstratif çalışmalara imza atar. Bu sanatçılardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Yurdaer Altıntaş, Mengü Ertel, Sait maden, Erkal Yavi, Bülent Erkmen, Aydın Erkmen, Fahri Karagözoğlu, Sadık Karamustafa...

1957’den beri grafiğin her dalında ürün veren, ama bu güne dek beşbinin üzerinde kitap kapağı ve dergi illüstrasyonu yaparak ünlenen Yurdaer Altıntaş, 60’lı

yıllarda çizmeye başladığı tiyatro afişleriyle yeni bir estetiğin uygulayıcısı olmuştur. Peki Yurdaer Altıntaş Kimdir?

Yurdaer Altıntaş Grafik sanatçısı 1935 yılında İstanbul'da doğdu. 1952-1957 yılları arasında Güzel Sanatlar Akademisi'nin Afiş Atölyesi'nde eğitim gördü. 1964'te İstanbul Türk-Alman Kültür Merkezi'nde ilk Türk grafik tasarım sergisini gerçekleştirdi. 1954'te Almanya'da yayınlanan Gebrauchsgraphik dergisinde kendisine yer verilmesiyle dış yayınlarda yer alan ilk Türk grafik tasarımcısı oldu. 1968'de Grafik Sanatçıları Derneği'nin kurulmasına öncülük etti. Grafik tasarımının bir çok dalında ürün vermesine rağmen, 1974 yılında yaptığı Karagöz resimleri ve tiyatro afişleriyle tanındı. Uzun bir süre Dormen ve Kent Tiyatrosu'nun afişlerini yaptı. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Sanatının Özellikleri

Yurdaer Altıntaş, sağlam bir figür anlayışıyla, figürler arası uyumu çok iyi belirten bir sanatçı. Geleneksel sanatımız olan Karagöz ve Hacivat tiplmeleri, Nasreddin Hoca ve Dede Korkut masallarını çağdaş bir anlatım tarzıyla resmetmiştir. Kendine özgü desen anlayışıyla stilize ettiği figürlerde estetik değerler ve renkler gölge ve ışık düzeniyle daha belirgin bir hale getirmiştir. 1988 yılından sonra Altıntaş "Melekler" dizisi resimleriyle de mizahı ön plana çıkarmak istemiştir. Resimlerinde ana tema ne olursa olsun, içeriğinde sevecen bir yaklaşımla ironi işlenmiştir. Altıntaş bir çok ülkede sergiler açıp, bienal, trienal ve karma sergilere katılıp, çeşitli ödüller almıştır. Eserleri çeşitli müze ve arşivlerde bulunmaktadır.

Ayrıntı

Polenez yani Polanya kökenli. Cedleri 1832'de Osmanlı'ya sığınan baron Wilkowsky'e dayanır.

Yurdaer Altıntaş 1964'de Türkiye'nin ilk grafik sergisini gerçekleştirir. Bu sergi grafiğin yeni ve etkin bir dil olarak algılanması gerektiğini belirten öncü bir girişim olur.

Bu güne kadar yurtiçinde altı, yurtdışında beş kişisel sergi açan sanatçının eserleri yurtiçi ve yurtdışında pek çok karma sergide de yer almıştır.

Puldan afişe, dergi kapağından kitap kapağına kadar grafiğin pek çok dalında ödül sahibi olan sanatçının çalışmaları yurtdışında; Polonya Ulusal Müzesi, Connecticut Üniversitesi arşivi gibi önemli müze ve arşivlerde yer almaktadır.

Çalışmalarına bugünde başarıyla devam eden sanatçı, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde 1996'dan bu yana da bölüm başkanı olarak görev yapmaktadır.

Şekil.2.20. Yurdaer Altıntaş'ın Hayal ve Gerçek Kitabından Hacivat- Karagöz

1960'lı yıllarda Türk çocuk kitabı resimlemeciliğinin ilk resimli hikaye kitabı olan "Tembel Karakaçan" yayımlanır. İllüstratörü Mustafa Eremektar'dır. Milliyet dergisi için "Uzay Çocukları"nı çizen Mustafa Eremektar hem ressam, hem karikatürist, hem de çizgi roman çizeridir.

O dönemlerin önemli sanatçılarından biri Vehip Sinan' dır.

VEHİP SİNAN KİMDİR?

1929 yılında İstanbul-Şehremini'de doğdu. Baba tarafından kökeni Suriye'ye dayanıyor, anne tarafı ise İstanbullu... Babası uzun yıllar istihkâm subayı orduda görev yaptı, binbaşı rütbesiyle emekli oldu.

Beş kardeşin ortanca çocuğu... Kendisinden büyük bir ağabeyi, bir ablası, iki de kendisinden küçük kız kardeşi var.

İlkokulu 45. İlkokul'da (bugünkü adıyla Aksaray Mahmudiye İlköğretim Okulu) okudu. Sonra sırayla Yenikapı Ortaokulu'nu ve Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık bölümüne kaydını yaptırdı. Buraya iki yıl devam etti, sonra bıraktı.

Topçu yedek subay olarak askerliğini yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümüne kaydoldu. Babasının vefatı, ağabeyinin de askere gitmesi üzerine ailenin geçim yükü üzerine kaldığı için bu okulu da yarıda bırakmak zorunda kaldı. Genç denecek yaşta ağabeyinin de vefat etmesiyle uzun yıllar annesine ve kız kardeşlerine kendisi bakmak zorunda kaldı. Bu sebepten dolayı hiç evlenemedi.

Eli kalem tutmaya başladığı günden itibaren çizmeye başladı. İlk yıllarda kendisi de bir ressam olan ağabeyinden, sonraki yıllarda ise Walt Disney ve Cemal Nadir'den etkilendi.

İlk çizimleri Ceylan Yayınları'ndan çıkan Ceylan dergisinde 1955'te yayınlandı. Burada çeşitli vinyetler ve Nasreddin Hoca başlıklı bir bant çizdi. Aynı yayınevının Küçük Afacan ve Armağan dergilerinde çeşitli resim ve illüstrasyonlar çizdi. Bir süre Teksas ve Tommiks çizgi romanlarının kaligrafisini yaptıktan sonra çizgi roman kahramanı olan Topuz'u ilk olarak burada çizmeye başladı. Bu maceracı küçük çocuğun ilk serüvenleri Küçük Afacan'da basıldı. Minik bir bebeğin maceralarının işlendiği Tombik de yine bu dergide yer aldı.

Daha sonra Yeni İstanbul gazetesinde o dönem çok sevilen Cin Ali tiplemesine imza attı. 10 Ekim 1965 tarihinden itibaren Babıali'de Sabah gazetesinde performans sergilemeye başlayan Sinan, burada da bant çizgi romanlar çizdi.

Bir müddet Bugün gazetesi ve Büyük Doğu mecmuasında çizimleri yayınlanan Vehip Sinan, 1967'de yayın hayatına başlayan İttihad gazetesinde çizmeye başladı. Hemen ardından Şubat 1970'te yayınlanmaya başlayan Yeni Asya gazetesinde 1977'ye kadar her gün siyasî karikatürler çizmeye devam etti. Bunların dışında aynı gazetede Topuz ve Bay İlerici ile Adil Bey başlıklı bant çizgi romanlara imza attı.

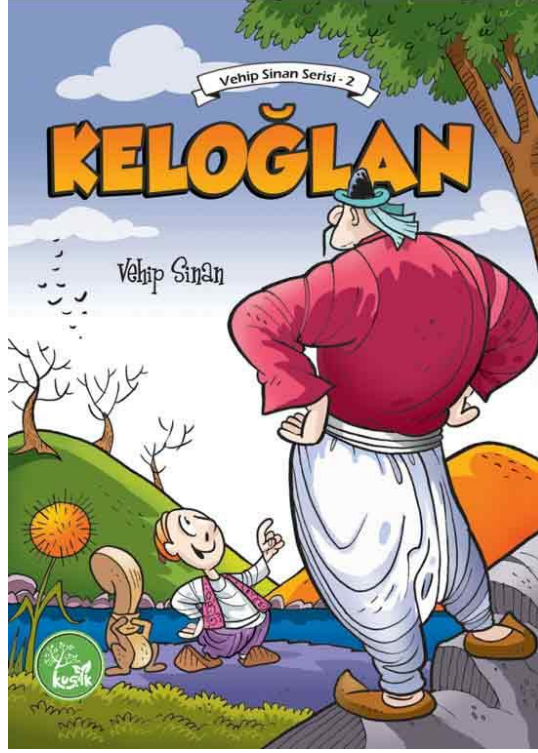
Sonraki yıllarda Bizim Anadolu, Son Havadis, Tercüman, Türkiye, Zaman gazetelelerinde ve Yol, Köprü, Çaylak, Boğaziçi, Yeni Düşünce dergilerinde çeşitli karikatür ve çizgi roman çalışmaları yaptı.

1977 senesinde yayına başlayan Tercüman Çocuk adına aynı yıl ve ertesi yıl içinde Mistik ve Topuz başlıklı iki ünlü çizgi roman kahramanının maceralarını hazırladı. Ayrıca Ekim 1980 tarihinden itibaren çok kısa bir süreliğine dergi ön kapağına Afacan Mete'nin Serüvenleri adlı tek sayfalık mizahi bir bant ve Mayıs 1985'ten sonra da on bir hafta boyunca derginin arka kapağına Apartopar başlıklı bir bant daha çizdi.

1981 yılında ardı ardına yayına giren Can Kardeş ve Türkiye Çocuk dergilerinin ilk sayılarından itibaren yer aldı. Biri Türkiye Çocuk için olmak üzere ünlü başlığı Topuz'un çok sayıda macerasını ve dergilerin arka kapaklar için Dalgacı Dünder adlı tek sayfalık çalışmalar hazırladı. Ayrıca Can Kardeş'te Topuz benzeri Cin Ali, Mistik ve Keloğlan (Beberuhi adıyla Zaman'da da yayınlandı) dışında siyasî konularıyla

Bay İlerici ile Adil Bey bantlarıyla mizahi temalı Transistor Seyfi, Ali Baba ve Gül Mahmut'a imza attı.

1984 Nisanı'ndan başlayarak Türkiye Çocuk sayfalarından Binbir Gece Masalları başlığında bir çizgi roman daha yayınlamaya başladı. Yine bu dergi için aralarında Küçük Kahraman, konuşan ve düşünen bir köpeğin başından geçenlerin anlatıldığı Meraklı Doli, Ali Kardeş gibi yeni başlıklar çizdi.

Şekil.2.21 Vehip Sinan Keloğlan

Karakteri(<http://www.kitapkeynagi.com/product/kusak-yayinlari/vehip-sinan-serisi2>)

1990'lar boyunca da Türkiye Çocuk için çalışmalarını sürdüren Sinan, en şöhretli başlığı Topuz tiplemesine çok benzeyen Harun, tek macerayla Öğrenci Mahmut ile Kuçu ve Dilaver adlı tek sayfalık iki çizgi romana daha imza attı. Derginin 2000 yılında büyük boy yayınlamaya başlamasıyla beraber hazırladığı Çılgın İntikamcı adlı bir macera usta çizerin burada çizdiği son başlık oldu.

1990'ların başından itibaren Gül Çocuk dergisinde Gül Mahmut başlığındaki çizimleri ve 1995'ten sonra da bir süreliğine çıkan Yeni Şafak Gazetesi'nin ilavesi Şafak Çocuk dergisinde Topuz'un yeni maceraları yayınlanan Sinan, temiz çizgi stili ve yuvarlak hatlı figürleriyle kendine has bir tekniğe sahipti. Bilhassa çocuk dergilerine çizdiği Mistik ve Topuz'da şiddet ve argo hiç yer almadı. Fantastik temalar, serüvenlerle yoğrularak rahat anlatımı olan kendi yazdığı senaryolarla biçimlendi.

Bir süre deneme yazarlığı yaptı. Yeni Asya’da Velhasıl köşesini yazdı ve yine çeşitli gazetelerde ara ara bazı makaleler kaleme aldı.

Bir ara müzik enstrümanlarına da ilgi duydu. Kaval, ağız armonikası ve mandolin çalmayı öğrendi.

Karikatürlerinden dolayı beş defa soruşturma geçirdi. Bunların hiçbirinden ceza almadı.

1980’li yıllarda Yeni Asya Yayınları arasında üç adet Topuz cildi yayınlandı. Aynı yayınevi logosuyla 1980’lerin ortasında okuyucu ile buluşan Mıstık çizgi roman dergi serisi ve Nisan 1989 tarihinde Zaman Gazetesi Yayınları’na basılan Adil Bey adlı bant albümleri ile birkaç tane karikatür albümü vardır. Yine aynı yıl içinde Zafer Gazetesi Yayınları tarafından Beberuhi ve Ali ile Veli çalışmaları yayınlandı.

Bir döneme imzasını atan Topuz çizgi romanları Nesil Çocuk Yayınları tarafından 2009 yılında tekrar yayın hayatına kazandırıldı. “Yaman Çekirge”, “İzin Dede” ve “Hayal mi Gerçek mi?” alt başlıklarıyla yayınlanan üç Topuz kitabını yenileri takip edecek.

Pek çok ödüle layık görüldü. 1984 yılında verilen Boğaziçi Başarı Ödülleri’nde “yılın sanatçısı” seçildi. 2008 yılında Bosna Dayanışma Grubu tarafından verilen Necdet Konak Gümüş Çizgi Ödülü’nü aldı. 2009 yılında da ESKADER tarafından Topuz serisinden dolayı “Yılın Çizgi Romanı” ödülüne layık görüldü.

Meslek hayatı boyunca bütün işlerini evinde yaptı. Yaklaşık yarım asır, çizgileriyle gündeme mizah penceresinden baktı, pek çok çizer onun çizgilerine özenerek çizerliğe başladı. Hayatı boyunca, milli ve manevi değerlerden hiç taviz vermedi.

Vehip Sinan, 18 Nisan 2010 Pazar günü Hakk’ın rahmetine kavuştu.

O dönemlerin önemli grafik sanatçılarından biri Sait Maden’dir. Sait Maden Bir çok kitap kapağı illüstrasyonu, dergi kapağı illüstrasyonu ve illüstratif afişe imza atar.

HOMEROS
İLYADA

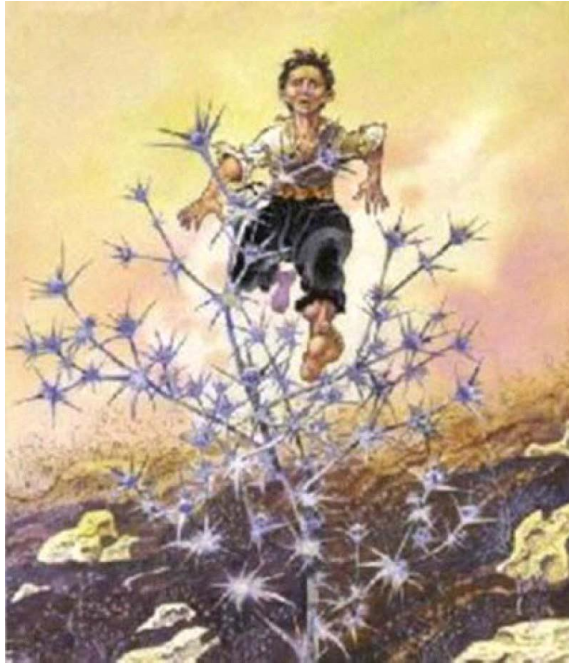

SANDER KİTABEVİ

Şekil.2.22.Sait Maden'den bir kitap kapağı çalışması.

Mengü Ertel, grafik sanatının illüstrasyon elemanını yoğun bir şekilde kullandığı tiyatro afişleriyle ünlenir. Sanatçı 1968'de ilk kişisel sergisini açar ve bunu, sonraki yıllarda, yurt içinde ve yurt dışında başka sergiler izler.

“1960'larda gelişen kitap resimleme çabalarıyla birlikte 1964 yılında Eremektar tarafından resimlenen Tembel Karakaçan renkli, resimli ve özenle basılmış kitapların öncülüğünü üstlenmiştir. Bu dönemden başlayarak Nuri Albaş, Nevzat Akoral, Mürside İçmeli, Abidin Dino, Kayhan Keskinok, Orhan Peker ve Adnan Turani gibi usta ressamalarda çok sayıda kitaba imza atmışlardır.

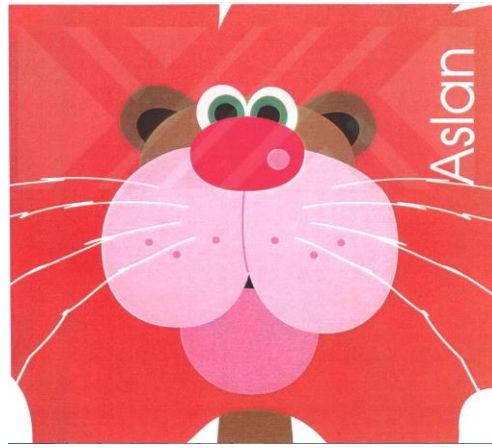
Şekil.2.23.İsmail Güleç,İnce Memed Karakteri (Güleç.İ.)(Gülgeç, . İnce Memed,<<http://www.atlasmobidik.com/kultur/00243>> (06 Kasım 2005)

1960'lı yıllar İbrahim Bagatur'un ilk illüstrasyonlu çalışmalarını gerçekleştirdiği yıllardır.1965 yılında henüz öğrenci olduğu yıllarda Rehtaş

Reklam'da ilk reklam illüstrasyonlarını gerçekleştirir. 1971 yılında eğitim gördüğü Güzel Sanatlar Akademisi tiyatro dekorları bölümünden mezun olur.Eğitimi dolayısıyla, Okulda tiyatro dekorları için illüstrasyonlar çalışan sanatçı, 1970'de Radar Reklam'da çalışmaya başlar. 1975'e çalıştığı bu Ajansta Türkiye'deki ilk Profesyonel rekli Air Brus çalışmalarını gerçekleştirir.

1975-80 yılları arasında Cen Ajans'da illüstratör olarak çalışan sanatçı, 1980 yılından beri kendi atölyesinde illüstrasyon ile devam etmektedir.

1960'lı yıllarda illüstrasyon çalışmalarına başlayan bir başka grafik sanatçımız Sadi Pektaş'tır. D.G.S.A.'de yılında Man ajans'ta illüstratör olarak çalışmaya başlayan Sanatçı, 1971-1979 yılları arasında aynı ajansta art direktörlük yapar. 1979 yılında Ajans Ada'da çalışmaya başlayan sanatçı ikibuçuk yıl burada çalıştıktan sonra 1981 yılında kendi reklam ajansını kurar.1983'te Birleşik Reklamcılığın kurucuları arasına katılır.

Şekil.2.24.Sadi Pektaş'ın resimlediği alfabe kitabından bir illüstrasyon,Eylül, 1997.

1987'den 1992 yılına kadar Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde illüstrasyon derslerine öğretim görevlisi olarak katılır.1982 yılında hazırlamış olduğu Profilo Broşürü ile Grafikler Meslek Kuruluşu'nun en iyi illüstrasyon ödülünü alır. Aynı kurumdan 1985 yılında takvim illüstrasyonu dalında başarı ödülü kazanır.

1997 yılında çocuklar için resimli bir alfabe kitabı hazırlar ve bu kitabı aynı yıl yayınlanır.

Sanatçı bu gün kurucuları arasında olduğu Birleşik Reklamcılık'ta sanat yönetmeni olarak çalışmalarına devam etmektedir.

1967'den itibaren çalışmalarına başlayan Reha Yalnızcık, kitap kapağı illüstrasyonlarıyla ünlenir.

1967 yılında çalışmalarına başlayan bir diğer grafik sanatçımız Erkal Yavi'dir.1968-69 ve I-II.Varşova afiş Bienali'ne, 1970 IV.Bruno Grafik Sanatlar Bianeli'ne katılır.1970'li yıllardan itibaren kitap kapağı çalışmalarına ağırlık veren Erkal Yavi birbirinden güzel kitap kapağı illüstrasyonu yapar.Ayrıca pek çok illüstratif afişe ve postere imza atan sanatçı, bugün kendi kurduğu ve sahibi olduğu Aks Ajans'ta grafiğin pek çok dalında ürünler vermeye devam etmektedir.

Bu yıllar Aydın Erkmen'in illüstrasyon çalışmalarına başladığı yıllardır.1969-72 D.T.G.S.Y. Okulu Serbest Grafik ve İllüstrasyon Bölümü'nde Mustafa Aslier'in asistanlığını yapar. Bu arada Fulmar Reklam Ajansı, 1975-76'da değişik reklam

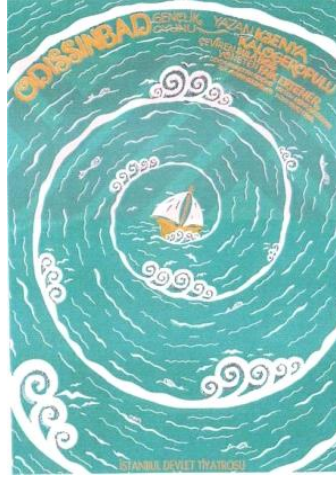
ajanslarında sanat direktörlüğü yapan sanatçı, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Mimar Sinan Üniversitesi'nde illüstrasyon konusunda öğretim görevlisi olarak çalışır. Tüm bu yıllar boyunca ajans çalışmaları dışında, özel müşterileri için illüstrasyonlar, illüstratif dergi ve kitap dizaynları, takvim çalışmaları üzerine ürünler verir. Sanatçı halen serbest çalışmalarına devam etmektedir.

1960'lı yılların son dönemleri Cemalettin Mutver'in grafik çalışmalarına başladığı yıllardır. D.G.S.A.'nden 1969 yılından mezun olan sanatçı, bugüne değin afiştten, kitap kapağına, takvimden pul tasarımına kadar pek çok illüstratif çalışmaya imza atar. 1984-88 yılları arasında Uygulamalı El Sanatları Yüksek Okulu'nda proje hocalığı yapan sanatçı, 1986-87 yılları arasında D.G.S.A.'nde öğretim üyesi olarak çalışır.

1974'den 1984'e kadar pek çok pul tasarımına imza atan sanatçı bu dalda UNITED NATIONS POSTAL ADMINISTRATION'un açtığı yarışmalarda dört kez birincilik ödülü alır.

1983-84'de 4.Grafik Ürünleri Sergisi büyük ödülü ve yılın en iyi grafik sanatçısı ödülünü alan sanatçı, 1995'de İlhap Hulusi Afişi Özel Ödülü'nü alır.

Bugün 1972'den beri kendisine ait olan Tasarım Atölyesi'nde çalışmalarına devam etmektedir.

Şekil.2.25.Cemalettin Mutver'den bir afiş çalışması, 1989.

“1960'lı yıllardan itibaren, 1970'li yıllarda çocuk kitabı illüstratör olarak etkinlik gösteren sanatçılardan, öğretim üyesi Prof. Mürşide İçmeli, resimlediği kitaplarda daha çok kent çocuğunu işler. İçmeli resimlerinde çocukların dikkatini çekecek renklere yer verirken, renk armonileriyle öykülerin içeriklerini destekler. 1960'lı yıllardan itibaren çocuk kitapları için illüstrasyon resimleyen Mürşide içmelinin çizgilerindeki çocuklar, çağdaş mekanını bulmuş kent çocuğudur. Çevresiyle uyumlu, mutlu ve güler yüzlüdür. Kompozisyon-larında istifler, resim yüzeyini oluşturan açık-koyu kontrastlıklarıyla kolay algılanır. İçmelinin resimleri çocuğun dikkatini çeken renklere yer verirken, renk armonisiyle öykünün içeriğini desteklemektedir. Sıkışmış, daralan alanların Biçimsel sınırlılıkları içinde yer alan figürler insan yığınlarının yazgılarını Sorgular gibidir. İnsan yazgısı İçmelinin tasarımlarında, toplumsal Bilinçaltının imgelerini de taşır. Son dönemlerindeki çalışmalarında renk ögesinin ağırlıklı olarak hissedilmektedir. Sanatçının, “23 Nisan Çocuk Bayramına Çağrı, Akıl Bahçesi” eserleri arasındadır.

Şekil.2.26.Mürşide İçmeli,23 Nisan Çocuk Bayramı Çağrı (İçmeli M.,1985)

Resimli çocuk kitaplarında ülkemizde öncü bir rol üstlenen ve 1969'dan başlayarak, bu konuda toplumun gündemine girmesi için sürekli çaba harcayan çizerlerimizden Can Göknil, 1969-74 yılları arasında New York'ta çocuk yayınları üzerine araştırmalar yapar. İlk Kitabı olan "Kirpi Masalı"nı bu ülkede yazıp resimler. "Otuz'un üzerinde çocuk öyküsüne imza atan Göknil'in pek çok kitabı olan Hollandaca ve Almanca olarak yayımlanır. Okul öncesi çağına yönelik yayıncılığın yetersiz olduğu ülkemizde sanatçının bu yöndeki çabaları çok değerlidir". (ERKMEN.Nazan, İstanbul, Nisan 1996,sy:37,s:184.)

Şekil.2.27.Gülfidan adlı çocuk kitabından bir illüstrasyon, Can Göknil,1992.

"Türkiye'de resimli öykü kitabı alanı, 1970'lerdeki ekonomik kriz Nedeniyle gelişmemiştir. Bu dönemde New York'da yayımlanan ilk resimli Öykü kitabı, Can

Göknil tarafından 1974 yılında hazırlanan “Bir Kirpi Masalı” adlı eserdir. Bir Kulübe Bir Ev, Bilmeceler ile ABC, Çocuk Tekerlemeleri

Resimledikleri kitaplar arasındadır. Daha sonraki yıllarda resimli öykü kitabı alanında hareketlenme artmış ve Çeviriler başlamıştır. Ayşegül ve Ayşecik dizisi çevrilmiş fakat bu serinin içerik yönünden başarılı olmasına karşın, fiziksel açıdan çok başarılı olduğu söylenemez. 1970’lerden sonra Eremektar (Mıstık), sadece çocuklar için çizmeyi meslek edinen ilk çizer olarak bu kulvardaki yerini almıştır. Yine bu dönemde, Tan Oral, Mehmet Sönmez, Zafer Sükan, İsmail Gülgeç, Emir ve Nihal Sarier gibi başarılı kitap çizerleri, çocukların hayal dünyalarına ışık tutmuşlardır. Bu alanda ürün veren ustalarımızdan Orhan Peker, Çetin Öner’in Gülibik (1975), Nezihe Meriç’in çocuklar için yazdığı tek roman olan Alagün Çocukları(1976) adlı öyküleri resimlemiştir.”

1970’lerde grafik sanatlara artan talep ve dolayısıyla illüstrasyon sanatına duyulan ihtiyaç, sadece bu yönde çalışmalar yapan, yeni grafik mezunu sanatçıların ortaya çıkmasına yol açar. İllüstrasyon yapmaya gönül vermiş, bu grafik sanatçılarına illüstratör denmeye başlanır.

İşte bu dönemlerde çalışmalarına başlayan illüstratörlerimizden Osman Kehri 1973 yılında Londra Madison Artists Studio’sunda illüstratör, daha sonra Türkiye’nin önde gelen reklam ajanslarında sanat yönetmeni olarak görev alır. İllüstrasyonun hemen hemen her dalında ürünler veren sanatçı 1978’den bu yana serbest illüstratör ve grafik sanatçısı olarak çalışmalara devam etmektedir.

Kahramanlarını öncelikle çocukların ve hayvanların olduğu resimli küçük Öyküler yazan Gülten Dayıoğlu çocuk edebiyatının en verimli kalemlerinin Basında gelmektedir. Cumhuriyet gazetesinin açtığı bir yarışmada “Döl” adlı Hikâyesiyle ikincilik ödülü kazanan sanatçı, çocuk edebiyatına yöneldi. Basta Çocuklar için gezi kitapları olmak üzere kısa hikâyeleri kitap dizileri halinde Basılmaktadır. Eserleri arasında su kitaplar yer almaktadır; Dayıoğlu, Fadis (1970), Dört Kardeşiler (1971), Suna’nın Serçeleri (1974), Yurdumu Özledim (1977), Dünya Çocukların Olsa” (1981), Yeşil Kiraz (2000) adlı romanları ve adlı öykü kitabı bu alanda en çok tanınan eserler arasındadır. Akıllı Pireler (1982) ve Isın Çağı Çocukları (1984) bilimkurgu türünde yazılmış eserleridir. (Topçu, S. 2002: 38) Nevide Gökaydın’ ın çizgileriyle, çocuk dünyasındaki hareket olgusu ön plana çıkar. Okul öncesi okumayı kolaylaştıran ders kitaplarını ve ünite dergilerini resimler Gökaydın. Cumhuriyet kuşağı sanatçıları arasında öncülük yapan kadın sanatçılar içerisinde yer alır. Genç kuşak çizerlerimizden olan Selçuk Demirel’in yazıp çizdiği resimli Çocuk kitapları ise çok sayıda yabancı dile çevrilmiştir.

1973 yılların da Leyla Uçansu D.T.G.S.Y.O.Grafik Bölümü’nden mezun olur(1972).1972-83 yılları arasında San Grafik’te çalışan sanatçı, 1983 yılından itibaren San Reklam’da sanat yönetmeni olarak görev yapar.1970-87 yılları arasında yurt içi ve yurt dışında pek çok sergiye katılan sanatçı,1970 ve 1974 yılında Varşava Afiş Bianelleri’ne katılır.1975 yılında Unesco’nun Paris ve Londra’da düzenlediği sergilere ve 1974-76-78-80-82-84-86 Bruno (Çekoslovakya) Grafik Bianelleri’ne katılır.1986’da Çekoslovakya’da savaş afişleri üzerine yayımlanan kitapta bir yapıtı yer alan sanatçının Varşova Afiş Müzesi’nde bir afişi bulunmaktadır.

Yine bu yıllarda Öznur Kalendar ünlenir. 1972’de Avrupa’ya gider.Eserleri 1978’de Pardon, Playboy ve Lui’de yayınlanır.1979’da ilk eserlerini Galeri Nauhausen (Münih)’de açar. Daha çok kolaj tekniğini benimseyen sanatçı, 1980’li yıllarda Türkiye’ye döner ve çalışmalarına Hürriyet Gazetesi’nde devam eder.

İllüstrasyon çalışmalarına 1970’li yıllarda başlayan sanatçılarımızdan biri de Mustafa Delioğlu’dur.1975 yılında illüstratör olarak çalışmaya başlayan ve aynı zamanda resim sanatıyla da profesyonel olarak ilgilenen sanatçı, sayısız çocuk kitabı illüstrasyonu,kitap (roman) kapağı illüstrasyonu ve illüstratif afişe imza atar.Sanatçının bazı eserleri İngiltere ve Amerika’da da yayımlanır. Amerika’da yayımlanan eseri “Sleep Rhymes” adında bir ninni kitabıdır.(1994).

Mustafa Delioğlu, yaptığı çalışmalarından dolayı 1990 yılında Türk Çocuk Vakfı tarafından hizmet ödülüne layık görülür.Sanatçı kitap(roman) kapağı illüstratörlüğü ve çocuk kitabı resimlemeciliği çalışmalarına halen devam etmektedir.

Şekil.2.28.Mustafa Delioğlu'nun resimlediği Küçük Kertenkele adlı çocuk kitabının kapağıdır.

1970’li yıllar Türk illüstrasyon sanatının en önemli sanatçılarından biri olan Selçuk Demirel’in sanat hayatına başladığı yıllardır. Selçuk Demirel ilk çizimlerini 1973 yılında lise öğrencisiyken yayımlar. Selçuk mimarlık öğrenimine devam ederken önemli gazetelerde çizgilerini yayımlamayı sürdürür(1974-78)

1978 yılında Paris’e yerleşir, o tarihten bu yana Le Monde, Le Monde Diplomatique, Le Nouvel Observateur gibi dergi ve gazetelerde çizmeye başlar. Selçuk’un eserleri kitap ve dergi kapaklarından kendi desen albümlerine, kartpostallardan afişe ve çocuk kitaplarına kadar büyük çeşitlilik gösterir.

1984’den bu yana basına dönük çalışmalarını yoğunlaştıran Selçuk aynı zamanda Avrupa ve Japonya’da kitaplarını yayımlamakta, Türkiye, Fransa, Almanya ve İtalya’da sergiler açmaktadır.

Emre Senan, grafik çalışmalarına 70’li yıllarda başlayan önemli grafik sanatçılarımızdandır. Sanatçı 1975 yılında D.G.S.A. Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu’ndan mezun olur. Eğitim yıllarında bir süre İstanbul Reklam’da çalışır. 1975 yılında aynı okulda asistanlığa başlar ve aynı zamanda bir çizgi film atölyesi kurar. 12 Eylül 1980’de asistanlığı bırakır.

Sanatçı günümüze dek birçok çocuk kitabı, gazete, dergi, kitap kapağı,

birçok plak,CD kapağı ve reklam illüstrasyonları gerçekleştirir.

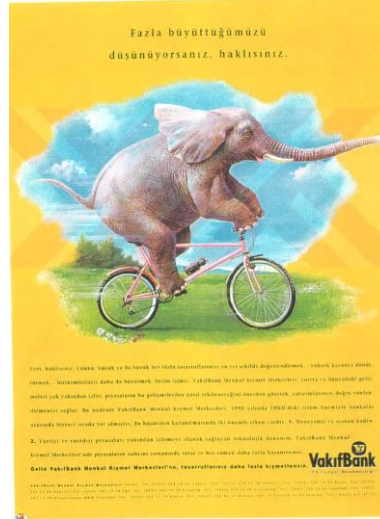
1994 yılından beri Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümün’de eğitmen olarak görev yapan sanatçı, günümüze dek Grafikerler Meslek Kuruluşu’nun açtığı hemen hemen bütün sergilere katılır.

Çizgi Filmcilik yönü olan ve bu konuda Kültür Bakanlığı’nın açtığı yarışmalarda ödül kazanan sanatçı, bir dönem Yorum A.Ş’nin kuruluşuna katılır ve reklamcılık yapar.Son olarak Klan iletişim’in kurucu ortağı olur. Ortağı olduğu bu şirkette bu gün yaratıcı yönetmen olarak görev yapmakta ve grafik çalışmalarına devam etmektedir.

1970’li yıllarda çalışmalarına başlayan önemli illüstratörlerimizden bir Şahin Karakoç’tur. İlk olarak Grafik Basın Ajansı’nda altı ay çalışan sanatçı, 1976-78 yılları arasında Hayat Mecmuasında hikayeler resimler. 1979-84 yılları arasında Almanya’nın Bastei, Heyne, Marken Zauber ve Kolter yayın evlerine 300’e yakın dergi kapağı resimleyen sanatçı, aynı zamanda 1991’de kurulan İllüstratörler Derneği’nin Kurucu üyelerindedir.

Sanatçı günümüze dek Altın Kitaplar, İnkılap Yayın Evi, e-yayınları gibi pek çok yayın evine 1500’e yakın kitap kapağı hazırlar. Birçok gazete ve dergiye öykü illüstrasyonları çizer.

Bu güne kadar 200’den fazla Video ve film afişi illüstre eden sanatçı, son dönemlerde daha çok reklam sektörüne illüstrasyonlar üretmektedir.

Şekil.2.29. Şahin Karakoç’un Vakıf Bank Basın Reklamları için hazırladığı İllüstrasyonlardan biri.

1970’li yıllarda grafik çalışmalarına başlayan grafik sanatçılarımızdan biri de Sadık Karamustafa’dır.1975-76 yılları arası USG A.Ş’de tasarım danışmanı olarak çalışan sanatçı, pek çok yarışmada ve Grafikerler Meslek Kuruluşu Grafik Ürünler Sergisinin’de ödüller kazanır.

İllüstratif afiş çalışmalarıyla ünlünen sanatçı 1982-84-86-88 ve 90 yıllarında Bruno Grafik Bienallerine (Çekostavakya) 1984’de 10 Afiş Bienaline (Polanya), 1989’da Lati Afiş Bienaline katılır.1988 yılında Grenobleda’da bir afiş sergisi açar.1990’da Grenoble’da Uluslar Arası bir Sanat Tasarım Organizasyonu olan “Façade Imaginaire”’e katılan sanatçı 1991’de Montreal’de düzenlenen Icograda Kongresi’ne katılır.Sanatçı 1979’dan beri kendi atölyesinde serbest tasarımcı olarak

çalışmalarını sürdürmektedir.

Önemli grafik sanatçılarımızdan Haluk Tuncay, 1979 yılında D.T.G.S.A. Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulun'dan Mezun olur.1978'den itibaren çeşitli ajanslarda grafik tasarımcısı ve sanat yönetmeni olarak çalışır.Günümüze dek grafik tasarımın çeşitli dalları için illüstrasyonlar üreten sanatçı, 1985-90 yılları arası G.M.K. Sergilerinden İllüstrasyon Dalında ödüller alır.

Bazı çalışmaları Yurt içi ve Yurt dışı sergilerde de yayınlanan sanatçı, 1995 yılından beri Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümünde İllüstrasyon Öğretim Görevlisi Olarak görev yapmaktadır.

1970'li yılların sonlarına doğru illüstrasyon çalışmalarına başlayan Saadet Ceylan, 1979 yılında D.T.G.S.Y.O.'dan mezun olur.Aynı yıl ilk resimlediği çocuk kitabı olan Cücelerde Büyür yayımlanır.

Günümüze dek 20'yi aşkın yayın eviyle çalışan sanatçı, dergiler, ders kitapları ve çocuk kitapları için illüstrasyonlar yapar.

Bu güne dek 7 karma sergiye katılan sanatçı,bu günde çocuklara yönelik İllüstrasyon çalışmalarına devam etmektedir.

Şekil.2.30.Saadet Ceylan'ın resimlediği Kızamık Olan Fil adlı kitabın kapak illüstrasyonu,Uçar Balık Yayınları 1996.

1978 yılında D.T.G.S.Y.O'dan Mezun olan Ahmet Özder, 80'li yıllarda dergi, kitap kapağı illüstrasyonları çalışır.1981 yılında Man Ajans'ta illüstratörlük yapmaya başlayan sanatçı,özellikle 1990'dan bu yana tamamen reklam illüstrasyonarı üretir.1991 yılından itibaren Profesyonel olarak bilgisayar destekli illüstrasyon çalışmalarına başlar.Bu gün 1981 yılından beri çalıştığı Man Ajans'ta illüstratörlük görevini başarıyla sürdürmektedir.

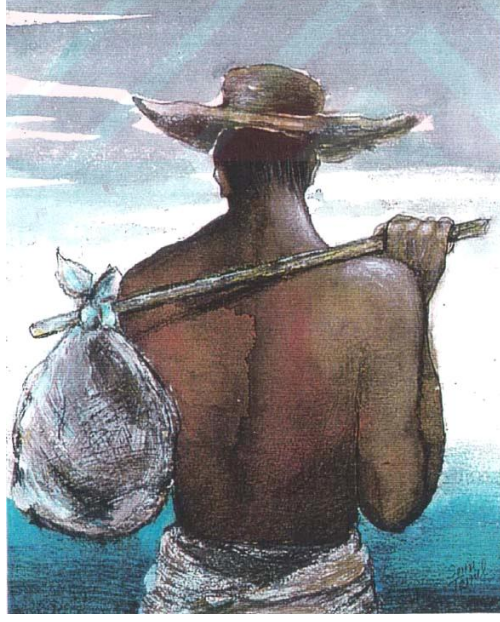
Lisans eğitimini, İ.D.T.G.S.Y.S.O.Grafik Bölümünde yapar Sema Ilgaz henüz öğrencilik yıllarında kitap, roman kapağı illüstrasyonları ve çocuk dergileri için illüstrasyonlar çalışır.

1980 yılında 1978 yılında Mezun olduğu İ.D.T.G.S.Y.O. Grafik Bölümün'de Mustafa Aslier Atölyesin'de Asistan Olarak göreve başlar 1980-85 yılları arasında İş Bankası Kumbara Dergisi için illüstrasyonlar çalışır.

Sanatçı'nın profesyonel olarak Özgün baskı resime olan ilgisi İllüstrasyon çalışmalarında da kendini gösterir.Mono tipi baskı üzerine serbest boyama tekniklerini uygulayarak pek çok çalışmaya imza atar.

Günümüze dek pek çok çocuk kapağı resimlemesi ve kitap kapağı illüstrasyonları hazırlayan sanatçı bugün,M.Ü.G.S.F.Grafik Bölümün'de Doçent

olarak görev yapmaktadır.

Şekil.2.31. Vasconcelos'un Kardeşim Rüzgar, Kardeşim Deniz kitabı için kapak illüstrasyonu, Sama Ilgaz, 1990.

1979 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesinden Mezun olan Zeki Dinleniş, 1980 yılında Cen Ajans'ta grafikerliğe ve illüstratörlüğe başlar. 1983 yılında Detay Grafiği Kuran Sanatçı, o günden bu yana illüstrasyonun hemen hemen tüm dallarında ürünler verir.

Ayrıca İllüstratörler Derneği'nin Kurucu Üyelerinden olan Sanatçı, Rotovision'un düzenlediği illüstrasyon yarışmasında Masyon olarak, Art Directors Index To İllustration Graphics adn Desing adlı kitapta yer almaya hak kazanır (1984).

Şekil.2.32. Zeki Dinleniş'den bir illüstrasyon çalışması.

1980'li yıllarda çalışmalarına başlayan bir diğer çocuk kitabı illüstratörümüz Hacettepe Üniversitesinde Öğretim Görevlisi Olarak çalışan Doc. İsmail

Kayadır.D.T.G.S.Y.O.'nun 1981'de bitiren Kaya, yurtiçi ve yurt dışında kişisel sergiler açar. "Sadece Mor Rengi Seven Kral" adlı kitabı yazıp resimleyen sanatçı'nın bu kitabı Hollanda da üç dilde yayımlanır, resimleri 1991'de Rotterdam Merkezi Kütüphanesindeki özel sergi de yer alır. Tahran Uluslar Arası Çocuk Kitabı İllüstrasyonları Sergisinde Nürberg (Almanya), Cannes (Fransa), Pretorya (Güney Afrika), Rotterdam Autoped Müzesi'nde (Hollanda) düzenlenen İllüstrasyon Bienallerinde Türkiye'yi Temsil eder.(Y.a.g.e.s.185.) Sanatçının resimlediği pek çok kitap Türkiye ile birlikte pek çok ülkede yayımlanır.

Kıvılcım Elçin 1980'li yıllarda illüstrasyon çalışmalarına başlayan İllüstratörlerimizdendir.Sanatçı 1979'a kadar Tekstil Sektöründe Desanatör olarak çalışır.1981'den itibaren Tercüman Gazetesi ve Kervan Matbaası'nda kitap kapağı ve dergiler için İllüstrasyonlar yapar.

Bugün 1985'te kurduğu kendi atelyesinde yoğunlukla reklam Sektörü olmak üzere, illüstrasyon çalışmalarına devam etmektedir.1980'li yıllar Ferit Avcı'nın illüstrasyon çalışmalarına başladığı yıllardır. Ankara Gazi Eğitim Endüstri Resim İş Bölümü'nden 1979 yılında mezun olan sanatçı,1980-83 yılları arasında İstanbul Bayrampaşa Yıldırım Ortaokulu'nda resim öğretmenliği yapar.

1984'te Koza Yayınlarıyla Basın'da çalışmaya başlayan sanatçı daha sonra sırasıyla Milliyet, Gelişim ve Hürriyet Yayınlarında çalışır.Çalışmalarını çocuk dergileri üzerinde gerçekleştiren sanatçı pek çok dergide illüstratörlük ve yazı işleri Müdürü olarak görev yapar.

Kasım 1993'te Tüyap Fuarın'da "Sevgi Çizgileri" adlı çocuk İllüstrasyonları karma sergisine katılır.Aynı Sergi 1994 yılı boyunca Almanya'daki kentleri dolaşır.

1995'te Kültür Bakanlığı'nın açtığı Çocuk Kitapları Yarışmasının'da "Kırmızı Fili Gördünüz mü?" adlı eseriyle büyük ödülü alır.

Günümüze dek pek çok çocuk kitabı illüstrasyonlarına imza atan sanatçı, bu gün Atlas Dergisi'nde illüstratör olarak görev yapmaktadır.

Şekil.2.33.Ferit Avcı'nın yazdığı resimlediği Kırmızı Fili Gördünüz mü? Adlı çocuk kitabı'nın kapak illüstrasyonu,1996.

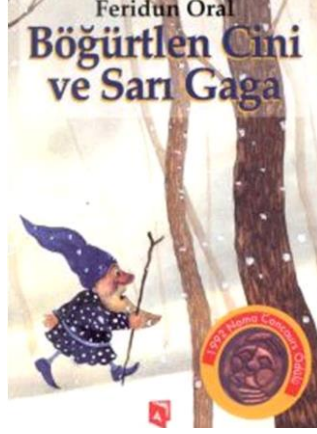
1980'li yıllardan itibaren çalışmalarına başlayan Feridun Oral Türkiye'yi yurt dışında da temsil eden önemli çocuk kitabı illüstratörlerimizdendir. "1985'te İDGSA'yı bitiren Oral, Redhouse, Ögün ve Eskinazi (Millano) yayın evleri için kitaplar resimler.Anadolu Tanrıları betimlemeleriyle ilk kez 1986'da ki Bologna Çocuk Kitapları Fuarına girmeyi başaran Sanatçı, 1991'de Padova Pinokyo

Resimleme fuarında 1992’de Bologna Fuarında aynı yıl 5.Barcelona Çocuk Kitapları İllüstrasyon Sergisi’nde ve 1995 Bratislova Bienalinde Türkiye’yi temsil eder Öyküsü de kendisine ait olan Bögürtlen Çini ve Sarı Gaga adlı eserleriyle UNESCO Tarafından düzenlenen Noma Concours Çocuk Kitabı Resimleme Bienalin’de “Runners Up” ödülünü alan sanatçı’nın pek çok kitabı İsviçre ve Avusturya’da basılır.(ERKMEN,Nazan, İstanbul, Nisan 1996, sy:37, s:184.)

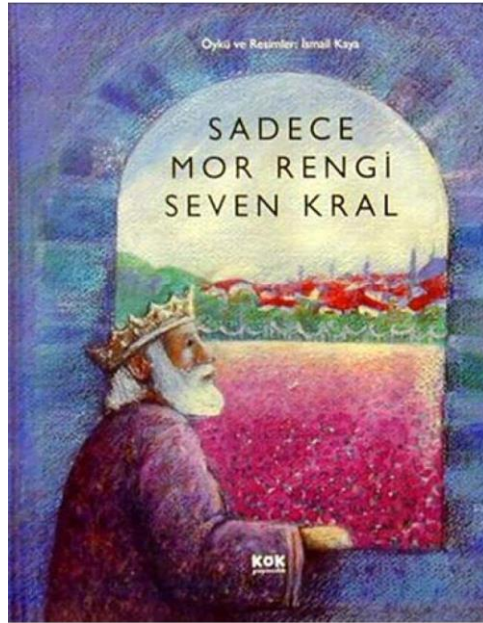
Şekil.2.34.Kirpi ve Kestane masalından bir illüstrasyon, Feridun Oral.

“1980’lerin yazar ve çizerlerinin ortaya çıkmasında, Mavi Bulut Yayınevinin sahibi olarak Fatih Erdoğan’ın önemli bir rol oynamıştır. Çocuk Dünyasına özgün eserlerde kazandıran Erdoğan, pek çok genç çizeri destekleyerek yeni ve çağdaş eserler yaratılmasına öncülük etmiştir. Çocuk Yayınları Derneği’nin kurucu üyesi olan Feridun Oral, Türkiye’yi yurt dışında da temsil eden çizerlerimizdendir. Anadolu Tanrıları’ nı betimlemeleriyle ilk Kez 1986’daki “Bologna Çocuk Kitapları Fuarı”na girmeyi başarmıştır. 1991 Yılında Padova Pinokyo Resimleme Fuarında, 1992’de ise Bologna Çocuk Kitapları Fuarına, 5. Barselona Çocuk Kitapları illüstrasyon Sergisine, 1995 Bratislava Bienalinde Türkiye’yi temsil etmiştir. Öyküsü de kendisine ait olan Bögürtlen Cini ve Sarı Gaga adlı eseriyle UNESCO tarafından Japonya’da Düzenlenen Norma Concours / Çocuk Kitabı Resimleme Bienalinde Runners Up ödülüne layık görülmüştür.” (“MARDİ, Özge, Tez, İzmir,2006).

Şekil.2.35.Ferudun Oral, Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga, kapak illüstrasyonu (Oral,F.,2004) (“MARDİ, Özge, “Çocuk Kitapları resimlemede Karakter Yaratma, Tez, İzmir,2006).

İsmail Kaya ise, Sadece Mor Rengi Seven Kral adlı kitabı yazıp resimlemiştir. Bu kitap, Hollanda’ da üç dilde yayınlanmıştır, resimleri 1991’de Rotterdam Merkezi Kütüphanesindeki özel sergide yer almıştır. Tahran Uluslararası Çocuk Kitabı İllüstrasyonları sergisinde, Nürnberg, Pretorya, Rotterdam Autoped Müzesinde düzenlenen İllüstrasyon Bienallerinde Türkiye’yi temsil etmiştir.

Şekil.2.36.İsmail Kaya,Sadece Mor Rengi Seven Kral, kapak illüstrasyonu (Kaya İ.,1998)

1979’da Saadet Ceylan, farklı tekniklerde kitap illüstrasyonları yapmıştır. Cüceler De Büyür adlı kitabıyla gençlik dizileri, kitap kapakları, ders kitapları resimlemiştir. Tasarımlarıyla ders kitaplarına yeni bir tat ve düzen getirerek, bu alanda önemli bir yer edinmiştir. Öykülerini hem yazıp hem çizen diğer bir sanatçı da serpil Ural, çocuk kitaplarında çevre sorunları adlı bir çalışmaya imza atmış ve

1986'daki Noma Concours'da tesvik ödülüne layık görülmüştür. "Mikrobun Ettikleri" adlı kitabı oyunlaştırılarak, çeşitli oyun ve tiyatrolarda gösterilmiştir. TRT ve İsveç televizyonu çocuk programında çizgileri yayınlandı. "Ormanda Sabah, Ormanın Düşmanları, Ormana Kar Yağdı, Gürültücü Ali, Tek Gözlü Kedi, Akıllı Bisiklet, Top Tavsan, Bir Varmış, Bir Yokmuş, Üşengeç Yengeç resimleri kitaplar arasındadır." (Özcivelek L, (1991).Illustrated Children Books in Turkey, Ankara: Bilkent Üniv. Yüksek Lisans Tezi.)

İllüstrasyon çalışmalarına 1980'li yıllarda başlayan sanatçılarımızdan Nazan Erkmen " 1945 yılında Balıkesir'de doğdu. Orta ve Lise eğitimini Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinde 1965 yılında tamamladı. 1982'de Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu (Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) Grafik Bölümü'nden mezun oldu. 1991'de Yüksek Lisans, 1994'da Sanatta yeterlilik eğitimini tamamladı. 1994'de Yard. Doç, 1996'da Doçent, 2001'de Profesör ünvanı aldı. 1998-2006 yılları arasında dekan yardımcısı olarak çalıştı. 2006'da Dekan olarak atandı. 2009'da ikinci defa seçimle dekanlık görevine atandı. Halen Grafik Bölüm Başkanlığı ve 2006 yılında başladığı dekanlık görevini yürütmektedir. 26 ulusal, 24 uluslararası sergiye katıldı. 14 ulusal, 4 uluslararası ödül sahibidir. 13 kişisel sergi açtı. Çocuklar ve büyükler için 100 üstünde kitap resimledi. Bunun yansıra sayısız kitap kapağı, afiş, şiir ve öykü resimlemeleri aktüel ve kültürel dergilerde illüstrasyonları yayımlandı. 1998 ve 2000'de Japonya ve Bratislava "Selected Worlds Illustrators Biennial" (Seçilmiş Dünya İllüstratörleri Biennial)'ne seçildi. Posta Genel Müdürlüğü tarafından basılmış 3 set uluslararası intercept pulları (masallar) ve iki adet Atatürk ve Çocuk pulu basıldı. Yayımlanmış olan pek çok makale ve konferansı bulunmaktadır. Eserleri Japonya Hiroko Mori ve Stasys Müzesi Alanya Belediye Reisliği Adana Müzesi Mersin Üniversitesi ve çeşitli özel koleksiyonlarında bulunmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışında kitap resimleme ödülleri de alan Erkmen, açtığı kişisel sergilerle Türkiye'yi başarıyla temsil etti. 2008 yılında Türkiye'den illüstratör olarak ve sanatçılar arasında aday olarak seçilmek bile en büyük ödül sayılan Hans Christian Andersen'e Türkiye'den illüstratör olarak aday olarak gösterildi. Frankfurt Kitap Fuarında verdiği konferansta Türk İllüstrasyon Sanatını tarihsel belgelerle yabancılara tanıttı. Afiş ve dünya masalları resimleme dalı yarışmalarında uluslararası ve ulusal alanda pek çok ödül kazandı. Ülkemizde olduğu kadar yurtdışındaki başarıları ile tanınan sanatçı Doğu Avrupa İllüstrasyon Bienali'nde aldığı ödül ile "Seçilmiş Dünya İllüstratörleri" arasında yer aldı. 2009 yılında Polonya Resim Bienali ve 2010 yılında Çek Cumhuriyeti, Pilsen IV. Resim bienali ve 2010 yılında Üsküp Uluslararası Afiş Yarışmasında jüri üyesi olarak görev yaptı. 2009 – 2010 yılları arasında resimlediği son kitaplar arasında Doğan – Egmonds tarafından yayımlanan Karıncanın Anıları, Kör Kedi ve Sevdalı Fare ve İstanbul Efsaneleri kitapları yer almaktadır. İllüstratörler Derneği, Upsd, Çocuk Edebiyatı Araştırma Derneği, Görsav Görsel Sanatlar Vakfı, Kadın Eserleri Kütüphanesi genel kurulu üyesidir. Halen Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı ve Grafik Bölümü Başkanı ve öğretim üyesidir. Kitap resimlemeyi sürdürmektedir.

KATILDIĞI YURTDIŞI SERGİLERİNDEN SEÇMELER

- Birinci Asya İllüstrasyon Bienali Oito-Japonya, 2004(Ödül)

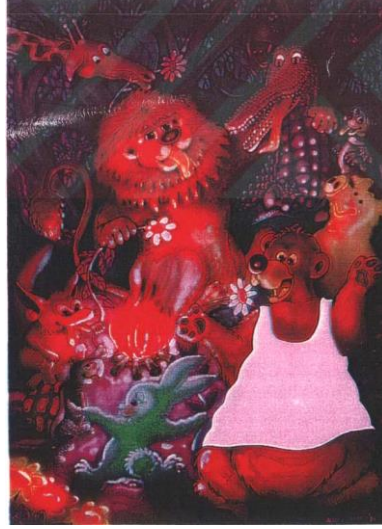
- Seçilmiş Doğu Avrupa Çizerleri Bienali, Japonya, 2003(Ödül)
- Seçilmiş Doğu Avrupa Çizerleri Bienali, Japonya, 2001(Ödül)
- Bratislava Seçilmiş Dünya İllüstratörleri Bienali, Bratislava,
- ADA 1.Uluslararası Sanat Fuarı, 2000 (Ödül)

SEÇİLMİŞ ÖDÜLLER (Seçilmiş)

- Hans Christian Andersen Ulusal İllüstrasyon Adayı, 2008
- Seçilmiş Doğu Avrupa İllüstratörleri Bienali, Japonya, Onur Ödülü, 2004
- First Asian Illustrators Biennial, Oito-Japan, Onur Ödülü, 2004
- Ankara Çocuk Edebiyatçıları ve İllüstratörleri Derneği, Kitap Resimleme Ödülü, 2001
- Pen Yazarlar Derneği Edebiyat Eserlerini Resimleme Ödülü, 1998

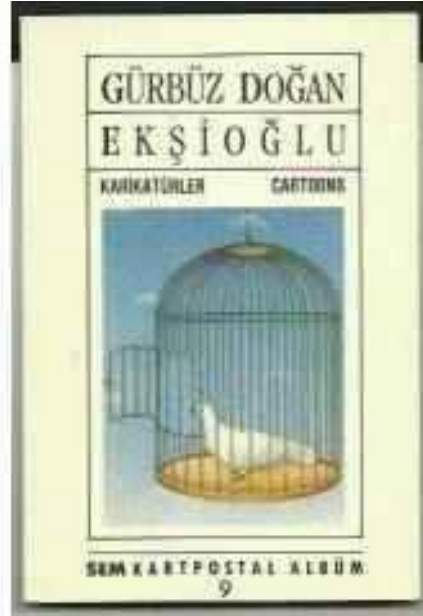
RESİMLEDİĞİ ŞİİRLER

- Şiirlerle Nasreddin Hoca Yazan Aydın Karasüleymanoğlu Doğan Kardeş Yayınları, 1983
- İstanbul'a Bir Cevap Erol Çankaya'nın şiirleri, Sanat Olayı, Aralık s. 19, 1983
- Herkes Bir Yerlerde Erol Çankaya'nın şiirleri, Sanat Olayı, Aralık s. 40, 1983
- Gider, Onlar, Athis, Adonis, Santa Olayı, S. 65, 1983
- Hürriyet Gösteri Mart, s. 76, 1987
- Ölümçül Yolculuğun Senin, Hürriyet Gösteri, s. 70, 1987
- Arif Damar, Hürriyet Gösteri, Mayıs, s.90, 1988
- İççe Dünya, Melih Cevdet Anday, Hürriyet Gösteri S. 78 Mayıs 1987
- Tulumba Hidayet Karakuş, Hürriyet Gösteri Sanat Dergisi, s. 90 1988
- Arif Damar , Ozan, Yazgı. Hürriyet Gösteri, Sanat Dergisi, s. 91, 1988
- Başaran, Çınlayan, Hürriyet Gösteri Sanat Dergisi, s. 97 Aralık, 1988
- Hüseyin Yurttaş, Hürriyet Gösteri Sanat Dergisi, s. 99 Şubat, 1989
- Sırça Saray, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Doğan Kardeş Yayınları, 1990
- Aziz Sivaslıoğlu, Çocuklara Şiirler, Doğan Kardeş Yayınları, 1991
- Bir Islak Ateş, Ömer Hayyam Rubailer, Dünya yayınları, 1999
- 23 Nisan Şiirleri, Adnan Çakmakçıoğlu BU, 1995
- ve pek çok çocuk şiir kitabı..."(<http://nazanerkmen.blogspot.com.tr/>).

Şekil.2.37.Ormanın İyilik Meleği adlı çocuk kitabından bir illüstrasyon, Nazan Erkmen. 1995.

1980’li yıllar Türk İllüstrasyon Sanatı’nın önemli isimlerinden Gürbüz Doğan Ekşioğlu’nun çalışmalarına başladığı yıllardır.Ekşioğlu çalışmalarına, öğrencilik yıllarında yaptığı karikatürler ile başlar ve yarışmalardan ödüller alır.Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülte’sinde 1981 yılında Asistanlığa başlayan sanatçı, kişisel olarak İllüstrasyon ve karikatürlerle ilgilenir.1984 ile 1991 yılları arasın’da Hürriyet Gösteri Dergisi Edebiyat Bölümü için İllüstrasyonlar hazırlar.1988’de reklam ajanslarından gelen talep üzerine, reklam piyasasına illüstrasyonlar yapmaya başlar. Ayrıca Almanya, Belçika ve Amerika için çalışmalar yapan Ekşioğlu’nun pek çok çalışması bu ülkelerde yayımlanır.Amerika’nın Dünyaca Ünlü dergisi The Newyorker ve Fobes’e kapak illüstrasyon’u hazırlar.

Şekil.2.38. Gürbüz Doğan Ekşioğlu’nun, Kartpostal Albümü(<http://dukkanklar.gittigidiyor.com/KITAPISTAN/KARIKATUR-CIZGIROMAN-FOTOROMAN/>)

Günümüzde de yurt içinde ve yurt dışında toplam 10 kişisel sergi açan sanatçı, Bugün Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi olarak

görev yapmakta ve profesyonel olarak illüstrasyon çalışmalarına devam etmektedir. “(eserlerinde kullandığı imzası **Gürbüz**) uluslararası üne sahip Türk karikatür ve grafik sanatçısı.

1954 yılında Mesudiye'de doğdu. Mesleki öğrenimini İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nda (günümüzde Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) gördü. Halen aynı okulda yardımcı doçent olarak ders vermektedir.

1977 yılından beri karikatür çalışmaları yapan Ekşioğlu, 2006'ya kadar 23'ü uluslararası olmak üzere, toplam 64 ödül kazandı. Türkiye'de ve yurtdışında pek çok karma serginin yanı sıra, biri New York'ta olmak üzere 9 kişisel sergi açtı. Atlantic Monthly, New York Times gibi gazete ve dergilerin yanı sıra, New Yorker dergisinin kapağında üç kez, Forbes dergisinin kapağında bir kez çalışmaları yayımlandı.

11 Eylül 2001 Saldırılarının yıldönümü baskısında New Yorker kapağında yayınlanan karikatürü ile hafızalarda yer eden özel bir başarı kazandı.

16 Mayıs 2011 Tarihli New Yorker dergisinin kapağı yine Gürbüz Doğan Ekşioğlu tarafından çizilmiştir. "Erasing Osama" isimli illüstrasyon çalışması Osama Bin Ladin'in A.B.D. tarafından öldürülmesi üzerine yapılmıştır.” (http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrb%C3%BCz_Do%C4%9Fan_Ek%C5%9Fi_o%C4%9Flu).

1986'da İ.D.G.S.A.Grafik Bölümü'nden mezun olan Erol Güneş henüz öğrenciyken çeşitli ajanslarda grafiker olarak çalışır.“1961 yılında Sofya-Bulgaristanda doğdu. İlk ve Ortaöğretimini bitirdikten sonra 1978 yılında Türkiye'ye göç nedeniyle lise eğitimine ara verdi.1981'de İstanbul Sultanahmet Teknik Lisesinden mezun oldu ve aynı yıl İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Grafik Bölümünde öğrenim hayatına devam etti. Öğrenim yıllarında muhtelif ajanslarda grafiker ve illüstratör olarak çalıştı.1986 yılında Master derecesiyle mezun oldu. Üç yıl reklam ajanslarında çalıştıktan sonra,1989 yılından itibaren serbest illüstratör olarak çalışmalarına devam etmektedir.1996 yazında en yakın dostunun ısrarı ile bilgisayarla tanıştı. Bu sayede illüstrasyon çalışmaları yanı sıra, foto rötuş ve montaj konusunda kendini geliştirme olanağı buldu. Grafikerler Meslek Kuruluşu üyesi olan Erol Güneş halen kendi atölyesinde Reklam Ajanslarına hizmet vermektedir. Bazı çalışmaları yurt içinde ve dışında prestijli reklam yarışmalarında ödüllere layık görülmüştür.” (<http://www.erolgunes.com/biografi.html>).

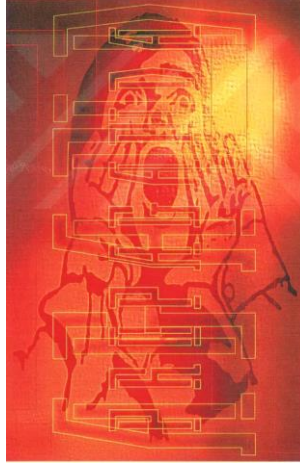

Şekil.2.39. Kahraman İkili Buck McDonald Prods İki hindi, şükran günü menüsünden hindiyi kaldırmak için zamanda geçmişe yolculuk ediyor. İllüstrasyon Tablet çizim Erol Güneş 2014.

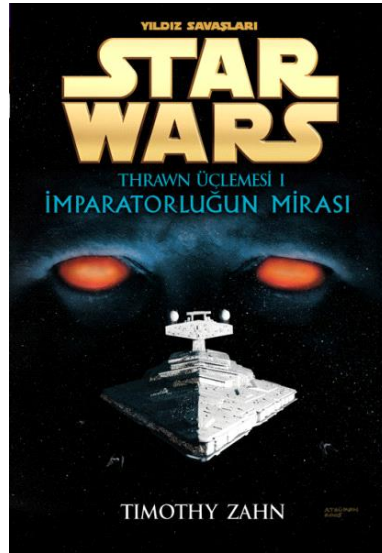
Çalışmalarına 1980’li yılların sonlarında başlayan Kağan Atsüren henüz öğrenciyken Pars Mac.Cann Erickson ajansta illüstratör olarak çalışır. “Kağan Atsüren 1966 yılında İstanbul’da doğdu. İlk ve Orta öğretiminin ardından Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümünden 1991 yılında mezun oldu.Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümünden 1991 yılında mezun oldu.1987 yılından başlayarak grafik tasarım ve illüstrasyonlar üreterek profesyonel hayata ilk adımlarını attı. 1989 yılında Pars MacCann Erickson reklam ajansında çalışmaya başladı. Çeşitli reklam ajanslarında farklı dönemler ve süreçlerdeki deneyimlerin ardından 1994-1996 yıllarında Propaganda Tanıtım ve Tasarımı kurdu.

1996 yılından günümüze Atsüren Tasarım stüdyosunda çalışmalarına devam ediyor. Kurumsal Kimlik,Logo, Tanıtım kampanyası, POP,Ambalaj,Poster, İllüstrasyon ve Tasarım Danışmanlığı konularında işler üretmeye devam ediyor. Atsüren, 1996-2002 yılları arasında MSÜ Grafik Bölümünde lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine dersler verdi.

2004-2007 yılları arasında Kadir Has Üniversitesi GSF Grafik Tasarım Bölümünün kuruluş aşamasından başlayarak dersler verdi.2004 yılında Lucasfilm için ilk illüstrasyonunu üreterek ‘Star Wars Artist’leri arasına katıldı.Takip eden yıllarda birçok kitap kapağı, poster, çizgi roman editörlüğü, tanıtım kampanyası, mekan tasarımı ve sergi gibi işlerle Star Wars sevgisini tasarım projelerine dönüştürdü. Atsüren, tasarım çalışmalarının yanında Jedi Konseyindeki görevine devam etmektedir.”(<http://www.atsuren.net/ozgecmis/>)

Şekil.2.40.Kağan Atsüren'e ait 1995 yılında Propaganda isimli Tasarım ofisinin birinci yılı için hazırladığı tanıtım kitapçığıdır.

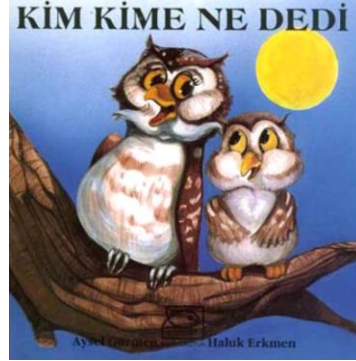
Şekil.2.41. “STAR WARS” Kağan Atsüren,2014 (<http://www.atsuren.net/>)

1990’lı yıllar pek çok illüstratörün Bilgisayar (Macintosh) ve ardından

2005 yılında çıkan grafik tablet destekli illüstrasyonlar yapmaya başladığı yıllardır. Özellikle air brush çalışan illüstratörler, Macintosh’la bu çalışmayı daha temiz ve çabuk halledebileceklerini görerek, air brush’ı bir bir bırakmaya başladılar. Bu illüstratörlere örnek olarak İbrahim Bagatur, Ahmet Özler, Erol Güneş gibi illüstratörleri gösterebiliriz.

1990’lı yıllarda çocuk kitapları illüstrasyonlarını sürdüren bir başka sanatçı, Huban Korman’dır. Çocuklara anlatması güç görünen pek çok temel kavramla, ilginç öyküleri illüstrasyonlarıyla kitaplara aktaran Korman, çok renkli desenleriyle çocukların ilgisini çeken sanatçılarımızdandır. Çok sayıda çocuk ve çocuk dergisi için resimler yapan, bu alanda çeşitli ödüller alan sanatçının eserleri arasında, “Aslı’nın Sordukları”, “Güneş Nereye Gitti?”, “Aslı Pazar’ı Bekliyor”, “Alara’nın Bir Günü”, “Hansel ile Gretel”, “Kurban Prens’in Masalları”, “Yağmur Nasıl Yağar?” kitaplar bulunmaktadır. Çocuk kitapları illüstrasyonlarda farklı bir tat yakalayan Murat Önes ise resimlediği illüstrasyonlarda çizgi ağırlıklı çalışmaktadır. Yaratığı karakter alışılmışın dışında çocukların hayal dünyasına yönelik sevimli ve ilgi çekicidir. Resimlediği kitaplar arasında, Güzel ve Çirkin, Balıkçı ve Karısı

bulunmaktadır. Haluk Erkmen, çocuk kitapları resimleyen çağdaş illüstrasyon sanatçılarımızdandır. “Ben Kimim?”, “Ben Neyim?”, “Ben Neredeyim?”, “Kim Kime Ne Dedi”, “Altın Uçurtma”, “Ormanda Sabah”, “Çiftlikte Aksam”, “Portakal ve Uç Uç Böceği” resimledikleri kitaplar arasındadır.

Şekil.2.42.Haluk Erkmen, Kim Kime Ne Dedi, (Erkmen H., 1995)

1960’lı yıllarda illüstrasyon çalışmalarına devam eden bir başka Sanatçımız da Sadi Pektaş’tır. Pek çok ajansta illüstratörlük yapan Pektaş Çocuklar için resimli bir alfabe kitabı olan, “Öykülerle ABC” adlı kitabını ise 1997 yılında tasarlamıştır. Çocuklar doğar doğmaz öğrenmeye baslar, çevreyle Hemen ilişki kurarlar. Sadi Pektaş kitabı kızı Damla’yı hayvanları sevmeye, Doğal yaşamla ilgilenmeye yöneltmek için, çocukları öğrenmeye ve doğayı Sevmeye alıştırmak için tasarlamıştır.

Betül Sayın ise, 1989 yılından beri profesyonel olarak illüstratörlük Yapmış ve bugüne dek pek çok sayıda çocuk kitabını resimlemiştir. “İstanbul Masalı”, “Uçuş Böceği Bon Bon”, “Pat Pat Papatya” adlı kitapları resimlemiştir. “Beş Çocuk Beş İstanbul” adlı kitabı yazan ve resmeden sanatçı, bu kitabın illüstrasyonları ile Uluslararası Çocuk Kitapları Kurulu’nun (IBBY) Onur listesine aday olmuştur.

Görsel çözümler üreten güçlü bir anlatım aracı olarak kullanılan illüstrasyonlar, günümüzde tanıtım, basın, yayın, reklamcılık sektörünün vaz geçilmez bir ögesidir. Sanayileşmiş toplumlardaki profesyonel illüstratörler, telif hakları yasaları ve bir takım yaptırımlarla korunmuş olarak ve kimliklerini sürdürmektedirler. Ne yazık ki ülkemizde profesyonel illüstratörler hala çözümsüz bırakılmış hukuksal sorunlar, çağ dışı mevzuat ve yıldırıcı bürokratik işlemlerle karşı karşıya bırakılmıştır. Bu olumsuz koşullar, meslek sahiplerinin iş verenler karşısında pasif, etkisiz ve küskün kalmalarına yol açmaktadır.

İllüstratörler derneği işte böyle bir ortamda 1993 yılında profesyonel illüstratörlerin bir araya gelerek mesleki etkinliklerini örgütlü olarak, demokratik iş birliği ve dayanışma zemininde kurumlaştırmaları amacıyla kurulur.

Kısıtlı olanaklarla geliştirilmeye çalışan bu örgütlenme girişimi, 26 Nisan 5 Mayıs 1995 tarihleri arasında Taksim Atatürk Kültür Merkezi Sanat Galerisindeki Sergi ile ilk meyvesini verir. Bu sergiyi 18 Kasım-2 Aralık 1996 tarihleri arasında Taksim Sanat Galerisinde 88 illüstrasyonla 2.sergi izler.

Üyelerini piyasaya tanıtmak, bir birleriyle kaynaştırmak ve yardımcı olmak amacıyla kurulan dernek bu gün de çalışmalarına devam etmektedir.

2.5. Dünyada Resimli Çocuk Kitapları Evrimi

“Batı’da ilk çocuk kitapları 15.yy’dan itibaren yayınlanmaya başlamıştır. O dönemde kitaplar, çocukların zevkle okuyabileceği öykülerin yerine dini konuludur. Çünkü zevk için okunan kitapların, ahlaki değerleri yıkacağı ve tembelliğe neden olacağı düşüncesi hâkimdir. Bu düşünceyle James Janeway çocuklara kitaplar hazırlamıştır. “Çocuklara Hatıra, Birçok Gencin Neşe İçinde Ölümü, Matem ve İbret” adlı eserleri sıralayabiliriz.

Batı ülkelerinde 1889’dan itibaren ilk resimli masal kitabın, Andrew Lang tarafından yazılan ve H.J. Ford, G.P. Jacomb Hood tarafından resimlenen, Longman yayınevi tarafından basılan “Mavi Peri Masalları” “The Blue Fairy Book” adlı kitap olarak tanık olmaktadır. Hayal gücü zengin resim ve metinlerden oluşan bu kitap, çocuklara fantastik bir dünya sunmaktadır. Ancak, yayınlanan İlk resimli kitabın 1658’de Nürnberg’de basılan “Resimlerle Görülen Dünya” olduğu kanısı, Kaya’nın da belirttiği gibi;

“Alman Eğitimci Johann Amos Comenius, (Orbis Pictus) Resimlerle Görülen Dünya adlı ilk resimli çocuk kitabını yayımladı. Latince ve Almanca dillerinde resimleri ağaç kalıplara oyulup basılan kitap, okuma yazma öğretmek amacıyla yapılmıştı.” (Kaya İ,(2003). Mart Sayısı)

“Günümüzde de hala geçerliliğini korumaktadır. 16. y.y’da metal gravür kalıplarının kitap resimlerinin çoğaltılmasında kullanılmasıyla illüstrasyonlar daha zengin ton ve renge kavuşmuştur. 1789 yılında Münihli Senefelder tarafından taşbaskı yönteminin bulunmasıyla, günümüzde de kullanılan ofset tekniğinin temeli atılmış ve illüstrasyon baskılarındaki renk ve ton zenginliği artmış, 19. y.y.’ın ikinci yarısından itibaren resimli çocuk kitaplarındaki nitelik ve niceliksel gelişme hız kazanmıştır.

Şekil.2.43.Mavi Peri Masalları, illüstrasyon çalışması (Lang , A. (1965).The Blue Fairy Book, Prince Darling Transformed into the Monster. By Longman).

Edmond Evans tarafından hazırlanan kalıplarla 1853’de George Faxter Tarafından uygulanmıştır. Üç rengin kullanıldığı bu tasarımlardan sonra, kitap İllüstrasyonlarında hızlı bir gelişim başlamıştır.

19. y.y.’ın ilk önemli örneği olan “Kelebekler Balosu” adlı eserin hangi Sanatçı tarafından resimlendiği bilinmemektedir. Bu dönemin önemli illüstratörleri; Edmund Evans, Walter Crane, Randolph Caldecott and Kate Greenaway George Cruikshank, Richard Doyle, John Leech!tir.

Şekil.2.44.George Cruikshank, The Loving Ballad of Lord Bateman 1839 (Kingman F., 1967: 87)

Dünya savaşlarından sonraki dönemde, hızlı sanayileşme, resimli kitapların tasarımına da farklı bir yaklaşım getirmiştir. Bu dönem sanatçıları, o güne kadar yapılan çalışmaları yeni bastan ele almıştır. Resimli masal Kitaplarının resimlenmesi isinin, bir uzmanlık konusu olduğu ya da olması gerektiği yine bu dönemde kavranmıştır. 1950’li yıllarda ofset baskı tekniğinin gelişmesiyle de, illüstrasyonların tasarımının hızla gelişmesine sebep olmuştur. Bu dönem illüstratörleri olarak; “LeoLionni, Erik Blegvad, Leonard Everett Fisher, Adrienne Adams, Françoise, Hans Fischer’i” gösterebiliriz”. (Kingman F (1967)1957-1966 Illustrators Of Children Books, America: Boston The Horn Book Inc.)

Ofset baskıdaki ilerlemeler devam ederken, diğer bir teknik ilerleme de fotoğraf makinesinin kullanım alanlarının belirginleşmesi ve buna bağlı olarak illüstrasyon çalışmalarına ortam hazırlaması olmuştur. Böylelikle kitap illüstrasyonlarının tasarımı için yeni bir teknik uygulama olanağı doğmuştur. Anlık görüntünün resmedilmesi, objelerin fotoğraf sonrası pratik bir biçimde düzenlenebilmesi, tasarımcıların görüş alanını değiştirmiştir. Bu durum Berger’e göre şöyledir; “Görünen nesnelere başka bir anlama gelmeye başladı. Bunlar hemen resimlere yansıtıldı.” (Berger J,(1982) Görme Biçimleri, Ankara: Metis Yayınları)

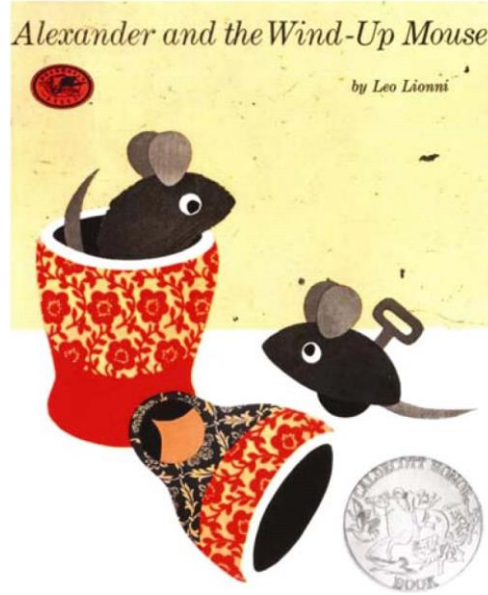
Böylelikle söz konusu olan illüstrasyon çalışmalarında fotoğrafın kullanılmasıyla yeni bir boyut eklenmiş oldu. Avrupa’daki resimli masal Kitapları da,

özellikle 1950’li yıllardaki sanatçıların teknik çözümlmeye nasıl yaklaştıkları, tasarımlarını oluştururken hangi teknikleri tercih ettiklerini birkaç örnekle açıklayalım:

Leo Lionni, illüstrasyonlarında kolaj tekniğini kullanan sanatçı, büyük ustalıklar sergilemiştir. Kitap tasarımları oluştururken, ilk önce resimleri daha sonra kitabın boyutlarıyla birlikte düşünerek yola çıktığını belirtmektedir. Bu konuyu çözümledikten sonra, çocukların çok parlak renklerden hoşlandığını bilerek resimlerinde renk problemlerini çözümler. Buna rağmen çok parlak, canlı renkleri bir arada kullanmaktansa, gerekli olanların bir denge içinde sunulmasına özen göstermektedir. Bu nedenle renk şiddetini azaltacak bilgilerden hareket eder. Sanatçı için önemli olan renk bilgisinin uyumlu bir şekilde kullanılmasıdır.

Blegvad, siyah ve renkli çalışmalarında illüstrasyonlar çizgi tekniğinde resimlemiştir. Tasarımları geleneksel illüstrasyonun devamı olarak görülmektedir. Resimlerinde küçük bir çocuğun yaşamında bulunan pek çok ayrıntıya yer verir.

Leonard Everett Fisher, aynı zamanda yazar olan Fisher’ın kendisinin yazıp resimlediği ilk eserleri “A Book of Fire Engines”tir. Genellikle eserlerinde ilginç görümlü ve detayları fazla olan karakterler yaratmıştır. illüstratör Adams da detaylara dikkat eder ve çocukların doğayı gözlemlemesini tıpkı Fisher gibi renklendirir birlikte çizgilerle resmeder.

Şekil.2.45.Leo Lionni , Alexander and the Wind-Up Mouse, kitap kapakı illüstrasyonu (Lionni, L(1987). Leo Lionni , Alexander and the Wind-Up Mouse.Borzoı adition by Alfred A Knopf Inc.)

Bu dönemde litografi baskının gelişmesi çok çeşitli basım tekniklerini beraberinde getirmiştir. Resimli masal kitaplarının illüstrasyonlarında, çizgilerle boyama, ince çizgileri kullanarak çizgilerle kompozisyon oluşturma, karakalemle boyama, renkli boyama kalemleri, ofset baskıda fotoğrafçılık ve kolaj ile oluşturulan özgün illüstrasyonlar özgür yaratımlara olanak vermiştir. Fischer ise daha çok canlı

gibi duran horoz ve kedileri özgün çizgileri ile yeri doldurulamayacak tasarımlar oluşturmuştur.

Doğu Avrupa ülkelerinden Polonya, Çekoslovakya ve Macaristan'da ise Çocuk kitaplarının, kültürlerinde önemli ve değişmez bir yere sahip olduğunu görmekteyiz.

Şekil.2.46.Adolf Born, Petka z prirodopisu a jine macourkoviny çocuk kitabı illüstrasyonları(Born,A.)Born,A.<http://ano.nsst.jp/layout/shopping/detail.do?p=23483>>(18 Mayıs 2005)

Avrupa'da özel bir yere sahip olan çek kitap resimleri hakkında, Gönüllü Tezinde; "Çek kitap resimleme sanatı ile uğrasan her nesil, kendinden bir şeyler kattı. Kendi grafik stili ve edebi eseri yorumlayış tarzıyla her nesil birbirini etkiledi. Resimleme değerinin belirleyicisi olarak ilk sırayı grafik dili aldı, son on yılda ise yeni bir kriter olarak edebi eseri daha derin ve anlamlı bir şekilde algılama yetisi, daha ön sırada yer almaya başladı. Resimleyen kişi, kendi deneyim ve tarzını vurgulamaktansa, ilgili kitabın karakterini yansıtan grafik dili yaratmaya çalışıyor."(Gönüllü, B.(2004). Japonya, Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya'daki Çocuk Kitabı illüstrasyon sanatı ile Türkiye'deki Çocuk kitabı illüstrasyon sanatının karşılaştırılması, İstanbul: Marmara Üniv., Yüksek Lisans Tezi).

Şeklinde açıklama getirmiştir. Çekoslovakya'daki illüstrasyon sanatçılarının en önemlisi Jiri Trnka'dır. Adolf Zabransky, Karel Svolinsky, Ota Janecek, Antonin Strnadel, Eva Bednarova gibi tanınmış isimlerin yanı sıra Helena Zmatlikova yaptığı küçük çalışmalarla, Miraslav Lukavsky Perileriyle ve Ceske Pohadky Peri Masallarıyla, Jaroslav Lukavsky, Josef Palacek, Adolf Born ve bilhassa Petka z prirodopisu a jine macourkoviny adlı kitabı ile Bratislava illüstrasyon Bienali'nde (BIB) Altın Plaket kazanan Jan Kudlacek en önemli illüstrasyon sanatçıları arasındadır.

Çekoslovakya'da ki kitap resimlerinin ve sanatçılarının başarısı, yalnızca

çalışmalarının devamlılığına ve illüstrasyonlarının metinle olan ilişkilerine bağlı değil de, kitap resimleme sanatının gelişiminin alt yapısına bağlıdır. Aynı Zamanda genç nesil Çek sanatçıları arasında dikkati çeken çalışmalar, Robert Dubravec'in renkli ahşap oymaları, minyatürleri anımsatan resimleriyle Albin Brunovski, Miroslav Cipar, Bologna'daki resim sergisinde resimleriyle adından bahsettiren Josef Balaz Bratislava illüstrasyon Bienali'nde (BIB) iki kez altın plaket alan Ondrej Zimka, Dusan Kalay, Letele Sokoli nod Javarinou (Javorina'nın Üzerinde Sahinler Uçar kitabı illüstrasyonlarıyla 1973 yılında BIB'de Altın Elma kazanmıştır. Bunlar kadar önemli Çekoslovak kitap resimleri ise Viera Bombova'nın Onrova Stupaj (Devin Ayak izleri) ve Janko Gondasik a zlata pani (Jonko Gondasik ve Altın Karısı) adlı peri masalları için yaptığı dekoratif resimler örnek gösterilebilir. Çekoslovak sanatçıları tarafından resimlenen kitaplar sadece bir iletişim aracı olarak değil de aynı zamanda estetik yaşamın birer parçası olarak saygı duyulması gereken eserlerdir.

Polonya'daki çocuk kitapları resimleme sanatı ise dinamik, yaratıcı ve resimseldir. Polonya kitap resimleri hakkında, Gönüllü tezinde; "Duygudur" korkunun yarattığı ürpertiden veya kötü ruhlardan çok meleksidir." (Gönüllü, B.(2004). Japonya, Polonya, Maceristan ve Çekoslovakya'daki Çocuk Kitabı illüstrasyon sanatı ile Türkiye'deki Çocuk kitabı illüstrasyon sanatının karşılaştırılması, İstanbul: Marmara Üniv., Yüksek Lisans Tezi). söz etmektedir. Şeytan gibi kötü karakterlerin anlatıldığı kitaplarda bile mizahi bir yön bulunması çocuklar için iyi birer örnektir.

Bununla birlikte Polonyalıların acıktıkları sanat kitapları sergisi, eğitime verdikleri değer ne denli büyük olduğunun kanıtları. Bu sergilerden biri de Wrocław Ulusal Müzesi'nde açılan Polonya Halk Sanat Kitaplarının Otuz Yıl Sergisidir. Sergide illüstrasyonları bulunan Polonyalı illüstrasyon sanatçıları, Andrzej Strumillo'nun Rus Korku Hikayeleri antolojisine yaptığı şiirsel resimler, Olga Siemaszkowa'nın Ters Yüz Olan Prenses için yaptığı enerjik ve ilgi çekici resimler, Jan Mlodezenic'in Steinbeck'in _nci'si için yaptığı resimler grafik anlatım yönünden güçlü illüstrasyonlardır. Polonya'da kitap resimlemede usta sanatçılara örnek olarak;

"Stanny Wilkon, Mlodozenic, Siemaszkowa, Jawarowski, Boratynski, Rycklicki, Wilbik, Rehowicz, Mroz, Grabianski, Majchrzak, Truchanowska, Gawryo, Witwicki, Konwicka, Butenko, Freudereich-Piekarska, Zkowska ve bu sanatçıları kadar önemli pek çok isim"... (Gönüllü, B.(2004). Japonya, Polonya, Maceristan ve Çekoslovakya'daki Çocuk Kitabı illüstrasyon sanatı ile Türkiye'deki Çocuk kitabı illüstrasyon sanatının karşılaştırılması, İstanbul: Marmara Üniv., Yüksek Lisans Tezi).

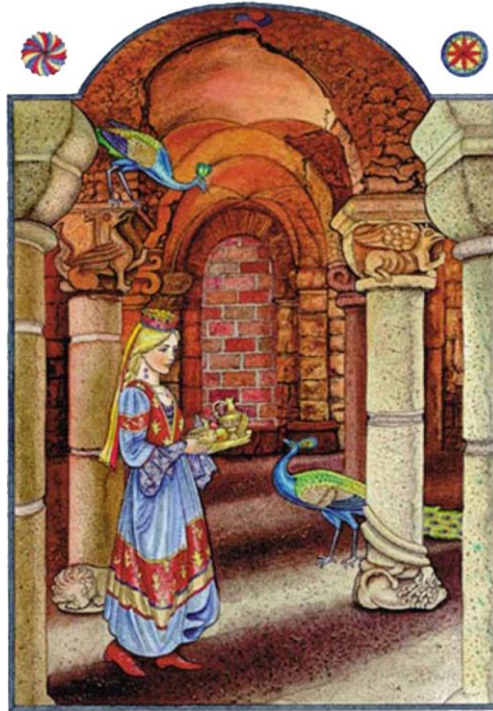
Bu sanatçılara ek olarak, Josef Wilkon, Elzbieta Murawski ve Marian Murawski'nden söz edebiliriz. Murawski'ler, illüstrasyonlarında birçok benzer özelliği kapsayan dil bakımından ortak bir anlatım tarzları bulunmaktadır. Ancak bu dili kendi yapıları doğrultusunda farklı biçimlerde kullanırlar.

"Marian Murawski resimlerindeki kompozisyonlarında, renk demetinden çok, nesnelere duygusal değerleri yerine yapılarını vurgulayan düz çizgilerin oluşturduğu sentetik çizimler kullanır." (Gönüllü, B.(2004). Japonya, Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya'daki Çocuk Kitabı illüstrasyon sanatı ile Türkiye'deki Çocuk kitabı illüstrasyon sanatının karşılaştırılması, İstanbul: Marmara Üniv., Yüksek Lisans Tezi).

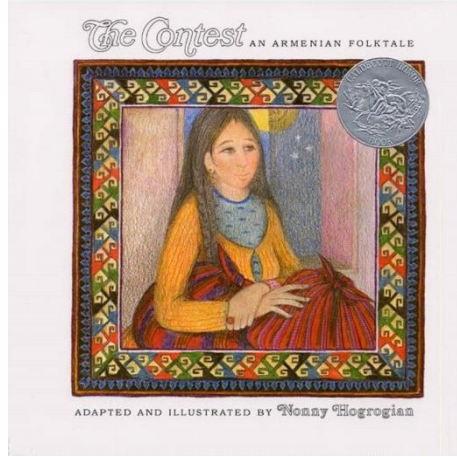
Şekil.2.47.Katalin Szegeci, çocuk kitabı illüstrasyonu (Szegeci, K.) Szegeci, K.
<<http://www.picturebook.hu>>(18 Mayıs 2005)

Macaristanlı kitap resimleme sanatçıları olarak William Andrew Pogany, Paul Galdone, Krisztina Renyi ve Katalin Szegeci'nin illüstrasyonları örnek gösterilebilir. Çocuk kitapları resimleyen Szegeci'nin kendine has renkli üslubu çocukların sevebileceği onların yaşamına özgü küçük ayrıntılardan oluşmuştur. Renyi ise, Macaristan halkına özgü öğeleri içinde bulunduran resimler yapmış ve eserlerinde suluboya, pastel, baskı teknikleri olarak da aquatinto, serigrafî ve litografî baskıyı kullanmıştır.

Şekil.2.48.Krisztina Renyi, çocuk kitabı illüstrasyonu (Renyi K.) N, Hogrogian
<<http://www.harperchildrens.com/coverimages/large/0688840426.jpg>>(19 Mayıs 2006)

Amerika’da çocuk kitapları illüstrasyonları Avrupa’daki geleneksel illüstrasyonun devamı olarak görülebilir. Bir çok illüstrasyon sanatçısının, göçmen olarak gelip Amerika da illüstratörlük yapması, onların beraberlerinde getirdikleri gerek üslupları yönünden gerekse geleneksel tavırları yüzünden çeşitlilik yaratmıştır. Nonny Hogrogian, Fernando Krahn, William Steig, William Pene Du Bois, Margot Zemach, Arnold Label Amerika’da çocuk kitabı resimleyen illüstrasyon sanatçılarındandır. Kendi yasadıkları kültürün özelliklerini taşıyan illüstrasyonlarını çocukların beğenisine sunmuşlardır.

Şekil.2.49.Nony Hogrogian, Armenian Folktale kapak illüstrasyonu (N, Hogrogian)

Bin bir Gece Masalları, Çin Hindi’nden başlayıp Hindistan, İran, Irak, Suriye, Mısır ve Anadolu’ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada anlatılmış; Hükümdarların emriyle yazdırılmış; dilden dile aktarılacak engin bir hayalin ürünü olarak karsımıza çıkmışlardır. Çocukların hayal gücünün gelişmesi ve Örnek olması bakımından bu masallar doğuya özgü anlatım diliyle çocuklar

Tarafından her zaman ilgi odağı olmuşlardır. Bu Masallar, bütün dünya Edebiyatını etkilemiş, büyük yazarlara esin kaynağı olmuş, hatta bu masalları kendi geleneklerine göre yorumlayarak Batı Klâsikleri diye bildiğimiz birçok eser meydana getirmişlerdir. Örneğin; sihirli saksıya sahip olan yün eğirici fakir kız, batıda “Kül Kedisini”, “Sindrella” olarak karsımıza çıkıyor. Gemici “Simbad”ın başına gelenler sanki “Robinson Crusoe”ın ıssız adasında geçiyor.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de, hem kendini hem de Ülkesinin kızlarını kurtarmak için “Sah Sehriyar” a bin bir gece boyunca iç içe Masallar, öyküler, anekdotlar anlatan Şehrazat’ı ve onun anlattığı Simbad’ı, Ali Baba ve Kırk Haramileri, Alaaddin’in sihirli lambasını, lambanın cinini bilmeyen yoktur. Kuşaklar boyu sadece insanların hayal dünyasına sürükleyen,

hem geçmişte hem de günümüzde dünya edebiyatını en çok etkileyen kitapların başında gelen Bin bir Gece Masalları’nın çeşitli illüstratörler tarafından resimlenmiş, günümüzde de resimlenmeye devam etmektedir.

Japonya’daki resimli kitapların ortaya çıkışıyla ilgili olarak Gönüllü tezinde; “İlk Japon resimlemeleri, Japonya’da yaşanan ani kültür patlamasıyla ortaya çıktı. Bu illüstrasyonlar başlarda “emakimon” adı verilen resim ruloları biçimindeydiler. Bu, peşpeşe sıralı Sahnelerle öykü kurma fikri hala Japon çağdaş ressamının

kurgusunda yer alır.” (Gönüllü B., 2004: 159)

Bu rulo şaheserlerinden biri, Kuşbakışı (Fukinukiyatai) aslı çok etkili bir tekniğin kullanıldığı Genji'nin Hikâyesi'dir. Bu teknikte bir mahkeme salonunun ya da kapalı bir odanın içinde neler olup bittiği kuşbakışı olarak gösterilmiştir. Ünlü rulolardan bir diğeri ise, neredeyse tamamı siyah mürekkeple yapılmış olan Choju Giga'dır. Heyecan, mizah dolu bir dünyadaki maymun, tavsan ve kurbağaların serüvenlerini betimlemektedir.

Şekil.2.50.Choju Giga, çocuk kitabı illüstrasyonu (Giga, C.) Giga, C.
<<http://homepages.wmich.edu/~mltotton/5b.jpg> >172(18 Haziran 2005)

Japonya'da çocuklar için tasarlanan ilk resimli kitap 1648 yılında tasarlanmıştır. Bunu 1666 yılında 22 ciltlik resimli bir çocuk ansiklopedisi izler. Bu, Comenius'un Orbis Pictus' un yayınlanışından yedi ya da sekiz yıl öncedir. Bu kitaplardan sonraki iki yüzyıl boyunca Japonya'daki resimli kitapların altın çağı olmuştur. Resimlemelerin çoğu Ukiyoe sanatının ruhu ile doludur. Japon kitap resimleri 1860'lı yıllara kadar yabancı kültürlerle kapılarını kapatmıştır.

İkinci dünya savaşından sonraki dönemde Japon illüstratörlerin, Amerika illüstrasyon sanatından etkilendiği görülmektedir. Bu illüstratörlerden olan Osamu Tezuka karakterlerini genellikle büyük gözlü, uzun bacaklı olarak çizmiştir. Bu açıdan, Tezuka'nın karakterleri, Disney'in çizimlerine benzemektedir. Yarattığı karakterlerinde Disney'in Japon illüstratör Tezuka Üzerindeki etkisi olabilir.

Japonya'da çağdaş çocuk kitapları illüstrasyonları batılılaşma sürecindedir. Buna rağmen kendi öz kültürüne ait motifler taşımaktadır. Sanatçıların vazgeçemedikleri teknik olarak suluboya çağdaş illüstrasyon Sanatçıları tarafından da kullanılmaktadır.

Şekil.1.51.Nana Furiya, çocuk kitabı kitap kapak illüstrasyonu, (Furiya, N. 1997).(Okkyo One Summer's Day.written by Setsuko Hasegava) Grafik Sanatlar Dergisi (1985).Ocak- Şubat Sayısı.

3.BÖLÜM

3.1.Çocuğa Görelik Kavramına Göre Yazılan 5-6 yaş Çocuk Edebiyatında Bulunması Gereken Nitelikler.

“Bir çocuk edebiyatı eserinin veya çocuk edebiyatı eseri olarak ortaya konulan her türlü sözlü, yazılı ve görüntülü verilerin genel özelliklerinin nasıl olması gerektiğini de belirlemek gerekmektedir. Çocuğa göre iyi bir kitap nasıl olmalıdır, neleri içermelidir, neleri kapsamaludur, sadece eğlenmek bir kitap için yeterli midir? Bu soruların cevapları çocuk için iyi bir kitabın nasıl olması gerektiğini açıklar. Yetişkin çocuğu için kitap seçerken bu maddeleri dikkate almalıdır. 1932 yılında Paul Hazard iyi bir çocuk kitabının nasıl olacağı hakkında bazı prensipler ileri sürmüştür. Hazard’ın görüşleri ile birlikte iyi bir çocuk kitabı;

* Denemeci, yenilikçi, yaratıcı, eleştirici, demokratik, özgür düşünceli insanlar model olarak sunulmalıdır.

* Toplumsal değerleri ve ulus sevgisini güçlendirmelidir.

* Coşku verici ve güldürücü öğeler taşınmalıdır. Mizah duygusuna yer verilmelidir.

* İnsan sevgisi, çevreye saygı, toplumsal ilişkilerin önemini kavratmalı, birlikte çalışma, paylaşma, arkadaşlık duygusunu öğretici olmalı, başka ulus ve ülkelere karşı düşmanlık ve kin duyguları aşılamamalıdır, iyi eserler gerçek ahlak kurallarını taşınmalıdır. Fedakarlık, sadakat dolu bir sevginin sonucunda ödülünü aldığı kıskançlık, çekememezlik ve aç gözlülüğün ne kadar çirkin ve değersiz olduğunu göstermelidir.” (Arslan, N. (2005). Çocuk Ve Kitap. Ankara: Çoluk Çocuk Dergisi. Sayı:46.)

* “Gerçek olaylara katılma, kahramanlarla özdeşleşme hissini duyurmalıdır.

* Her edebiyat eserinin sahip olduğu güzelliklere sahip olacak nitelikte olmalıdır.

* Öte yandan bilgi veren kitaplar için bunlara ek olarak ayrı ölçütler vermek gerekir. Verilen bilgiler doğru olmalı, bilgilerin kesin ve geçerli olmaları, metni açıklayıcı resim, grafik, fotoğraf vb. ayrıntılı görsel malzeme kullanılmalı, hitap ettiği yaşa uygun hazırlanmalı, metnin içindeki resimler ise, açıklayıcı - tamamlayıcı bir özellikte olmalı, hareket unsuru taşınmalıdır” (Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 2. Sayı 1.)

* Çocukların görüş ve düşünce ufuklarını genişletici olmalıdır. Resimler ilgi çekmeli ve hayal gücünü geliştirmelidir. İyi bir kitabın çocukların seveceği biçimde resimleri bulunmalı, resimler çocuklara huzur ve mutluluk vermelidir. Bir çocuk edebiyatı sadece yazıda, sözde ve görüntüde değil, onun arkasında bulunan renkte, şekilde, resimde ve bunları birbirleriyle ilişkili kılacak unsurların tamamında kendisini göstermelidir.

* Yurt sevgisi, tarih bilinci ve kahramanlık duygusunu özendirici olmalıdır.

* Nitelikli bir eser sanatını ruhuna sadık kalmalı bilgileri doğru vermeli, sade olmalıdır. Çocuklarda hayat boyu sürecek okuma arzusu uyandırmalıdır.

Bunun için çocuk edebiyatı eserlerinde çocuğa görelik ön planda tutmalıdır.

Bu hususu gerçekleştirmek için ise, çocuk psikolojisini çok iyi bilmek veya çocuk psikologlarıyla yakın temas içerisinde bulunmak gerekmektedir.

* Kavrama yeteneğini geliştirici, öğrenme, araştırma gücünü öğretici olmalıdır

* Çocuğa anlatım bir edebiyat olmalıdır. Çocuk edebiyatı yazarı özel bir birikime sahip olmalıdır. Bir çocuk edebiyatı yazarı, çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimini çok iyi bilmelidir.

* Nitelikli eserler çocuklara aşırı duyarlı değil, hassas ve uyanık yapmalıdır.

İyi eserler çocuklara doğada ve insanlarda var olan hiçbir şeyi küçümsememeyi öğretir.

* Çocuk edebiyatı verimleri, çocuğun gelişim ve paralel bir dil ve anlatım kullanmalıdır.

* Nitelikli eserler oyununun yüksek değerine saygı gösteren eserlerdir. Bilgi veren kitaplar örtbas edilmeye çalışılmış, gramer ya da fen kitapları olmamalıdır. Tersine bu bilgileri açıkça çocuğun ruhuna akitacak, ileride gelişecek tohumu ekecek eserler olmalıdır. Ruhsal eğitime yardımcı olmalıdır.”

(Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.)

* Doğru - Yanlış, İyi - Kötü, Güzel - Çirkin karşıtlıklarını işlemeli, sosyal değerlerin önemini bilmelidir.

* “Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır”, kuralı Unutulmamalıdır. Çocuk edebiyatı, çocukları ve çocuğu anlatan bir edebiyat olmamalıdır.

* Çocuklara yönelik yazılan eserin, hangi yaş grubunu ilgilendirdiği kitabın üzerinde belirtilmesi yararlı olacaktır. Böylece, çocuk kendi yaş gurubunu ilgilendiren eseri okuyacak, böylece hem okuduğundan zevk alacak, hem de okuduğu eserden yararlanmış olacaktır.

* Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun ilk dönemlerinden başlamak üzere, onun bütün dönemlerini irdeleyen ve bu duyarlılıkları anlatan bir edebiyat olmalıdır. Böylece çocuğun kendini keşfetmesine ve daha iyi tanımasına da yardımcı olmuş olacaktır.

* Çocuksu bir dil ve anlatıma sahip olmamalı, çocuğun ruh dünyasına ve zevk dünyasına hitap etmelidir. Çocuğun geniş hayal dünyasını keşfedecek bir zenginliğe ve onun bu zenginlik içinde kendi hayallerinin yansımalarını bulmasına zemin hazırlayıcı olmalıdır. Ancak, bu unsur işlenirken dengelerin iyi korunmasına, aşırılıklardan kaçınılmasına özen gösterilmelidir.

* Bir çocuk edebiyatı yazarı kendisine neyi yazmalıyım sorusundan ziyade, nasıl yazmalıyım sorusunu daha çok sormalıdır. Böylece yazmış olduğu eser, çocuğu bir

bütün olarak kuşatmış olacak, onu etkileyecektir. Bu özellikler çocuklar için kitap seçilirken yetişkinlerinde dikkat etmesi gereken kurallar olmalı, yetişkinler çocukları için kitap seçerken ilk olarak büyüklüğüne ve resimlerine bakmak yerine kitabı okuyarak içeriğini incelemeli, çocuğa kattıkları üzerine düşünmelidir. Yetişkinlerin çocukları için aldıkları kitapları çocuğun vaktini doldurucu bir oyuncak gibi görmekten vazgeçmeleri gerekmektedir. Dikkat etmesi gereken kitabın çocuğa ne kazandırdığı, neleri kazandırmak için alt zemin oluşturacağı olmalıdır.” (Kıbrıs, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı. Tek Ağaç yayınları.). Yetişkin bu noktada “Ben çocuğuma ne kazandırmak istiyorum” diye düşünmelidir. Kitap seçimi sırasında çocuğunda olaya katılması, çocuğun da fikirlerini söyleyerek kişisel zevkini ortaya koyması sağlanmalı, çocuğa kitap, kütüphane ve kitapçıyla tanışma fırsatı verilmelidir. Yetişkin kitapları inceledikten sonra çocuğa seçenek sunmalı ve çocuktan seçilen kitaplar içinden sevdiğini ve dinlemek istediğini seçmesini istemelidir. Böylece çocuk kendi istediğini seçebilmeyi, yetişkinle eşit şartlara sahip olduğunu öğrenmiş olur. Yetişkin tarafından incelenmiş, çocuk için uygunluğu belirlenmiş ve çocuğun hoşuna giderek seçtiği bir kitap çocuğun öğrenmesi için uygun ortamı sağlamış olur. Bundan sonra yapılması gereken yetişkinin çocuğun kitap ile birebir tanışmasını sağlamaktır. Burada yetişkinlerin yaptığı bir diğer hata da çocuğu aldıkları kitapla bir oyuncak gibi baş başa bırakmaktır. Çocuk alınan kitapla baş başa kaldığında sadece onun resimlerine bakmakla yetinir ve bir süre sonra kitaba karşı ilgisini kaybeder. Oysa yetişkin çocuğun kitapla tanışması sürecinde çocuğa arkadaşlık etmelidir. Çocuğun kitapla sohbet etmesini sağlamalı, onu çocuğa bir oyuncak yerine bir arkadaş olarak tanıtmalıdır.” (Alpöge, G. (2005). Çocuk Gelişiminde Kitapların Yeri. Ankara: Çoluk Çocuk Dergisi. Sayı: 46.). Yetişkin hikâyeyi çocuğa okurken onunla özel zaman geçirmesi dışında çocuğa sorular yönelterek çocuğunun ilgi alanlarını, karakteristik özelliklerini, zevklerini de öğrenmiş olur. Yaptığı hataları fark eder, onun da fark etmesine olanak sağlar. Kitapla yapılan sohbet sırasında bunların değiştirilmesi için çocuğu iyi yönde yönlendirir. Sonuç olarak burada yetişkinin yapması gereken en temel kural çocuk kitaplarının hepsinin güzel olduğu fikrinden kurtulup şüpheli davranması, çocuğu için en iyi olanı seçmesidir. Çocuğu için en iyisini isteyen yetişkin en iyiyi seçme işine çocuğu için alacağı kitaplardan başlamalıdır.

3.2.Çocuğa Görelilik

Birçok yerde geçen bu terim, yazılması dışında içi çoğu zaman doldurulamayan bir kavramdır. Çoğu yayınevi ve yazar çocuğa görelilik kavramını kullanır ve yayınlarda kullandığını söyler ama ne kadarı bu konuda başarılıdır. Çocuğa görelilik ilkesi, çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metnini bunlarla örtüştürmeyi gerektirir. Çocuğun isteklerini, okuduğu ya da dinlediği hikâyede hissetmesi zorunlu olur. Ayrıca çocuğa görelilik ilkesi çocuğun düşlem gücüne seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları içeren, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arınmış olan olarak da tanımlanabilir.” (Atatüğ, F. (1981). *Çocuklar İçin Yazmak*, Çocuk Yayınları Sempozyumu /Bildiriler, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları).

Temelde ve en sade anlamıyla çocuğa görelilik; çocuk için, çocuğu merkez

almak olabilir ama içini doldurmak gerektiğinde çocuğa görelilik hem ulaşılması zor bir hedef hem de derin bir içeriğe sahip bir kavramdır. Çocuk gerçekliği, çocukların gerçekmiş gibi algılamadıkları, fakat hiç de nesnel olmayan algılama farklarının yakalanmasıdır” (Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. Abece Dergisi. Sayı:107)

Konunun en başında edebiyatla çocuk edebiyatını nasıl birbirinden ayırdıysa yetişkin ya da gençle çocuğu da ayırmak gerekir. Çocuk dünyaya geldiği yıl itibariyle deneyimi az, öğrenme ve görme istediği dünya kocaman olan bir varlıktır. Meraklı, heyecanlı, sabırsız ve istekli ama aynı zamanda her doğru ve yanlış şeyi alacak kadar da deneyimsizdir” (Erdoğan, F. (2003). Çocuk Kitaplarını Eleştirmek. Ankara: Çoluk Çocuk Dergisi. Sayı: 24.). Böylesine karmaşık bir yapı içinde bir hikâye oluşturmak çok zordur ama çocuğun deneyimini, iç dünyasını dengelemek ve düzene sokmak için de gereklidir. Çocuğu yazarımız çocuk için yazmanın bol resimli, az yazılı ve kolay olduğunu söyler. Oysa içeriğine bakıldığında çocuk için yazmak bir yetişkin romanı yazmaktan farksızdır. Karakterleri, mekânları belirlemek, verilecek mesajı doğru vermek, olayları birbirine bağlamak gibi temelleri vardır. Burada sorulması gereken çocuğun ne istediğidir. Çocuklar için oluştururken öncelikle bu sorulara cevap bulmak gerekir.

* Çocuklar nelerden hoşlanır, nelere güler?

Heyecanları nelerdir? Nelere üzülür?

* Arkadaşları ve çevresiyle neleri paylaşmayı sever?

* Neler, nasıl paylaşırsa sevinç ve mutluluğu artar, onun coşkusuna yenileri eklenir?

* Onu örseleyen, onun yeteneklerini körelten, gizli güçlerini solduran olaylar nelerdir?

* Çocuklar hangi ortamlarda yeti ve yeteneklerini bütün doğallığı ile yaşama geçirir?

* Onun yaşam sevgisi nasıl beslenir?

* Çocuklarla yaşamın hangi sorunları paylaşılmalıdır?

* Onlar, sorunların çözümüne nasıl ortak edilmelidir?

* Çocuk gerçekliğinin yetişkinlerden ayrılan yanları nelerdir?

* Farklı toplumsal ve ekonomik koşullarda yaşayan çocukları ortak duyarlılıklarda buluşturan temel öğeler nelerdir?

* Çocuk gerçekliğinin evrensel boyutları nelerdir?

Kitap için çizilen her resmin, yazılan her kelimenin bu açıdan ayrı bir anlamı ve önemi vardır. Çocuğu merkez alarak yazılan hikâyelerde çocuğun istekleri, çocuğun merakları önemlidir. 3 yaşındaki bir çocuk için arabadan kamyonu geçiş önemli ve ilgi çekici olurken 6 yaşındaki bir çocuk için uçak ve uzay araçları dikkat çekicidir.

Yazarın öncelikle belirlemesi gereken kaç yaşındaki bir çocuk için yazmak istediğidir. Yaşı belirleyen yazarın zor görevi burada başlar. Bu yaş grubu çocuk nasıldır, gelişim özellikleri nelerdir, neleri sever ve neleri öğrenmek ister. Yazarın bunları araştırması gerekir.” (Atatüğ, F. (1981). Çocuklar İçin Yazmak, Çocuk

Yayınları Sempozyumu/Bildiriler, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları).

Çocuk gerçekliği konusunun inceliklerine değinirken söyle denebilir. Çocuklar her şeye ilk kez başlarken aynı zamanda Çevrelerindeki her şeyle de yeni tanışır. İlk kez sever, ilk kez arkadaş bulup, ilk kez yolculuğa çıkarlar. Bunlar onun için ilk gerçek şeylerdir. İlk kezleri anlatmak ancak gerçeklik sınırları içinde olmalıdır.

Okul öncesi dönemden bahsedildiğinde ise her yaş döneminin kendi içinde farklılıkları olduğunu görülür. Çocuk dört yaşında oynadığı oyuncakla beş yaşında oynamaz ya da beş yaşında sevdiği rengi altı yaşında beğenmez. Çocuk özellikle gelişiminin, öğrenme isteğinin en üst düzeyde olduğu okul öncesi dönemde her gün başka bir şey öğrenir. Bir gün doktor, bir gün öğretmen olmak ister. Her konuşmasına yeni kelimeler katar, her dansta farklı figürler yapar. Aslında bakıldığında böylesine değişken bir canlı için üretmek çok zordur. Çocuğu merkez almak, çocuk için yazmaktır. Çocuğu kapsayan hikâyeler, onun yaşadığı çevreye paralel çevreler, onun yaşadığı olaylara benzer olaylar çocuğu Hikâyenin merkezine oturtturur.” (Tür G. Ve Turla A. (1999). Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Çocuk. İstanbul: Yapa Yayınları.). Çocuk hikâyeyi dinlerken “ben de böyle yapıyorum”, “ benim de bu oyuncaktan var” demesi hikâyenin çocuk çevresinde yazıldığını gösterir. Çocuk karakteri kendisiyle ya da evresindekilerle

özdeşleştirir ve onları model almaya daha istekli olur .”(Cengiz, G. (2000). Çocuk Edebiyatında Tipler Ve Kavramlar. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı.).

Okul öncesi dönemde çocuklar kendi içlerinde özerk döneme geçerler. Özerk dönem içinde çocuklar daha bağımsız olarak anneden kopar ve çevrelerine yönelirler. Bu dönemde çoğu ebeveyninden duyulan cümleler “beni dinlemiyor, istediğini yapıyor” olur. İşte bu noktada resimli kitaplar yetişkinler için vazgeçilmez bir malzemedir. Çocuğa vermek istediği öğüdü, kazandırmak istediği davranışı en rahat resimli kitapları kullanarak verir. Çocuk hikâyedeki karakterleri ebeveyninden daha rahat algılar ve dinler. Bunun için okul öncesi dönem için yazılan resimli kitaplar çocuğun doğru davranış kazanmasına dönük olmalıdır. Kurgulanan olaylar ve çevre resimlerle ve renklerle çocuğun ilgisini çekmeli, çocuk için merak uyandırıp çocuğun soru sormasını, hikaye için yorum yapmasını sağlamalıdır. Böylece çocuk dinlediği hikayeyi tam olarak özümser ve davranışı hayatına katar.” (Şirin, M. R. (2007). Çocuk Edebiyatı Eleştirel Bir Bakış. İstanbul: Kök yayıncılık.).

Özellikle okulöncesi dönemden başlayarak kitapla tanışan çocukların kitabın içindeki zengin dünyayı ve bilgileri keşfettikçe, kitabın çocuğun yaşantısında vazgeçilmez bir öge haline geleceğini belirtir.

Fakat olaya diğer bir açıdan da bakmak gerekir. Bütün hikâyelerde çocuğa uygun çevre, çocuğa uygun karakterler de kullanılırsa bu da yaşamın bir kopyası olur ki bu da çocuğun bir çerçeve içinde kısır döngü bir çevrede tutar. Oysa resimli kitapların diğer bir amacı da çocuğa görelilik çerçevesinde çocuğa yeni dünyalar aralamaktır.” (Erdal, K. (2008). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları. Ankara: Milli Eğitim Dergisi. Sayı:178).

Çocuğa yaşadığı çevre dışında da bir hayat olduğunu göstermelidir. Bir köy okulunda çocuklara sorular yöneltildiğinde çocukların trafik lambasını dahi tanımadıkları görülmüştür. Böyle bir çevrede çocuğa trafik ışığı nasıl tanıtılır, öğrenmesi nasıl sağlanır. Resimli kitaplar bu aşamada devreye girer. Çocuğa

görmediği bir çevreyi sunar. Çocuk çevresinde gördüğünü kitapta yaşamaktansa kitapta gördüklerini günün birinde günlük hayatında yaşar. Burada televizyondan da bahsetmek gerekir. Her eve giren televizyon ve çizgi filmler de çocuğun hayatındaki çeşitliliği sağlayabilir. Bu kanı doğru olmakla birlikte çizgi filmler yetişkinin kontrolü dışında gelişir. Çocuk çizgi filmle baş başayken doğru ya da yanlış birbirinden ayıramadan yanlış fikirler edinebilir. Oysa hikâyede çocuğun yanında yetişkin vardır. Yetişkin hikâyede çocuğa oradaki bilgileri verir. Sorular sorar. Çocuk kitapla baş başa kalsa dahi resimlerine bakarak düşünür, yorum yapar ve kendi hikâyesini oluşturur. Kitabın çocuğa yeni ufuklar açıp, ona yeni çevreler sunması dışında çocuğun

Yaratıcılığını da desteklemesi gerekir. Burada kullanılan kavramsa fantastik çocuk edebiyatı olmalıdır. Çocuğun yaşadığı dünya içinde göremeyeceği bir hayal dünyası görmesi çocuğu şaşırttığı kadar eğlendirir. Bu özellikteki kitaplarla tanışan çocuklar bir süre sonra daha yaratıcı düşünmeye ve hayal kurmaya başlarlar.” (Alpöge, G. (2000). *Çocuk Kitapları Farklı Olmak Konusunda Uyum Sağlamaya Yardımcı Olabilir mi*. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu. Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı).

Şeker ağaçları, uçan yılanlar, kırmızı karlar...vb çocuğun gerçekte olmadığını bildiği ama yine de çok eğlenerek dinledikleri gerçek üstü öğelerdir. Çocuk için yazmak, çocuğu merkez almak hem ona yeni bilgiler vermek hem de hem ona yeni çevreler edindirmek hem de ona yaratıcılık, hayal gücü, düşünme becerisi kazandırmak olmalıdır. Çocuğun kendi gerçekliği ile yaşadığı evrenin gerçekliğini çocuk bakışıyla birleştiren yazar tutumu, gerçekçi çocuk edebiyatının ana düşüncesini oluşturur.” (Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Kök yayıncılık).

Bu kadar önemli ve derin içeriğe sahip bir hikâyenin çocuk için yazıldığı unutulmamalı ve çocuk için uygun bir ortam oluşturulmalıdır. Çocuğun kelime dağarcığı okul öncesi dönemde gözle görülür bir şekilde artar. Burada en oneli paylardan biri de resimli kitaplar ve çocuğun içinde bulunduğu çevredir. Çocuğun içinde bulunduğu çevre genişledikçe kullandığı kelimeler de artar. Yeni kelimeler öğrenir. Sözcüklerin sırasını kavrar. Çocuk için yazılan hikâyelerde ise çocuğun günlük hayatında sıklıkla duyduğu, yaş dönemi içinde dağarcığında bulunan kelimeler kullanılmalıdır. Çocuk için yazılan Hikâyeler-deki uzun cümleler, bilinmeyen kelimeler, ağıdalı ve ayrıntılı bir anlatım çocuğu kitaptan uzaklaştırır. Hikâyeyi anlamayan çocuk dinlemekten vazgeçer.” (Gültekin, A. (2008). *Çocuğa Görelik İlkesine Göre Türk Çocuk Kitaplarına Eleştirel Bir Bakış*. Bakü: Kafkas Üniversitesi Türk Hakları Edebiyatları II: Uluslararası Çocuk Edebiyatı Kongresi.).

Resimli kitapların amaçlarından biri de çocuğa yeni kelimeler Kazandırmaktır ama bu kelimeler çocuğun günlük konuşmasına katacağı sözcüklerden seçilmelidir ki kitap çocuğa bir şey katmış olsun. Burada yanlış anlaşılan çocuksuluğun çocuğa görelikle karıştırılmamasıdır. Çocuksuluk çocuk diliyle yazmaktır. Hikâyeyi yetişkinin değil çocuğun anlatmasıdır. Sever, çocuksuluğu “dilin acemice kullanımı” daha doğrusu “anlatımda ilkellik” olarak da tanımlar. Ona göre çağdaş çocuk edebiyatının önündeki en büyük engellerden biri çocuksu ve güdümlü yayınlardır. Çocuksuluk bizim geliştirmeye ve hayata uyum sağlamasına uğraştığımız çocuğu bulunduğu yerde tutar.” (Aydın, M. (2000). *Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Eğitsel Özellikler*. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı).

Çocuk kendine yetişkin hayatında yer edinmek yerine çocukluk dönemine sıkışır. Resimli kitaplarda yapılan bu büyük yanlış çocuğun gelişimini etkiler, çocuğun iletişimini ve özgüvenini sınırlar. Çocuğa göre bir kitap en kısa anlatımıyla anlaşılır, renkli, eğlenceli, merak uyandırıcı olmalıdır. Çocuk eline aldığı bir kitabın resimlerine, şekline ve anlatıldığında ise içeriğine bakar. Çocuk için hikâye ne kadar eğlenceliyse o kadar güzeldir. Hikâyeyi eğlenceli yaparken içeriğini çocuğa göre, çocuk için doldurmak da yazarın görevi-dir. Burada çocuğa görelilik kavramına resim boyutuyla da bakmak gerekir. Çocuğa göre çizmek, çocuğun anlayacağı figürleri kullanmak olarak söylenebilir. Çocuklar okul öncesi dönemde resme ilgi duyarlar. Renkleri öğrenir, basit figürler çizerler. Dolayısıyla bu dönemde çocukların resimli kitaplara ilgi duyması da doğal bir sonuçtur. Çocuklar okul öncesi dönemde okuma yazma bilmedikleri için kitapta öncelikle resimlere dikkat ederler (Abacı, O. (2000). Okul Öncesi Çocuklarında Görsel Sanat Eğitimi. İstanbul: Morpa Yayıncılık).

Çocuk için çizilen resimler çocuğun anlayacağı sadelikte ama çocuğu düşündürecek kadar da yaratıcı olmalıdır. Sadece bir figür bile çocuğun birçok şeyi hayal etmesini sağlayabilir. Hikâyeyi anlatmak için bir sayfaya doldurulan resimler göz yormaktan başka hiçbir işe yaramaz. Oysa figürleri içinde barındıran sade bir resim içinde ipuçları da barındırdığında çocuk için İdeal olur (Taşdemir, M. (2005). Eğitsel Bir Materyal Olarak Çocuk Hikâye ve Romanlarının Nitelik Düzeyi. Ankara: Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 33).

Çocuk hem anlatılanı resimde görür hem de ipuçlarını kullanarak kendi yorumunu yapar. Çizilen resimdeki renkler, mekân, perspektif, gölgelendirme gibi özellikler çocuğun resmi doğru algılamasını, resimle hikâye arasındaki bağlantıyı daha rahat kumasını sağlar. Bununla beraber doğru ve estetik çizilmiş bir resim çocuktaki sanat eğitiminin başlangıcı olur.

3.2.1 Yalınlık Ve İçtenlik

Çocuk edebiyatına baktığımızda bir ürünün çocuğa göre olduğunun söylenmesi için, içinde yalınlığı ve içtenliği barındırması gerekir. Yalınlık çocuk hikâyelerinde olması gereken temel kriterdir. Yalınlık çocuk hikâyelerinin her yerinde; anlatımı, dili ve resimlerinde karşımıza çıkar. Çocuk edebiyatındaki yalınlığı, konudaki, ifadedeki, anlatımdaki basitlik gibi özelliklerden oluştur-duğu söylenebilir. Yalınlığı basmakalıplıkla ilişkilendirmek yanlış olur. Basmakalıplık, ifadelerin tekdüze olmasını sağladığı gibi, çocuğun düşünmesini, düşündüklerini ifade etmesi sürecinde de çocuğu pasifleştirir. Basmakalıp cümleler içinde daima aynı düşünceleri barındırırken yazara kolaylık sağlar. Oysa yalınlık hikâyenin içinde barındırdığı Bir çok düşünceyi en sade haliyle çocuğa aktarmak olduğu için yazarı zorlar, düşünmeye iter.

Yalınlık, kompleks ve karmaşık olmayan, tek öğeden oluşan dolambaçlı yollara sapmayan, içinde kendi saflığını bozacak öğeler taşımayan anlamlı yüzeyde olan, farklı anlam katmanları içermeyen, anlamı en aza indirgemiş olan, anlaşılacak için derin düşüncelere ve irdelemelere ihtiyaç duymayan, ayrıntılara girmeyen, dikkati dağıtmayan, bu nedenle de genellikle ilk anlamdan ve basit cümlelerden oluşan bir yapıdır.”(Mert, N. (2005). Bir Yazı Etrafında Türkiye'de Çocuk Edebiyatı. Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı. Sayı: 104-105).

3.2.1.1.Biçimsel Yalınlık

3.2.1.1.1. Ölçüde Yalınlık:

Okul öncesi çocuklar için hazırlanan resimli kitaplarda ölçü çok önemlidir. Ölçü çocuğun kitabı algılamasını ya kolaylaştırır ya da zorlaştırır. Çocuklar için ellerinde tutabildiği büyüklükte bir kitap tercih edilmeli, kitap içindeki resimlerin ölçüsü, çocukların resimdeki ayrıntıları algılayabileceği ölçüde olmalıdır. Çocuk için büyük bir kitap daha ilgi çekici olurken, ölçüsü küçük tutulan bir resimli kitap ilgi çekici değildir. Çünkü çocuk küçük kitapta resimleri görmekte zorlanır. Kitaba karşı ilgisini yitirir.

3.2.1.1.2. Dilde Yalınlık:

Dilde yalınlık ilkesini duruluk veya sadelik

kavramı ile karşılayabiliriz. Duruluk anlamın berraklaşmasıdır. Çocuk için anlamlandırılmasını kolaylaştırır. Bununla beraber kullanılan dil, çocuğun gelişimine uygun olmalıdır. Önemli olan ileri ve gelişmiş bir dille değil, çocuğun zihinsel ve dilsel gelişimine uygun ve ona katkı sağlayacak bir dille iletişim kurmaktır. Çocukça kelimler kullanmanın aksine çocuğun yaşamına katacağı, cümlelerini renklendirebileceği sözcükleri cümlelerine katmak olmalıdır .” (Şimşek, T. (2002). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Rengârenk Yayınları)

Çocuk böylece hem Hikayede anlatılanı rahatlıkla algılar hem de kelime dağarcığını geliştirmiş olur.

3.2.1.2.İçeriksel Yalınlık

3.2.1.2.1.Düşüncede Yalınlık:

Düşüncedeki yalınlığı dildeki yalınlıkla bağlantılı olarak açıklamak daha doğru olur. Yazar çocuk için oluşturduğu bir hikâyeyi öncelikle bir sanat eseri olarak oluşturur. Oluşturduğu sanat eserinde çocuk için gerekli düşünceler oluşturur. Oluşturduğu bu düşünceleri çocuğun anlayabileceği sadelikte çocuğa sunar. Düşüncedeki yalınlık dille çocuğa aktarıldığı için dilin yalınlığı düşüncenin yalınlığına bağlı olur .”(Çılgın, S. A. (1995). Çocuk Yayınlarında Bulunması Gereken Özellikler. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 127).

Çocuk için oluşturulan bir hikâye kurgusunun içinde barındırdığı derin ve karmaşık düşüncelerin yalın bir dille anlatılması çok zordur. Bir çocuk hikâyesinde bir düşünce belirlenmeli, bu düşünce sade bir dille çocuğa aktarılmalıdır.

3.2.1.2.2. Tiplemede Yalınlık:

Çocuk edebiyatında tipler bizzat yalınlaştırıcı bir çabadır. “tip” bir bireydir, tek başına bir varlıktır

ama davranışları, tutumları, değerleri, fikirleri, dünya görüşü ve

yaşam biçimi ile temsil edici bir kavramdır.” (Kıbrıs, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı. Tek Ağaç yayınları).

Çocuğa hikâye içinde verilmek istenen değerler tipler iyi çizilmediği veya çocuğun

zihinsel seviyesine uygun bir yalınlıkta olmadığı zaman, amacına ulaşamaz, hatta sonuçları da zarar verebilir. Platon da şu şekilde ifade eder: “çocuk açığı, gizli kapaklığı ayırt edemez. Bu yaşta, duydukları da akıldan çıkmaz. İşte bunun için de çocuk ilk duydukları sözlerin iyilik yolunu gösterecek güzel masallar olmasına çok önem verilmez.” Hikâye içinde belirlenen ana karakter ve yardımcı karakterler çocuğa daha önceden belirlenen düşüncenin daha rahat verilemesini sağlar. Çocuk hikâyeleri için belirlenen tip sayısı beşi geçmemeli, oluşturulan çok karakterle çocuğun aklı karıştırılmamalıdır. Hikâye içindeki tiplerin yalınlığı hikâyenin anlaşılabilirliğini çocuk için kolaylaştırır. Yalınlık ilkesi içinde olması gereken bir diğer özellik ise içtenliktir. Yazar çocuğa yapmacık bir dünya oluşturmaktan kaçınmalı, çocuk için doğal, içten bir kurgu oluşturmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde, büyümüş de küçülmüş tipler sunmak, onlara kendilerinden beklenmeyen sözler söyletmek, boylarından büyük işler yaptırmak, çocukluğun doğasını yozlaştıracak, bu tiplerin bir model olarak taklit edilmesi durumunda, taklit edenlerde davranış bozukluklarına yol açacaktır. Oysa çocuk için oluşturulan içten, kendisi ve çevresindeki gibi, sevimli karakterler çocuğu hikâye içine çeker. Çocuk bu karakterlerin davranışlarını model almaktan hoşlanır. Çocuk yazarın içtenliğini dinlediği hikâyede algılar ve hikâyeye karşı bir tutum oluşturur. Eğer içtenliğe inanmazsa hikâyeye çocuk için değersizleşir.

3.2.2. Resimli Kitapların Çocuğa Görelilik Kavramıyla İlgili Kriterler

Çocuğa görelilik kavramı, özellikle son dönemlerde yayınevlerinin, yazarlarımızın ve ressamlarımızın sık sık kullandığı bir kavram olmaktadır. Çocuk için hazırlanan resimli bir kitap oluşturulurken çocukların isteğini göz önüne almamak doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın kim için yazdığını, ressamın resimlerine kimin bakacağını, yayınevlerinin ise kitapları kimlere ulaştıracağını bilmesi gerekir.” (Güleç, H.Ç. ve Geçgel, H. (2005). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Kök Yayıncılık.).

Son dönemde yoğunlukla kullanılan çocuğa görelilik kavramını ne yazık ki basılan kitapların bir kısmında görememektedir. Bundan dolayı yayın evlerinin, yazarların ve görsel sanatçıların dikkat etmesi gereken bazı

kriterler belirlenmeli ve resimli çocuk kitaplarına çocuk gerçekliğine göre bir çerçeve oluşturulmalıdır. Bu genel çerçeve içinde geliştirilen ve oluşturulan resimli kitaplar çocuk için eğitici ve eğlendirici olması yanında, çocuğu destekler, çocuk için olur.

3.2.2.1. Fiziksel Özellikler

Çocuk için oluşturulan bir kitapta çocuğun ilk dikkat ettiği görüntüsüdür. Kitabın fiziksel yapısı öğrenciyi ilk karşılayan ve kitaba ilk dokunmasıyla başlayan önemli bir unsurdur. Bu karşılama ne kadar sıcak ve bilinçli olursa çocuğun kitaba olan ilgisi o kadar artar. Çocuk öncelikle eline aldığı kitabın büyüklüğüne, kalınlığına, renklerinin canlılığına bakar. Kabul edilmelidir ki yetişkin de çocuğu için kitap seçerken kitabın fiziksel özelliğini ilk ve ön planda tutmaktadır. Bundan dolayı çocuk kitaplarının fiziksel özellikleri oluşturulurken okul öncesi çocuğu için oluşturulduğu unutulmamalı, belirlenen kriterler dikkate alınmalıdır.

3.2.2.1.1. Boyut:

Çocuk kitaplarının ebatları kolay elde tutulabilen, ilgiyi canlı tutabilecek ölçülerde olmalıdır. 16 x 23 cm. boyutlarındaki kitaplar en uygun olanlardır. Çocuklar bu boyutlardaki kitapları ellerinde rahat tutup, sayfalarını rahatlıkla çevirdikleri için ilgi ile yaklaşacak, onların sayfalarını karıştırmaktan mutluluk duyacaklardır. Kitap boyutları, çocuğun yaş grubu ve tasarımın

içeriğine göre seçilmelidir. Yaş grubu küçüldükçe kitap boyutları arttırılmalıdır. Küçük yaştaki çocuklarda, esilmemeler e yazı boyutları büyük olacağından, kitap boyutları onların öğrenme düzeyine göre hesaplanmalıdır.

3.2.2.1.2. Kâğıt Cinsi:

Kitapta kullanılan iç kâğıdın 1. hamur olması çocukların resimleri rahat görmesi açısından önemlidir. Bu özellik ayrıca kitabın dayanıklılık süresini de uzatır. 3. hamur kâğıda yapılan baskıların ekonomik olduğunu söylenebilir. Zorunluluk gerektiriyorsa kaliteli bir baskıyla bu cins kâğıtlar da uygulanabilir. Bu özelliği anlamak için, basılı kitapta resimler eğer arka sayfadan da görülebiliyorsa bu iyi bir kâğıt kullanılmadığını ve iyi bir baskı olmadığını açıklar. Çocuk kitaplarında "parlak kuşe" kâğıt kullanmak da yararlı olmayacaktır. Çünkü bu tür kâğıtlar hem çok pahalı, hem de ışığı yansıttıkları için çocuk kitapları için elverişli değildir (Koyuncu ve Kaptan,2005). Kitap dayanıklı ve mat bir kâğıda basılmalıdır. Renkleri soldurmamalı, mürekkebi dağıtmamalıdır. Kitap oylumlu (hacimli) olmamalıdır. Okul öncesine yönelik kitaplar bez ya da kalın kartona da basılabilir. Böylelikle çocuğun kitapla daha rahat iletişim kurması ve daha dayanıklı olması sağlanabilir.

3.2.2.1.3. Sayfa Düzeni:

Basım sanayinde sayfa düzenine Mizanpaj da denilir. Kitabın sayfa düzeni, içindeki metni en iyi okutabilecek biçimde olmalıdır. Harflerin, resimlerin yerleştirilmesine göre çok uzun satırların görüntüsü iyi olmaz. Bu takdirde metni iki sütun halinde sayfaya yerleştirmek gerekir. Çocuğun yazıları iyi izleyebilmesi ve metinle arasında sıcak bir bağ kurabilmesi yazı, resim, yerleştirme dengesinin en iyi biçimde ayarlanmasına bağlıdır.” (Çakmak, H. ve Gönen, M. (1997). 1974-1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel). Sayfa düzeni konusunda yetişmiş grafikerlik adı altında bir meslek oluşmuştur. Bu meslekten uzmanlar çocuk kitaplarının iyi bir biçimde baskıya hazırlanmasına çalışırlar. Okul öncesi çocukları için hazırlanan kitaplarda her sayfanın ¾’ü resim, ¼’ü yazıya ayrılanabilir, çocukların sayfadaki resimleri daha rahat ve daha ayrıntılı görmesine yardımcı olunabilir.

3.2.2.1.4. Harfler:

Çocuk kitaplarında seviyeye göre harf seçimi yapılır. Okul öncesi seviyesi için çok kalın harfler ve geniş aralıklar seçilirken, ilkokul seviyesi için daha ince harfler (puntolar) seçilir. Bu konuda basılı örneklerden yola çıkılarak uygun seçimler yapılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın kitapları değerlendirme yönergesinde; 6 yaş için 24 punto, 7-9 yaş için 16- 18 punto, 10 yaş için 12 punto ve üstü için de 11 punto harf büyüklüğü zorunlu kılınmıştır. Bu ölçüler, çocuğun görme ve gördüğünü algılama özellikleri göz önüne alınarak saptanmıştır. Satır araları uygun aralıkta olmalıdır (1,5 Aralıklı). Metindeki yazılar siyah renkli olmalıdır.

3.2.2.1.5. Yazım Kuralları (Noktalama işaretleri):

Çocuk yayınlarında en dikkat isteyen konulardan birinin yazım kuralları olduğunu söylenmelidir. Hazırlanan çocuk kitaplarında en küçük bir yazım yanlışlığı, olumsuz sonuçlara yol açar. Küçük yaşlarda yanlış öğrenilen bir konu, veya bir sözcük olgun yaşlara kadar çocuğu bırakmaz. Bu nedenle çocuk kitapları birkaç kez düzeltme yapılarak kontrol edilmelidir. Bir kez, yayınevinin editörü kitap seçimini yaparken ilk elemeyi yapmalıdır. Ardından hazırlanan metin redaktöre gitmelidir. Metin dizgiden geldikten sonra varsa yanlışlıkları düzeltilmelidir. Yapılan bu düzeltmeler dizgi servislerinde gerçekleştirildikten sonra, uygulama (Tatbik) için tekrar düzeltme yapılmalıdır. İşte bu noktada kitabın basılması, yanlışlıklardan arınmış olarak gerçekleşebilir.”(Sarıkavak, N. K. (1997). Tipografinin Temelleri. Ankara: Doruk Yayıncılık.).

Aynı biçimde düzeltmen, noktalama işaretlerinin gerekli yerlere konulup konulmadığını da kontrol etmiş olur. Noktalama işaretlerinin önemi, çocuğun okul öncesi dönemde dinlediği kitaplarda görülür. Çocuk kendi okuyamasa da hikâyeyi çok dikkatli dinler. Noktalama işaretleri yetişkinin hikâyeyi okumasını, doğru vurgu ve tonlama yapmasını sağlar. Noktalama işaretleri hikâyenin anlamını değiştirmesi açısından çok önemli ve unutulmaması gereken bir unsurdur.

3.2.2.1.6. Kapak:

Çocuk kitapları için kapak düzeni çok önemlidir. Çocuk kitaplarının iç sayfalarının resimlenmesi ve kapak düzeni de önemlidir. Kapak ve iç resimleme çalışmalarının kitabın içeriğine, okurun yaş grubuna çekecek olan kitabın kapağıdır. Kapak resimlemesi, kapak yazıları çocuk dünyasına uygun olması gereklidir. Kapak resimleri canlı, çekici ve kitabın içeriğiyle uyumlu olmalıdır. Çocuklara yönelik kitapların klasik kitap biçiminde olması gerekmez. Oyunağa benzer farklı tasarımlar kullanarak kitabın albenisi artırılabilir. Kapak sağlam, kalın ve kaliteli bir karton olmalıdır. Kapakta kitap adı, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar, ressam ve basımevi adının bulunması, kitabı oluşturanlara bir saygı gereği bulunmalıdır.”(Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 2. Sayı 1).

Ayrıca, hangi yaş grubu ya da sınıf için önerildiği de belirtilmelidir. Adının kısa ve ilgi çekici olması da unutulmamalıdır. Ciltte önemli olan lüks oluşu değildir. Kitap açıldığı zaman rahat okunabilecek şekilde esnek, iki sayfası açılıp masaya dikine konulduğunda zaman ayakta duracak kadar katı bir cilde sahip olması yeterlidir.

3.2.2.2. Resimleme

Çocuk kitaplarındaki resimler birçok işlevi birden karşılar. Çocuğun estetik beğenisini geliştirmenin yanı sıra okurken sıkıcı olabilecek betimlemeler resim aracılığıyla anlatılabilir. Karmaşık ve betimleme içeren cümleler resimle sadeleştirilerek çocuklarda bir figür oluşmasına ve beyinlerinde imgelenmesine olanak verir.”(Kaya, İ. (2003). Çocuk Kitabı Resimlerinde Klişe Yaklaşımlar.

Ankara: Çoluk Çocuk Dergisi).

Çocuk resimle hikâyeyi somutlaştırır. Günlük hayatındaki modelleriyle ilişki kurar. Resimli kitaplarında resimler, çizgi açısından açık, net ve anlatıma uygun olmalıdır. Örneğin sarı saçlı mavi gözlü bir çocuktan bahseden, ela ya da yeşil gözlü kumral bir çocuk resmi çizilmemelidir.

Hangi amaçla yapılıyor olursa olsun resimler estetik açıdan güzel, anlatım açısından ifadelidir. Resimlerin siyah beyaz olmaları yerine renkli olmaları yeğlenmelidir.” (Shulevitz, U. (1997). Writing with Pictures.). Renkler resmin bir karakter kazanmasına olanak tanır. Çocuğun beyninde de renkleriyle yerleşen resim çocuğun imgelemesine destek verir. İlgi uyandırması ise, sanat eğitiminde katkıda bulunması ve çekici olması bakımından da resimlerin renkli olmasında yarar vardır. Kitabın resimlemesi uzman kişiler tarafından yapılmalıdır. Yine yaş ve dönem seviyesine göre yapılacak resimler okul öncesi kitaplarında büyük ve sayfaya yayılacak ölçüde yerleştirilirken, daha yüksek seviyeler için daha küçük resimler seçilmelidir. Yapılacak resimlerdeki abartılar da yaş seviyesine uygun olarak arttırılmalıdır. Çocuklar, okudukları veya dinledikleri kitapta kendilerine benzeyen figürleri gördüklerinde yadırgamamalı, bir ölçüde kendisine de benzetmelidir. Resimler kolay yorumlanmalı, kahramanlar ya da figürler hareket halinde olmalıdır. Hikâyede “Ali koşuyordu” cümlesinin altındaki resim yazıyı desteklemeli Ali'nin koştuğu mesajını çocuğa vermelidir. Resimlerle metin üst üste gelmemeli, biri diğerini kapatmamalıdır. Sanat değeri taşınmalıdır. Çizilen bütün resimlerin bir sanat eseri olduğu unutulmamalı, çizimler özenli ve dikkatli yapılmalıdır.”(Cıbrıoğlu, Y. (2007). Çocuktaki Entelektüel Oluşum Kaliteli Resimle Ortaya Çıkar. İstanbul: Cumhuriyet Çocuk Dergisi). Bu temel kriterler belirlendiğinde ise ressamın yapması gereken ilk şey, kriterler ışığında çocuk için yazılan hikâyeyi ve çocuğun yaşını çok iyi özümsemek, sadelik ve estetiği kullanarak çocuk için oluşturmak olmalıdır.

3.2.2.3. Dil ve Anlatım

Çocuğun dil gelişimi göz önüne alındığında Türkçesini doğru konuşan, kendi dilinde düşünen ve ifadelerini kendi diline göre yapan çocuklar isteniyorsa çocuk hikâyelerinde edebiyat diline çok dikkat etmeli, çocuklara dil melekelerini geliştirecek ve destekleyecek şekilde ifadelerle hitap etmelidir. Çocuk ve gençlik yapıtlarında edebiyatsal metnin kurgusu, çocuklarda merak uyandıracak ve okumayı sürekli kılabilecek biçimde olmalı; kişiler, olaylar ve anlatımda tutarlı olunmalıdır. Dil ve anlatım yalın ve kavramlar açık olmalıdır. Anlatım, temiz ve akıcı olmalı; cümle, paragraf uzunlukları çocuğun yaşına uygun olmalıdır.”(Bozdağ, F. (2000). Çocuk Kitaplarında Metin, Dil Ve Resimleme İlişkisi. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı.).

Anlatımlarda çocukların anlayış güçlerine, yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramlar kullanılmalıdır. İlk sınıflarda uzun tümce ve paragraflardan kaçınılmalıdır. Anlatımda yakından uzağa, somuttan soyuta ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır.” (Gönen, M. (1993). “Anadolu Öğretmenlerinin Beş ve Altı Yaş Çocukları İçin Kullandıkları Masal ve Hikâye Kitaplarının Niteliklerinin İncelenmesi”. Türk Kütüphaneciliği Dergisi.).

Dil yalın ve doğal, dil tadını veren ve dil beğenisini ve bilincini geliştiren nitelikte olmalıdır. Gelişen, özleşen dil doğrultusunda dilimizde karşılığı bulunan yabancı sözcükleri kullanmayan; çocuğun kendi dil düzeyinden başlayıp sözcük

dağarcığını zenginleştiren; anlatımda çocukların anlayış güçlerine, yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramları kullanan; Soyut sözcüklerden çok çocuğa tarif edilebilecek somut sözcükler tercih edilmeli, ağdalı olmayan bir dil tercih edilmelidir. Yöresel ağız ve argo sözcükler kullanılmamalıdır. Tek özne ve tek yüklem bulunan tümceler kullanılmalıdır. Eski ve çocukların anlamayacağı sözcüklere yer verilmemelidir. Edebiyatsal metin eğer çeviri ise, her iki dili de iyi bilen, çocukların dünyasına seslenebilen bir çevirmen tarafından çevrilmiş olmalıdır. Dilimize karşılığı bulunan yabancı sözcükler kullanılmamalıdır. Çocuk kitaplarında TDK'ca benimsenen yazım kuralları ve ortak kabul görmüş yazım kılavuzlarındaki kurallar uygulanmalıdır. Dizgi ve yazım yanlışları olmamalıdır. Türk Dil Kurumu (AKDTYK) yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uygun olmalıdır. Bu ilke ve kurallara uygun olarak üretilen ürünler çocukların onları doğru kullanmalarına ve yararlı bilgi ve beceriler kazanmalarına yardımcı olur.

3.2.2.4. İçerik

Çocuğa sunulan kitabın, dil, anlatım ve içerik yönünden sanat değeri taşıması ve gerçekten bir edebiyat yapıtı olması en temel koşuldur. İçerik, dil ve anlatım özellikleri açısından çocuğa görelilik ilkesine uygun olması ise öteki önemli koşuldur. Çocuk için hazırlanan bir kitabın çok yönlü olarak çocuk için hazırlanması gerekir. Bir bina gibi düşünüldüğünde binanın ayakta kalması için birçok öge varsa bir çocuk kitabı için de birçok öge vardır. Bunların birinin eksikliği binanın yıkılmasına ya da düzelemeyecek hazarlar oluşmasına neden olur.” (Gönen, M. (1991). Ana- babaların Okul Öncesi Çocukları İçin Kitap Seçiminde Dikkat Ettikleri Özelliklerin İncelenmesi. Çocuk Sağlığı Ve Eğitimi Dergisi.).

1975 yılında yapılan Çocuk Yayınları Kurultayında ve onu izleyen öteki tartışmalardan günümüze dek alanın uzmanları, yazarlar, bilim insanları ve eğitimciler tarafından sempozyum, bilimsel yazı vb. ortamlarda tartışılıp üzerinde ortaklaşan ölçütler genel olarak şöyle belirlenmiştir: Çocuklar ve gençler için yazılan yapıtlar; çocuğun yaşamından yola çıkarak, yaşamsal

Gereksinimlerini karşılayan, yaşantısını etkileyen; çocuğa toplumun bir bireyi olduğu, ondan soyutlanamayacağı bilincini veren; kendine ve topluma yabancılaşmayan; Toplumun değişen değer yargılarını kapsayan; çocuğa insan, doğa, yaşama sevgisi kazandıran; İnsanı, zayıf ya da güçlü yönleriyle, çelişkileriyle yansıtan ve olduğu gibi gösteren; çocuğun okuduğu kitaplardaki kahramanlarla özdeşim yaptığı göz önüne alınarak acıma, iyilik, korku, dehşet, kin, kahramanlık, özveri vb. konularla, insanüstü, gerçek ötesi kavramları iyi ve yerinde kullanan, abartmayan, sağlıklı bir duyarlılığı geliştiren; güldürünün çocuk psikolojisindeki önemi göz önünde tutularak bu öğeye yer veren; içerikte ve anlatımda şiddet içermeyen; barış ve demokrasi kültürünü geliştirmeye yönelik olan; cins ayrımcılığına yer vermeyen; sevgi, barış, kardeşlik, umut, emeğe saygı, adalet duygusu, haksızlıklara karşı mücadele, direnç vb.

gibi evrensel değer ve kavramlara yer veren; din, dil ve ırk üstünlüğü, bağınazlık, kadercilik gibi önyargıları işlemeyen, aklın ve bilimin üstünlüğünü sezdiren; bedensel ya da zihinsel engellilere karşı empati kurmayı sağlayan, farklılıklara saygı duygusunu geliştiren; bilinçsiz tüketici olmak yerine, üretkenliğe özendirilen; çocuğun kişiliğini, kişisel yaratıcı ve yapıcı güçlerini geliştiren; çocuğa kavratılmak istenilen ana fikri bir ders, ibret şeklinde vermeyip bunu sezinleten; çağdaş bilim, teknoloji ve düşünceden geleceğe uyum yapmak, yaşamı olduğu gibi kabullenmek yerine,

değiştirip güzelleştirme duygu ve düşüncelerini duyumsatmak üzere araştırmacı, düşünen, eleştiren, sorgulayan insanlar yetiştirmeye yönelik olan; çocuğun güven, sevmeye, iyilik, güzellik, estetik, cesaret, hoşgörü, sorumluluk, gerçeklik gibi duygularının gelişmesine yardımcı olan; Çocuğun düşüncesinin somuttan soyuta ve yakın çevreden uzağa doğru geliştiğini göz önüne alan; merak ve keşfetme duygusunu harekete geçirici serüven öğelerine yer veren nitelikte olmalıdır.”(Kırıçoğlu, O. (2002). Sanatta Eğitim. Ankara: PegemA Yayıncılık).

Bununla birlikte, burada sıralanan ilkeler dışında içerik yönünden katı ölçütler konup sanatçının yaratma özgürlüğü kısıtlanmamalıdır. Bununla beraber içerik yönünde olması gereken özellikler dışında bazı özellikler var ki bunların hikâyedeki mevcudiyeti çocuğa destek sağlamak yerine kavram karmaşasına yol açacak, ona yanlış mesajlar vererek çocuğu olumsuz etkileyecektir. Çocuğa iyiyi ve güzeli öğretmeye çalışan yetişkine destek olmak yerine çocuğu hayata karşı engelleyecek, çocukta korkular ve endişeler oluşturacaktır. Çocuk için hazırlanan bir resimli kitapta eğitimin temel ilkeleri özellikle “eğitim birliği” ilkesi önemle dikkate alınmalıdır.”(Ortner, G. (2008). Masallarla Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Sistem Yayıncılık).

Ayrı dünyaların insanı yetiştirilmeye çalışılmamalıdır; İnsanları yasalara uymamaya yöneltmemelidir. Yayınlar, anayasaya, yasalara, millî eğitimin amaç ve ilkelerine ters düşmemelidir; Çocuk yayınlarında kör inanç, önyargı ve koşullandırıcı anlatımdan uzak durmalıdır; Eşitlik bir değer olarak verilmenin ötesinde, eşitsizlik yerilmelidir. Herkesin dil, kavim, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin yasalar karşısında eşit olduğu; hiçbir kişiye, kuruluşa, aileye, zümreye ya da sınıfa ayrıcalık tanınmayacağı önemle göz önüne alınmalıdır; Duygu sömürsü yapılmamalıdır.(üvey ana, öksüz çocuk, yoksulluk...); Geleceğe de yönelmeli (bilimkurgu), teknoloji ve değişimi yadırgamamalıdır. Değişme yargılanmamalı (köyden kente gelince değişme gibi); İdeolojik yönlendirme ve önyargılardan uzak durulmalıdır.

(Ensesi kalın, şiş göbekli sömürücü patronlar; sıska, çatık kaşlı, sinirli işçiler,

grevler, ırkımızın ve dinimizin öteki ırk ve dinlerden üstünlüğü; Arap giysisi giymiş, kelle uçuran Müslümanlar, eli coplu çatık kaşlı polisler, aşağılanan toplum kesimleri (örneğin köylüler, dilenciler, çingeneler); sevmediği bir ulusun bayrağını yakan sinirli göstericiler... gibi); Olayın kahramanı ya da olumlu değerler yenilmemeli, kaybetmemelidir. Bu onların olumsuz duygular yaşamalarına, güvensizlik duymalarına neden olur (Şirin,2007). Çocukların yenilgiyi kabul etmekte zorluk çektikleri de unutulmamalıdır (Hiçbir geleneksel masalda olumsuz ve kötünün kazanmaması ilginçtir); Mutsuz aileler konu edinilmemelidir. Abartmadan, mutlu ailelerin konu edinilmesi ise özellikle mutsuz ailede yaşayan çocuklarda “mutlu aile” kavramı oluşturacağından yararlı olabilir; Cinsiyet duygularını tahrik edici, yanlış bilgi verici (bizi leylekler getirdi), kolay yaşama (başkalarının sırtından, piyangodan), hayalperestlik, cinayet ve intihar eğilimlerini besleyen ifadelerle, bireysel ve toplumsal şiddet anlatımlarından kaçınılmalıdır; Alinyazısı, yazgı, bağınazlık gibi insanın boynunu büktüren, mücadele gücünü köstekleyen inanışlara yer verilmemelidir; Başka ülke halklarını aşağılayan, küçümsemeyen, düşmanca anlatımlar kullanılmamalıdır.” (Gönen, M. (1993). “Anadolu Öğretmenlerinin Beş ve Altı Yaş Çocukları İçin Kullandıkları Masal ve Hikâye Kitaplarının Niteliklerinin İncelenmesi”. Türk Kütüphaneciliği Dergisi.).

Millî duygu ve değerler başkalarını aşağılamadan kazandırılmalıdır;

Kadınlara ataerkil bakış açısını yansıtan anlatımlara yer verilmemelidir; Cinsel içerikli küfür ve sözlere yer verilmemelidir; Bedensel ve zihinsel özürülleri küçümsemeyen anlatımlara, lakaplara yer verilmemelidir (kör, topal, kambur, gerzek, aptal...); Hayvan adları küfür olarak kullanılmamalı ve hayvanlar aşağılanmamalıdır (eşek, domuz, yılan, köpek...)

3.3. Çocuk Kitaplarında Resimleme

İllüstrasyon kelime anlamıyla yansıtmı, resimleme olarak adlandırılır. Başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen yada yorumlayan bütün unsurlara da genel olarak "İllüstrasyon" adı verilir." (Çakmak, H. ve Gönen, M. (1997). 1974-1993 Yılları Arasında Türkçe

Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel

Özellikleri Yönünden İncelenmesi. Ankara: Türk Kütüphaneciliği Dergisi. Sayı: 11.).

Çocuk kitaplarından bahsedildiğinde illüstrasyon kelimesini resimleme olarak adlandırmak ve yazı içerisinde resimleme olarak kullanmak daha doğru olacaktır. Resimleme, düşüncenin çizimi, görsel yansıması ve form oluşturması olarak tanımlanabilir. Çocuk kitaplarının resimlenmesi çocuğun kitapla bağının güçlenmesi sürecinde çocuğun hikayeyi somutlaştırmasına olanak sağlarken çocuğa renk, mekan, doku, boyut bilgisini de vermiş olur. Resimleme reklam, yayın, tıp, bilimsel teknik resimleme olarak dört başlıkta incelenebilir. Çocuk kitapları açısından bakıldığında kullanılan resimleme türü yayın yerilmemesidir. Yayın resimlemesi; gazete, dergi, kitap ve ansiklopedilerdeki makale, haber, hikaye, roman, şiir ve açıklamalara eşlik eder. Yayın sektöründe çalışan bir çizer, üzerinde çalışacağı metnin içeriği hakkında bilgi ve görüş sahibi olmalı, metindeki mesaj ve duyguyu resim diline aktarabilmelidir." (San, İ. (2010). Sanat Eğitimi Kuramları. Ankara: Ütopya Yayınları).

Çocuk kitapları resimlenirken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunlar aşağıdaki maddelere açıklanabilir.

* Nitelikli bir resimleme için çizer metni iyi anlamalı, mekanı ve figürleri ona göre oluşturmalıdır.

* Çizer, çocuk dünyasına yakın bir sanatçı duyarlılığına sahip olmalı ve yalın bir anlatımla çocuğun görsel eğitimine katkıda bulunan, sanat değeri taşıyan eserler oluşturmalıdır.

* Çocuk kitaplarının resimlerinde on iki yaşına kadar bire bir benzeme kaygısı yoktur. Resimler fotografik bir yaklaşımla yapılmamalıdır. (Özünel,2000) Resimler çocuklara yeni yaşantılar, yeni bilgiler, yeni değerlendirmeler verebilmeli ve çocukların yaratıcı gücünü göz önüne almalıdır.

* Resme her baktığında yeni şeyler keşfetmeyi seven çocuk, resmin hikâyeyi yorumlamasından hoşlanır. Daha büyük yaşlardaki çocuklar is resmin konuya açıklık getirmesini bekler

* Çocuk kitaplarındaki renklere dikkat edilmeli, okuyucunun beş duyusunu harekete geçirecek renkler seçilmelidir.

* Resimlerdeki ifade gücü, çocuğun prensin tacını ve kralın pelerini kendi

üstünde hissetmesini sağlamalıdır.” (Turan,2000Kitaplarda Resim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.)

* Ana figürün resimlerde süreklilik göstermesine, ayrıntıların aslına bağlı kalmasına ve resimlerin ait olduğu metnin yanında yer almasına dikkat edilmelidir.

* Kitaplarda resimlerin yerleştirilmesi, satır arası boşlukların ayarlanması ve sayfa düzenine dikkat edilmesi gerekir. Yazı ile metin bütünleşmelidir.

* Nitelikli çocuk kitabı çıkarmak konusunda yayınevleri, yazarlar ve çizerler ortak hareket etmelidir.

* Her ne kadar küçük çocukların resimlerde birebir ölçü aramadığı ifade edilse de karikatür benzeri çizgilerin onlara estetik zevki aşıl原因amayacağı da bilinmelidir. Bu denemle resimlerin daha dikkatli çizilmesi gereklidir.

* Çizerler hiçbir şekilde kendi öğretici biçimlerini resme yerleştirip çocuğun düşlerini sınırlamamalı yaratıcılığını engellememelidir. Çocuğa yorum yapması için ipuçları vermeli, onu kitaba karşı heveslendirmelidir.

(Erkmen,2003)

3.3.1. Çocuk Kitapları Resimlemesi Ve Özellikleri

İllüstrasyon veya resimleme en kısa anlatımıyla konu anlatan resimdir. Resimleme kelime anlamı olarak ise TDK sözlüğünde resimleme, süsleme, kitap içindeki yazıyı açıklayan veya süsleyen resim olarak açıklanır. Çocuk kitaplarında resim görsel bir öge olmanın yanı sıra metni tamamlayan, açıklayan, süsleyen bir unsurdur. Yazılanı açıklayan, anlaşılır kılan bir faktördür kitap için. Diğer bir açıdan resimleme bir çizim tasarımıdır. Tasarım; bir madde, kalıp ya da süsleme yapmak değildir. Bir tasarım, kendi içinde bir yapıya ve bu yapı arkasında bir planlamaya sahip olmalıdır.”(Becer, E. (1997). İletişim ve Grafik Tasarımı. Ankara: Dost Yayıncılık Bozdağ, F. (2000). Çocuk Kitaplarında Metin, Dil Ve Resimleme İlişkisi. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı.).

Çizer tarafından tasarlanan bir resmin sadece estetik olması beklenmez.

Çocuk tarafından anlaşılır, keyif verici ve eğitici olması beklenir. Çocuk için yapılacak tasarım çocuğun gelişimine, yaşına ve ilgisine göre olmalıdır. Çocuğun anlayamayacağı bir düzeyde veya çocuğun düzeyinin ço altında olmamalıdır.

Erkut resimleme için öğrencilerine şunları söyler: “ Siz hiç rüyaların resmini yaptınız mı? Resimleme imkânsız, duyguları, özelemleri, hayal dünyasını resmetmektir. Olmayanı oldurmak, yapılmayanı yapmak, gülünmeyene güldürmek için resmetmek resimlemenin görevidir.” Metni, yazılanlar doğrultusunda görselleştirmek anlamında

olan resimleme sanatı, çocuğu bilgilendirmeyi, eğitmeyi, düş kurdurmayı, amaç edinir. Anlatımı zenginleştirmek, yazılanı gözle görünür kılmak, olayları

canlandırmak için uğraşır. Çocuk için üretmek çocuk ruhunun doğallığının ve duyarlılığının sınırlarını zorlamamaya özen göstermektir. Önemli olan çizerin çocuk

duyarlılığını içinde taşımasıdır. (Göknil,2007)

Çocuk için çizmek çocuğun duygularını içinde barındırmayı ve empatiyi gerektirir. Çocuk gibi düşünmek, içindeki çocuksu yapı kullanmak çizer için önemlidir. Eğer çizer içindeki çocuğu öldürürse yapay şekillerde yada değişik tekniklerle bunu yansıtmayı beklememelidir. Çocuğun çizileni inandırıcı ve samimi bulması, çizerin çocuksu yanını ne kadar kullandığına ve çocuklara nasıl yanaştığına bağlıdır. Düşünen, duyarlı insanların yetişmesini hedefleyen; çağdaş eğitime katkı sağlayacak unsurlardan biri de resimli kitaplardır. Resimler çocuklar için görsel eğitim ortamı oluşturacak, duyularıyla düşünme becerisini de geliştirecektir.” (Sever, S. (2003). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık.)

Çocuk resimli kitaplar sayesinde birçok algısını geliştirir. Çocuklar görsel algıları sayesinde farklı figürleri, figürler arasındaki farklılıkları, figürlerin konumunu fark ederler. Gördükleri resimlerle ilgili fikir yürütürken, resimlerle beraber hikâyeye ilgili neden sonuç ilişkisi kurabilirler. Bilişsel olarak düşünme becerisini kullanmaya başlarlar. Çocuklarda işitsel algı öncesinde görsel algı geliştiği için resimli kitaplar çocuğun algısını zenginleştirir, düşünme yetilerini geliştirir. Erken çocukluk döneminde kitabı sevdiren önemli öge resimdir. Kitabı resimlerle değerlendiren çocuk, resmin metinde geçen her şeyi anlatmasını bekler. Güzel çizilmiş bir resim, çocuktaki estetik duygusunun gelişmesini de sağlayacaktır.” (Gönen,2000"Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Özellikleri Nelerdir". İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.)

Okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik kitaplardaki resimler, çocuğun çevresindeki nesne ve varlıkları tanımaya yardımcı olur. “Çocuğun yaşamının ilk evrelerindeki renk ve çizgilerin olumlu birlikteliğine ilişkin edindiği olumlu duyuşsal davranışları, yaşamının diğer evrelerindeki sanatsal etkileşimleri için de uyarıcı olacağı bilinmelidir. (Sever, S. (2003). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık.)

Çocuklar fotoğrafta gördüklerinden daha düşsel bir dünyada yaşamaktadır ve fantezilerini geliştiren resimlerle büyüdükçe daha yaratıcı olurlar. Çocuklar karşılaştıkların görsel imajlarda görsel kalite ve estetik buldukları takdir de algılama daha kolaylaşır. Resimlemeler, sayfa düzeninde görsel odak noktası oluşturarak, öğrencinin algısını yönlendirir. Ayrıca tasarımda bütünlük ve denge sağlamak için resimleme kullanımına gidilir. Gerekli yerlerde taramanın bir parçası olarak kullanılan beyaz boşluklar yalınlığın ve bütünlüğün oluşmasını kolaylaştırır. Böylece resimlemeler, okunurluğu arttırıcı ve vurgulayıcı olur. Sayfanın tamamını doldurmak Kitabın resimlemesinin iyi olduğunu ya da hikâyeyi çok iyi tasvir ettiğini göster mesken sadelik ve hikâyeye uygun doğru teknik çocuğa doğru mesajları verir. Sayfadaki boşluklar çocuğun görselliğinde dinlenme sağlarken var olan figürlerin daha rahat fark edilmesini sağlar. Resimli kitaplar gelişme evresine olan bireyde özgüveni ve beğeniyi geliştirmek için önemlidir. Çocuk resimli kitaplarla tanıştıkça kendi içinde bir beğeni oluşturur. Bu beğenisine göre ilgi alanlarını belirler ve kendini bu alanda göstermekten memnuniyet duyar. Bu memnuniyetin oluşması için de resimler kadar çizimlerin form ve renginin de çok önemli rolü vardır. İyi resimlemeler ilgiyi arttırdığı gibi öğrenmeyi hızlandırır. Çocuğa sözel olarak anlatılan bir hikâyeye göre çocuk resimli bir kitaplar %40 daha fazla öğrenir. Anlatılanları çizimlerle renklerle görerek beyninde daha rahat şekillendirir. Diğer açıdan duygu yüklü resimleme çocukta ona katılma duygusu uyandırır. Çocuk oyunları esnasında arkadaşlarıyla nasıl duygu alışverişi yapıyorsa, onun duygularını paylaşıyorsa resimli kitaplarda da çocuk için oluşturulan samimi bir ortamla çocuğun

hikâye karakteriyle olumlu bir duygusal bağ kurması sağlanmalıdır. Böylece çocuk bulunduğu her ortamda duygularını rahatlıkla ifade edebilir, sezgileri güçlenerek sezgisel düşünmeyi kullanabilecek duruma gelir. Sağlam sezgilere ve eleştirel gözlemlere sahip olan çocuklardaki entelektüel oluşumlar ancak kaliteli resimlerin desteğiyle olur. (Erkmen,2003)

Çocuğun erken dönemde estetik ürünlerle tanışması çocuğun kendi yaptığı resimleri etkilediği gibi gelecek dönemlerdeki resim zevkini de oluşturur. Çocuğun entelektüel oluşumunu sağlaması çocuğun erken yaşta gördüğü sanatsal değer içeren resimlerle olur. Sanatsal ve estetik değerleri içinde barındırmayan resimler çocuğu resme yakınlaştırmak yerine çocuğu sanata karşı soğuturlar. Çocuk sanatın keyifli yerlerini görmek yerine zor ve karmaşık olduğu sonucunu çıkarır. Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuklara anlatılanları görme olanağını sağladığı gibi çocuk için hikâye ve masalların içeriğini çizgilerle özetler. Görsel algıyı geliştiren resimler, çocukların anlama becerilerini de artırır. Bir hikâye ya da roman okuduktan sonra bütüncül bir bakışla yapıtın özünü, izleklerini, iletisini çıkarabilmek gerekir. Ama duyu algılarıyla düşünme yetisi gelişmemişse bunun gerçekleşmesi çok zordur. Bu durumda algılanamayan olaylar zincirine bağlı kalacak, olaylar ardındaki bağlantıları kavrayamayacaktır. Bu bakımdan görsel sanatların eğitimde ağırlıklı yer alması gerekir. (İpşiroğlu,2000) Çocuklar için yazmak, çizmek çok ayrı bir sanattır ve farklı bir anlayış gerektirir. Gelişme evresinde olan bireylerde, özgüveni ve beğeniyi geliştirmek de önemlidir. Piaget, çocuğun düş gücünün bilhassa beyinsel aktivitesine bağlı olduğunu söylemektedir. Üreten kişi bir kitabın kapağını, cildini, tipografisini, yazı boyutunu, yazı karakterini, satır alanlarını, renklerini, baskı tekniklerini, kitapla ilgili her türlü ayrıntıyı bu yönüyle düşünmek ve değerlendirmek zorundadır. Bir hikâyeyi resimlemek sadece çocuğun okuduğu şeyleri görmesi demek olamaz. Çocuğun bütün bir gelişimini çizgilerle yaşaması ve geliştirmesi demektir. Bir resim sayfasına bakarken çocuğun dil, bilişsel, sosyal ve duygusal alanı aynı anda çalışır ve farklı oranlarda olsa da hepsi gelişim gösterir. Resimleme çocuğa kazandırdıklarının yanında zaman içinde kalitesini arttırarak devam etse de birçok olumsuzluklarla da karşılaşmaktadır. Yayınevlerinin resimleme konusunda bilgi sahibi olmayan editörlerinin olması zaman içinde çizimlerin kalitesinin düşmesine neden olurken, kaliteli çizerleri yayınevlerinden uzaklaştırmıştır. Yayınevlerinin iyi çizer yerine ucuz çizerleri seçmesi, kitapların kalitesini de düşürmüştür. Bununla beraber zaman içinde artması beklenen çizer sayısı gün geçtikçe azalmıştır. 2006 yılında Türkiye'deki çizer sayısı 5-100 arasındadır ve bu çizerlerimizin çizimleri yılda bir ya da ikiyi geçmemektedir. 2008 sonrasında ülkemizdeki yabancı çevirilerin artması yabancı çizerlerin tercih edilmesini de beraberinde getirmiştir. Maalesef ki Türk çizerlerimiz kitapların farklı dillere çevrilememesi yüzünden yurt dışına açılmamış, çizerlerimiz kısıtlı bir çevre içerisinde kalmıştır. Diğer yandan iletim araçlarının artması resimlemeyi kötü yönde etkilemiştir. İletişim araçları artarken çocuklar için üretilen dersi sayısı azalmış, var olan dergilerde de yabancı çizerler tercih edilmiştir. Televizyonun çocuğun hayatına girmesiyle de çocuğun tercihleri değişmiş, kitaplar yerine çizgi filmleri seçmiştir.

3.4.İllüstrasyon

3.4-a)Tanım:

İllüstrasyon “belli bir temanın plastik veya pratik açıdan dile getirilişi” (Sözen, Metin,1986) olarak tanımlanır. Diğer bir ifade de “bir konunun bir fikrin ya da bir olayın resmini yapma ya da fotoğrafını çekme yoluyla resimlenmesidir.” (Erkmen,1973,s.74)

Resimli masal kitaplarında “illüstrasyon” tasarımlarının tarihine bakıldığında tasarımcı tarafından, duyguların, fantezilerin ve yaratıcılık faktörlerinin biçimlenmesi gereksiniminin çocuğun dünyasında var olan duyguların farklı tatlar şeklinde de doyurulması ihtiyacından doğduğu görülür.

Görme konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir.” (Berger(1986,s.12)).Nitekim çocuk gelişiminde görme ile öğrenme arasında çok yakın bir bağ kurulur. Bu bağ illüstrasyon aracılığıyla plastik zevklerin kazandırılması bakımından önemlidir. Söz konusu durum verileri değerlendirecek grafik tasarımcısı için birer ipucudur. Bu nedenle 2-6 yaş grubu çocukları için hazırlanan illüstrasyon tasarımlarını özellikle; sanat ve çocuk kavramları arasındaki bağlantı nedeniyle, tüm bir kitap tasarımının düşünülmesini gerekli kılmıştır. Bu anlamda, illüstrasyonlar yazılı ve yazısız olsun bir mesaja hizmet etmektedir.

Kimi zaman metinden bağımsız, ama içeriği olan çizgileriyle bir metinden alınan haz, illüstrasyonlar aracılığı ile çocuğa ulaşabilmektedir. Dolayısıyla yazarın vermek istediği özü; illüstrasyonların çizim dili ile göstermek, özetlemek, kavratmak mümkün olur. Bu anlatım biçimi; çocuktaki algılamanın öncelikle, görsel imgeleriyle yapılır. “Görme, sözcüklerden önce gelir.”(Berger,1986 s:6) Çocuktaki bu algılama hızı da illüstrasyonun görsel başarısıdır.

İllüstrasyon denildiğinde, sadece resimli masal kitaplarındaki anlatımları tanımlamak, konuya at gözlükleriyle bakmak olacaktır. Bu nedenle illüstrasyon çalışmalarını özellikle çocuklar için hazırlanan resim masal kitapları olarak düşündüğümüzde; (masal kavramı tanımından da anlaşılacağı gibi) kimi zaman olağan üstü olayların anlatımı olduğu anlaşılır. Bu durum çocuk üzerinde yaratıcılık duygularının gelişimini beslerken, onların gerçek yaşamdan uzaklaşmalarına neden olabilir. O halde, illüstrasyon kavramının masal kitaplarının çizilmesi dışında; başka bir anlamı da olmalıdır. Bu anlam nedir? Öncelikle illüstrasyon kısa ve masaj kavratan çizim yöntemidir. Dolayısıyla bu hızlı algılama olayı çağırı gerektirdiği bazı teknik çözümlenmelerle de ele alınabilir. Örneğin kolaj tekniğini ele alalım.

Uygulamalarda karşılaşılan güçlükler nedeniyle grafik sanatçılarının illüstrasyon çalışmalarında pek tercih etmedikleri bir tekniktir. Kolaj tekniğinin bu konuda denenmiş örneklerine öncelikle Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır. Ülkemizde ise, kolaj tekniği konusunda eser veren tasarımcılara pek rastlanılmamıştır.

İllüstrasyon kavramı, plastik değerlerin, nesnelere ve objeler üzerindeki bir anlatım dilidir de. Örneğin çocuklara sayısal kavramları öğretmek, doğa ve fen olaylarını açıklamak da illüstrasyon dilinin başarısıdır.

İllüstrasyonlarda; “görülen gerçek, sanatçının algıladığı gerçeğin simgesel görüntüleri, bir tür işaretlerdir. Bu bakımdan yeni bir içerik söz konusu olduğunda yeni bir biçim yorumu gerekir.” (Keskinok, 1986. S.12)

Başlangıçtan bu yana illüstrasyonların biçim ve içerik olarak sürekli kendini yenilediğine tanık olmaktayız. İllüstrasyonlar; çocukların görüş açılarına kazandırdıklarının değerlendirilmesi bakımından ele alındığında da, görsel imgelerin

etkileri ortaya çıkar. Kimi zaman yazılı ve yazısız olarak hazırlanan masal kitapları illüstrasyonları, çocuk yaşamının vazgeçilmez elemanlarıdır. İllüstrasyonlardan çok zevk alıp, her hangi bir şeyi öğrenmelerinden elde edilen sonuç bunun somut delilidir.

İllüstrasyon aracılığı ile doğayı gerçek ve basit anlatımla çocuklara sunmak; aradaki bağları güçlendirmek, ondan haz alabilmek, espirileri yakalamak, bu resimleme içinde gerçekleşebilmektedir. Bu anlamda illüstrasyon çizimleri tasarımcının özgün tasarımlarının oluşmasında kullandığı tekniği, araç ve yöntemleriyle yorumlamasına bağlıdır.

Resimli masal kitaplarının oluşturulmasında sanatçı; anlatım biçiminde, görsel algılamada, çocuğa psikolejik yaklaşma çabaları göstermektedir. Bu anlayış biçimi, kitapların tasarlanmasından uygulanmasına kadar olan sistemli bir düşünceyi gerekli kılmıştır. Bu nedenle, resimli masal kitaplarının tasarlanmasından itibaren girdiği aşamaların bilinmesini grafik sanatlar gerekli görmektedir. Bu anlamda, uygulanan teknik özelliklerin, geçirdiği sürecin ve matbaadaki son safhalarında bilinmesi, tasarımcıya kolaylık sağlayacaktır.

3.4-b) İşlevi:

“Resimli masal kitabı illüstrasyonlarının işlevleri bakımından da ele almak gerekir. Bu nedenle araştırmayı, çocuk yayınlarında illüstrasyonların işlevi bakımından incelediğimizde işlevleri üçe ayırabiliriz”. (Oğuzkan,1979)

- Süsleyici resimler,
- Metni yorumlayıcı resimler,
- Metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı resimler.

1-Süsleyici Resimler: Bu tür resimler, bir konunun açıklanmasına yardımcı olmaktan çok, onun sembolik yönünü belirtmeye yarar. Bu nedenle, bu gibi resimleri halk hikâyelerinde, şiirlerde ve kütüphane kitaplarında kullanılması daha uygun olur. Ders kitaplarında da aşırılığa kaçmamak koşuluyla, bu tür resimlere yer verilebilir. Süsleyici resimler;

- Hayal gücünün artmasında ve
- Estetik duygunun gelişmesinde yararlı olmaktadır.

2- Metni Tamamlayıcı Resimler: İllüstrasyonlar, bazen sözcüklerin yerini tutarak, bazen de yorumlama görevini yerine getirerek yapılacak işleri gösterebilir. Bu yolla da ilgili metni yorumlayan çocukta yaratıcılık yetilerinin ve görsel algılamamanın zihinsel gelişmeye olan katkısının devamında son derece yararlı gelişmeler olacaktır. Bu illüstrasyonlar sayesinde konunun çocuk zihninde kalıcı olması sağlanarak, unutulmayacak bilgileri vermek mümkündür. Bu tür resimlemelerden kavram geliştirilmesinde yararlanılabilir. Ancak; kavram geliştirmede, resimlerin sadeliği ön planda olmalıdır. Ayrıca; sade açık, kolay anlaşılır resimlerle; hızlı ve kalıcı sonuç alınabileceği gibi gözü yoracak resimlerden oluşan tasarımlardan da kaçınmak gerekecektir. Çünkü çocuğun görsel ve zihinsel algılamalarında kargaşaya neden olabilir. Ancak yapılan araştırmalar, çocukların kendilerini ilgilendiren resmi bulduklarını göstermiştir. Örneğin, çocuğun yaş ve ilgi seviyesinin üzerinde resimlerden oluşan tasarımlara ilgisi çok az sürmektedir. Ancak; görüntünün kargaşası içinde çocuk; kendisine ait basit çizgilerden oluşan resimleri

anında ayırt edip onunla ilgilenebilir de. Metni tamamlayıcı resimleme sayesinde; öğretici eğlendirici, eğitici, illüstrasyonlar oluşturarak; pek çok yeni kavramı çocuklara tanıtılması mümkün olabilir.

3-Metni Tamamlayıcı ve Yorumlayıcı Resimler: Bu tür resimlemeler, yazıyla anlatılması kolay olmayan, ayrıntılı ve karmaşık nesnelerin ve olayların kolayca kavramasını sağlamak amacıyla tasarlanacağı gibi, bazı doğa ve teknik olayları açıklamada da kullanılabilir. Yine bu tür tasarımlarla çeşitli varlıkları başlıca özellikleriyle çocuklara tanıtabiliriz. Örneğin bir kartal, aslan gibi varlıkları çizmekle, çocuklara gerçek olanı göstermekten alınabilecek hızlı bir bilgi seyrini verebiliriz. Öte yandan algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için de; illüstrasyonların eğitici yönünden yararlanılabilir.

3.5.Masal:

3.5-a) Tanımı:

“Masallar, çocukların ilgisini en çok çeken yazı türüdür. Gerek özgün gerekse çeviri örnekleriyle her geçen gün masal dünyası zenginleşmektedir. Masal, genellikle olağanüstü kişilere, olaylara, serüvenlere yer verilen ve ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa anlatılarak geçen hayal ürünü hikâyelere denir.”(Türk Halk Edebiyatı, 1975)

“Masalı, diğer yazı türlerinden ayıran bazı özellikler vardır. Masal, her şeyden önce olağan üstü olayların bir hikâyesidir. Ve bu olayların ne zaman, nerede ve ya nerelerde geçtiği hemen hemen hiç bilinemez. Bir başka deyişle, masalda genellikle zaman ve yer kavramı yoktur. Naki Tezel’in dediği gibi “ bir masalın ilk defa nerede, ne zaman ve kimin tarafından ibda edildiği (yaratıldığı) belli değildir...” Bilinmeyen bir zamanda, malum olmayan (bilinmeyen) bir yerde birisi tarafından söylenmiş, zamanla söyleyen unutulmuş ve masal toplumunun malı olmuştur.

Ünlü Macar Türkologlarından İgnacz Kunoş ise, masalları hem eski çağların dinini ve bu dinlerin özelliklerini hem de geçmiş zamanlarda yaşayanların edebiyatını ve felsefelerini yansıtan eserler biçiminde değerlendirmiştir.” (T.D.K. Türkçe Sözlük, Meydan Larousse, Masal Maddesi).

3.5-b) Tarihçesi:

“Folklor ürünü anonim masallarının ilk çıkış yerleri olarak genellikle Hindistan, Çin ve Yunanistan gibi Ülkelerden söz edilir. Masallar, ülke hatta kıta sınırlarını aşan birçok değişik kültürleri yansıtan ortak özellikleri varsa da her toplum bu masallara kurgu ve anlatım bakımından kendi ahlak ve din anlayışı ile insan ilişkilerindeki tutumuna, eğitimine ve zevk seviyesine göre ulusal değerlerini vermektedir. Konu ve tema bakımından aralarında açık benzerlikler bulunan Kuzey Avrupa ve Güney Avrupa Ülke masalları arasında bile belirgin farklar vardır. Ancak bu fark, özellikle Asya ve Avrupa Masalları arasında hala belirgin özellikler taşır.

Türk masallarındaki tekerlemeleri yabancı masalarda bulmak mümkün değildir. Bu farkları oluşturan neden, masalların anlatıldığı ve kuşaktan kuşağa anlatıldığı toplumların veya kültürlerin; ortam, duygu ve düşünce yönünden değişik özellikler taşımasıdır.”(Oğuzkan,1979)

3.5-c) Türleri:

Masallar gelişme özelliklerine göre ikiye ayrılırlar.

- Halk Masalları,
- Edebi Masallar.

Halk Masalları: Halk arasında ağızdan ağıza dolaşarak anlatılmaya başlanmıştır. Zamanla değişikliğe uğramış ancak kahramanlar ve ana olaylar değişmemiştir. Bu tür Masallar ilgili olduğu toplumun tarihini anlatır. Kültür ortamını canlı tutan en önemli eserlerdir. Bizde Ziya Gökalp'in öncü çalışmalarına girdiği bilinmektedir. Başlıca niteliği, daha çok evrensel olmasıdır.

Edebi Masallar: Yazarların kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları ve halk masallarına göre, sanat açısından daha değerli sayılan masallardır. Bu tür masallar daha çok gerçek dışı olup, hayal ürünü yerlerde geçer. Olağan üstü olaylar söz konusudur. Ancak bu masalların acıklı, korkunç yönleri anlatmaya uygun olması, çocukları tedirgin etmesi, korkutması, tasalara sürüklemesi yönünden zararlıdır. Bu sebeple çocuk masalı kitaplarında içerik ve biçim yönünden aranılan nitelik olmalıdır. Bu nitelikleri ileriki aşamalarda açıklanacaktır.

3.6. İllüstrasyon ve Masal İlişkisi.

İllüstrasyon ve masal; çocuk dünyasının en cazip elemanlarıdır. Aralarındaki bağ nedeniyle çocuklar üzerinde etkin olabilmektedirler. O halde bağ nedir nasıl oluşmaktadır? İllüstrasyon ve masal hem görsel hem de zihinsel algılamaya yön veren hayal gücü fazla olan elemanlardır. Masal, olağan dışı olayların serüveni olurken, illüstrasyon da, bu olağan dışılığın çizgileri olarak görsel bir mesajı hayal dünyasına ulaştırmaktadır. Her ikisi de son derece meşgul edici eğlendirici, ilgi çekici özellikleri bünyesinde taşımaktadır.

Masal Kavramı dışında illüstrasyonların işlevleri çok çeşitlidir. Söz konusu işlevler, kimi zaman eğitici rolü de üstlenmektedir.

Ancak 2-6 yaş grubu için ilgi çekici özelliğin üst sıralarında masal dünyası gelmektedir. Bu nedenle canlı, parlak, renk ve şekilleriyle onlara cazip gelen, uzun süre meşgul eden illüstrasyonlardır. Henüz okuma yazma alışkanlığı ve yetisi kazanmamış çocuklara da; kitap sevgisi, masal ve illüstrasyon bağlamı içinde verilebilir.

İllüstrasyonda küçük yaşta karşılanan çocukta, gördüğünü anlatma işlevi gelişir. Düşünme yetisini harekete geçiren resimler kadar, sade, basit dille anlatılan bir masaldan da çocuğun aynı hazzı alması mümkündür. O halde masalın kendine has bir anlatım üslubu olmalıdır. Bu üslubun özelliklerini çocuk dünyası belirleyecektir. Bu cümleden Yola çıkılarak İllüstrasyonların da bir üslubu olmalıdır. Bir üslup; çocuklara yönelik kullanıldığında daha kolay anlaşılır bir özellik taşıması beklenir. Yaş ve ilgi alanlarıyla da bağlantılı olan bu gelişmelerde yerini alacak illüstrasyonların kuvvetli bir mesaj taşıyacağı bir gerçektir. Aynı zamanda kavram geliştirilmesinde de söz sahibi olduğuna tanık olmaktadır.

İllüstrasyon çocuğun eline kalem aldığı ilk gün kâğıdı çizmesiyle, yine kendi tarafından başlatılan bir seri anlamlar dizisi olmaya da başlar. Dolayısıyla, söz konusu eylemi çizgilerle başlatan çocuk; baktığı resimde bir mesaj, bir obje görmeyi de beklemektedir. Nitekim Çocuğun dünyasına tüm karanlık şekliyle gerçekleri sunmak nasıl doğru olmayacaksa; bu gerçeği renkler de boyadıktan sonra bir dizi

olağan dışı serüveni çocuğa resmederek vermek daha akılcı olmaktadır. Söz konusu durum, çocuğun gelişim özelliklerine cevap verecek biçimde düzenlenmelidir ki, bu da illüstrasyon ve masal ilişkisinin özellikleridir. Bu illüstrasyonda;

- Renk,
- Şekil,
- Mesajın ilgi çekiciliği gibi özellikleridir.

Masalda ise;

- Akıcı Dille anlatım ve
- Olağan dışı olayların hayal gücünde bütünleştirilmesi gibi özellikler gösterir.

O halde, illüstrasyon ve masalların ortak yanı yaratıcı güce cevap vererek merak unsurunu cevaplamalarıdır diyebiliriz.

3.6 a) İllüstrasyon ve Masal Kitabı Kavramı İlişkisi.

Resimli masal kitapları, sade, canlı, parlak, göz alıcı renkleriyle; çocukların zevk alacağı resimler ve metin diliyle olağan dışı olayların bir araya geldiği heyecan ve düş dünyası olarak tanımlayabiliriz.

Resimli masal kitabının bir de fiziki özelliklerinden söz edilebilir. Bu özellikleri de kitabın biçiminde, gösterebiliriz. Fiziki özellikler, çocuğun kitaba ilk dokunduğu anda tanık olduğu inorganik bir yapıya sahiptir. Kitabın cilt kalınlığı, sayfalarındaki kâğıt kalitesi, ebat gibi özellikleri içinde bulundurur.

Okul öncesi çocuklarına, renk ve şekil olarak çekici gelen onları uzun süre meşgul eden masal kitaplarıdır. 2-6 yaş grubu çocuklarına ise, bol resimli, az yazılı düzenlenerek sunulması uygun görülen yine bu eserlerdir. Henüz okuma yazma becerisini kazanmamış çocuğa; kitap alışkanlığının verilmesi yine bu yaşlarda söz konusu olmalıdır. Kitap sevgisinin kazandırılması, teşviki, bu tasarımlarla sağlanabilir. İllüstrasyonların masal kavramının dışında doğa, çevre tanıtımı gibi konularda eğitici, eğlendirici özelliklerinin olduğu bir gerçektir. Küçük yaştan itibaren çocukların sıkça birlikte olmalarını istediğimiz bu tür resimli yayınlarda bir takım biçim ve içerik özellikleri de bulunmalıdır. Bu özellikleri araştırmamızın devamında Resimli Masal Kitaplarında Biçim ve İçerik Özellikleri başlığı altında inceleyeceğiz ancak şunu hatırlatmakta yarar vardır.

Çocukların uzun süre baş başa hoşça vakit geçirdikleri bu tür kitaplar, onların dünyasında düşünemeyeceğimiz kadar büyük etkilere sebep olmaktadır. Bu nedenle kitaplarla baş başa bırakılan çocukların ne tür kitaplar, içeriği ve biçimi olarak, neyi amaçladığı konusunda ebeveynlerin ve eğitimcilerin dikkatli olması gerektiği kanısındayım.

3.6 b) İllüstrasyon, Masal ve Tasarımcı İlişkisi

Masal, çocuk ve illüstrasyon kavramları arasında üçlü bir koordinasyon vardır. Bu koordinasyon içindeki ilişkileri kuvvetlendiren tasarımcıdır. Resimli

Masal Kitabı kavramı düşünülürken, illüstrasyonların yalnız başlarına çocuk üzerinde ilk görsel algılamayı oluşturduğu gözlenir. Bu nedenle tasarımcıya düşen görevler önemlidir. Bu görevleri oluşturacak en büyük özellik yaratıcı yetilerdir.

Tüm kitaplarda olduğu gibi; resimli masal kitapların da basım özelliklerine, basım ahlakına, yasa ve tüzüğüne uygun olması gerekir. Bu ön koşul iyi, güzel ve yararlılığı birbirinden ayırmak bakımından gereklidir. Geçerliliği olan bu yasa ve tüzüklere rağmen, estetik değerden de yoksun eserlere rastlanmaktadır. O halde biçim ve içerik olarak olumsuz özellikleri bünyesinde taşıyan bu eserlerden çocukları nasıl uzak tutabiliriz? Bu konuda tasarımcıya düşen görevler nelerdir? Özellikle resimli masal kitabı konusunda söz sahibi olan grafik sanatçısı sayısını arttırmak, bir çözüm yolu olabilir. Bunun dışında çocukla, sanat ve eğitim alışverişinde bulunan aile ve eğitim kurumlarının da bilinçli davranmaları konusunda aydınlatılmaları, bir başka çözüm yolu olarak ele alınabilir.

Anlaşılabileceği üzere; tasarımcı, resimli masal kitabını gerek biçim, gerekse içerik olarak ele almak durumundadır. İllüstrasyon ve metin şekillenmesinde; çocuk gelişiminde uzman kişilerden bilgi almak gerekecektir.

Çocuk gelişim evrelerinin; tasarımcı tarafından araştırılması tasarımları başarılı kılacak temel özellikleridir. Ancak, bu konuda başarılı olmak, cesur, atılım gücü olan grafik sanatçısı sayısındaki artışa bağlıdır. Sanatçı sayısını arttırmak; bu konuda teşvik edici önlemlerin alınmasıyla gerçekleştirilebilir.

3.6c)İllüstrasyonların Tasarlanmasında Tasarımcıların Yöntem Arayışı

Başarılı illüstrasyon çalışmaları için öncelikle kullanılacak gereçlerin saptanması gerekir. Malzemeleri çok iyi tanımak ve kullanabilmek, özenle hazırlanmış illüstrasyon çalışmalarını elde edebilmek bakımından önemlidir. Bu nedenle tasarımcıların illüstrasyona başlamadan önce;

- Konunun seçimi,
- Gereçlerin hazırlanması,
- Malzemenin tanımı,
- Malzemenin özel teknikleri,
- Eskizler,
- Planlar,
- Renk seçimi,
- Kompozisyon bütünü,
- Etütler,
- Plastik elemanlar,

gibi çözümlenmeleri gereken sorunları olacaktır. Bu sorunların ele alınış yöntemi, tasarımcıyı başarıya ulaştıracak etkenlerdir.

Okul öncesi çocuklarına uygun olarak hazırlanacak masal kitapları illüstrasyonlarında da çözümlenmesi gereken problemler vardır. Bunların tasarımcı tarafından bilinmesi gereklidir. Bu nedenle resimli masal kitaplarının hazırlanmasında ve konusunun belirlenmesinde;

- Çocuk grubunun yaş seviyesi,
  - Yaş seviyesine bağlı ilgi alanları,
  - İlgi alanlarına bağlı biçim zevki,
  - İllüstrasyonlarda kullanılacak renkler,
  - Yazılı veya yazısız tasarımlanma şeklinin,
- önceden saptanması gibi önemli sorunları ele alınmalıdır.

Araç, malzemenin üslubunu belirler. Örnek olarak, suluboya malzemesi ile çalışıldığında; su kabı, sünger, bez, pamuk, fırçalar, resim kağıdı, boya gibi malzemeler araç ve gereçlerdir. Sıralamadan da anlaşılacağı gibi bu malzemeler, sanatçının; çalışma ortamının hazırlanmasında yararlı olacak dış mekân araçlarıdır.

İllüstrasyon çalışmalarını kuru kalemle gerçekleştirseydik, gereçlerimiz nasıl olacaktı? Bunları; resim tahtası, kağıt, iskemle, mukavva, su kabı, temiz kağıt parçaları, silgi, fırçalar, kuru boyalar, guajlar, rapido kalem ve benzeri şekilde ele alabiliriz. Yukarıda sıralanan rapido, guaj, fırça ve su gibi malzemeleri; kuru boya üzerinde bir başka malzeme özelliği ile yeni bir teknik ve üslup geliştirilmesi bakımından yararlanılması mümkün olacaktır.

Malzemenin tanınması aşaması ile beraberinde getirdiği teknik sorunların tanınması gereklidir. Örneğin suluboya malzemesinin kendine has tekniği vardır. Bu teknikte başarılı olmak öncelikle uygulamada kullanılacak kağıdın grenli ve suya dayanıklı olmasıyla gerçekleşir. Daha sonraki aşamada boyanın kağıt üzerindeki dağılımı, fırça darbeleri ve renk değerleri etkisinin de ayrıca bilinmesi gerekir. Bunu anlamak için; kağıt üzerinde deneyler yaparak sonucu izlemek gerekecektir. Bu arada eskizler yapmak da mümkündür.

Eskiz çalışmaları için tüm materyallerimiz hazır olmalıdır. Eskizlerde başarılı olmak bol çalışma gerektirir. Yüksek resim bilgisine sahip olmak, grafik sanatçısı için bir avantajdır. Yüksek resim bilgisi resim eğitimi ve bu konuda yapılan çalışmaları izleyip, yorumlayıp, yaratıcılık; güdüleri ile göz eğitiminde oluşan değerleri, özgün yapıtlarda kullanabilmektir. Bu arada bir diğer sorun da yaratıcılık gücünün bağımsızlığını içerir. Sanatçının yaratıcı özelliğe sahip olması gerekir.

Kullanılan malzeme ile kurulacak ilişki içinde eskizlere önemli sorumluluk yüklenir. Eskizler illüstrasyonun yavaş yavaş ortaya çıktığı ilk aşamadır. Tasarımcı için bir nevi araştırma kısmını da kapsamaktadır. Bu nedenle, detay çalışmalarına ağırlık vermek, özellikle; çocuklara yönelik illüstrasyonlarda önem arz etmektedir. İllüstrasyon desenlerinde yer yer abartılan objeler ilk anlamını eskiz safhasında bulacaktır. Eskizlerin doğru çizilebilmesi için, konu olan objenin bütünlüğü içinde gerçek ölçünün oranları düşünülerek, ebatların belirlenmesi, son derece yararlı olacaktır. Bu bakımdan konu içindeki diğer parçaların genişliğini, yüksekliğiyle oranlamak, ön ve geri planda düşünülecek objelerle, gerçek oranları belirlemek gerekmektedir. Bu konuda yapılacak araştırmalar, konunun doğru şekilde biçimlenmesini sağlayacaktır.

“Bulduğumuz yerden başlayarak en gerilere kadar uzanan yer parçaları, planları oluştururlar”.(Çağlarca, 1985, s.18). Tasarımcı planlamasını oluştururken, sağlam bir desen bütünlüğü sağlamayı amaçlar. Ön, orta ve geri plan şeklinde ele aldığımız illüstrasyonlarda bu üç planın bulunması kadar, bulunmaması da söz konusudur. Zira çocukların algılama biçimleri, klasik anlamda verilecek planlamaları algılamalarında zorluk çıkarabilir. Bu nedenle çocuk tasarımları kimi zaman sadece bir objenin ve ona eşlik eden birkaç objenin hareketi ile mesaja ulaşabilir.

Algılamanın da bu özelliği, yaş özelliklerine uygun düşünülüyorsa planlamada arka planlara gerek duyulmayabilir.

Renk ögesi, resimli çocuk kitaplarının temel özelliğidir. Renk, kitabın cazibesini arttırmasının yanı sıra, plastik öge olarak da etkindir. Renge sınırlamalar nasıl yapılır? Çocuklar için hazırlanacak tasarımlarda canlı renkler ön plana çıkar. Ayrıca zıt renklerin kontrastından da yararlanılabilir. Ancak, burada önemli olan, bütündeki renk ahengi 'nin her bir resimde kendini göstermesidir. Dolayısıyla, bilinerek seçilen renklerle oluşacak tasarımlardan iyi sonuca ulaşmak çok daha kolaylaşır. Örneğin, kırmızının tonlarından elde edilen bir desendeki ahengi sarı ile pekiştirmekle çok canlı bir desen elde edebiliriz. Tabiatta sıklıkla rastlanılan yeşil rengi örnek vererek devam edelim. Tabiat da var olan yeşilin pek çok ton daki renk değerlerini rahatlıkla gözlemek mümkündür. Yine tabiatta yeşilin tonları kadar sık rastlanacak bir başka renkte yok gibidir.

İki altı Yaş çocukları için hazırlanan tasarımlarda genellikle canlı renkler kullanıldığı doğrudur. Ancak; bu renklerden de çok parlak olanlarını bir arada kullanmak iyi sonuç vermeyecektir. Şayet tasarımcı bu tonlardan yararlanmak isterse, küçük renk lekeleriyle vermenin daha doğru olacağı inancındayız. Zira bu tip ışığı çok yansıtan renkler çocuk gözünde, zor algılanma olayını oluşturacağı gibi; renk, objenin sınırlarını aşıp dışarıya taşacaktır. Bu, desenin güzel ya da doğru algılanmasını zorlaştıracak unsurdur. O halde, canlı, parlak renklerden anlatmak istediğimizde, bu özellikleri içinde bulunduran tasarımlardır.

Yöntem araştırmasının bir önemli sorunu da kompozisyonun düzenlenmesidir. Bu nedenle tasarımcının desenlerini eleştirmesinde eğitilmiş bir göze ihtiyacı olacaktır. Grafik elemanlarının düzenlenişi bakımından ana biçimin kompozisyon içinde ön ve geri planda bulunması önem arz eder. Kompozisyon düzenlemesi denildiğinde, tasarımcı açısından amaç; bütünde dengeye ulaşmaktır.,

Resimli masal kitabı denildiğinde, göz, abartılı desenler arar. Bu desenler bir biriyle uyum içindedir. Kompozisyonda en ufak bir dengesizliğe neden, olmayacak biçimde düzenlenmelidir. Bu nedenle sanatçı, çocuk çizgilerine yakın desenler çizmeye çalışır. Çocuk ruhunda anlam bulan basit, ama güzel desenler, onların beğenisini kazanacak biçimlemeleridir. Dolayısıyla tasarımcının kompozisyon düzenlemesinde, aşağıdaki durumları çözümlemesi gerekecektir. Çözümlemesi gereken koşulları şu sıralamada ele alabiliriz:

- Önemli desenin ne olduğu saptanmalıdır,;
- Konuyu, kağıdın enine, boyuna göre tasarlayabilmelidir.
- Konu içinde hangi çizgilerin ön yada geri planda olacağı saptanmalıdır,
- Desenin hangi sayfada büyük, hangi sayfada ne kadar küçüklükte olacağı belirlenmelidir,
- Derinlik ögesi (perspektifin) verilip verilmeyeceği bilinmelidir,

- Bütün grafik dengeye ulaşması, sağlanmalıdır.

Kompozisyonu oluştururken, yan objelerin ayrıntıları ile tekrar tekrar araştırılması gerekebilir. Bu denemelere, desen sağlamlığına varılacaktır. Bu tarz çalışmalara etüt denir. Etütler, sanatçının kendine has üslup edinmesine yardımcı çalışmalardır. Anlaşılacağı gibi etütler, hataların giderilmesi bakımındanda son derece yararlıdır.

Kompozisyon içinde zaman zaman söz ettiğimiz plastik elemanlar; bir takım değerlerden oluşur. Plastik değerleri, çoğu zaman malzemenin özelliği biçimlendirir. Bu nedenle tasarımcının; malzemenin plastik doku oluşumundaki teknik özelliklerini iyi tanınması gerekecektir. Dolayısıyla, illüstrasyon plastik estetiğini malzemeye bağlı biçimde kazanır. Örneğin fırça veya kalemle yapılan taramalar, noktalamalar doku özelliğini taşır. Doku, tuvalin, kâğıdın doğal dokusunda olan yüzey lekelerinde elde edilebilir.

Yöntem araştırması, başarılı illüstrasyon çalışmaları için denenmesi, gereken bir durumdur. Sanatçının korkusuzca yaratıcı gücünü kullanabilmesi ise belki de en önemli özelliğidir. Yaratıcılık tasarımcılar için altın bir bilezik özelliği taşır. Bunun dışında, araç gereci iyi tanıyıp kullanabilmek şarttır. Tüketicinin ya da alıcının gereksinimlerini öğrenmek, özellikle illüstrasyonların çok yönlü kullanımı bakımındanda şart görülmektedir. Tüm bu aşamalardan geçen illüstrasyonların başarılı olması, bir de matbaa aşamasındaki sonuca bağlıdır. Hemen burada, ülkemizde henüz rövanşta olmayan bir teknikten bahsedilebilir. Bu teknik kolaj tekniğidir. Çeşitli Avrupa ülkelerinde başarıyla gerçekleştirilen ve özgün tasarımlar oluşturulabilen bu teknikle ülkemiz koşullarında tüketicinin beğenisine sunulabilecek eserler yapılabilir.

Bunun için de diğer tekniklerde kullanılan malzemeye bir iki gerecin ilavesi söz konusudur. Bu teknik ile yapılacak tasarımlarında yine, diğer tekniklerde olduğu gibi toplumun sos yo kültürel yapısına hitap etmesi gerekmektedir. Bu teknikte de yaratıcılığın yanı sıra, eldeki malzemenin de uygun bir şekilde kullanılması zarureti vardır. Kolaj tekniğinin diğer tekniklerden farkı, uygulamada el becerisi gerektirmesidir. Özellikle, kesici aletlerin (makas, bıçak gibi) kullanıldığı bu teknikle, sanatçının tasarıma katkısı diğer tekniklere nazaran daha fazla olmaktadır. Bu tekniğin tek olumsuz yanı, çalışmada harcanan zamanın oldukça fazla olmasıdır. Ancak bu olumsuzluk bu yeni tekniğin bir kenara bırakılmasını gerektirmemelidir. Bu teknik ile sanatçının kendi dünyasını, tasarımlarıyla ve oluşturacağı etütleriyle yansıtması mümkün olacaktır.

3.6 d) Özgün İllüstrasyon

“Masal kitapları illüstrasyonlarının, çocuk yaşamının vazgeçilmez materyalleri olduğunu biliyoruz. Gelişimin ilk yıllarında çocukların kazandıkları davranışlar ve yetiler, Bu tün yaşamlar için kalıcı özellik taşır. Çocuğun doğal gelişimi, hayal gücü zenginliği ile çevrilidir. Bu nedenle, olağan üstü olayları, sanki yaşamış gibi anlatırlar. Bunun çocukça uyandırdığı haz çok büyük olur. Olağan üstü olayların resimlendiği masal kitapları, amaca uygun tasarımlarla desteklendiğinde, pek çok alanda çocuklara yardımcı olacaktır.

Grafik sanatların ülkemizdeki geçmişi uzun yıllara dayanmamakla birlikte, var olan olanaklardan daha iyi sonuç alabilmek mümkündür. Önemli olan halen uygulanmakta olan tekniklerden yeterince faydalanılabilmektedir. O halde; grafik

alanındaki sanatçılarımız, neden çocuk masal kitaplarına sahip çıkmamaktadırlar? Araştırmamız bu konuda aşağıdaki sonuçlara varmıştır.

- Grafik sanatçısının yönlendirilmemiş olması,
- Maddi, Manevi teşvik görmemiş bulunmaları,
- Piyasada tasarımcıya gereksinim bulmayan sonucu çözüm yolu olarak görülen, çeviri örneklerinden yararlanılmış bulunulduğu,
- Çocuk Özellikleri tanınmadan oluşturulan tasarımlardan da iyi sonuç alınamamış olunması.

Çeviri kitap örneklerinin her geçen gün basımı hızla artmaktadır. Evrensel mesajın yanı sıra kültür değerlerini de içinde taşıyan bu eserlerden çocukların etkilenecekleri bir gerçektir.

Ancak; var olan talebi yayın evleri her gün artan oranda çeviri örneklerin basımıyla kapağı kapamaya çalışmaktadırlar. Bundan dolayıdır ki, resimli masal kitabı, Kitap piyasasının dışarı bağımlı olma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle Bu konuda yeteneği, cesareti olan ülkemiz grafik sanatçılarının pasif kalıplar içinde, kendi ülkemizde üçüncü sınıf insan olma durumunun ortadan kaldırılması gerekmektedir. Araştırmanın devamında da görüleceği gibi, teknik olanaklar iyi ve güzel olan özgün tasarımların oluşması için yeterli gözükmemektedir. Bu anlamda piyasada bu kadar çok yabancı tasarım bulan çocuklarımızın, bunlarla büyümelerinde etraflarını saran ağların kaldırılması, ülkemizi tanımaları tasarımcıların çabası sonucu gerçekleşebilir. Şartlar bunu gösterdiğinden, çocuklarımıza kendi kültür değerlerimiz içinde, örf, adet ve geleneklerimizin tanıtılmasının önemi ortaya çıkar.

Her sanat dalında olduğu gibi, sanatçı; yaşadığı ülkenin şartlarını değerlerini, duygularını eserlerinde yansıtır. Bu doğal bir gelişmedir. Bu durum kültür alışverişinin gelişmesini sağlar. Çocukların dünyasında bu alışverişi resimli masal kitapları ve illüstrasyonları oluşturur. En etkin, en hızlı, en güzel örnekleriyle illüstrasyonlarda; sanatçı kişiliği, düşüncesi ve ülkesinin değer yargıları söz konusudur. O halde, Türk Grafik Sanatçısı olarak başarılı yerlere gelmek, vaz geçilmeyecek bir amaç olmalıdır.

Ülkemizde tasarımların her geçen gün çeşitleri gerek teknik, gerekse içerik olarak artmaktadır. Bu çeşitlemenin gelişimini; tüketici talebi de belirleyebilir. Nitekim çeviri yayınlara duyulan hayranlık desteklenirken, tasarımcılarımızın gelişmeleri geri kalmaktadır. Grafik sanatçılarının bu alandaki illüstrasyon biçimlemelerine yönelmesi gerekirken, bu alana ilgi duymamaları nedeniyle istenilen artış yerine, tamamen aksi bir durum gözlenmiştir.

Ülkelerin kalkınmasında temel öğelerden biri olan sanat, hem kültürel yapıya bağlı olarak biçimlenip gelişmekte, hem de kültürel oluşuma katkıda bulunmaktadır. Evrensel dil olan sanat, resimli masal kitaplarının kültür biçimlemesine katkıda bulunacağı gibi; çocuklara estetik değerlerin kazandırılmasında da hizmet eder.” (İbrahim Armağan, Toplumsal Yapı, Bilim ve Sanat). Resimli masal kitabı, tasarımcı ve çocuk ilişkisinde, dinamik bir bağ vardır. Özgün düşünce, bilimsel tutum, insanlık sevgisi, sanatsal yaratının temel koşullarıdır. Bu temel koşulların çocukları etkileyebilecekleri erken dönemde ulaştırılmasıyla resimli masal kitaplarında iletişim aracı olarak ta yararlanabiliriz. Bu anlamda, ülkemizin gelecek kuşaklardan beklentilerinin olması, bu beklentinin amaca ulaşması; bir an önce çocuklara, özgün tasarımları vermek, kendi sanatçısının tanıtılmakla olacaktır.

Ülkemiz, kalkınmakta olan ülkeler sınıfındadır. Dolayısıyla geçiş dönemi yaşanmaktadır. Zamanla bu Konum sorun olmaktan kurtulacaktır. Ancak, zaman geçmeden bugünün çocuklarına da sanatla ulaşmak, onları eğitmek tasarımcıların ve yetkililerin sorumluluğu olduğundan, ülkemizde özgün illüstrasyon çalışmaları veren sanatçıların yetişmesi konusunda teşvik gerekmektedir.

3.6 e) İllüstrasyon ve Metin ilişkisinde İletişim

“İletişim, bilginin, haberin, kişinin, nesnenin karşılıklı olarak bir yerden başka bir yere taşınması anlamına gelir” (Yavuzer,1985).Bu bilgilerin haber şeklinde aktarılması ve duyurulması olayı vardır. Dolayısıyla karşılıklı olarak haber almayı ve vermeyi içeren bir eylem biçimi söz konusudur. Çocukla kurulacak iletişim için;

- Karşılıklı en az iki insanın ilişkisi,
- İki insan arasındaki bilgi alış- veriş,
- Var olan alış-verişinde iki insan üzerinde etkili olması gerekir.

Bu nedenle, yukarıdaki koşullar yerine getirildiğinde, görsel ve işitsel algılamayı etkilemek söz konusu olabilir. Görsel algılama temel bir öğrenme sağlar. Sosyal dünya hakkında çocuklara bilgi verir. O halde, resimli masal kitapları metni aynı zamanda görsel ve işitsel etki yapar.2-6 yaş grubu çocuklarının okuma-yazma bilmediği düşünüldüğünde, dinsel işlevle çocuğa aktarılacak kavramlar olacaktır. Ancak, kavram oluşturmada dinsel anlatımdan daha çok görsel algılama söz konusudur. Getman “Çocuk neyi görsel anlarsa onu bile bilir, bu onun kültürel zekâsını belirler” der. Bununla birlikte görme ve bakma işlevinin eş anlamlı olduğu düşünülür. Oysa görme işlevi yerinde olan çocukta baktığını anlamamak gibi; kavram geliştirme de sorunlar doğabilir. Bu ortamlarda Zihinsel bir yetersizliğin söz konusu olduğu düşünülebilir. Örneğin, Çocuk baktığı her hangi bir nesneyi (Bardak olabilir) gözünde biçimlendirip gösterebiliyorsa, bakma eylemi görme eylemini tamamlayabilmektedir.

Çocuk büyüdükçe, toplumsallaştıkça, iletişim biçimi ve araçları da değişir. İlk yıllarda çocuktan çeşitli mimikler, heceler ve sözcükler gibi simgeler alınır. Ebe beyinler tarafından değerlendirilen bu simgeler olur. İleriki yıllarda yaş ve gelişim düzeyiyle ilişkili olarak görsel algılama işlemi, yazıyla sağlanan iletişime yönelir. İlk görsel yoldan tanınan dünya dinsel ifade yetkisiyle anlam kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle, iletişimi;

- Sözlü
- Sözsüz olarak ele alabiliriz.
- Sözlü iletişimde, resimli masal kitabı metni;
- Eğlendiriciliği,
- Olağan üstü olayların ilgi çekiciliği,
- Cümle kalıplarının oluşması gibi; fonksiyonları yerine getirir.

Burada önceden amacı saptanmış bir durum söz konusudur. Dolayısıyla bunu pekiştiren işitme, mimik ve jestler gibi hareketler ön plandadır. Duyuların karşılıklı etki ve tepki altında olması, reaksiyonların anında gözlenmesinde, nedendir. Çocuk

metin algılaması anında korkuya kapılıyorsa, okuyucu tarafından metnin değiştirilmesi işlevi hemen gerçekleşebilir.

İletişim, görme işlevi ile anlam kazanır. Bu eylemi destekleyen tat alma, dokunma ve koku gibi duyu organları ile sağlanabilecek iletişim ortamı vardır. Daha sonra ortaya çıkacak etkilerin geç saptanması söz konusu olur. Ancak; buradaki duyu organlarının faaliyeti, görme işlevi dışında, illüstrasyon iletişimde önemli değildir. Gelişimi hızlı bir şekilde sürdüren çocuğun, çevresinde bu gelişimin devamı için çeşitli uyarıcılara doğal olarak yönelmesi beklenir. Kimisi de resimli masal kitaplarında olduğu gibi etkisi anında, hatta yıllar sonrada ortaya çıkabilir. Resimli masal kitapları metni, Bu anlamda, hayallerin etkisiyle sosyal ve fiziksel çevresine karşı yeni bir tepki geliştirilebilir. Bu yeni tepkilerde, Hayallerin uygulanması isteği de ortaya çıkabilir. O halde burada, görsel algılama ile illüstrasyon, zihinsel algılama ile metnin ve bunların bir arada kullanılmalarının kavram geliştirmede katkıları olacaktır. Dolayısıyla, illüstrasyon ve metni uyarıcı etkilerin kontrolü zorunlu görünür. İllüstrasyon ve metnin çocuğa grafik tasarımı açısından sağlayacağı etki ne olabilir? Sorumuzun cevabını aşağıdaki sıralama içinde araştıralım:

- İllüstrasyon işlevi sayesinde; gerçekte karşılaşılması mümkün olmayan olay ve durumların resimlenmesi yapılabilir. Bu görsel algılama düş ve yaratıcılık duygularını harekete geçirmesi bakımından yararlıdır.
- Abartılı Renk coşkusu, desendeki derinlikler, girintiler, çıkıntılar arasında var olan denge, renklerin kontrastlı, çocuğun büyük ölçüde ilgisini çekecektir. Bu durum sanat estetiği gibi kavramların oluşmasında da yol alacaktır.
- Yaşam ve doğa, renk cümbüşü içinde; çocuklara daha da yakınlaşacaktır.
- Çocuğun hayalleri bu hareketlilik içinde anlam kazanacak ve eyleme dönüşülebilecektir.

Resimli masal kitabı denildiğinde; İllüstrasyon ve içeriğinin bir arada tamamlayıcı bir etkisinin olduğunu biliyoruz. Ayrıca bu iki özellik;

- Görsel algılama,
- Zihinsel algılama,
- Dilsel algılama, yetilerini de harekete geçirmektedir.

İllüstrasyon ve metnin bu yararlı etkilerinin dışında birde kontrol edilmesi gereken durumları vardır. Bunlar tasarımın hazırlanması aşamasında dikkat edilmesi gereken özelliklerdir. Kitabın içerik ve illüstrasyon olarak örf, adet, gelenek ve göreneklere uygun olarak tasarlanmasının gerekliliği buna örnektir.

3.6. f) İllüstrasyonda Tasarımcının İşlevi

Her hangi bir konuyu resimlemeden önce tasarımcının; Birbirini takip eden düzenlemelerde, diğer elemanlarla kurulan ilişkiyi bir dengede sunması gereklidir. Bu nedenle tasarımcının çözümlenmesi gereken;

- Mekan,
- Mekan içinde objelerin yerleştirilmesi,
- Kompozisyon bütünlüğünün denenerak araştırılması, gibi problemler vardır.

İllüstrasyonlarda yapılacak bu fonksiyonel düzenlemeler, Çocuklarda yaratılacak olan sanat sevgisi ve sanatsal sezgilerin belirlenmesinde yararlı olacaktır. Ancak tasarımcı illüstrasyonların biçim ve içerik olarak ta estetik koşullarını araştırmalı, daha sonra bu ilişkinin bütünlüğü içinde çalışmalarını ortaya koymalıdır.

Tasarımcının yaratıcı gücü ile ortaya çıkardığı illüstrasyonlarında; Amaca hizmet edecek tasarımlarında, biçim ve içerik sorununun çözümlenmesi ve estetik özellikleri taşıması gibi; geçerliliği olan değerler aranır. Bu özellikler için plastik elemanların biçimlenmesinde, öncelikle kullanılacak malzemelerin saptanması gerekir. Ancak; bu malzemelerden önce, okul öncesi çocuklarının masal kitapları illüstrasyonlarında bulunması gereken özelliklerini sıralayalım;

- Çizimler basit ve yalın olmalı,
- Canlı, parlak, renkleriyle kontrastlar kurulmalı,
- Renk lekeleriyle oluşturulmalı,
- Çocukların algılayabilecekleri biçimde olmalı,
- Yaşlarına uygun tasarımlardan oluşmalıdır.

İllüstrasyonların tasarlanmasında, tasarımcı nasıl bir yöntem uygulamalıdır?

Genellikle tasarımcının çalışmalarına başlamadan önce, tasarı ve uygulama aşamalarında yapması gereken ön aşamaları olacaktır. Bunlar tasarım aşaması ve uygulama aşaması olarak iki başlık altında sıralanabilir.

Tasarım aşamasında,

- Amacı belirler
- Projeyi tasarlar,
- Hangi yaş çocuklarına tasarım sunulacağı saptanır,
- Saptanan yaş grubu çocuklarının özellikleri belirlenir,
- Şayet yazılı metin olacaksa, metnin çocuk yaşına uygunluğu sağlanmalıdır.

Uygulama aşamasında;

- Kullanacağı malzemeyi ve buna bağlı tekniğini belirler,
- Malzemenin vereceği teknik özelliklerden yararlanır,
- Kompozisyon düzenlemesinde, bolca eskizler yapar,
- Tasarımını, plastik elemanlarının üslubunda oluşturur,
- Biçim ve içerik olarak bütünde olması gereken özelliklerin ne derece uygulandığı durumunu gözlemek için olayı yeni baştan bütün içine ele alır.

3.7. Çocuk Kitaplarında Tipografi (Yazı Tasarımı Ve Karakter Seçimi)

Tipografi yazı karakterlerinin bazen iki veya üç boyutlu bazen de sanal ortamlardaki bir yüzeye, çeşitli tasarım ilkeleri doğrultusunda düzenlenmesidir.

Tipografinin Türkiye'deki gelişimi Cumhuriyetin ilanı ve Atatürk'ün harf devrimiyle başlar. Özellikle Arapça kökenli Osmanlıcadan, Latince kökenli yeni Türk abc'sine geçiş ve bu sürecin seksen yıl gibi az bir zamanda olması tipografiyi ders kitapları kapsamında daha önemli yapar. Çocuk kitaplarında tipografinin temel amacı bilgilendirmektir. Kitap sayfası düzeninde görsel ve tipografik unsurlar, tasarım yüzeyleri içinde birbirleriyle etkileşim halindedir. Çocuk kitaplarındaki tipografi çocukların yaş düzeylerine, algılamalarına göre düzenlenmelidir. Göz tasarım yüzeyi üzerinde öncelikle şekil ve renk anlamında algılar. Daha sonra metin ve yazı elemanları algılanır. Çocuk kitaplarında eldeki okuma uzaklığına göre yazı büyüklüğü seçimi, fon ve yazı ilişkisi de düşünülerek düzenlenmesinde yarar vardır. Fonlar kullanım amacına göre tırnaklı, tırnaksız (serifli- serifsiz) fonlar olarak ayrılabilir.

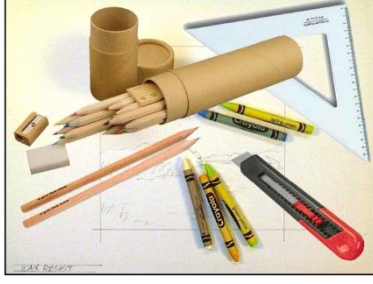
3.7.1.Çocuk Kitaplarında Çizgi Ve Renk

“Çizgi, resimlemenin hareket kazanmasını sağlar. Sadece renklendirme ve tonlama ile doğru ifade verilemez. Çizgilerin yumuşaklığı, formu resimlemenin hayata geçmesini sağlar. Renk ise resme gerçeklik kazandıran bir unsurdur. Nesnelere ışıkla beraber içlerindeki renkleri yansıtır. Renk çocukların çevresi ve görsel hayatın önemli bir parçasıdır. Renk görsel bütünlüğün sağlanması açısından bir eleman

olduğu gibi grafik iletişimin sağlanmasına da katkıda bulunur. Kitap tasarımlarında gereğinden fazla ve bilinçsiz renk kullanımı karışık görsel yapı oluşturmaktadır” (Turan,2006).

Her objeyi gerçek renkleriyle sembolik kullanmalıdır. Ağacı yeşil, güneşi sarı kullanmak gibi. Renkleri uyumlu olarak kullanmak ise en çok kullanılan rengin seçilip, diğer renklerin seçilen asıl renge yardımcı olmasıdır. Saf renklendirme ise, ışığa, gölgeye, tonlara bakmaksızın bir renk tonuyla ifade edilmelidir. Tonlama rengin ışık değeriyle ilgilidir. Bir rengin ışığın etkisiyle koyudan açığa doğru kademelenmesine ton denir. Renkleri birbirleriyle uyum- larına bakıldığında renkler yakın renkler, uzak renkler, sıcak ve soğuk renkler ve birbirini tamamlayıcı renklerdir. Diğer bir renk armonisine bakıldığında bir kompozisyon içinde renklerin birbirleriyle gösterdikleri birlikteliğe renk uyumu denir. Bir rengin kendi renk tonları içinde oluşturulan kompozisyona tek renk uyumu, kompozisyon içinde birbirlerinin renklerini sönmektirecek renklerin bir araya gelmesiyle oluşan renk uyumuna yumuşak renksel uyum, birbirlerinden uzak üç ana rengin bir araya gelmesiyle oluşan renk uyumuna çok renklilik uyumu, bir ara renk ile karşısındaki bir ara rengin uyumuna tamamlayıcı renk uyumu denir (Abacı,2007).

Rengin, çocuk psikolojisi üzerindeki etkisi ve içerdiği anlamlar, kitap tasarımında pek düşünülmemektedir. Mesela, kırmızı, sarı, turuncu gibi renkler sıcak ve dinamik aynı zamanda yasaklamanın ve şiddetin rengidir. Yeşil, mavi ve turkuaz gibi renkler yasaklamanın olmadığı, özgürlüğü, rahatlığı ve bilgi vericiliği simgesidir. Beyaz renk bütün renkleri içinde barındırır. Ama siyah tüm renkleri yutar. Bu nedenle empresyonistler siyah rengi paletlerinden çıkarmışlar.

3.7.1.1. Resimleme Araçları: Kâğıt, fırça, maket bıçağı,

cetvel, gönye, pergel, makas, büyüteç, slayt Projektörü, orantı cetveli, seloteyp, silgi, yapıştırıcı ve sabitleştirici sprey resimleme çalışmalarında kullanılan temel malzemelerdir. Bir kitabı resimlemeden önce, o kitabı baştan sona okuyup olayın geçtiği atmosferi öncelikle kafamda canlandırmaya çalışıyorum. Daha sonra, canlandırıdığım bu atmosferin eskizini yapıyorum. Eskizlerini yaptığım planlara uygun resim tekniğini belirledikten sonra; örneğin olay çok yumuşak bir bahar zaman diliminde geçiyorsa, onun softluğu'na uygun olan suluboya tekniğini, tam tersi sert bir kış zaman diliminde geçiyorsa olay, bu sefer onun sertliğine uygun guaj ya da akrilik boyama tekniğini seçerek renklendiriyorum. Bir kitap resmederken en çok dikkat ettiğim husus ise kitapta bahsi geçen olayları ya da mekânı birebir resmetmek yerine, okurun hayal gücünü devreye sokan planlar çıkarabilmek. Yani yazarın kelimelerle kurguladığı o dünyayı ben çizgi diliyle yeni baştan kurgulamaya çalışıyorum”. Her hikâye için kullanılacak tekniğin farklılığını, hikâyenin içeriği oluşturduğu gibi, yazarın hikayeyi üzerine kurduğu hayali de oluşturur.

Taslak çalışmalarında çoğunlukla yarı saydam ince ve düz yüzeyli kâğıtlar tercih edilir. Ucuz olan pelür ve eskiz kâğıtlarının yanı sıra özellikle marker çalışmalarına yönelik olarak üretilen ve bloklar

Halin de satılan kâğıtlar taslak aşamasında yaygın olarak kullanılmaktadır. İllüstrasyon çalışmalarında genellikle 150 ile 300 gr / m² arasında değişen kalın resim kâğıtları kullanılır. Resim kâğıtları üç ana grupta toplanabilir:

- 1- Kalın grenli kâğıtlar (suluboya ve gravür kâğıtları),
- 2- Düz yüzeyli sıcak preslenmiş kâğıtlar,
- 3- İnce grenli soğuk preslenmiş kâğıtlar.

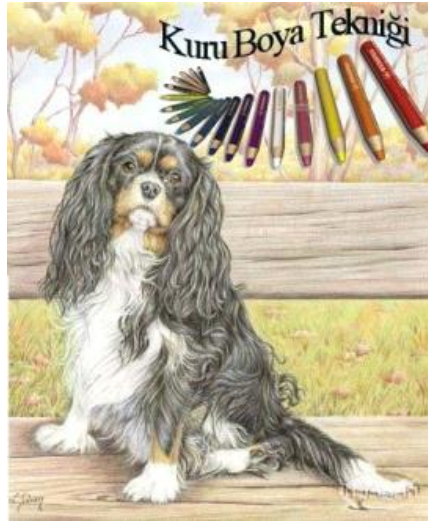
Profesyonel çalışmalarda iyi kalitede samur kılından yapılmış fırçalar tercih edilir. Samur fırçalar iyi korunduklarında ve temiz

tutulduklarında yıllarca kullanılabilir. Fırçalar, yassı ve yuvarlak olmak üzere iki değişik tipte üretilir. Yassı fırçalar geniş yüzeylerin boyanmasında yuvarlak fırçalar ise ayrıntıların belirtilmesinde kullanılır.

3.7.1.2. Farklı Resimleme Türleri:

3.7.1.3. Doğal Boyalarla Renklendirme

3.7.1.4.Kuru Boya Tekniği:

Şekil.3.1. www.google.com. www.nicolejahan.com

Renkli kuru boyalarla yapılmış bir çalışmaların günümüzde artık su ile sulandırılabilen türleri de mevcuttur. Kuru boya ile çalışmak hem kolay hem de zevklidir. Ressamın rahatça gölgeleme ve tonlama yapabilmesine imkân sağlar.

3.7.1.5.Sulu Boya Tekniği:

Şekil.3.2.www.google.com. Değirmenci ile Baykuş

“Suluboya birçok sanatçının sevdiği bir malzemedir. Transparan (yani şeffaf bir boya türüdür) kağıdı tam olarak kapatmaz ve hoş bir parlaklık verir. Çalışması çok zevklidir ama bir o kadar da zordur. Zordur çünkü hata yapıldığında geri dönüşü olmaz. Kapatıcı bir boya olmadığı için resimde hatayı affetmez. Bu nedenle sanatçı neyi hangi renkte ve tonda yapacağına çok iyi karar vermeli, hatta önceden çalıştığı kağıdın aynından yanında bulundurup, boyayı önce bu kağıt üzerinde denemelidir. Denediği kağıtle çalıştığı kağıdın aynı olmasında yarar vardır, çünkü her kağıdın özelliği farklıdır. Eğer kağıtlar farklı olursa sürpriz ve hoş olmayan sonuçlar ortaya çıkabilir. Mesela bir kağıt daha fazla emicidir. Bu nedenle boyayı daha rahat emer ve boya kuruduğunda renkte biraz değişimler olabilir (renk açılabilir ya da koyulaşabilir). Buna güvenerek diğerinde de kullanırsanız bu kez farklı sonuçlar verebilir. Bir de suluboya tekniğinde resmin gerisinden başlayıp öne doğru boyama yapılmalıdır. Yani en arkadaki dağlar önce, daha sonra çimler, ev ve diğer karakterler sırasıyla boyanmalıdır. Yani en önde olan elemanlar en son boyanmalıdır. Bu nedenle suluboya çalışan sanatçıların oldukça dikkatli ve titiz çalışmaları gerekir” (Mercin, 2007).

“Ayrıca sulu boya:

- * Kutu içerisinde kuru ve yaş olarak iki şekilde bulunur.
- * Kuru boyalar, her renk ayrı ayrı kalıplara dökülmüş (tablet) biçimdedir.
- * Yaş suluboyalar ise havası alınmış madeni (kurşun) tüpler içinde satılır.
- * Satın alırken kolay ve çabuk eriyenler tercih edilmelidir. Bunda da kaliteli ve kalitesiz ayrımı vardır. Kolay eriyen boyalar daha kalitelidir.
- *Sulu boya resim, diğer tekniklere göre daha çabuk çalışmayı gerektirir.

3.7.1.5.a) KÂĞIT:

- * Sulu boya ile resim yapılacak kâğıt kalın, sert ve pütürlü olmalıdır.
- * İnce ve yumuşak olan kâğıtlar ıslandığı zaman kabarır ve dalgalanır.
- * Pütürlü kâğıtlarda ise fırçanın kağıt üzerinde boyayamadığı ufak beyaz çukurlar, resme daha şeffaf ve canlı bir hava verir.

3.7.1.5.b) RESİM ALTLIĞI:

- * Çalışma sırasında resim kâğıdı, bir altlık üzerine konur.
- * Altlık, resim yapacağımız kâğıdın ölçüsünden biraz büyük olmalıdır.
- * Taşınması kolay, sert ve düzgün malzemedен olmalı.
- * Altlık genellikle tahta, kalın mukavva, duralit veya suntadan olabilir.
- * Resim kağıdı altlık üzerine kıskaç veya yapışkan bantlarla köşelerden tutturulur.

3.7.1.5.c) FIRÇALAR:

- * Sulu boya resimde en uygun olanı, samur kılından yapılanlardır.
- * Samur kılından yapılan fırçalar, su ile ıslandığında, kılları toplanır ve ucu sivrileşir.
- * Sivrilmiş ucu ile ince çizgiler çizilebileceği gibi, kâğıt üzerine fırçayı bastırarak çalıştığımızda geniş yüzeyleri boyayabiliriz.
- * Sulu boya çalışmalarında 1-2-3-4 gibi numaralandırılmış fırçalardan yararlanır. Geniş yüzeyler kalın uçlu fırça ile küçük alanlar ve çizgiler ise ince uçlu fırça boyanır.
- * Bu nedenle biri kalın biri ince olmak üzere iki samur fırça kullanmak çok faydalıdır.
- * Boyama işi bitince fırçayı yıkayıp kuruladıktan sonra, düzgün kalacak şekilde saklamalıdır.
- * Uzun süre kılları üzerinde kalan fırçalar bükülür ve düzelmesi çok zor olur.

NOT: Ucu bükülen fırçalar su buharına tutularak düzeltilebilir. Fırçalar temiz bir bezle temizlenir ve kurutulur.

3.7.1.5.d) SU KABİ:

- * Sulu boya resim çalışmalarında renklerin canlı ve şeffaf kalması için bol, temiz su kullanılmalıdır.
- * Birinde fırçayı yıkamak, diğerinde boyayı sulandırmak için iki su kabı kullanılmalıdır.
- * Su kapları yarım litreye yakın su alacak büyüklükte ve ağzı geniş olmalıdır.
- * Temiz konserve kutuları, plastik kaplar ve kavanozlar olabilir.

3.7.1.5.e) SÜNGER:

* Çalışmaya başlamadan önce kâğıdı ıslatmak, resim üzerindeki fazla su ve boya alması için sünger kullanılır.

* Yanlışlıkla sürülen renkleri, ıslak süngerle silerek düzeltmek mümkündür.

Sulu boya resim nasıl yapılır?

* Konu, resim kâğıdı üzerine ana hatları ile çizilir.

* Çizerken kalemi bastırmamalı ve mecbur kalmadıkça silgi kullanmamalı.

* Koyu renkteki kurşun kalemi izleri, şeffaf olan sulu boyanın altından gözükebileceğinden fazla bastırmamalıdır.

* Silgi ile yıpranan yerlere sürülen renkler, parlaklığından kaybeder ve kirlenir.

* Resmin çizimi yapıldıktan sonra, resim kâğıdı musluk altında ıslatılır veya su dolu kovaya batırılır.

* Islatılan kâğıt resim altına tutturulur.

* Sulu boya çalışmalarında kâğıdı ıslatmaktan amaç, boyanın tekniğe uygun yapılışını sağlamaktır.

* Eğer kâğıt kuru olursa, sürülen boya kurduğunda keskin bir sınır bırakır. Bu tekniğin gerektirdiği yumuşaklığı ve renklerin kaynaşmalarını sağlamaz.

* Islatılan kâğıt üzerinde hemen boyama işlemine başlamak doğru değildir. Zira bu durumda boyalar istenilenden fazla yayılacaktır. Desenlerdeki şekillerin sınırları kaybolur.

* En uygun ıslaklık derecesi, kâğıdın nemli olmasıdır.

* Çalışma sırasında kuruyan kısımlar olursa yeniden süngerle ıslatılmalıdır.

* Kullandığımız boya, tüp boya ise, boya paletine sıkılır.

* Kullanılan boya kuru cinsten ise boyalar yumuşasın diye çalışmaya başlamadan önce renklerin üzerine birkaç damla su damlatılır.

* Boyama işlemi sırasında renkleri denemek için ikinci bir kâğıt buldurmamız gerekir. Bu şekilde istediğimiz rengi ve renk tonunu bulmuş oluruz. Aksi durumda resme sürülen boyanın düzeltilmesi güçleşir.

* Resmi boyamaya, hoşumuza giden bir yerinden başlamamız gerekir.

* Geniş ve açık renk olan yüzeyleri öncelikle boyamak, tekniğin gerektirdiği özelliklerdendir.

* Geniş yüzeyleri bir an önce bitirmek, kâğıdın sık sık nemlendirilmesini gerektirmez.

* Açık renkleri düzeltmek veya koyulaştırmak daha kolaydır.

* Sulu boya tekniğinde yanlış sürülen renkleri düzeltmek zorunda kalırsak, önce o kısmı temiz su ile ıslatır, sonra sünger ya da kuru bir fırçayla sileriz.

* Çalışmalar esnasında renkleri üst üste sürmekten kaçınmalıdır.

* Fırçayı aynı yerde fazla sürmemelidir. Zira renkler kirlenir ve kâğıt yıpranır.” (<http://notdefterlerim.blogcu.com/sulu-boya-teknigi/10051541>)

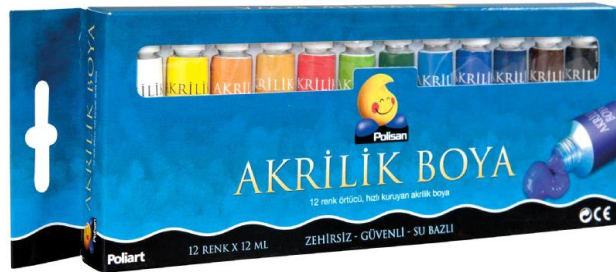
3.7.1.6.Guaj Boya Tekniği:

Şekil.3.3. www.guven-sanat.com

“Suyla inceltilerek kullanılan ama saydam olmayan bir tür resim boyası ve bu boyayla resim yapma tekniği. Guaj boyada pigment zamlarla karıştırıldığı için boya kâğıdın dokusuna işlemez, yüzeyinde bir kat oluşturur ve ışığın geçmesini engeller. Eski Mısır'dan beri uygulanan bir tekniktir.” (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Guaj>)

3.7.1.7.Akrilik Boya Tekniği:

Şekil.3.4. www.hobievi.com

“İllüstratörler tarafından yaygın bir şekilde kullanılan akrilik (polimer emülsiyon) boyalar, diğer su esaslı boyalara göre birtakım üstünlüklere sahiptir: Çabuk kurur ve kurduğunda sudan etkilenmezler. Bu nedenle üzerine farklı 1 su esaslı boya birlikte çalışabilir. Suluboya gibi şeffaf, guaj gibi örtücü veya yağlıboya gibi kalın tabakalar halinde kullanılabilir. Akrilik boya, tüp veya cam şişe içinde satılır.

Akrilik boyalar; fırça, spatula veya doğrudan doğruya tüpten, bütün türlü yağsız yüzeye uygulanabilir. Pistole birlikte püskürtmeye elverişlidir. Kullanılan fırçalar, çalışmanın bitiminde bekletmeden yıkanmalıdır. Fırça üzerinde kuruyan akrilik boyayı temizlemek olabilir değildir. Akrilik boya, bol suyla veya polymer adı verilen bağlayıcı maddelerle inceltilerek, suluboya gibi saydamlaştırılabilir. Polymer, akrilik boyanın parlaklığını artırır.

Akrilik boya yardımcı maddeleri birlikte değişik görsel tesirler yaratılabilir:

1-Glaze Medium: Boyayı saydamlaştırır ve kuruma süresini uzatır. Boyanın yapışma özelliğini artırır.

2-Texture Paste: Kalın boyama tekniğinde (Impasto) kullanılır.

3-Water Tension Breaker: Boyanın akıcılığını artırır, homojen dağılımını sağlar. Fırça izlerini,yok eder.

4-Gel Retarder: Kuruma süresini uzatır, saydamlığı artırır.

5-Gloss Medium: Parlamayı artırır. Kaba dokulu tuval veya kağıt için elverişlidir.”(<http://www.makaleler.com/akrilik-boya-teknikleri>)

3.7.1.8.Pastel Boya Tekniği:

Şekil.3.5.Pastel boya www.uzmantv.com

Her işin bir inceliği, yapılış tarzı olduğu gibi pastel boyanın da uygulanişında küçük ayrıntılar gizlidir.

Şekil.3.6. (<http://www.bilgiustam.com/pastel-boya-nasil-yapilir/>)

Her şeyden önce yapılacak çalışma karalama yöntemi, karbon kâğıdı veya özdeş bir malzeme ile pastel boyama yapmak için üretilmiş kâğıda özenle çizilir. Boyanın kalitesi oldukça önemlidir. Pastel boya tekniği önemlidir, kalem şeklinde yazı yazıyormuş gibi tutulmaz, yatay tutulur ve öyle boyama yapılır. Pastel boya yapılırken ne yapılıyorsa ona göre uygulama şekli vardır. Örneğin gökyüzü yapılıyorsa başta da söylediğim gibi yatay tutularak sağa sola hareket ettirilerek boyama işlemi yapılır ya da bir ağacın yapraklarını yaparken pastel boya çivi çakıyormuşçasına kâğıda 1-2 cm uzaklıktan vurularak yapılır. Renklerin koyu olması gerektiği yerlerde başparmak ile boya iyice yayılır. Bunu yaparken dikkat edilmesi gereken şey, hızlı olmamaktır. Aksi takdirde kâğıt yırtılabilir. Şunu da belirtmeliyim ki pastel boya çalışması her kâğıda yapılmaz. Bu çalışma için üretilmiş üst tarafı

pürüzlü kâğıtlar kullanılmaktadır.

Şekil.3.7.(<http://www.bilgiustam.com/pastel-boya-nasil-yapilir/>)

Pastel boya yapılırken önce açık renkler kullanılmalıdır. Örneğin bir yeri mavi yapacaksak önce açık mavi daha sonra koyu mavi sürmemiz gerekmektedir. Çünkü açık bir rengi koyulaştırabiliriz fakat koyu bir rengi açmamız mümkün olmamaktadır. Pastel boya yaparken dikkat edilmesi gereken en önemli husulardan birisi de renk ayarlamasıdır. Örneğin sarı ile mavinin birleştiği yerlerde veya mavi ile kırmızının birleştiği yerlerde yeşil, mor gibi renklerin çıkmaması için özen gösterilmeli geçişlerin keskin olması için de beyaz renk kullanılmalıdır. Bu kurallara uyulduğu takdirde teknik olarak güzel bir resim ortaya çıkacaktır, görsel açıdan ise resmi yapanın sanatsal beceri ve zekâsına kalmış bir şeydir.

3.7.1.9.Yağlı Boya Tekniği:

Şekil.3.8. www.yagliboyatablolar.com.tr

“Yağ bazlı boyalar ile tuval üzerine el emeği ile yapılan resimlere “ Yağlıboya Tablo“adıverilir.

3.7.1.9.a)Kavramlar

- Tuval: Yağlıboya emilimi iyi olan Canvas Bez çeşidi.
- Şase: Tuvalin gerileceği ince çıta iskelet.
- Çerçeve: Çıta iskelet üzerine inşa edilen, tablonun etrafını saran yapı.
-

3.7.1.9.b)Yağlıboya Resimin Özellikleri Nelerdir?

- Yağlıboya resim daha kalıcıdır.
- Renkleri daha parlak ve canlıdır.
- Uzun süre dayanıklıdır.
-

3.7.1.9.c)Yağlıboya Resim İçin Kullanılan Zemin Nedir?

Genellikle Canvas tuval bezi üzerine yapılır ancak ahşap veya duvar gibi düz yüzeyler üzerinde de uygulanabilir.

3.7.1.9.d)Yağlıboya Resim ile Suluboya Resim Arasındaki Fark Nedir?

Yağlıboya kıvamlı bir boya olup kalın tabakalar halinde kullanılır. İstenilen tonlar ilgili boyalar karıştırılarak elde edilir ve neticesinde bir tabaka oluşturur, tuvalin üstünde daha bir dolgun görünür. Ayrıca daha tok görüldüğü gibi daha kapaticıdır.

Suluboya ise şeffaf ve ince olduğu gibi su bazlıdır ve su ile inceltilerek istenilen tonlar elde edilir.

3.7.1.9.e)Yağlıboya Resimde Kullanılan Malzemeler

- Yağlıboya; Genellikle 3 ana renk, 2 nötr boya kullanılır.
- Şaseye gerilmiş veya board üzeri canvas tuval bezi.
- Ketten Yağı: Yağlıboyayı inceltmek ve uzun süre parlaklığını sürdürmek için kullanılır.
- Terebentin: Fırçaların temizlenmesi için kullanılır.
- Tiner: Genel temizlik için kullanılır.
- Spatula, fırça, fırça saklama kabı.
- Palet: Ahşap veya plastik kullanılır.
- Sprey Vernik: Resim bittikten ve uzun süre geçtikten sonra parlaklığın devamı için kullanılır.

3.7.1.9.f) Yağlıboya Tablo Nasıl Yapılır ve Yaparken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar Nelerdir?

- Şase üzerine çalışılıyor ise, Tuval gergin olmalıdır.
- Tuvale çizim yapılırken yetenekten çok bilgiye ihtiyaç vardır. Çizim genellikle pastel boya veya kurşun kalem ile yapılır.
- Boyama işlemi öncesi boyalar palet üzerinde karıştırılmalıdır.
- Yapılacak tablonun renkleri önceden hazırlanmalı ve yapılacak objenin gölgelendirme alanlarına dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Boya ile birlikte yağ kullanımı;(Boyanın fazla kullanılabilmesi ve daha fazla parlaklık sağlayabilmesi için gereklidir.)
- Fırça Kullanımı; Fırça elden uzak tutulmalıdır. Böylelikle fırçaya daha fazla hâkim olunabilir.
- Spatula Kullanımı; Birden çok boyayı tuvalde karıştırmaya veya resim yapmada, daha yoğun boyayı tuale aktarma işleminde yardımcı olur. Genellikle kesik uçlu, sivri uçlu ve oval olmak üzere üç farklı çeşitte spatül kullanılmaktadır.
- Geniş alanların boyanması veya astar atma işlemi, boya yağ ile fazlasıyla inceltilerek yapılmalıdır. Genellikle kalın fırçalar kullanılır.
- Gölgelendirme işleminde siyah boya kullanılmadığı gibi genellikle mavi boyadan yararlanır.
- Boyama işlemi, uzaktan, hafif, bastırmadan, seri hareketler ile yapılmalıdır.
- Detay kısımlarına girilirken tuvalin büyüklüğü göz önüne alınarak fırça seçilir ancak bu işlem için resmin belirli bir kısmının bitmiş olması gerekmektedir.

3.7.1.9.g)Yağlıboya Resim Nasıl Muhafaza Edilir?

- Resim şase(çita iskelet) üzerinde gerili vaziyette bulunduğu için çitalar arası kısım dikkat edilmesi gereken hassas kısımdır. Bez üzerine her hangi baskı uygulanmamalı veya bir ağırlık konulmamalıdır. Aksi takdirde bez üzerine gevşeme olabileceği gibi üzerinde kabartmalar, bombelenmeler ve göze hoş gelmeyen durumlar görülebilir. Böyle bir durumda tablonun tekrar şase işlemi görmesi gerekmektedir.
- Belirli bir zaman geçtikten sonra parlaklığın devamı için sprej vernik kullanılabilir. Sprej vernik çok yaklaştırmadan fazla iz kalmayacak şekilde tüm yüzeye aynı oranda püskürtülür.

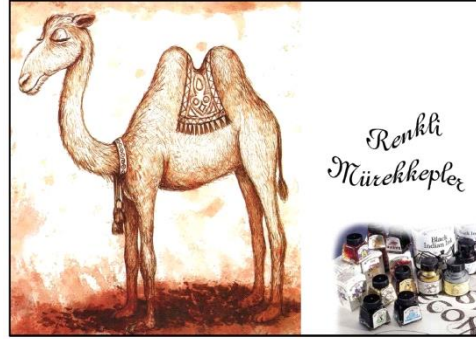
3.7.1.9.h)Makine ile Yağlıboya Resim Yapılabilir mi?

Hayır. Yağlıboya Resimler tamamiyle sanatçı tarafından el emeğiyle yapılan

resimlerdir. Henüz bu tip bir makina icat edilmemiştir.”

(<http://www.msxlabs.org/forum/guzel-sanatlar/443195-yagli-boya-resim-ve-teknikleri.html#ixzz393yyZovd>)

3.7.1.10 Renkli Mürekkep Tekniği:

Şekil.3.9. (5-6 yaş çocuklarına yönelik 1990-2010 yılları arasında basılan resimli kitapların çocuğa görelilik kavramına göre incelenmesi tez)

Renkli mürekkepler de günümüzde oldukça tercih edilen boya türleridir. Günümüzde oldukça çeşitli renkleri ve markaları mevcuttur. Suyla karıştırılarak rahatça farklı tonlar elde edilebilir ve uygulanabilir (Nobelman,1988). Yukarıdaki çalışmada da Demirtaş'ın bu teknikle çalışılmış bir illüstrasyonunu görülmektedir.

3.8. Dijital Ortamda Resimleme Ve Renklendirmesi

Bilgisayar veya dijital ortamda resimleme, tamamen dijital araçların bünyesi altında yapılan ve tablet, Mouse gibi sanatçının kontrolü altında olan ve kendi hünelerini kullandığı bazı yönlendirici cihazlar kullanarak oluşturulan görsellerdir. Dijital resimlemede kalem yerini Mouse, sanal kalem ve çizim teknikleri almıştır. Bu arada çizimler için dijital ortamların seçilmesinin nedeni bilgisayarda yüksek çözünürlükte resim yapılmasına olanak tanınmasıdır. Scannerlar ne kadar iyi olsa da her zaman tam anlamıyla renkleri ve detayları aktaramayabilirler. Elde oluşacak hataların düzeltilmesinin zaman alması, geri dönüşlerinin çizere sıkıntı yaratması, çizimlerin bilgisayar ortamına geçtiğinde kalite ve çözünürlüğünün bozulması kitapların kalitesinin düşmesine sebep olur. Bundan dolayı dijital ortamda çizilen resimler kitabın basım aşamasında edebiyatın yerleştirilmesini kolaylaştırırken üzerinde oynanmasına da imkân verir.

Sanatçının bir bilgisayar kullanarak yarattığı matematiksel modellere “Bilgisayarca oluşturulan Sanat” adı verilir. Dijital ortamda resimleme için kullanılan iki ana araç vardır. Bitmap ve Vektör. Bitmap programların en ünlüleri, Photoshop, Painter ve Paintshop Pro'dur. Vektör programların en ünlüleri ise Freehand ve Illustrator'dır. Günümüzde ilerleyen zaman ve dijital medyanın gelişmesiyle beraber daha birçok program ve araç geliştirilip sanatçıların kullanımına sunulmuştur. Araçların gelişmesiyle çizimlerin kalitesi, inandırıcılığı, renklerin canlılığı ve

birbiriyle bütünleşmesi de artmış, dijital çizimler elle yaratılan çizimlerin önüne geçmiştir. Burada vektör ve Bitmap grafiklerden de bahsetmek gerekir ki anlaşılabilirlik artsın.

3.8.1.Grafik Tasarımı:

Grafik Tasarım, görsel bir iletişim aracıdır. Birinci işlevi de mesaj iletmek ya da bir ürün ya da hizmeti tanımaktır. Grafik Tasarım ilk terimi 20. yüzyılın ilk yarısında metal kalıplara oyularak yazılan ve çizilen ve daha sonrada çoğaltmak üzere basılan görsel malzemeler için kullanılmıştır. Teknoloji geliştikçe, sadece malzemelerle değil, film aracılığıyla perdeye yansıtılan video ile ekrana gönderilen ve bilgisayarlar yardımı ile üretilen görsel malzemeler de grafik tasarımın kapsamının içine girmiş ve bu terim anlamını genişletmiştir.

Grafik kelimesi kavramı genel anlamı ile tüm sanatsal, teknik ve endüstriyel resim, yazı ve çizimleri, çoğaltma tekniklerini, baskı için boyama ve çizim teknikleriyle yapılan resimleri kapsamaktadır. Bu nedenle grafik sanatlar denince yazılmış, çizilmiş baskı amacıyla, resmedilmiş, özgün resimlerle bunların üretilmişleri anlaşılmaktadır. Grafik Tasarımı çizimleri sırasında içinde vektör ve Bitmap grafikleri de barındırarak resimlerin çizimlerinin en ince ayrıntısına kadar kaliteli olmasını sağlar.

3.8.1.1.Vektör Grafikleri:

Çizer temelde bir Vektörel çizim programıdır. Genellikle resim, karikatür, şema, harita, logo vb. çizmek için kullanılır. Bitmap resimlerinin aksine bilgileri nokta koordinatlar olarak depolar. Şekilleri çizmek için matematiksel denklemleri kullanır bu sayede grafikler çözünürlüklerinde herhangi bir problem olmadan istenilen boyuta ölçeklenebilir. Vektör grafikler çözünürlükten bağımsız, her bir nesnenin matematiksel ifadelerle oluşturulduğu ve en önemlisi detay kaybetmeden herhangi bir boyuta yeniden ölçeklendirilebilen grafik türüdür.

Çizimlerde hiçbir zaman Vektörel bir nesne büyütüldüğünde herhangi bir bozulma gerçekleşmez. Vektörel grafikler matematiksel olarak hesaplanan bazı noktalarla çizim yapmak demektir. Bu çalışma mantığının en önemli avantajı Vektörel grafiklerin çözünürlük sorunu olmamasıdır, örneğin 5×5 cm'lik bir alanda yapılan çizim, 50000×50000 cm'e ya da daha fazla bir büyütme tabi tutulursa görüntüde en ufak bir bozulma dahi olmaz. Bunun sebebi matematiksel olarak belirlenen noktalarla çizimler yapılmasıdır. İşte tam da bu sebeple matbaalar, tabelacılar, reklam ajansları yani kısaca yüksek kalitede görüntü elde etmesi gereken yayıncılığın, profesyonel çalışma gerektiren grafiğin olduğu her yerde Vektörel çizim programları kullanılır.

Vektör grafik üretmek için yapılan birçok program mevcuttur. Bunların arasında en çok bilinen program Adobe İllustrator dır. Öte yandan ülkemizde özellikle baskı alanında kullanılan ama İllustrator kadar kullanışlı olmayan Corel Draw bulunur. Corel Draw'ın dosya uzantısı. cdr'dir. Yine ülkemizde pek bir popüler olan ve kullanımı diğer programlara nazaran daha basit olan fakat geleceği biraz

meçhul olan Macromedia(Adobe) Freehand bulunur. Freehand 'in dosya uzantısı. fh(X)'dir. Son olarak yukarıda bahsedilen programlar kadar gelişmiş olmasa da web grafikleri için kullanabilen, Vektörel çizim yeteneğine sahip olan Macromedia(Adobe) Fireworks'dan da bahsedebilir. Öte yandan Fireworks Bitmap çizim yeteneklerine de sahiptir. Fireworks'un kullandığı dosya uzantısı ise. png'dir.

3.8.1.1.a) Yaygın Olarak Kullanılan Bazı Vektörel Çizim Programları

- **“Adobe illustrator:** Vektörel çizim alanında en önde gelen programlardan birisidir. Oldukça gelişmiş çizim araçlarına,3D araçlarına, eklentilere sahip olan bir programdır. Yine Adobe firmasının ürünü olan Photoshop, Flash, Fireworks vb programlarla yüksek uyumluluk gösterir.
- **Corel Draw:** Corel Corperation tarafından üretilen vektör tabanlı çizim programıdır. Çoğunlukla yayıncılık, matbaa, tekstil, tabela vb. firmaları tarafından tercih edilmektedir.
- **Inkspace:** SVG formatı ile çok kaliteli çizimlerin yapılabilirdiği, gelişmiş araçlara sahip olan ücretsiz bir programdır.

3.8.1.1.b) Vektörel Bazlı Popüler Diğer Programlar

- DrawIt (Mac)
- SK1 (Linux)
- Xara Xtreme (Mac, Linux)
- Skencil (Linux)
- Ipe (Linux, Mac)
- Jfig (Mac, Win, Linux)
- ZeusDraw (Mac)
- NodeBox (Mac)
- Tplot (Win)

3.8.1.1.c) Yaygın Olarak Kullanılan Vektörel Grafik Formatları

- **.ai:** Adobe illustrator dosya formatı.
- **.svg(Scalable Vector Graphics):** Ölçeklenebilir vektör grafikleri.W3C standardı olan bir vektör formatıdır.
- **.cdr:** Corel Draw programına ait vektör formatı.
- **.wmf(Windows Meta File):** Microsoft firmasının geliştirdiği vektörel grafik formatı.
- **.eps:** En çok bilinen ve kullanılan vektör formatlarından biridir.” (http://tr.wikipedia.org/wiki/Vekt%C3%B6rel_grafik)

3.8.1.2.Vektörel Grafiklerin Avantajları ve Dezavantajları:

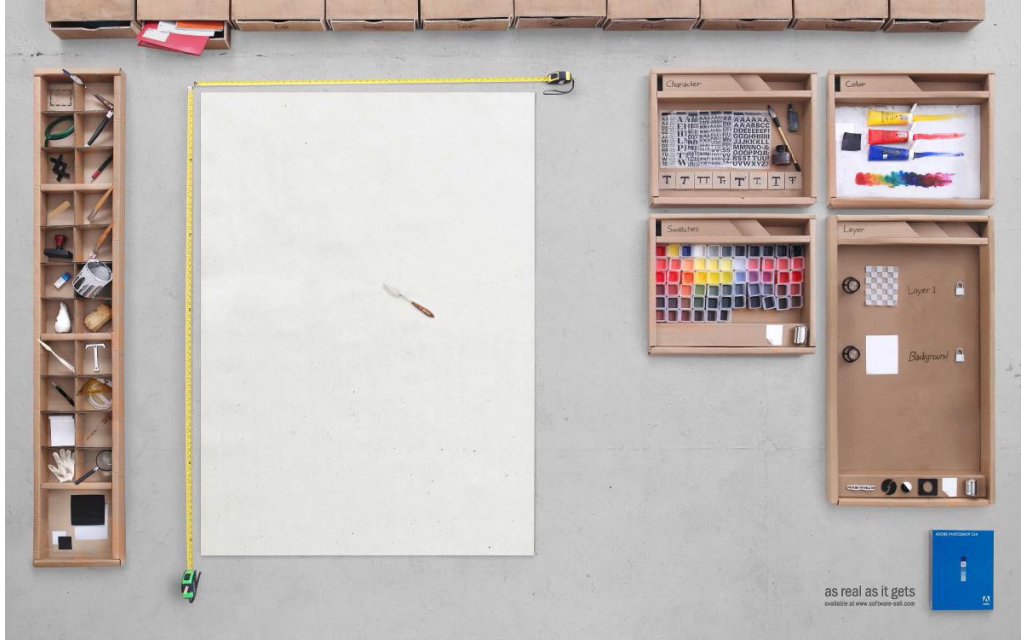
- * Vektör grafikler farklı boyutlar ve farklı renklerde üretilmesi gereken Çalışmalarda kullanmak için idealdir. Örneğin bir vektörel görsel çalışması büyük bir ilan tahtası için büyütülüp kullanılabilir. Aynı zamanda istenilen derecede küçültülüp kalite kaybı olmaksızın bir kartvizit üzerine de basılabilir. Çalışmanın görsel olarak detayları her iki durumda da kayıba uğramaz.
- * Vektör grafikler gerektiğinde bitmap haline kolaylıkla getirilebilir.
- * Vektör grafikler istenildiğinde büyütülebilir, nesnelere yeniden renklendirilebilir, nesnelere yeniden şekillendirilebilir. Çözünürlüğü düşmeden yeniden boyutlandırılabilirler.
- * Dosya boyutu olarak daha az yer kaplarlar.
- * Çizgiler her boyutta canlı ve keskindir
- * Yüksek çözünürlükte çıktı verebilirler.
- * Resim çizmek için elverişlidir
- * Vektörel grafik çalışmalarında görsel olarak fotoğraf kalitesinde üretim yapılamaz.
- * Vektörel grafik çalışmaları web üzerinde bitmap olarak çevirmeden kullanılamaz. Yalnız son zamanlarda svg diye bir dosya türü ile bu mümkün gibi görünse de bu konu daha tam açıklanmamıştır.

3.8.1.3.Bitmap Grafikler:

Bitmap türü grafiği tanımlayacak olursak, ilgili imajı oluşturan ve her biri renk bilgisi içeren piksel veya noktaların yan yana ve alt alta dizilmesiyle oluşan grafik türüdür. Piksel'den kısaca bahsetmek gerekirse bir bitmap görüntüyü oluşturan en küçük noktadır.

Bu tür grafikleri oluşturmak için en bilindik ve en popüler olan Adobe Photoshop dur. Sonrasında uzun zamandır Adobe Photoshop'a alternatif olarak gösterilen Corel PaintShop Pro'dan bahsedebilir. Yine bir açık kaynaklı ve ücretsiz bir program olan Gimp'i de söylenebilir. Gimp Shop'daki menüler ve kısayol tuşları Bitmap grafiklerde en çok kullanılan uzantılardan bahsetmek gerekirse. jpg, .png, .gif, .bmp gibilerini sayabilir.

3.8.1.4.Bitmap Grafiklerin Avantajları ve Dezavantajları:

Şekil.3.10.www.google.com.bitmap

* Bitmap grafikler milyonlarca renk değişimi alabilir.

* Bitmap grafiklerde piksellerin her birine müdahale edilebilir. Bu

Sayede fotoğrafçılar veya sayısal sanatçılar fotoğraflara rötuş işlemi veya manipüle edebilir.

* Bitmap grafiğin sahip olduğu çözünürlükten daha yükseğe getirildiğinde keskinliğini yitirir ve görüntüde bozukluk meydana gelir. Aynı zamanda sahip olduğu çözünürlükten daha aşağı hale getirildiğinde de pikseller kaldırıldığı için orijinal görüntüsünü kaybeder.

* Bitmap grafikler özel dosya biçimlerini saymasak (Photoshop gibi

Programların kullandığı. psd dosya türü gibi) katman bilgileri içermezler. Bu yüzden düzenlenmesi vektör grafiklere nazaran zordur.

* Bitmap grafikler vektör grafiklere nazaran bilgisayarda dosya boyutu olarak daha fazla yer kaplar.

3.9.Çizim Teknikleri:

Bir resim oluşturmanın en temel başlangıcı bilgisayarda ya da kağıtta olsun çizimlerdir. Öncelikle çizilecek nesneyi ya da figürü belirlemek ve çizim tekniklerini kullanarak onu yaratmaktır. Bunun için yapılması gereken temel çizme tekniklerini bilmektir. Figürlerin oluşturulmasında temelde düz ve eğri çizgiler kullanılır. Çizilen figürler daha sonra Photoshop tekniğiyle düzeltilerek boyamaya hazır hale getirilir.

* **Kalem aracıyla düz çizgi parçaları çizme:** Kalem aracıyla çizebileceğiniz en

basit yol, iki bağlantı noktası oluşturmak için kalem aracını tıklatarak çizilen düz bir çizgidir. Tıklatmaya devam edilirse köşe noktalarıyla bağlanmış düz çizgi parçalarından oluşan bir yol oluşur.

* **Kalem araçlarıyla eğri çizme:** Eğri, eğrinin yön değiştirdiği yere bir bağlantı noktası ekleyerek ve eğriyi şekillendiren yön çizgilerini sürükleyerek oluşturulur. Yön çizgilerinin uzunluğu ve eğimi eğrinin şeklini saptar. Eğrilerin düzenlenmesi daha kolaydır ve mümkün olan en az sayıda bağlantı noktası kullanarak çizilirse sistem bunları daha hızlı görüntüleyebilir ve yazdırabilir. Çok fazla nokta kullanmak eğerde istenmeyen tümsekler oluşturabilir.

3.9.1. Renklendirme:

Resimlere renk uygulama, sık kullanılan Adobe İllustrator görevlerindedir ve bu renk modelleri ve renk modları hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirir. Resme renk uygularken, doğru renk modelini ve renk tanımlarını kullanabilmek için, resmin yayınlanacağı nihai ortam göz önünde tutulmalıdır. Renklerle denemeler yapmak ve renk uygulamak, İllustrator uygulamasındaki zengin özelliklere sahip Renk Örnekleri panelini, Renk Kılavuzu panelini ve Renkleri Düzenle/Resmi Yeniden Renklendir iletişim kutusunu kullanarak gayet kolaydır.

Dijital grafiklerde görülen ve kullanılan renkleri tanımlamak için renk modellerini kullanılır.

RGB, CMYK veya HSB gibi her renk modeli, rengi tanımlamak ve sınıflandırmak için farklı bir yöntemi temsil eder. Renk modellerinde, rengin görülebilen tayfını temsil etmek için sayısal değerler kullanılır. *Renk uzayı*, renk modelinin bir varyantıdır ve özel bir renk *gamutuna* (aralığına) sahiptir. Örneğin, RGB renk modeli içinde, bir dizi renk uzayı vardır: Adobe RGB, SRGB ve Apple RGB. Bu renk uzaylarından her birinde renkler aynı üç eksen (R, G ve B) kullanılarak tanımlanmakla birlikte, bunların komutları birbirinden farklıdır. Resminizi görsel bakımdan daha ilgi çekici hale getirmeye yardımcı olmak için Adobe İllustrator uygulaması, kaligrafi, saçılma, resim, desen ve kıl fırçaları sunar.

Ayrıca, farklı yol parçalarını boyamak ve kapalı yolları farklı renklerle, desenlerle veya degradelerle doldurmak için, Canlı Boyama özelliği ve Şekil Oluşturucu araçları kullanılabilir. Şekil Oluşturucu aracıyla basit şekilleri birleştirerek yeni karmaşık şekiller de oluşturulabilir. Opaklık, maskeler, degradeler, karışımlar, kafesler ve desenler, yaratıcılık için sınırsız olanaklar sağlar. Genişlik aracı, çok açık ana hatlar oluşturan, değişken genişlikli konturlar oluşturmaya olanak verir.

3.9.1.1. Boyama Yöntemleri:

İllustrator uygulaması, iki boyama yöntemi sunar: bir nesnenin tamamına bir dolgu, kontur veya her ikisini birden atamak ve nesneyi Canlı Boyama grubuna dönüştürüp içindeki ayrı ayrı kenarlara ve yol yüzeylerine dolgular veya konturlar atamaktır. Resmin yapımına bakıldığında ilk yapılan işlem skeçlerin bitmesi ve kompozisyonun tamamlanmasından sonra renk seçme işlemidir. Yüz, saç, vs için

temel renkler ve bunların koyu ve açık tonları gölgelendirme ve aydınlatma için seçilir. Bunların seçiminde klasik renk teorisi kullanılır tıpkı normal bir şekilde çizilen resim gibi.

Tüm resim gölge ya da aydınlatma olmadan ilk başta temel renklerle boyanır. Ayrıca arka plan rengi de belirlenir. Genellikle beyaz bırakılmaz, böylece renkler daha iyi görünür. Daha sonra renk paleti kullanılarak gölgeler ve ışıklar eklenir. Genellikle koyudan açığa gidildiğini görülmekle birlikte kişiye göre değişebilir. Boyarken fırçalarının özellikleri gibi, tablet kaleminin kullanımı da çok önemlidir.

Tablet kalemleri başlıca basınca göre kullanılır. Normalde bir kalemin bastırılması gibi, tablette de kalem bastırılınca daha kullanılan fırça da daha belirgin veya keskin veya daha büyük olur. Fırçalarda kalem basıncına göre de ayar yapılabilir. Resim öncelikle genel hatlarıyla boyanır ve sonra küçük detaylara geçilir. Resim boyanırken önemli unsur fırçalar normalde resim çizirken kullanılan her boyanın kendine has bir dokusu ve yapısına göre kullanılırlar. Mesela suluboya daha şeffaf ama daha çok yayılır, kalem ise çok daha keskindir. Fırçalar bunu bilgisayarda sağlamak için kullanılır. Yağlı boya, sulu boya, silgi, kalem ve bunlar dışında Photoshop gibi programlarda resmi kolaylaştırmak için kendi fırça teknikleri de yaratılabilir.

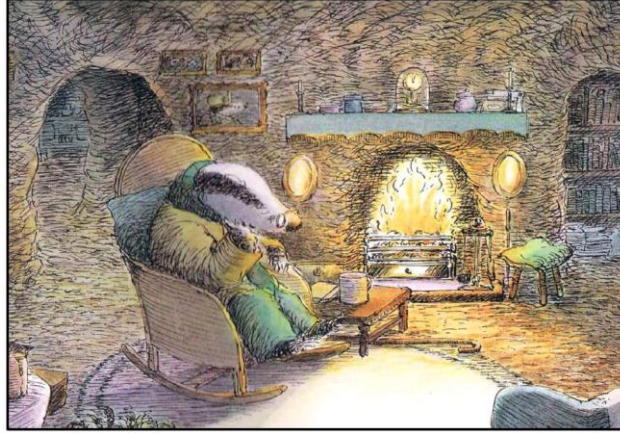
3.9.1.2.Nesneyi Boyama:

Nesne çizdikten sonra ona dolgu, kontur veya her ikisini birden atanabilir. Sonra başka nesnelere çizip her yeni nesneyi öncekilerin üzerinde katmanlayarak benzer şekilde boyayabilir. Sonuç, renkli kâğıttan kesilmiş şekillerden yapılan bir kolaja benzer; resmin görünümü, katmanlanan nesnelere yığılmasında hangi nesnelere en üstte olmasına bağlıdır.

3.9.1.3.Canlı Boyama Grubunu Boyama:

Canlı Boyama yöntemiyle, katmanlar veya yığın sıralaması ne olursa olsun, geleneksel boyama araçlarındaki gibi boyanır; bu, daha doğal bir iş akışı oluşturur. Canlı Boyama grubundaki bütün nesnelere, aynı düz yüzeyin parçasıymış gibi davranılır. Böylece, birkaç yol çizebilir, sonra bu yolların çevrelediği her alanı (*yüzey* adı verilir) ayrı ayrı boyayabilir. Ayrıca, kesişmeler arasındaki yol parçalarına (*kenar* adı verilir) farklı kontur renkleri ve kalınlıkları da atayabilir. Sonuç, tıpkı bir boyama kitabındaki gibi, her yüzeyi farklı bir renkle doldurabilme ve her kenara farklı bir renkle kontur çekebilmedir. Canlı Boyama grubundaki yolları taşıyıp yeniden şekillendirdikçe, yüzeyler ve kenarlar buna göre otomatik olarak ayarlanır.

3.9.1.4.a) Resimleme Teknikleri:

Şekil.3.11. http://www.peterrabbit.com/en/beatrix_potter/beatrixs_life(Beatrix Potter)

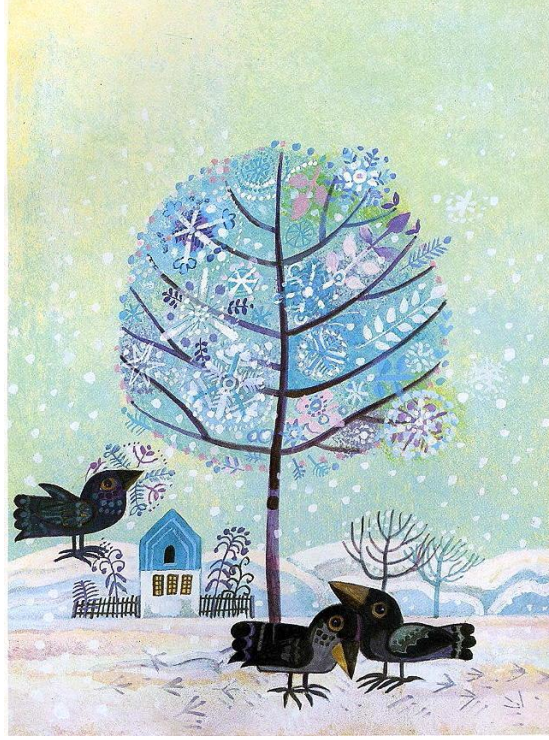
Şekil.3.12.(Ecoline)bir tür sulu boya sanatı ile yapılmış resimleme.(
<http://animad.gr/#/en/work-details/children-book-illustration,-ecoline--850>)

Şekil.3.13.(Guaj Boya Tekniği) (<http://www.philiphowe.com/id108.html>)

Şekil.3.14 (yağlı pastel) www.oilpastelsartist.com

Şekil.3.15. Karışık tarzda boya uygulanarak yapılmış bir resimleme (suluboya üzerine guvaj veya akrilik uygulama).

Şekil.3.16.Gölge resim (cut - paper) tekniği.Bu teknik siyah mürekkep ile boyayarak yapılabildiği gibi makasla kesilerek de uygulanabilir.

Şekil.3.17. Albrecht Dürer - Hare, 1502 - Google Art ProjectPublic DomainAlbrecht Dürer - NgGmZAZW17zfhw at Google Cultural Institute, Suluboya (aquarelle) ile yapılmış bir resimleme.

Şekil.3.18. **Karakalem** ile yapılmış bir resimleme (**kurşunkalem veya füzen (kömür kalem)** ile de çalışılabilir!) (<http://popstaraturka2013.blogspot.com.tr/2013/07/karakalem-malzemeleri.html>)

Şekil.3.19.(Kolaj tekniği (dergi veya gazete kúpürlerinden kesilerek yapılan bir çalışma türü) ile yapılmış bir resimleme.) <http://www.aydiner.gen.tr/fotograf-resim/86-2/kolaj/>

Şekil.3.20. Baskı tekniği ile yapılmış bir resimleme örneği

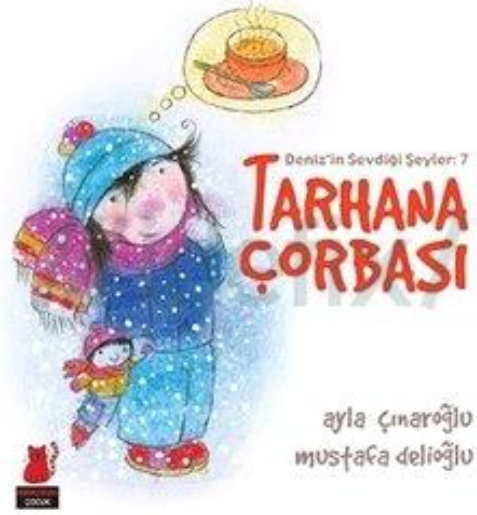

Şekil.3.21. Farklı materyalleri kullanarak yapılan karışık bir teknik. Bu çalışmada figürün saçlarına ve kıyafetlerine bir takım yabancı nesnelere (boncuk, kurdela, çiçek, iplik, gibi) uygulanmış.

Şekil.3.22. Digital (bilgisayar ortamında) yapılmış bir resimleme örneği. Burada daha çok vektörel (illüstrator programında) hazırlanmış bir çalışma.(
<http://tr.fotolia.com/id/50941233>)

3.9.1.4.b)Yerli Çizerlerden Resimleme Örnekleri:

Şekil.3.23.Mustafa Delioğlu

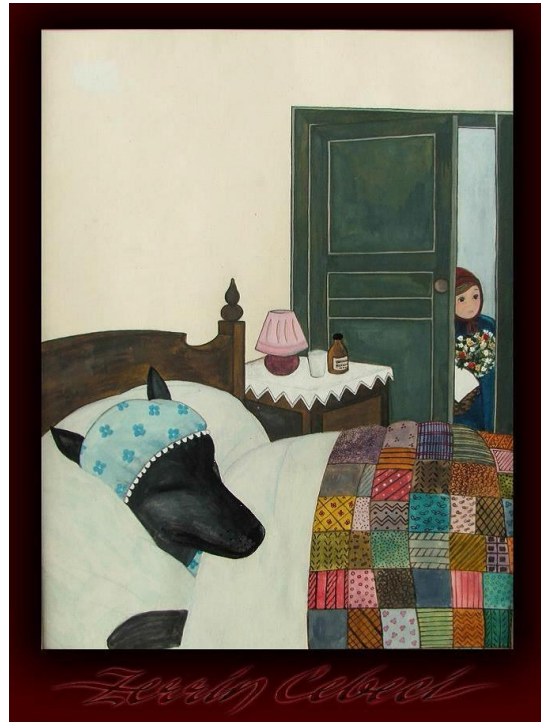
Şekil.3.24.Nazan Erkmen

Şekil.3.25.Saadet Ceylan

Şekil.3.26.Soner Hızarcı

Şekil.3.27.Zerrin Cebeci.

Şekil.3.28.Süleyman Karaoğlu

Şekil.3.29.Ayşin Delibaş Eroğlu

Şekil.3.30.Ayşe İnan Alican

Şekil.3.31.Betül Sayın

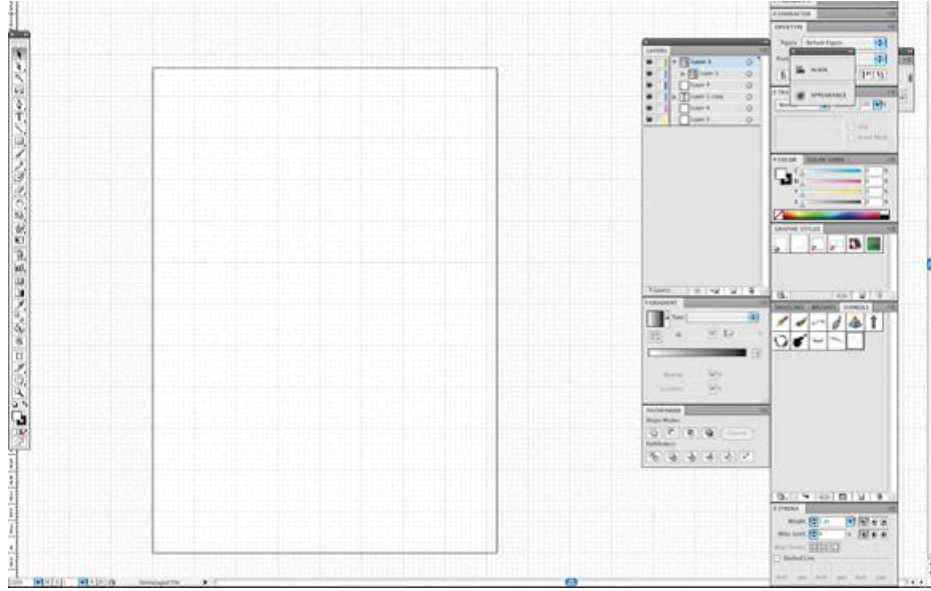

Şekil.3.32.Betül Akzambaklar

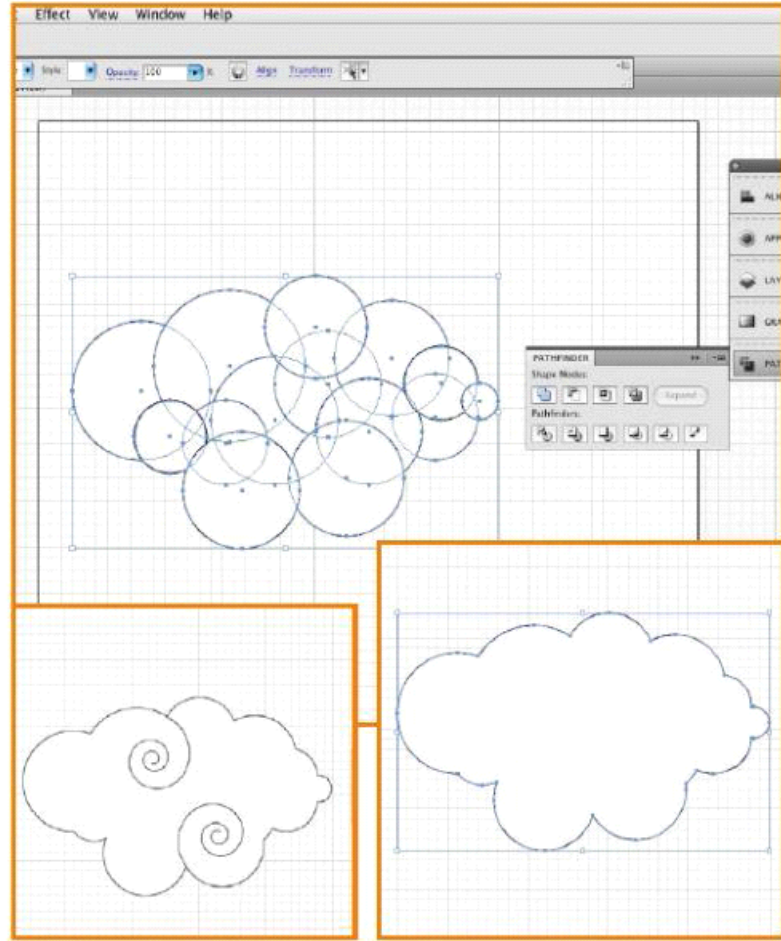

Şekil.3.33.Ferit Avcı

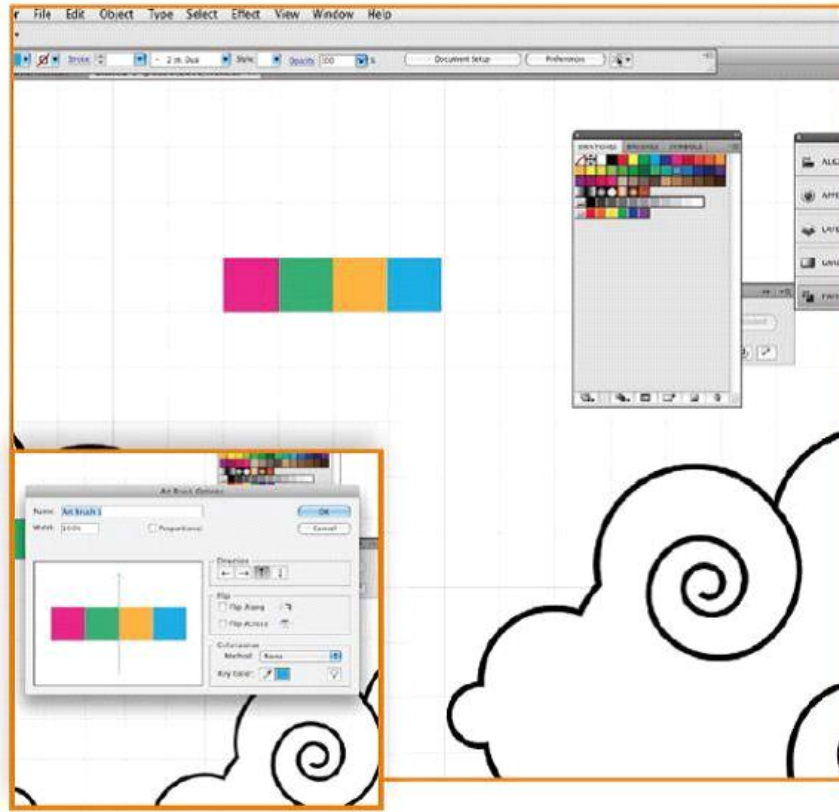
3.10. DİJİTAL ÇİZİM VE RENKLENDİRME AŞAMALARI:

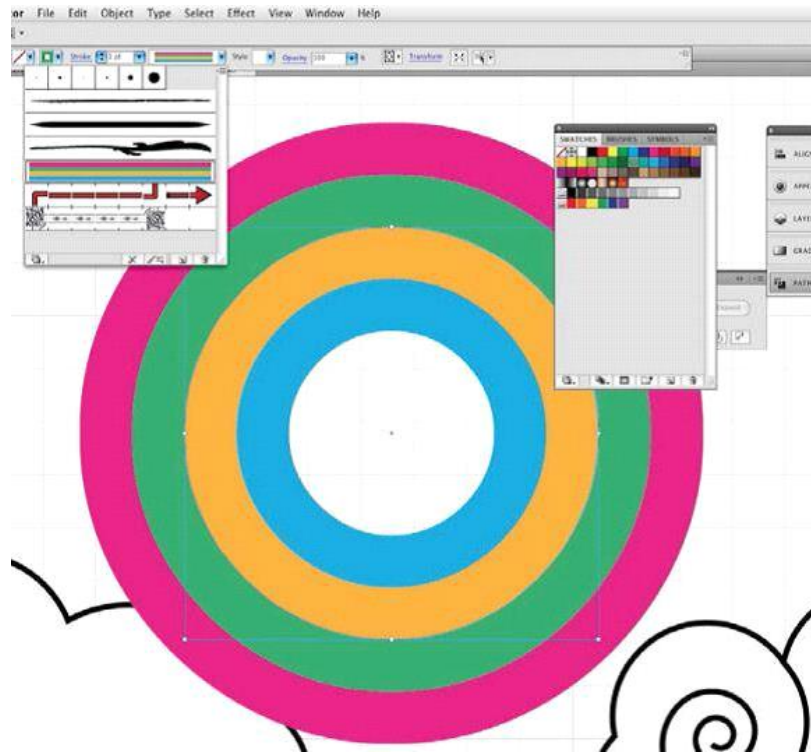
Dijital Resim Çizimi için Layer Penceresi açılarak çizime başlanır.

Bulut yapımı için Ellipse Tool ile daireler oluşturularak çizimi yapılır. Pathfinder aracı ile tüm daireleri birleştirilerek bulutlara son hali verilir. Ayrıca sevimli görümleri için Spiralle masalsı bir hava verilebilir.

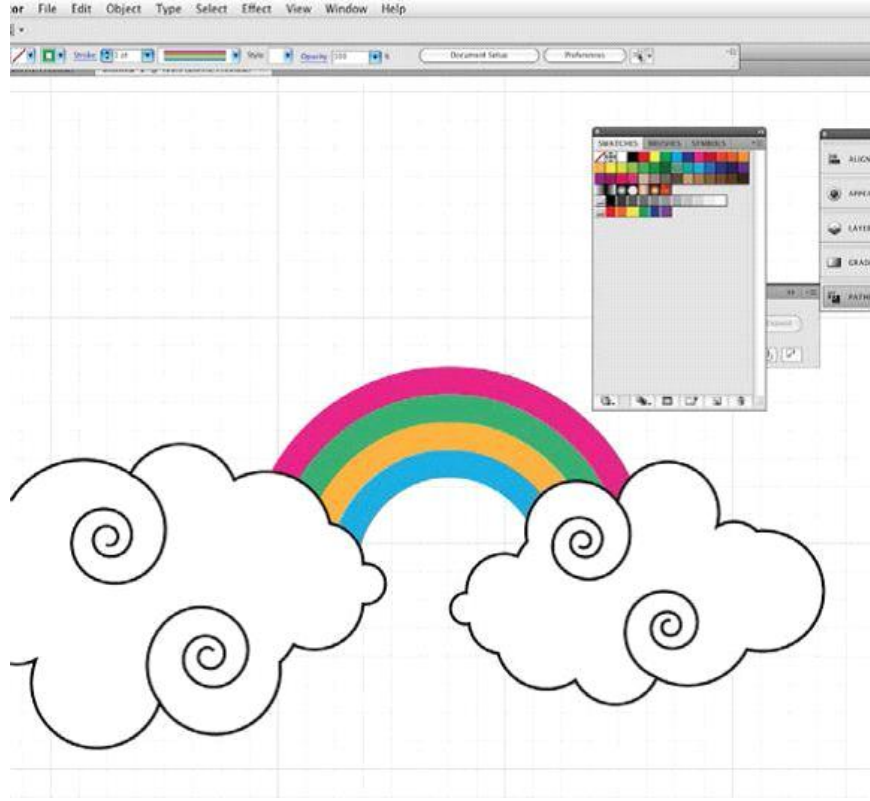
Gökkuşağı oluşturma çalışması için renk paletten uygun renkler seçilmelidir. Bu tür işlemleri kolaylaştırmak için Grid kullanmalıdır. Öncelikle Shift'e basılı tutarak bir daire oluşturulmalıdır. Renkler belirlenerek kutularla bir araya getirilmelidir. Fakat çerçeve kısmı seçeneği dolu seçeneğinin üzerinde olmalıdır. Bundan sonra Brush menüsünden oluşturduğumuz brush'ı tıklayarak gökkuşağımıza bir adım yaratılabilir.

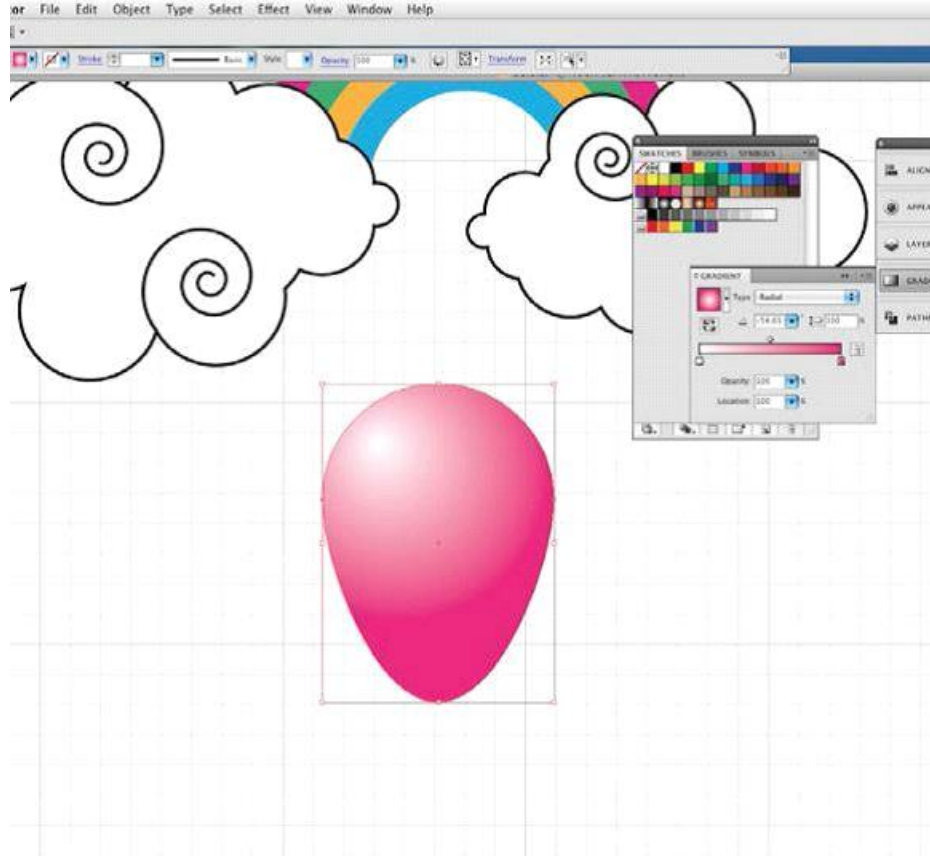
Gökkuşağı oluştururken öncelikler renklerle belirlenen alan boyanarak gökkuşağı

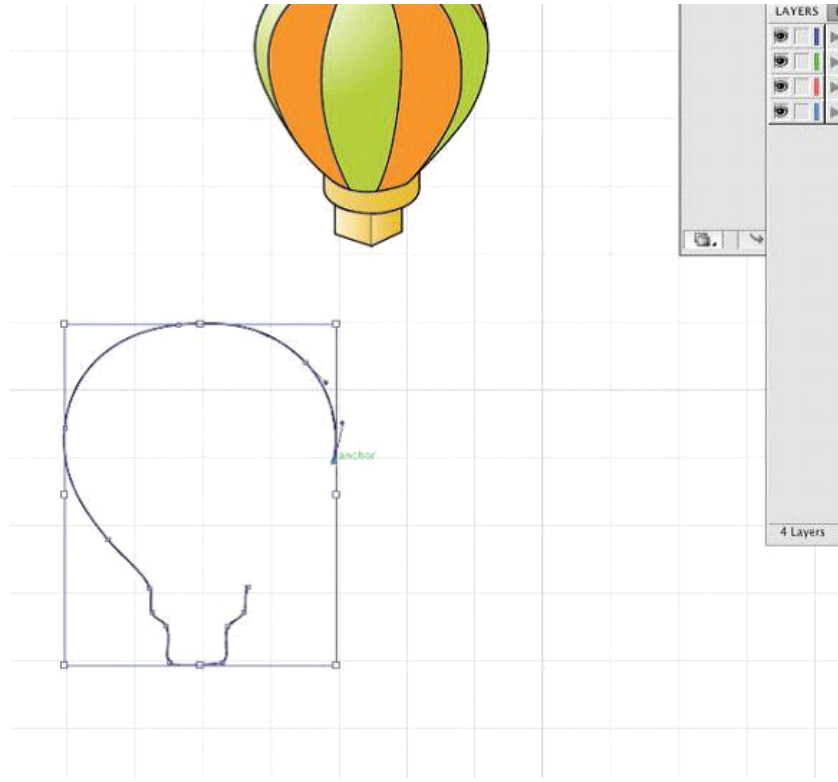
dairesi oluşturulmalıdır.

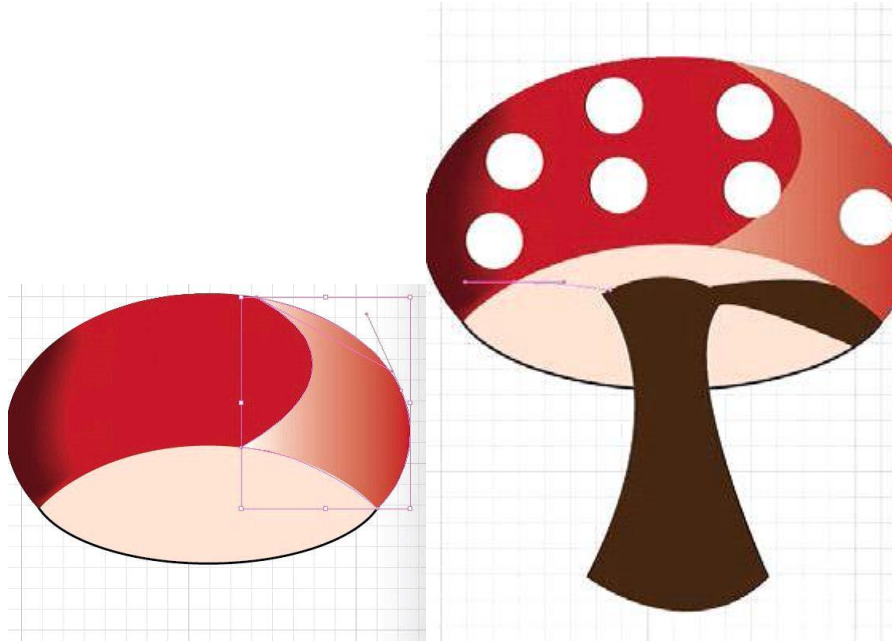
Gökkuşağının uygun mekana yerleştirilmesine oluşturulan gökkuşağı dairesi bulutların arkasına yerleştirilerek belirlenen yerlerden kesilmesiyle ulaşılır.

Damlacık Çizimi

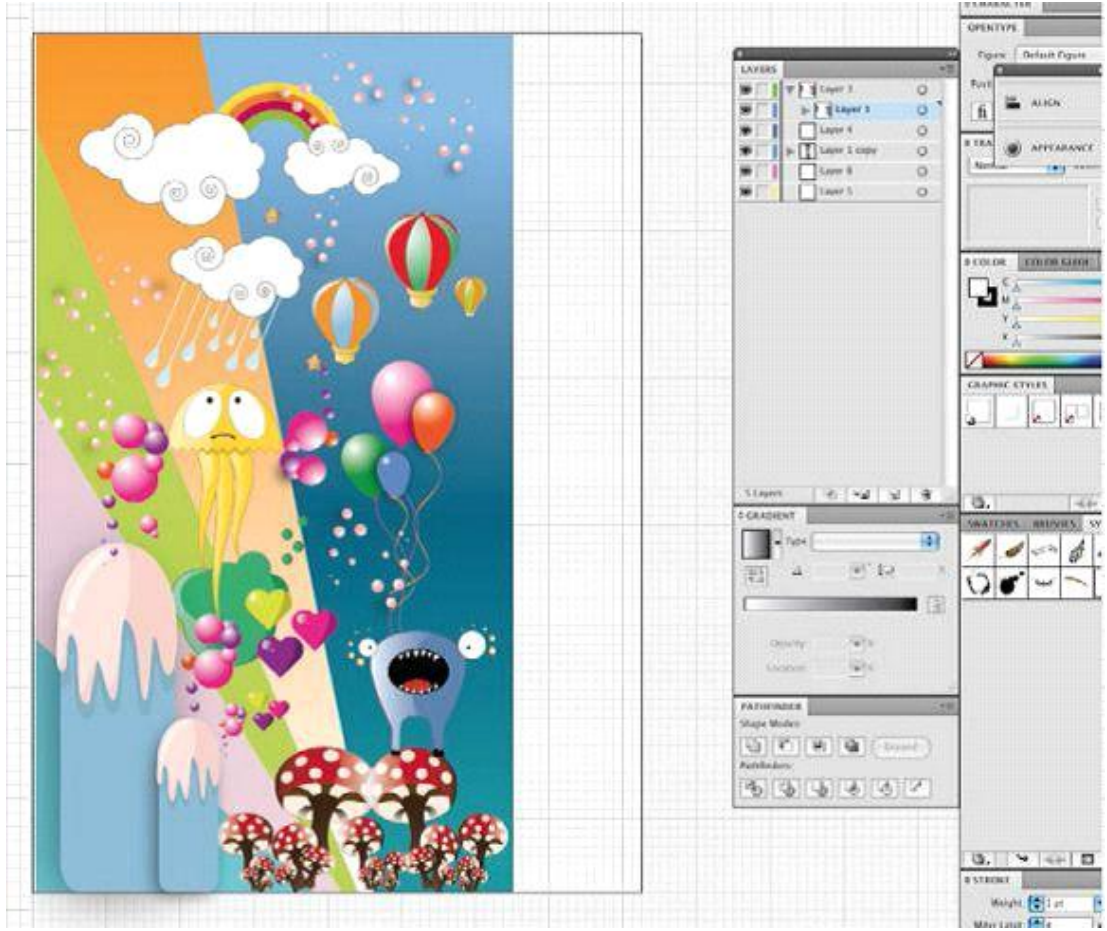

Balon Resminin Çizilmesi için Pen Tool'la uçan balon çizdikten sonra Gradient aracıyla boyut kazandırılmalıdır. Bununla birlikte farklı renklerde balon oluşturup çoğaltılmalıdır. Burada esas dikkat edilmesi gereken şey, giydirme işlemi yapar gibi alanları üst üste yerleştirmektir. Oluşturulan balonların üst üste yerleştirilerek renkli balon görüntüsü oluşturulmasıdır.

Mantar Resminin Çizim çalışmasında esas olan mantar şeklini nasıl daha kolay verebileceğinizdir. İstenirse bir mantar resmi bulup Live Trace ile çizgiler haline getirebilir. Diğer bir şekilde Pathfinder yöntemi de kullanılabilir ve ardından Mesh Tool ve Gradientle ışıklandırılır. Mantarımızın alt kısmı da perspektife uygun olarak

Pen aracıyla çizilir.

Dijital Ortam resim çalışmasında son aşamada arka plan oluşturularak çalışmaların yerleştirilmesi kısmına geçilir. Window > Swatch Libraries > Gradients > Gem and Jewels'ı seçip farklı renklerle yarı gökyüzü, yarı denizaltı havasını yakalamaya çalışılabilir bu çalışma için. Ardından layerla yerleştirmeleri yapılarak çalışma tamamlanır.(Bilgin Handegül 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramlarına Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans, Tez, İstanbul 2011)

4.BÖLÜM

4.1.Nasrettin Hoca Kimdir?

Nasreddin Hoca 1208 yılında Eskişehirin Sivrihisar ilçesinin Hortu köyünde doğdu. Babası Abdullah efendi köyün imamı idi. Ondan sonra Hoca köyünde imamlık yaptı. 1236 da Konyanın Akşehir ilçesine göçtü ve Seyyid Mahmud Hayranî ye bağlandı. 1284 yılında orada öldü. Türbesi de oradadır. Fatihin hocası ve İstanbulun ilk kadısı Sivrihisarlı Hızır Bey, Nasreddin Hocanın sülâlesindedir. Hortu köyünde Hocanın neslinden insanların mezarları bulunmaktadır. Oğlunun mezarı Sivrihisarın Sultana köyündedir. Kendi türbesinin yanında da kızının mezarı vardır. Hakkında bilgi veren kitaplar onun, iki kere evlendiğini, iki kızı ve bir oğlu olduğunu yazmaktadır. Nasreddin Hoca kadar millî kültürümüze mal olmuş ikinci bir kişi yoktur. O, 250 milyonluk Türk dünyasında, İslâm aleminde bilinir, sevilir. Azerbaycanda Molla Nasreddin, Kazakistanda Koja Nasreddin, Özbekistanda Nasreddin Efendi'dir. Nasreddin Hoca, efsaneleşmiş bir halk filozofudur. Fıkralarının tamamında sağlam bir dünya görüşü vardır. Herhangi bir aşırılığa onun zıddı ile karşılık verir. Yıkıcı değil yapıcıdır. İnsanı önce güldürür, sonra düşündürür. Her sözünde bir hikmet vardır. Günlük hayatın her safhası onun fıkralarında yer alır. Nasreddin Hoca, Türk milletinin mizah anlayışının ve zekasının sembolüdür. Bu sebeple de, her çağda yeniden ortaya çıkmakta, kendisine ait olmayan fıkralar bile onun adı ile nakledilmektedir. Nasreddin Hoca hakkında yazılan ilk kitapta (Hikâyat-i Kitab-ı Nasreddin) 43 fıkra var iken, 1676da yazılan kitapta 112, 1822de 160, 1958de ise 445 Nasreddin Hoca fıkrası kayıt edilmiştir. Bugünlerde fıkra sayısının 500ün üzerinde olduğunu söylemek mümkündür”

(<http://www.forumdaz.net/konu/nasrettin-hoca-kimdir-nasrettin-hocanın-hayati.65032/>)

4.2.Nasrettin Hocanın Özellikleri Nasıldı, Nelerdir? Nasıl bir karaktere sahipti, nasrettin hocanın karakteristik özellikleri

*En önemli özelliği nüktedan olmasıdır. Yani Hoca, tatlı dilli, güler yüzlü, samimi özlü bir kişiliğe sahiptir. İnsanları güldürür ama onlarla alay etmez. Sorulan her soruya muhatabını ciddiye alarak cevaplar verir. Bu yüzden ona herkes her türlü soruyu sorabilir. Tabi bunlar arasında “Cenaze götürülürken tabutun neresinde durmalıyım?”, “Tuvalette sakız çiğnenir mi?” türünden abes sorular bile bulunur. Nasrettin Hoca, bunlara bile yine nükteli cevaplar verir. Muhataplarını küçümsemeden onları aydınlatır.

*Asıl amacı insanları düşündürmek ve onlara ders vermektir. Çünkü o bir toplum önderidir. Toplumuna karşı kendini sorumlu hisseden bir aydın tavrı içindedir. Ancak bu uyarı görevini gülmenin imkânlarını kullanarak yapar. Vermek istediği mesaj, bu yolla daha kolay benimsenme imkânı bulur. Çünkü gülme, en zor eleştirilerin bile kabulüne imkân verir. Öte yandan onun bir tavrı ilim adamıyla halk arasına bir

mesafe koyamamakla da ilgilidir.

*Çok zekidir. Zekâsını bir yandan iyi, güzel davranışların çoğalması, yanlış ve kötü olanların ortadan kalkması için kullanır. Fakat kurnaz değildir. Ne aldatmak ne de aldatılmaktan, istismar edilmekten asla hoşlanmaz. Kendisine tuzak kuranlar, aldatmak isteyenler, zor duruma düşürmeye niyet edenler bu zekâ karşısında yenilgiye uğrarlar ve amaçlarına ulaşamazlar.

*Son derece hoşgörülüdür. Sevgi, saygı ve anlayışa çok önem verir. Merhameti bütün varlıkları kuşatır. Bu yüzden insan ilişkilerinde son derece sağlıklı bir tavır sergiler. Büyükle büyük, küçükle küçük olur. Mesela sarıgım kapıp oynayan çocuklara kızmaz, karısının olmadık kaprislerine karşı tahammül eder. Bu, onun insan tabiatım çok iyi tahlil ettiğini ve ona göre davrandığını da gösterir. Yine Hoca'mın değerler dünyasında gönül incitmek, ağır bir suçtur. Hoca bunun bilincinde bir insan olarak hareket eder.

*Dürüst ve samimi bir yaşayışa sahiptir. Onda ikiyüzlülükten eser yoktur. Nasılsa öyledir. Çok doğal davranır. Bu yüzden çevresinde güven ve saygı duyulan, akıl danışılan biri olarak kabul edilir. Toplum içerisinde bilge muamelesi görür. Örnek ve önder bir kişilik olarak bilinir. Söylediği her söz, doğru kabul edilir.

*Cesaretlidir. Yanlışlarını eleştirmediği hiçbir kişi, kurum ve nesne yoktur. Hatta bu eleştiriye kendisi için bile yapmaktan kaçınmaz. Fakat bunu tatlı dille, güler yüzle, bilgi ve akla dayalı olarak yaptığı için eleştirileri sonuçsuz kalmaz. Muhatapları onun mesajlarını almakta gecikmezler.

*Tedbirli bir insandır. Bir işin önünü sonunu düşünmeden harekete geçmez. Kurnazlıklara, hilelere karşı uyanık hareket eder. Kurulan tuzaklardan zararlı çıkmaz. Mesela o yüzden ağaca tırmanırken pabuçlarını yanma almayı ihmal etmez. Olabilecek ihtimalleri inceden inceye hesap eder. Söz ve hareketlerini ona göre ayarlar.

*Hep umutlu ve iyimserdir. Her olaydan kendisi için güzel bir sonuç çıkarmayı bilir.

Başka bir söyleyişle her şerde bir hayır görür. Hemen umutsuzluğa kapılmaz. Eşeği kaybolmuşsa iyi ki üstünde değildim, der. Sabununu kapıp kaçan karganın arkasından onun üstü başı bizimkinden daha kirli. Varsın alsın diyebilecek iyimserliğe sahiptir.

*Tutumlu bir insandır. Elindeki imkânları gereksiz yere harcamayı sevmez. Kaynakların sınırlı olduğunu ve yerli yerince kullanılması gerektiğini bilir. Fakat cimri değildir. Böyle olmadığı gibi olanlara da karşıdır ve onların bu yönünü sıkça eleştirir. Cimriliğin paylaşımı ortadan kaldırdığı için toplumda büyük sorunlar yaratacağının bilincindedir.

*Elindekiyle yetinen, sahip olduklarına şükreden, güç, para ve mevki bakımından kendinden yükseklerle değil aşağıda olanlara bakarak mutlu olabilen bir tiptir. Bu yüzden ne fakirliğinden yüksünür, ne bulunduğu sosyal konumdan dolayı gururlanır. Mesela fıkralarında çok olumsuz bir tip olarak anlatılan karısıyla her şeye rağmen mutlu bir hayat sürer. Bilir ki beterin daha beteri olabilir.

*Gösterişten hoşlanmaz, son derece sade bir hayat sürer. Hayatı evi, cami, medrese, tarla, bahçe ve çarşı arasında geçer, yani herkesin yaşadığı ortalama hayatı yaşar. Böylelikle sınıfsal farklılıkların oluşmasının önüne geçer. Sahip oldukları şeylerle (mal, mülk, para, mevki...) gururlananlardan hiç hoşlanmaz. Onların bu olumsuz tavırlarını eleştirir.

*Evine, ailesine son derece bağlıdır. Karısının bütün huysuzluklarını bile fıkrâ konusu yapacak kadar ona düşkünlüğü ve sevgisi vardır. Nitekim onun ölümünü kendisi için “küçük kıyamet” sayar. Çocuklarıyla yakından ilgilenir. Onların iyi yetişmeleri için gayret gösterir.

*Komşularıyla, öğrencileriyle iyi geçinir. Bilgisini ve sahip olduğu imkânları onlarla paylaşmaktan mutluluk duyar. Onlarla sohbetler eder, zaman zaman misafirlığe çağırır. Sofrasındakileri onlarla paylaşır.

*Dindar ve inançlıdır; dini görevlerini yerine getirir. Ancak batıl inanışları yoktur.

Dini bir şekil meselesi olarak değil bir gönül meselesi olarak görür. Allah inanışı korkuya değil sevgiye dayalıdır. Fakat din istismarına karşıdır. Böyle yapanlara karşı da eleştirel bir tutum takınmaktan çekinmez.

*Çalışkandır. Kimseye muhtaç olmadan yaşamak ister. Bu yüzden her türlü işi yapmaktan çekinmez. Tarlaya gider, bahçesiyle uğraşır. Pazarda satıcılık yapar. Bu yüzden tembellerden, dilencilerden, hırsızlardan hiç hoşlanmaz. Onları eleştirir. İnsanlara çalışma ve girişimcilik ruhu aşlamak ister.

*Hem gerçekçidir hem de engin bir hayal gücüne sahiptir fakat bu iki kavramın dengesini kurarak hareket eder. Çünkü insanın doğasında bu iki özelliğin birlikte bulunduğunu bilir. Kimi zaman gerçeğin katılığını duygusal davranışlarıyla yumuşatır, kimi zaman duygusallığın aşırılığını gerçekçi tutumuyla ortadan kaldırır. Yani zihni ve kalbi uyum içinde hareket eder.

*Çok zekidir, hazırcevaptır. Hiçbir sözün, sorunun, davranışın altında kalmaz. Akıl ve bilgi gücünü kullanarak karşılaştığı zor durumlardan kurtulur. Söz, onda kötüler için bir kılıca, bilgisizler için bilgiye dönüşür. Bunu yaparken de sadece içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmakla kalmaz aynı zamanda yine eleştirisini yapar, vermek istediği mesajı iletir.

*Mesleği gereği döneminin seçkinleri arasında yer almasına rağmen o devamlı olarak halkın yanındadır ve onlarla iç içe bir hayat yaşar. Dügünlerine, cenazelerine katılır. Evlerine misafir olur. Onların her türlü sorunuyla yakından ilgilenir. Büyükle büyük, küçükle küçük olur.

*İyi bir gözlemcidir. Bu yüzden kişi ve olayları nesnel olarak değerlendirir. Bunu yaparken duygularına kapılmaz. Olup bitenleri bilgece bir gözle ele alır ve ona göre sonuçlar çıkarır. Bu durum, onu boş söz söylemekten, boş iş yapmaktan alıkoyar. Söylediği ve yaptığı gözleme dayandığı için tutarsızlığa düşmez.

*Söylediği her söz, yaptığı her işi, akla, mantığa, sağduyuya ve bir değerler sistemine bağlıdır. Bu değerler sistemi İslamiyet ve tasavvuftur. Bu değerlere göre oluşan toplumsal kültürdür. Bu yüzden Hoca'yı inandığı dinin örnek bir temsilcisi olarak görmek gerekir.

* Ahlaki bozukluklara karşı tavır alır. Hemen her fıkrasında bu anlamdaki bir bozukluğu eleştiri konusu yapar. Bu da yine onun inandığı değerler sisteminin “iyiliği yaygınlaştırmak, kütü olanı ortadan kaldırmak” şeklinde özetleyebileceğimiz tutumunun bir sonucudur.

*Hoca, orta yolun insanıdır. Aşın tutum ve davranışların insana zarar vereceğini iyi bilir. Kendisi bu yola yönelmediği gibi çevresindekilerin de yönelmesine engel olur. Dengeli bir insan ve toplum yapısının oluşmasını ister.

*Hoca, paylaşımcıdır. Bu yüzden bencillikle mücadele eder. İnsanların sadece kendi

çıkarlarını düşünmelerinden ve buna göre hareket etmelerinden hoşlanmaz. Bu tür davranışlar karşısında tepkici bir tutum sergiler.

*Sonu bilinmeyen maceralara atılmayı sevmez. Kendisinde kuşku uyandıran şeylerden uzak durur. Düşünerek söz söyler. Düşünerek hareket eder. Bu tavrı onun fıkralarının felsefi olarak da ele alınmasına sebep olmuştur. Yani onu aynı zamanda bir filozof olarak da görmek mümkündür.

*Dedikodu ve iftiranın insan ve toplum için nasıl bir felaket olduğunu bilir. Bulunduğu meclislerde bu tür söz ve davranışlara izin vermez. Bunların kişiler arasında ayrılık çıkaracağını, düşmanlıklara sebep olacağını farkındadır. O, bir barış ve sevgi insanıdır. Bu konuda “Sevelim, sevilelim” diyen çağdaşı Yunus Emre‘den bir farkı yoktur.

*Bilgiye, uzmanlığa değer verir. Bir şey öğrenecekse bunu ehline sorar. Bir iş yapacaksa bunu ehline yaptırır. Hüner ve yeteneği takdir eder. Tecrübelerden yararlanır. Her işini araştırma ve inceleme yöntemlerini kullanarak yapar.

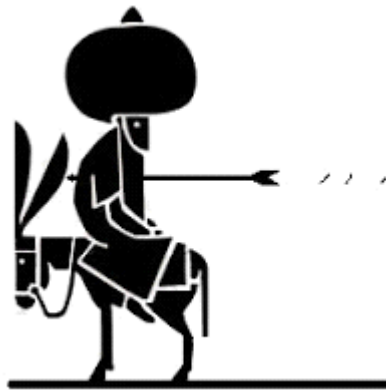
*Zulme, adaletsizliğe karşı son derece tavizsiz bir tutum içerisindedir. Halkı ezen, sömüren, hırpalayan herkes cevabım ondan alır. Otoritenin, güç sahibinin önünde eğilmez ve geri çekilmez. Haksızlık karşısında susmaz.

*Dış görünüşün insanı yanıltacağını bilerek hareket eder. Söze değil öze bakar. İnsanları da bu konuda dikkatli olmaya çağırır. Meselelere çok yönlü bakar. Hüküm ve karar verirken bir tek veri ile yetinmez.

*Özel hayata son derece saygılıdır. Başka kişilerin kendi hayatına müdahalesini istemediği gibi kendisi de başkalarının hayatına müdahale etmez. Yine bir işi yaparken doğru bildiği biçimde yapar. Başkalarının sözüyle hareket edenlerin zor duruma düşeceklerini iyi bilir.”(<http://www.hayatnotu.com/nasrettin-hocanın-kisilik-ozellikleri-fiziksel-ozellikleri-karakteri-hakkında-bilgi.html>)

4.3.Türk kültüründe Efsane yaratan Nasrettin Hoca Karakterinin analizi.

Eşeğe ters binme olayının aslını anlatarak konuma başlayacağım. Size sorayım Eşeğe Ters Binme - Ceza mı, Şaka mı?

Şekil.4.1. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Baştan söyleyelim:
Eşeğe ters binme / bindirme, hem ceza, hem şaka.

Nasreddin Hoca'nın en akılda kalan şakası, eşeğe ters binme şakasıdır ve halk arasındaki öykülenişi yaklaşık şöyledir:

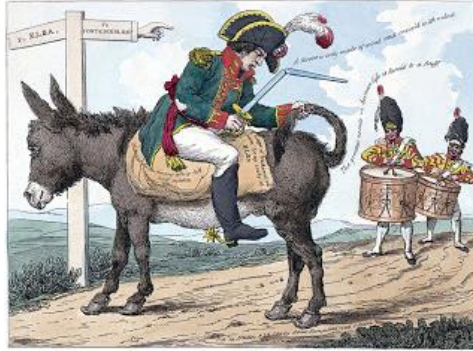
Bir cuma namazı çıkışında evine gidecek olan Hoca, cami kapısında bekleyen emektar eşeğine ters biner. Şaşkınlık içindeki cemaattan komşusunun biri dayanamaz, nedenini sorar, Hoca da:

- Düz binip önünüze geçseydim size sırtımı dönüş olurdum, sizi öne alsaydım ben arkada kalırdım, der.

İşin içinde görüntü komiği olduğu bir gerçek.

Bu görüntüye bugün biz, kişi isteyerek eşeğe ters binip hoş bir şaka yaptığı için gülüyoruz.

Dedelerimizse aynı görüntüye, sık kullanılan bir suçlu cezalandırma yöntemi olduğu için gülerlerdi.

Şekil.4.2.<http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Leipzig yenilgisi sonrası 1814'te Napolyon, Elbe Adası'na sürülür. Haber basında bu karikatür eşliğinde verilir. İlginç olan, İslami yöntemdeki gibi ters binilmiş eşeğin kuyruğunun Napolyon'un eline verilmiş olmasıdır. Günümüzde bu cezayı artık kimse uygulamıyor.

Ceza, eski toplumlarda önemli bir yasal düzenlemeye sahip olduğundan, suçluyu eşeğe ters bindirmek için mutlaka kadı / yargıç kararı gerekirdi. Cezanın kapsamına; hırsızlık, dolandırıcılık, yalancı şahitlik, iftira, zina, gibi yüz kızartıcı suçlar girerdi. Ceza, yaygın olarak tüm İslam ülkelerinde; özel olarak Fatımi, Selçuklu, Osmanlı toplumlarında uygulanırdı. Haçlı Seferlerinin ardından Batı Avrupa ülkelerinde de eşeğe ters bindirme yöntemi yaygınlaşmıştı. Cezadan amaç, suçluyu toplum içinde onursuz ve gülünç duruma düşürerek ıslah etmektir. Osmanlı'dan geriye giderek konuyla ilgili birkaç örnek verelim:

4.3.1-Osmanlı'da Eşeğe Ters Bindirme Cezası

4.3.1.a-) Evliya Çelebi'de:

Evliya Çelebi Seyahatname 'sinin 1. cilt 2. kitabının 45. bölümünün Samurkaş Kolu adlı 12. başlığı altındaki anlatıyı paylaşmakla yetineceğiz. Konu, Mukallit / Taklitçi / Güldürücü Esnafı ayırımıyla verilmiş ve sözü edilen, bir mahkeme uygulamasının sokakta yeniden canlandırılışı; şöyle:

Şekil.4.3. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Ters bindirme cezasının Osmanlı'da uygulanışını gösteren temsili resim. Başına işkembe geçirilmiş suçlu, eşeğe / katıra ters bindirilir, kuyruk eline verilir, suçunu anlatan görevliler eşliğinde kentin sokaklarında dolaştırılırdı.

"Bir Çingene avradını bir Yahudi ile (zina hainde / *kç*) tutup Yahudi'ye ve Çingene karısına işkence edip söylediklerinde (itiraf ettiklerinde / *kç*) ve Çingene karısını necisli (dışkı / *kç*) işkembe ile ters eşeğe bindirip Yahudi'yi de bir (başka ters / *kç*) eşek üzere siyaset (sokakta teşhir / *kç*) ile geçirip bir hay-hu ile taklit ettiklerinde insan gülmekten bayılır." (YKY, s 649)

4.3.1.b-) Pargalı İbrahim Paşa'da:

Pargalı İbrahim Paşa, Kanuni'nin çocukluk arkadaşı ve veziri. 1526'da Mohaç Savaşı dönüşü Herkül, Apollon ve Diana'ya ait üç bronz heykeli Kanuni'nin izniyle gemilere yükleterek Budin'den getirip sarayının önündeki Hipodrom / At Meydanı'na diktirtir. Halkın büyük ilgi gösterdiği bu heykeller bazı muhalif çevreleri rahatsız eder. Dönemin ünlü hicivci şairi Figani "İki İbrahim geldi dünyaya, biri put yıktı, biri put dikti" içerikli iki beyit yazınca, İbrahim Paşa çok kızar, şairi Mahmutpaşa'daki evinden aldırır, başındaki işkembe ile eşeğe ters bindirterek İstanbul sokaklarında dolaşırtıp, sonunda da 1532'de idam ettirir.(Hammer, Muhteşem Süleyman, s 48-49)

4.3.2.-Selçuklu'da Eşeğe Ters Bindirme Cezası

4.3.2.-a-) Mevlana'da:

Mesnevi'nin VI. cildinin 1314. ile 1589. beyitleri arasında "Tıbbın İyileşmesinden Ümidini Kestiği Hastanın Hikâyesi" başlığı altında aktarılan öykünün bir bölümü özetle şöyledir:

Şekil.4.4. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Osmanlı'nın son zamanlarına dek Nasreddin Hoca hep büyük kavuğuyla eşeğe düz binmiş şekilde resmedilmiştir. Cumhuriyet'le birlikte Hoca eşeğe artık ters biner.

Hastanın biri doktora gider, nabzını yoklatır. Doktor kurtulma ümidinin olmadığını, bundan böyle sınır koymadan dilediğini çılgınca yapması önersinde bulunur. Hasta nehir kıyısına gider, yüzünü yıkamakta olan gürbüz bir adamın ensesine tokat atar. Karşılık verecek olsa elinde kalacağından korkan adam, tokatçıyı eteğinden tutarak sürükleyip kadının huzuruna çıkarır ve 'Bu ters giden eşeği, eşeğe (ters / kç) bindirip dolaştır, veya kırbaçlatarak cezalandır' der."

4.3.2.-b-) Nasreddin Hoca'da:

Çaylak lakabıyla anılan ünlü Osmanlı mizah yazarı Mehmet Tevfik 'in Hazine-i Letaif adlı eserinde ise olay daha ayrıntılıdır ve o da özetle şöyledir: Hoca Kadı ile sohbet ederken içeriye yalancı şahitlik etmiş bir suçlu getirilir. "Herifi merkebe ters bindirüb şehri dolaştırmak lazım gelir." Ceza, mahkeme kapısında hazır olduğundan Hoca'nın eşeği ile uygulanır. Ertesi gün yine aynı suçlu getirilir, kadı adam göndererek Hoca'dan eşeğini ister. Hoca da 'Varınız herife söyleyiniz, ya bu sanattan vaz geçsin yahut ihtiyaten yanında bir merkep bulundursun.' der.

4.3.3- İslam'da Eşeğe Ters Bindirme Cezası

4.3.3.a-) Fatımi Devleti'nde:

Şekil.4.5. <http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>

Ters bindiği kedinin kuyduğunu tutan bir sapkın. Gravür, Ortaçağ Hıristiyan yaşamını anlatan metinler için çizilmiş.

996 yılında babası öldüğünde 11 yaşında olan Hakim bi-emrillah Mansur, Fatımi tahtına oturup halife olduğunda çocuk oluşunu fısat bilen muhalifleri pek çok karışıklık çıkarır. Yaşına karşın insiyatifli olan genç Mansur, tüm sorunları çözer; bazılarında ise şiddet uygular. Şam valisi Mağribi, muhaliflerin en sertti olduğundan onu bir eşeğe ters bindirip şehri gezdirttikten sonra idam ettirir.

4.3.3.b-) Peygamber Döneminde:

Olay özetle şöyle gerçekleşir:

Evli bir Yahudi kadınla evli bir Yahudi erkek zina eder. Cezalarının İslam Peygamberi tarafından verilmesini isterler. Peygamber'e suçlulara nasıl bir ceza uygulayacağı sorulur. O da onlara: "Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah adına soruyorum, evli iken zina edenin cezası Tevrat'ta nedir?" diye sorar. Onlar da şu yanıtı verirler: "Yüzü kül ile karartılır, değnek vurulur ve onlar ayrı ayrı iki eşeğe ters bindirilerek dolaştırılır." (Dimaşki, Peygamber Külliyyatı, c 3, s 541-542)

Sonuç Olarak: Kaynaklar gösteriyor ki, eşeğe ters binme / bindirme olgusu, geleneksel yapı içerse de İslam toplumunda hukukla düzenlenmiş bir ceza yöntemi. Müslüman şaka kahramanı özelliği taşıyan Nasreddin Hoca'nın eşeğe ters binmiş olması da bu bağlamda ele alınmalıdır.

Buna göre Hoca:

1-) Ya eşeğe ters binerek görüntü komiği yaratmış, çevresindekileri eğlendirmiştir;
2-) Ya da Mevlana ve diğer Nasreddin karşıtları, insanların hafızasında kalıcı bir suçlu olgusu yaratabilmek için eşeğe ters binmiş Hoca fıkrası üretmişlerdir. Olguyu Selçuklu'nun çalkantılı tarihsel ortamı içinde değerlendirdiğimizde ve dönemin politik kişiliklerinin tutumuna baktığımızda ikinci şık bize daha tutarlıymış gibi gelmektedir.”(<http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>)

“Nasreddin Hoca” güler yüzlülüğü ile büyük küçük herkesin sevgisini kazanmış ve simge haline gelmiş bir kişiliktir. Aradan yüzyıllar geçmesine rağmen bizi bugün de gülümsetiyor. Daha da önemlisi fıkraların özündeki yaşam felsefesi hala bize ışık tutuyor, yol gösteriyor. “Nasrettin Hoca Fıkraları”, çocuklarımızın hayatlarını iyi birer kişi olarak devam ettirebilmeleri açısından faydalı, küçük bir nasihat, yerinde bir şaka gibi görünen günlük konuşmalarla çocukların hayatlarının her aşamasında kullanacakları nasihatler vermektedir. “Nasreddin Hoca Fıkralarıyla birlikte yaratılan “Nasreddin Hoca” karakteri, özünde benzer özellikler taşısa da biçimsel olarak onları resimleyen sanatçıların üsluplarına göre farklılıklar gösterdiği söylenebilir. “Nasrettin Hoca” karakterini ülkemizde başarıyla resimleyenler arasında Delioğlu'nun illüstrasyonlarını örnek olarak gösterebiliriz.

“Nasreddin Hoca” yalnız yaşadığı 13. y.y.'nin değil, bütün zamanların en büyük nüktecisi, halkın duygularını yansıtan bir gülmece ustasıdır. Anadolu halkının yaşama biçimlerini, olaylar karşısındaki tavrını, odağına sevgi, yergi, övgü öğelerini yerleştirerek yansıtır. Bunu yaparken de farklı kişiliklere bürünür. Kimi zaman bilgin, atılgan kimi zaman cahil, vurdumduymaz bir hâlde çıkar karşımıza. Delioğlu'nda kendi seçtiği fıkraları resimlerken, “Nasreddin Hoca” figürlerini tek tipte göstermeyerek, onun renkliliğini de korumayı başarmıştır. Delioğlu resimlediği “Nasreddin Hoca Fıkraları”nı şöyle anlatmaktadır;

Nasreddin Hoca' nın, yoksul Anadolu' nun sisli dönemlerinde, halkın panzehiri olmuş fıkralarına görsel bir tat kazandırmış olmak için tiplerin giysilerini oldukça zengin göstermem, resimleri yavanlıktan kurtarmak amacını taşır. Geleneksel olmak adına, özgün tavrımı koruyarak boyama ve bazı figür duruşlarında büyük usta Siyah Kalem'e göndermeler yaptım. (Delioğlu, M)

Şekil.4.6.Mustafa Delioğlu, Nasrettin Hoca Fıkraları, Hoca Karakteri (Delioğlu M. 1987)(Delioğlu, M., (1987). **Nasreddin Hoca**,< <http://www.atmg.org>> (15 Mayıs 2006)

Diğer resimlerinde de görüldüğü gibi kendine has bir üslubu olan Delioğlu, “Nasreddin Hoca” karakterini de kendine has çizgileri kullanarak resimlemiştir. Bu yönüyle bakıldığında onun elinden çıkan bir karakter olduğu belli olmaktadır.

Basında sarığı, beyaz sakalı ve pembe yanaklarıyla yaratmış olduğu karakter çocuğun ilgisini çeken ve sevimli bir karakterdir.

Gerek renk uyumu gerekse karakter anatomisini ustaca çalışılmıştır. Yabancı bir illüstrasyon sanatçısı olan Voicke ise “Nasreddin Hoca” karakterini oldukça başarıyla resimleyen sanatçılardandır. “Hoca”yı, tasvir edildiği gibi o dönem içindeki kıyafetleriyle resimleyen sanatçı suluboya tekniğini kullanmıştır. Hoca'nın bilge ve esprili tavrını da ustalıkla yansıtmayı

başaran sanatçı, diğer karakterler ve resimlerinde kullandığı ilgi çekici ayrıntılarla “Nasreddin Hoca Fıkraları”nı çocukların beğenisine sunmuştur.

Şekil.4.7. Melenie Voicke , Nasreddin Hoca Masalları Karakterleri (Voicke, M.)
Voicke, M.,<<http://www.farbklecks.net/portfolio/index.htm> (11 Nisan 2006)

Çocuk kitapları için “Nasrettin Hoca”yı resimleyen bir başka illüstrasyon sanatçımız ise Turhan’dır. Sanatçının yarattığı “Nasrettin Hoca” karakteri, diğer karakterlerle karşılaştırıldığında karikatüre daha yakın olduğu söylenebilir. Sanatçı “Hoca”yı Disney karakterlerine yakın bir çizgi tarzıyla resimlemiştir. “Hoca”nın yüz anatomisi ve göz yapısından da anlaşıldığı gibi Disney karakterleriyle benzerlikler göstermektedir. Çocukların sevdiği bir tarz olan yuvarlak hatları kullanan sanatçı tasarladığı karakterlerinde canlı renkleri suluboya tekniğini kullanarak resimlemiştir.

Güldiz’in “Nasreddin Hoca” karakteri ise, yine yuvarlak çizgilerle tasarlanmış sade, basit ayrıntısız olarak resimlenmiştir. Canlı ve parlak renklerin kullanıldığı resimler ilgi çekicidir. Güldiz, neşeli ve bilgiç “Hoca”Karakterini başarılı bir şekilde resimleyen sanatçılarımızdandır.

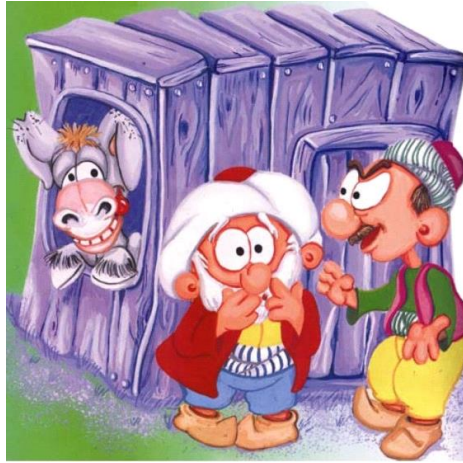

Şekil.4.8. Bekir Sıtkı Turhan, Nasrettin Hoca karakteri (Turan B. S., 1996: 1)

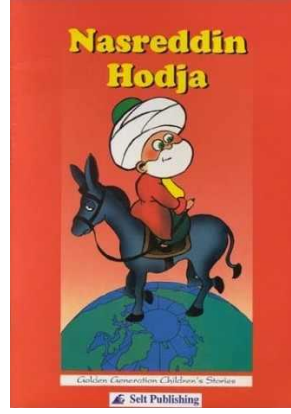
Şekil.4.9. Mehmet Güldiz, Nasrettin Hoca Karakteri (Güldiz M., 1997: 27)

Bayraktaroğlu ise “Hoca”yı değişik bir karakter yaratım tarzıyla resimlemiştir. Guvaj boya tekniği kullanan sanatçı kurnaz “Hoca”yı çocukların sevebileceği bir ikona dönüştürmüştür. Fıkralarda geçen diğer karakterlerle ilgili olarak da aynı derecede sevimli ve ilginç oldukları söylenebilir. Çocuk kitapları için “Nasreddin Hoca”yı başarıyla resimleyen illüstratörlerimiz arasında; Abidin Dino, Yüksel Akman, Nazan Erkmn, Cemalettin Güzeloğlu, Mehmet Güldiz, Murat Sevinç, Nilgün Bayraktaroğlu vb. bulunmaktadır.

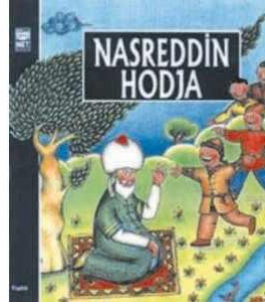

Şekil.4.10. Nilgün Bayraktaroğlu, Nasreddin Hoca karakteri (Bayraktaroğlu N., 2003: 4)

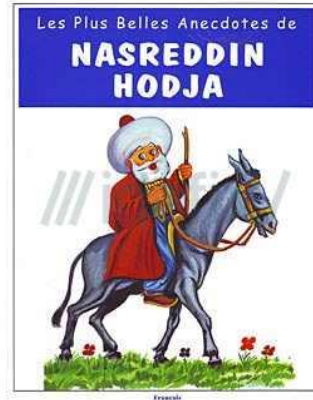
Nasreddin Hoca İngilizce, Fransızca, Almanca ve bir çok dilde uzun yıllar satışa sunuldu. Bu kitaplardan Örnekler.

Şekil.4.11. <http://www.readliterature.com/hodjastories.htm>

Şekil.4.12. <http://www.readliterature.com/hodjastories.htm>

Şekil.4.13. <http://www.readliterature.com/hodjastories.htm>

4.2.Neden Nasrettin Hoca?

Yaptığım istatistiklerde Nasrettin Hoca Hakkındaki yorumları sizlere aktarıyorum. Vatandaşa sordum Nasreddin Hoca neden sevilir? ;

Kağan Atsüren İllüstratör- Animatör: Komik olduğu için tatbiki. Çok net çok açık bir dille derdini anlattığı için her kesimden halk ne söylediğini rahatça anlayabiliyor.

Kerem Erdoğan Animatör: Bizim insanımız olduğu için. Mizahında bize ait olan şeyleri görürüz bu da içten içe ona karşı bir sıcaklık oluşturur mesela köyümüzü hatırlarız oradaki insanları hatırlarız komik olduğu için saçma bir yorum getirmedi bak, komik olduğu için diye bir yorum saçmadır.

Fatih Mehmet Somun Aras Kargo Kurye: İnce zekâsından dolayı. Kimsenin aklına gelmeyecek şeyleri söylediği ve hazır cevaplılığı sayesinde.

Hatice Hande Yükü Grafiker: Doğruyu söyler.

Ekim Deniz Tuna **Tekstil:** Aksakallı dede onu güvenilir sevimli halka hitap eden kişi profilinde gösteriyor.

Yrd. Doç.Dr. Mahmut Ayhan Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi: Nasreddin Hocanın her hikâyesi bir hayat dersi, ama toplumsal hayatımızda o derslerden istifade etmediğimiz kanaatindeyim. Çünkü "Nasreddin Hocanın hikâyesindeki gibi" algılara çok rastlıyoruz. Yani Nasreddin hocayı sevseydik onun hikâyelerindeki ironiyi kavrar, toplumsal hayatımızı ona göre düzenler ve bugün yaşadığımız komik durumlara düşmezdik. Bir diğer yorumumda ise Sana beklediğini umduğum cevabı da vereyim: Nasreddin Hoca bir filozoftur. Halka düşünmeyi, mantıklı davranmayı ironik ve komik bir şekilde anlatmaya çalıştığı için beğenilmiş ve ilgi görmüştür. Bir de biz onu komik fıkralar anlatan biri olarak algılamışızdır. Bu fıkralar her gün karşılaşılabileceğimiz yaşadığımız bir olayı hatırlattığı çağrıştırdığı için tebessüm ederek anarız. Bu da sevgi gösterisi olarak algılanır.

Gülнар Hüsnüoğlu Öğretmen: Nasrettin hoca gülerken düşündürür. İnsanın bazen kendinde gördüğü hataları başkalarının başından gecen olay şeklinde anlatır ki sende kendine düşen payı al der... Nasrettin hoca en zor durumdan bile zekâsıyla kurtulmanın yolunu bulur... Nasrettin hoca kalp kırmaz insani kendiyile yüzleştirir bence...

Meral Koç Gıda Sektörü: Düz mantık kullanıyor benim gibi o yüzden:

Yasin Arslan Eşarp Sektörü: Lafı geğiğine söylemesini iyi biliyor belki ondandır.

TC Sevim Akkurt Bayrak Emekli Öğretmen: Güldürdüğü ve gülerken düşündürdüğü için, çünkü insanlar gülmek istiyor kadar çok ağlatan var ki

Sevda Çam Geniş Ticaret: Mizahı çok güçlü

Yasam Zeynep Öney Ev Hanımı ve El emeği Ustası: Hiç kimse bu güne kadar Nasrettin hoca gibi nazik ve akıllı olamadığı için.

Oktay Kaptan Şoför: Hazır cevap oluşundan dolayı.

Kevser Soydan Grafik Tasarımcı: Kendimize ve çocuklarımıza örnek gösterebileceğimiz, örf ve adetlerine, dinine bağlı, doğruluk ve dürüstlükten asla vaz geçmeyen. Yeri geldiğinde cevabını esirgemeyen büyüklerimizdendir. Şimdi ise kendisini kitaplarda ve hikâyelerde bolca görmek istemekteyiz. Nasreddin hocaya hasret kaldığımızı hatırlatmak isterim. Onun hikâyelerini unutmak ve unutturmak kültürümüzü kaybetmeye meyilli oluşumuzun sebebi olabilir.

Bütün bu düşüncelerin analizine geçecek olursak:

Nasreddin Hoca bize kalmış değerli miraslardan bir tanesidir. Biz illüstratörlere düşen ise o mirası kaybetmemek ve bu geleneği sürdürmektir. Yeni Nasreddin Hoca karakterlerine can vererek onu yaşatmayı sürdürmemiz gerekir.

4.3.Nasrettin Hoca Bize neler kattı?

Şekil.4.14.(<http://dedekorkut1.blogcu.com/bir-mizah-dehasi-nasreddin-hoca/14617475>)

Bereketzade İsmail Hakkı Bey şöyle der: **“Zahiri hande feza, batını hikmet nümâ.”**

İşte bu sözler, sanki Nasreddin Hocayı tasvir eder gibi. Çünkü o zahirde insanı güldürür, batında (içte) hem düşündürür hem de hikmetlendirir.

Güldürürken düşündürmek bizim kültürümüze has meziyet. Bu yüzden Nasreddin Hoca bu konuda abideleşmiş pirimizdir. Ne var ki kıymetlerimizi tüm dünya farkına varmış ama biz hala pek farkına varmış sayılmayız. Nitekim UNESCO'nun 1996 yılını Nasreddin Hoca yılı olarak ilan etmesi bunun bir göstergesi. Bilindiği üzere UNESCO 1996 yılı öncesi yıllarda ise Yunus Emre ve Mevlana yılı ilan etmişti. Bu demektir ki, milli kültürümüz dünyada yankı bulup evrensel nitelik kazanabiliyormuş. Elbette ki; kıymetlerimizin dünyaca fark edilmesinde mutlu oluruz, fakat kültür mimarlarımıza gereği kadar sahiplenmezsek kimi ülkelerin kendi zimmetine geçirmesi kaçınılmazdır. Nitekim Yunanlılar Nasreddin Hocayı kendi kültür dokusuna kopyalamak sevdasından vazgeçmiş değil, biz ise olup bitenlere seyirci kalmakla meşgulüz. Tabii Yunanistan'ın bu işgüzarlığı yeni değil, malum Karagöz oyunlarımız habire Yunan halk sanat ürünleri arasında sergilenip takdim ediliyor.

Peki, ne yapmak gerekir dersenez, yapılacak olan gayet basit. Öncelikle kültürel değerler konusunda hassas olmak, ya da Kültür Bakanlığını bu konuda daha duyarlı adımlar atması noktasında harekete geçirmek gerekir. Aksi takdirde bize ait bilgi insanlarımız evrensellik yaftası altında başka ülkelerin tekeline geçmesi anbean mümkün. Bakın bir Yunanlı tarih Profesörü; **“Yunanlılar Ezop ve Diyojenden sonra yeniçağlarda böyle bir tip üretemeyeceklerini bildiklerinden Hoca'ya sahip çıkıyor”** itirafında bulunması bunu teyit ediyor. Evet, bu sözlerden de anlaşıldığı üzere evrensellik adı altında kültürel şahsiyetlerimiz bir bir elimizden alınmak isteniyor.

Nasreddin Hoca coğrafyamızın bize kazandırdığı bir bilge insan. O ortaya koyduğu Latif Hikemiyât-ı lisanıyla milli kültürümüzün dev şahsiyeti olmuştur. O halde kendi iklimimize ait Hocamızı evrensellik kılıfı adı altında başkalarının inisiyatifine terk etmek insafsızlı olacaktır. Hoca elbette kişilik olarak bu toprakların insanı, ama kabul etmek gerekir ki, nüktelerindeki sözlerin muhatabı tüm insanlık. Dolayısıyla yerellikten evrenselliğe uzanan mana yüklü bu mesajların odağında bulunan Nasreddin Hocamız ister istemez dünya ölçeğinde sevilen bir bilge şahsiyete

dönüşüyor. Tabii ki onun ilgi odağı olması ülkemize onur kazandırır. Hoca her ne kadar bu topraklara ait yerel değerimiz olsa da, o aynı zamanda verdiği mesajlar itibarı ile dünyaya açılan pencereyizdir. Tıpkı Yunus Emre'ye Anadolu'nun her tarafında sahiplenildiği gibi batıda soğuk yüzünü güldürecek böyle bir güler yüz timsali bir şahsiyete ihtiyaç hissettiğinden kendi tekeline almak istiyor. Belli ki Hocanın etkisi güler yüz noktelerinde gizli. Bu yüzden her ülkede yankı bulması gayet tabii bir durum olduğundan UNESCO'nun 1996 yılını Nasreddin Hoca yılı ilan etmesine itirazımız olamaz, bilakis kültürümüzün tanıtılmasına vesile bir araç olarak bakar, seviniriz de. Kaldı ki kültürel dehalarımızın tanıtılmasından cümle âlemin haberdar olmasında başka daha güzel ne olabilir ki? Olsa olsa ilan edilen yılın değişik mecralara çekilmesinden endişemiz olabilir. Hocanın Akşehirli mi, yoksa Sivrihisarlı mı tartışmaları kendi insanımıza ait sahiplenme duygusuyla alakalı bir mesele olduğu için buna pek takılmayız, ama Hocanın Romanya'dan Çin'e uzanan hat üzerinde çokça dillendirilip kendi kahramanlarıymış gibi lanse edilmesine itirazımız olur. Birde bunlara ilaveten Yunanistan'ın işgüzarlığını hesaba kattığımızda, durumun vahametini bilmem idrak ediyor muyuz? Madem Türk ve İslam âleminde sevilen isim, madem Azerbaycan'da Molla Nasreddin, Kazakistan'da Koja Nasreddin, hem madem Özbekistan'da Nasreddin Efendi diye anılıyor, o halde ona şimdi sahip çıkmak bugün değilse, peki ya ne zaman? Ya da bu durumda ne yapmalı? Yapılacak tek şey Nasreddin Hocaya sahip çıkmanın ötesinde ilmi araştırmalara hız vermek, ya da gerekirse adına üniversitelerde kürsüler kurup kültür haramilerin yolunu kesmek olmalıdır. Aksi takdirde kıymetlerimizi başkalarından öğrenme tezadı içerisine düşeriz. Kaldı ki; Nasreddin Hoca'nın Sivrihisar Hortu köyünde doğduğunu, Babasının Hortu köyü imamı Abdullah, annesinin aynı köyden Sıdika Hatun olduğunu, medrese eğitimi gördüğü, babasının ölümünün akabinde bu köye dönüp imam olduğunu, hatta kadılık yaptığını ve 1208-1284 yılları arasında yaşayıp Akşehir'de vefat ettiğini bilmek yetmez. Elbette ki bunun ötesinde deruni bilgilere de ihtiyaç var. Şayet fıkranın ötesinde ona kıymet veriyorsak bunu yapmaya mecburuz Şurası muhakkak kültürümüzün sağlam temellere oturtulması kaydıyla ülkeler arası kültür alışverişlerinden korkmamalı. Temeller sağlam oldukça bu tür kültür transferleri kendi doğal mecrasında seyredeceğinden kültürümüze zenginlik katacaktır. Şayet dışarıdan gelen kültür iletişimi toplumumuzda değer aşınması meydana getiriyorsa bunun kabahatini dışta aramamalı, iç bünyemizi kemiren yaralarımız da aramalı. Bakın Yunanlılar dünyanın kültür hazinelerini topraklarına taşımışlar ama asla kimliklerinden taviz vermemişler. Yunan hala Yunan olarak ayakta duruyor. Demek ki; Yunan, greklatin kültürünü muhafaza etmekle beraber dünyanın dört bir tarafından gelebilecek kültürlerle de kapalı kalmamış. Meğer tehlike kültür alışverişinde değil, asıl tehlike kültürel değerlere sahip çıkmamakta, ya da umursamaz tavır içinde bulunmaktır.

Hadi diyelim yerel kıymetlerimize değer vermediğimizi anladık ta, peki şu kültürel tahrifata sessiz kalışımıza ne demeli. Şöyle kültür piyasasına baktığımızda Nasreddin Hocayla ilgili ardı astarı olmayan bir sürü nokteler gılla gidiyor. Maalesef bunların kaçısı doğru, kaçısı yanlış daha henüz ciddi bir araştırmamız yok. Her önüne gelen bir şey söylemiş, söylediğini de Hocaya atfetmiş. Şimdi bu tür söylentilerin tümünü külliyat haline getirdiğimizi varsaysak bile, böyle bir Nasreddin Hoca tasvirinin dünyada küresel ölçekte aleyhimize sonuç doğurmayacağını kim garanti edebilir ki. Anlaşılan akademik çalışmalar olmadığı için ortalıkta bilgi kirlenmesinden başka hiç bir işe yaramayan bir sürü nükte adeta cirit atmakta. Şayet bu duruma el atılmazsa kültürümüz derinden yaralanmaya devam edecek gibi. Madem durum vaziyet iç açıcı değil, o halde yıllar boyu devam eden bu kültür kıyımına son vermek için kolları

sıvamak gerekir. Artık sabrımız kalmadı, bir an evvel seçici kurul oluşturup Hocayı gerçek çehresiyle tanıtmakta sayısız fayda var. Aksi takdirde şifahi rivayetler kaynak teşkil edip Nasreddin Hocaya bakış alay varı bakış olacaktır, hatta ona cahil yaftası vurulursa şaşmayın. Oysa Hoca çok iyi analiz edildiğinde medreseli bir âlim olduğu ortaya çıkıyor. Zaten Konya Akşehir'in tarihi kültür merkezi olması bunu doğruluyor. Önemli olan biran evvel latif dehamızı hakiki veçhesiyle takdim edecek çalışmaların yapılabilmesidir.

Geçmişte Hoca hakkında birtakım yüzeysel değerlendirmeler yapıldığı içindir ki onun Arapların Cüha'sında olduğunu iddia edenler de oldu. Neyse ki 1980'lerde Afyon kitaplığında bir Mevlevi dervişinin yazdığı Nasreddin Hoca adlı eseri onların iddialarını çürütüp ipliklerinin pazara çıkmasına yetmiştir. Böylece Hocayla ilgili mesnetsiz söylentiler geçersiz kılınmıştır. Öyle ki, bir dönemde latif dehamızın güya Timurlenk döneminde yaşadığı ve ona atfen fıkralarında Timur adı altında da zikredilmiştir. Bütün bu senaryolar suya düştü, ama hala başımızı gömdüğümüz kumdan çıkarıp Nasreddin Hocaya yakışır entelektüel düzeyde bir çalışma ortaya koymuş değiliz. Dikkat edin entelektüel düzey diyoruz. Çünkü Nasreddin Hoca ile ilgili yazılmış birçok eser var, ama bu çalışmalar arasında tek kayda değer nitelikte şimdilik Ümit Sinan Topçuoğlu'na ait bir araştırma eseri göze çarpıyor. O '**Nasreddin Hoca ve Latifeleri**' kitabıyla yüreklere ferahlık veriyor adeta. Kendisi aynı zamanda folklor araştırmacısıdır.

Galiba bütün bu keşmekeşliğe paydos vermek için Hocayla ilgili şifahen de olsa ona atfedilen nükteler toparlanıp ayrı bir başlık altında hazırlanması gerekir. Hakeza gerçeğe yakın ve tarihi kimliğine yakışır orijinal diyebileceğimiz nükteleri de ayrı bir külliyat olarak ortaya koymak mecburiyeti var. Aksi takdirde Hikmet-i Gülümse dehamız yâd ellerin elinde farklı mecraya itilme tehlikesiyle karşı karşıya kalınacaktır. Medrese âlimi şahsiyetine gölge düşmemesi adına her türlü endişelere mahal vermeden gerçek anlamda Nasreddin Hoca portresi oluşturulmalıdır.

Ülkemizde bir dönem ideolojik hülyaların doruğa ulaştığı ve Hocaya sınıfsal gömlek giydirilip ideolojik kimlik verilmeye çalışıldığı göz önünde bulundurulduğunda kültürel değerlerimize eskisinden bin kat daha önem verilmesi gerçeği doğuyor. Sadece bu durum Nasreddin Hocayla sınırlı kalmamalı, keza bu İncili Çavuş içinde geçerlidir.

Ümit Sinan Topçuoğlu'nun çalışmalarından hareketle diyebiliriz ki; Hoca XIII. yüzyılda yaşamış bir medrese âlimidir. Hocanın bizatihi kendisi bir nüktesinde Kuduri kitabından bahsetmesi, yani bahsettiği kitabın Hanefi fıkıh kitabı olduğunun ipuçlarını vermesi onun sıradan biri olmadığı, ciddi bir öğrenim görmüş âlim bir zat olduğu ortaya çıkıyor. Belli ki onun diğer âlimlerden en belirgin farkı kendine özgü nüktelerinin varlığının yanı sıra tevazu ve neşeli birisi olmasıdır. Hani birtakım insanlar için '**ağzından bal akıyor**' derler ya, sanki bu söz Hoca için söylenilmiştir. Madem öyle onu ağzından bal akan bir âlim diye tanımlarsak yeridir. Zaten biz onu öyle tanımlasak ta zamana dayanıklı latifeleri nesilden nesile devam etmesi bunu teyit ediyor. Kaldı ki onun hakkında söylenen rivayetler XVI. asırda metin hale gelmiş bile. Ancak XVI. asra ait bu ilk yazılı metinlerde kayda değer türden sadece 50 tane nükte söz konusu. Malum, bu metinlerin haricinde söylenen nüktelerin çoğu halkın hocaya atfen yakıştırmalarından başkası değildir. Her şeye rağmen bu durum üniversite bazında adına kürsü kurulmasına engel teşkil etmez. Kürsü kurulurken de gerek yazılı metinler gerekse halkın muhayyilesi iyi analiz edilip, Hocanın şahsiyetine yakışır dev eserler ortaya koymak ana hedef olmalıdır.

Hikmet-i Gülümse diye de tasvir edilen Nasreddin Hocanın kültürel mirasına ilave edebilecek gücümüz olmasa da onun güzel latifelerinden nice ibretlik derslerin alabileceğimiz gün gibi aşikâr. Nasıl alınmasın ki, O güldürürken düşündüren ve dış yönüyle gülümseme, iç yönüyle de hikmet aşıl原因an billur dehamızdır.

Gerçekten de Nasreddin Hocanın Bereketzade İsmail Hakkı Bey'in şu sözlerine muhatap kalması yerindedir: “**Zahiri hande feza**(dışı insanı gülümsetir), **batını hikmet nümâ** (içinde hikmet taşır)”

İster istemez bu güzel sözler bize büyük evliya Şah-ı Nakşibendî'nin (k.s) şu güzel veciz sözünü hatırlatıyor: “**Zahirimiz halkla, batınımız Hak'la beraber olmalı.**” Keza Abdül Halık el Gücdevani'de buna benzer ‘**Halvet der encümen**’ diye ifadelendirdiği ‘**Halk içinde Hak olmak**’ düsturu da öyledir.

Evet, Nasreddin hocada dış yönüyle sıradan bir insanmış gibi görünse de gerçekte o halkın içinde gezen, konuşan fakat yüreği hikmetle dolu bir bilge zattır. O halktan uzaklaşmamış, bilakis halkın içinde cereyan eden olayları yerinde görerek yıllar öncesinden hikmeti gülümseme metoduyla mesaj sunmayı ihmal etmemiş âlimimizdir.

Hikmet-i Gülümse dehamız, Seyyid Mahmud Hayraniye bağlanması hasebiyle halktan uzaklaşmanın şöhrete yol açacağını sezmiş ve şöhretinde afet doğuracağını anlamıştır. Hâcegân silsilesinin pirleri de bu düsturu takip ettikleri tasavvufi yolunun esası olarak koymuşlar ve adına ‘halvet der encümen’(kalabalıklar arasında da olsa gönlün Allah'la beraber olmak) demişlerdir. Dahası “Onlar ki ticaretle dahi meşgul olsalar Allah'ı zikretmek onları alıkoyamaz” ilahi beyanı düstur edinmişlerdir.

Velhasıl; Nasreddin Hoca XIII. yüzyılda yaşamış bizim her şeyimiz, kültürümüzün süsüdür. Yeter ki anlamaya çalışalım. Yani o; “**Zahiri hande feza, batını hikmet nümâ**”dır.

Vesselam.

BİR MİZAH DEHASI NASREDDİN HOCA ALPEREN GÜRBÜZER

(<http://www.bayburtpostasi.com.tr/yazarlar-selim-gurbuzer/6127-bir-mizah-dehasi-nasreddin-hoca>)

5.BÖLÜM

5.1.SONUÇ

SONUÇ

Türk kültürüne göre çocuk hikâye kitaplarında illüstrasyonlara bakıldığında, geçmişten günümüze gelişimi ve evreleriyle, çocuk hikâye kitabında dikkat edilmesi gereken hususlar ile alakalı günümüze dek ciddi ve yeterli bir çalışma yapılmamıştır. Özellikle Türk illüstrasyon ve yabancıların, illüstrasyon sanatlarının geçmişten günümüze gelişim evreleri ile ilgili ciddi çalışmalar yapılmamıştır. Bu durum oldukça üzücü.

Gelişen teknoloji, yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Bu nedenle eğitilmek istenilen genç kuşaklar önemle ele alınmalı ve onlara çağın koşulları sunulmalıdır. Teknik gelişmelerin bu seyrinde pek çok aile, gelişimden yararlanmaktadır. Nasıl ki, teknolojik bir aletin kullanımı veya eksikliği bizim hayatımızda önemli rol oynuyorsa, resimli masal hikâye kitapları da çocuklar için aynı etkiyi göstermektedir.

Çocuğun eğitilmesinde kullanılan en büyük araç, kitaptır. Çocuk için yazılan her türlü ansiklopedi, dergi, hikâye, roman gibi kitapların etkisi büyüktür. Hele günümüz çocuğu bilgisayarların, tabletlerin, telefonların, televizyonların etkisiyle, daha hızlı zihinsel gelişme göstermekte ve kullandıkları kavramlara, daha çok soyut kavramlar eklemektedirler. Artık çocuk, önemsenmeyen bir varlık olmaktan çıkmış, yarınlara dünyasına yetiştirilmesi gereken bir birey olmuştur. Yetiştirilirken de aktif, atılgan, lider ve zeki özellikler taşıması gerektiği bilinci ortaya çıkmıştır. Her anne, baba da bunu ister. Yalnızca fiziksel büyümesini değil, zihinsel ve duygusal hayatında da tam bir gelişme bekler.

Bu nedenle, günümüzde olaya daha ciddiyetle bakılmaktadır. Geçmişte ki hataların tekrar edilmemesi için, çocuk üzerine yapılan her türlü çalışmalara, titizlikle ağırlık verilmektedir. Kitaplar, gün geçtikçe zihinlerde kalıcı, öğretici ve eğlendirici bir nitelik taşımaktadır. Hatta televizyon kurumları çocuklara yönelik programları arttırmakta ve bu programlarda kaliteyi aramaktadırlar. Özellikle TRT Çocuk bu konuya yakışacak en iyi örnektir. Özellikle kültürümüzü yansıtacak ve gelişim çağına ayak uyduracak tüm teknolojik ve yeni bilgi depolarını, çocuklara medya, özel dergileri ve televizyon aracılığıyla vermekte bu konuda TRT Çocuk aileler ve çocuklar tarafından da büyük ilgiyle karşılanmaktadır. Bu tezle Türk kültürüne göre çocuk hikâye kitaplarında illüstrasyonlardaki hataların düzeltilmesi ve eksiklerin giderilmesi üzerine gidilmiştir.

Çocuk büyüdüğü kültürle izlediği ve okuduğu her türlü yayını kendi bünyesinde örnek alınacak bir hareket olarak görüp kendine örnek alır. Bu yüzden tasarılan kitapların, illüstrasyonların hikâyelerin çocuğun dünyasından çok uzakta olmaması gerekir. Kültürüne bağlı olan Ebeveynlerin yabancıların hareketleriyle eğitim vermek istemedikleri açık ortadadır. Ebeveyn çocukların gelişimini isterken aynı zamanda da kendi miraslarını kaybetmeme derdine de düşer. Eğitim verilen kitaplarda ve görseller dede evdeki eğitimin pekiştirilmesi Veliyi az da olsa huzura kavuşturur. Bizim amacımız grafik tasarımcıların illüstratörlerin yaptıkları çalışmalardaki eksikleri sıraya koymak ve dikkat edilmesi gereken gözden kaçırılan bilgilerin üzerine yeniliklerde ekleyerek Kültürden uzaklaşmadan Eski ve yeni eserler karşılaştırılarak, yeni eserlerin doğru şekilde ortaya konulmasıdır.

Kitap, bu nedenle önemli bir araç ise, Çocuk için hazırlanan her türlü yayının

araştırılıp tehlikeli olanların ayrımının yapılması önemli bir olaydır. Bu gün piyasada çocuk için tehlike teşkil edecek pek çok yayın mevcuttur. Böylesi önemli bir konu karşısında yayıncıların, yazarların, ressamın, bilim adamlarının, illüstratörlerin görevi büyüktür. Bu yüzden geçmişten günümüze örnek teşkil eden sanatçılar ve eserleri sizler için araştırıldı.

Araştırmamız, resim ve kitap kültür kavramında çözümlenmesi gereken ciddi sorunlar olduğunu göstermiştir. Bu çalışma Türk kültürüne göre resimli çocuk kitaplarının önemli işlevleri olduğunu belgelemektedir. Bu şartlar altında illüstratöre büyük görevler düşmektedir. Tasarımcı öncelikle çocuğun gelişim özelliklerini, sorunlarını, sevgi ve endişelerini bilmektedir.

Tasarımcı uygulama aşamasında, biçim, içerik ve analiz yönünden sistemli bir biçimde uygulama yapmak zorundadır. Çocuk dünyasında var olan yorumlama gücünün büyüklüğü dikkate alınmalı, bu nedenle hem çeviri türü kitaplar, hem özgün tasarımlar, ve içerik olarak, belirli standartları tutturmalıdırlar.

Çocukta, resimli masal kitapları aracılığı ile sanatsal zevklerin kazandırılmasından eğitimlerine kadar uzanan süreçten illüstrasyonları ayrı tutmak mümkün görünmemektedir. İllüstratör haricinde, yayıncıya da büyük görevler düşmektedir. Bunların aktif bir şekilde faaliyet gösteren bir denetim kurumu tarafından denetlenmesi gerekir. Bu üst kuruluşun bileşenleri alanlarında uzman grafikerlerden oluşmalıdır. Her isteyen çocuklara yönelik, resimli masal kitabı hazırlanması ve yayınlanması engellenmelidir. Bu kuruluş sadece, illüstrasyon ya da içerik açısından değil, eseri matbaa ve basım açısından da denetleyip standartlar oluşturmalıdır.

Tasarımcı sos yo- kültürel farklılıkları da gözetmek zorundadır. Ülkemizdeki bölgesel ve kültürel farklılıklar tasarımcı ve metin yazarının işini bir hayli zorlaştırır da ortak bir tarz ve bakış açısı oluşturulmalıdır.

Çeviri türü masal kitapları da ülkemizi sos yo – kültürel değerleri göz önüne alınarak lokalleştirilmelidir.

Yayıncılar temel kaygı olarak maliyeti gözetmekten alıkonulmalı ve sorumluluklarına uygun davranmalıdırlar. Gerektiğinde çocuk kitapları yayıncılığına bir takım vergi avantajları sağlanarak kalite yükseltilmelidir.

Aileler ise resimli masal kitabı seçerken eğitmenin tavsiyelerine göre karar vermelidirler. Seçimleri kitabın albenisine göre değil işlevselliğine göre yapılmalıdır.

Çocuklarımızın geleceğimiz olduğu gerçeğini hiçbir zaman unutmamalıyız. Biz onlara küçük yaşlarda doğru değerler, gelişmiş hayal dünyaları sunmayı başararsak hem kendi hem de ülkemizin geleceği için sağlıklı bireyler yetiştirmeyi başarabiliriz.

Bu noktada yukarıda bahsedilen unsurlara (Yayıncı- illüstratör -aile'ye) çok ciddi sorumluluklar düşmektedir. Umarım bu tezle örnek olup eksiklikleri giderebiliriz.

5.2.Çalışmanın Literatüre Katkısı.

Sanatın kalitesi kültür kalitesinin şaşmaz bir gösteresidir. (Türk Ata Sözü) Sanat, insanın içindedir. İnsan gelişirse o da gelişir. Doğduğumuz andan itibaren görmeye başlanır. Çocuk küçük yaştan itibaren eğitime başlar. Çocukların daha çağdaş kendi kültürleriyle yoğurulması düşüncesi üzerine geçmişten bu güne Sanatsal açıdan incelediğimiz Cumhuriyet tarihinden önce ve sonra olan tüm afişler yorumlandı. Daha tecrübeli çalışmalar yapılması adına tek tek incelenen çalışmalar dün ile bugün arasındaki sanatsal ve kültürel açıdan açık ortaya konmuştur.

Çocukların kitap seçimlerinde kitabın albenisine göre değil işlevselliğine göre seçmesi gerektiği verildi. Çocuklarımızın geleceğimiz olduğu gerçeğini hiç unutmamalı iyi yetişecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri kitaplarla, tasarımlarla onlara hitap edilmesi gerektiği unutulmamalıdır. İllüstratörlerin ,ressamların ve grafik tasarımcıların tasarlarken unutmaması gereken en büyük Ata sözlerinden biri de bu olsa gerek. “Ağaç yaşken eğilir”. Onlara doğru kapılar açacak kişiler tasarımcılardır.

KAYNAKÇA

- 1) Alp öge G., 2003: 32
- 2) Atatuğ, F. (1981). Çocuklar İçin Yazmak, Çocuk Yayınları Sempozyumu /Bildiriler, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- 3) Alpöge, G. (2000). Çocuk Kitapları Farklı Olmak Konusunda Uyum Sağlamaya Yardımcı Olabilir mi. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu. Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı.
- 4) Aydın, M. (2000). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Eğitsel Özellikler. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı
- 5) Abacı, O. (2000). Okul Öncesi Çocuklarında Görsel Sanat Eğitimi.
- 6) Bozdağ, F. (2000). Çocuk Kitaplarında Metin, Dil Ve Resimleme İlişkisi. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı
- 7) BİNARK, İsmet, “Türkler’de Resim ve Minyatür Sanatı”, Vakıflar Dergisi, Ankara, 1978, sy,12,s.274.
- 8) Bilgin Handegül 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramlarına Göre İncelenmesi,Yüksek Lisans,Tez,İstanbul 2011
- 9) Becer, E. (1997). İletişim ve Grafik Tasarımı. Ankara: Dost Yayıncılık Bozdağ, F. (2000). Çocuk Kitaplarında Metin, Dil Ve Resimleme İlişkisi. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı.
- 10) Berger J,(1982) Görme Biçimleri, Ankara: Metis Yayınları
- 11) BAYIK,Namık, “50 Yılda Grafik Sanatlar”, Akademi Dergisi, 1974, sy.8,s.186-207
- 12) Cengiz, G. (2000). Çocuk Edebiyatında Tipler Ve Kavramlar. Ankara: I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sorunlar ve Çözüm Yolları Kitabı.
- 13) Cıbroğlu, Y. (2007). Çocuktaki Entelektüel Oluşum Kaliteli Resimle Ortaya Çıkar. İstanbul: Cumhuriyet Çocuk Dergisi
- 14) Çılgın, S. A. (1995). Çocuk Yayınlarında Bulunması Gereken Özellikler. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 127
- 15) Çağlarca, 1985, s.18
- 16) Çakmak, H. ve Gönen, M. (1997). 1974-1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel
- 17) Çakmak, H. ve Gönen, M. (1997). 1974-1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel Özellikleri Yönünden İncelenmesi. Ankara: Türk Kütüphaneciliği Dergisi. Sayı: 11.
- 18) Dodson, F., 1997: 10
- 19) Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 2. Sayı 1
- 20) Dimaşki, Peygamber Külliyyatı, c 3, s 541-542
- 21) ERGİN, Muharrem, Türk dili kompozisyonu, bayrak yayınları, İstanbul, 1994
- 22) Erdal, K. (2008). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları. Ankara: Milli Eğitim Dergisi. Sayı:178

- 23) Erkmen NAZAN., 2000 : 183
- 24) ERKMEN. Nazan, “Çocuk Kitabı Resimleri”,Art Decor Dergisi, İstanbul, Nisan 1996,sy:37,s:184.
- 25) Gültekin, A. (2008). Çocuğa Görelik İlkesine Göre Türk Çocuk Kitaplarına Eleştirel Bir Bakış. Bakü: Kafkas Üniversitesi Türk Hakları Edebiyatları II: Uluslararası Çocuk Edebiyatı Kongresi
- 26) GERÇEK S. Nüzhet, Türk Matbaacılığı 1 Mütferrika Matbaası, İstanbul,1939, S.18-19
- 27) GERÇEK, a.g.e, S.23
- 28) Gönüllü, B.(2004). Japonya, Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya’daki Çocuk Kitabı illüstrasyon sanatı ile Türkiye’deki Çocuk kitabı illüstrasyon sanatının karşılaştırılması, İstanbul: Marmara Üniv., Yüksek Lisans Tezi).
- 29) Gönüllü B., 2004: 159
- 30) Gönen, M. (1993). “Anadolu Öğretmenlerinin Beş ve Altı Yaş Çocukları İçin Kullandıkları Masal ve Hikaye Kitaplarının Niteliklerinin İncelenmesi”. Türk Kütüphaneciliği Dergisi.
- 31) Güleç, H.Ç. ve Geçgel, H. (2005). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Kök Yayıncılık.
- 32) Göknil,2007
- 33) Gönen, M. (1993). “Anadolu Öğretmenlerinin Beş ve Altı Yaş Çocukları İçin Kullandıkları Masal ve Hikaye Kitaplarının Niteliklerinin İncelenmesi”. Türk Kütüphaneciliği Dergisi
- 34) İpşiroğlu,2000
- 35) Kırısoğlu, O. (2002). Sanatta Eğitim. Ankara: PegemA Yayıncılık
- 36) Kaya İ,(2003).Çocuk Kitabı Resimlerinde Klişe Yaklaşımlar. Çoluk Çocuk Dergisi. Mart Sayısı
- 37) Kingman F (1967)1957-1966 Illustrators Of Children Books, America: Boston The Horn Book Inc
- 38) Koyuncu ve Kaptan,2005). Kitap dayanıklı ve mat bir kâğıda basılmalıdır. Renkleri soldurmamalı, mürekkebi dağıtmamalıdır. Kitap oylumlu (hacimli) Sarıkavak, N. K. (1997). Tipografinin Temelleri. Ankara: Doruk Yayıncılık.).
- 39) KUT, a.g.e, S.5
- 40) Kıbrıs, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı.Tek Ağaç yayınları
- 41) Kaya, İ. (2003). Çocuk Kitabı Resimlerinde Klişe Yaklaşımlar. Ankara: Çoluk Çocuk Dergisi
- 42) MARDİ, Özge, “Çocuk Kitapları resimlemede Karakter Yaratma, Tez, İzmir, 2006
- 43) Mert, N. (2005). Bir Yazı Etrafında Türkiye’de Çocuk Edebiyatı. Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı. Sayı: 104-105
- 44) Ortner, G. (2008). Masallarla Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- 45) ÖZGÜL. M.Kayahan, “Resmin Gölgesi Şiire Düştü” , (Türk edebiyatında tablo altı şiirleri), İstanbul, Mart 1997, s.28.
- 46) Özcivelek L, (1991).Illustrated Children Books in Turkey, Ankara: Bilkent Üniv. Yüksek Lisans Tezi.
- 47) Shulevitz, U. (1997). Writing with Pictures

- 48) San, İ. (2010). Sanat Eğitimi Kuramları. Ankara: Ütopya Yayınları.
- 49) Sever, S. (2003). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık.)
- 50) Şimşek, T. (2002). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Rengârenk Yayınları)
- 51) Şirin, M. R. (2007). Çocuk Edebiyatı Eleştirel Bir Bakış. İstanbul: Kök yayıncılık.
- 52) TODERİNİ Giambatista, İbrahim Müteferrika Matbaası ve Türk Matbaacılığı, İstanbul, 1997, S.21-22
- 53) Tür G. Ve Turla A. (1999). Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Çocuk. İstanbul: Yapa Yayınları.
- 54) TANINDI, Zeren, “Türk Minyatür Sanatı”, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, Ekim 1996,s.3.
- 55) TANINDI,Zeren, “Türk Minyatür Sanatı”,Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, Ekim 1996 Y.a.g.e.s.23-24.
- 56) TANINDI.Zeren, “Türk Minyatür Sanatı”, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, Ekim 1996, s.39-40.
- 57) TANINDI,Zeren, “Türk Minyatür Sanatı”, İş Bankası Yayınları, Ankara,Eylül 1996, s.47.
- 58) TANINDI,Zeren, “Türk Minyatür Sanatı”, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, Ekim 1996, s.58-59
- 59) TANINDI,Zeren, “Türk Minyatür Sanatı”, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, Ekim 1996,s.59-60
- 60) KUT Turgut Yazmadan Basmaya: Müteferrika, Mühendishane, Üsküdar, İstanbul, 1995, S.5
- 61) Taşdemir, M. (2005). Eğitsel Bir Materyal Olarak Çocuk Hikâye ve Romanlarının Nitelik Düzeyi. Ankara: Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 33).
- 62) Tural, Sadık, Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler, Kültür Bak. Yay., 1.bs., Ankara 1988;Ecdad Yay., 2.bs., Ankara 1992).
- 63) Topçu S., 2002: 28.
- 64) Turan,2000Kitaplarda Resim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- 65) T.D.K.Türkçe Sözlük,Meydan Larousse, Masal Maddesi).
- 66) WIESLER, C., kültür ve yaşam tarzı, vikipedi, İstanbul, 2007).”

İNTERNET KAYNAKLARI

- http://www.hamileportal.com/cocuk_ve_kitap_okuma.html
<http://www.msxlabs.org/forum/satirlarla-turkiye/4944-turklerde-orf-adet-gelenek-ve-gorenekler.html#ixzz39PwCq4O0>
<http://www.forumlordu.com/islamiyet/89064-dini-bayramlarimiz-nelerdir.html>
<http://turk-kulturunun-ozellikleri.bunedir.org/>
<http://www.forumlordu.com/islamiyet/89064-dini-bayramlarimiz-nelerdir.html>
<http://turk-kulturunun-ozellikleri.bunedir.org/>
<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>
<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>
<http://www.msxlabs.org/forum/satirlarla-turkiye/4944-turklerde-orf-adet-gelenek-ve-gorenekler.html#ixzz39PwCq4O0>
<http://www.forumlordu.com/İslamiyet/89064-dini-bayramlarimiz-nelerdir.html>
<http://turk-kulturunun-ozellikleri.bunedir.org/>
<http://www.tatilcii.com/turk-kulturu-nerenden-gelir/>
http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrb%C3%BCz_Do%C4%9Fan_Ek%C5%9Fio%C4%9Flu
<http://www.erolgunes.com/biografi.html>
<http://www.atsuren.net/ozgecmis/>
<http://notdefterlerim.blogcu.com/sulu-boya-teknigi/10051541>
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Guaj>
<http://www.makaleler.com/akrilik-boya-teknikleri>
<http://www.msxlabs.org/forum/guzel-sanatlar/443195-yagli-boya-resim-ve-teknikleri.html#ixzz393yyZovd>
http://tr.wikipedia.org/wiki/Vekt%C3%B6rel_grafik
<http://www.forumdaz.net/konu/nasrettin-hoca-kimdir-nasrettin-hocanin-hayati.65032/>
<http://www.hayatnotu.com/nasrettin-hocanin-kisilik-ozellikleri-fiziksel-ozellikleri-karakteri-hakkinda-bilgi.html>
<http://nasreddinhocabirgun.blogspot.com.tr/>
<http://www.bayburtpostasi.com.tr/yazarlar-selim-gurbuzer/6127-bir-mizah-dehasi-nasreddin-hoca>
BİR MİZAH DEHASI NASREDDİN HOCA ALPEREN GÜRBÜZER
(<http://www.bayburtpostasi.com.tr/yazarlar-selim-gurbuzer/6127-bir-mizah-dehasi-nasreddin-hoca>)

Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket:

	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?		X
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?	X	
Hikâye kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?		X
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?		X
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	X	
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?	X	
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?		X
Hayalinizde bir karakteriniz varmı?		X
Nasreddin Hoca'yı sever misiniz?	X	
Nasreddin Hoca komik mi?	X	
Nasreddin Hoca eğitici mi?		X
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?		X
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	X	

En Sevdiğin Karakter Hangisidir? *Gumble (kedi karakteri)*

Büyükünce Hangi Karakter Olmak İsterdin? *Kendim Olmalı*

Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu? *Evet*

Çocuk kitaplarında neler olmalı? *Kah. Eğitici öğretici, Okuma Amaçlı olmalı*

Kitaplar arkadaşın mı? *Hayır*

En sevdiğin kitap hangisi? *Karıncayla Ağustos böceği*

En sevdiğin hikâye hangisi? *Karıncayla Ağustos böceği*

Çocuk İsim Soy İsim: *İlkan KILIÇ*Yaş: *8*

	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	X	
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?	X	
Hikâye kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	X	
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?	X	
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	X	
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?		X
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?	X	X
Hayalinizde bir karakteriniz varmı?	X	
Nasreddin Hoca'yı sever misiniz?	X	
Nasreddin Hoca komik mi?	X	
Nasreddin Hoca eğitici mi?	X	
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	X	
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	X	

En Sevdiğin Karakter Hangisidir? *Gilek Kız*

Büyükünce Hangi Karakter Olmak İsterdin? *Wigg*

Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu? *Yansıyor*

Çocuk kitaplarında neler olmalı?
Calyon, Nasreddin Hoca, Prenses Wigg, Pepe, gerçekçi mi, hikayeler

Kitaplar arkadaşın mı? *Evet*

En sevdiğin kitap hangisi? *Pamuk Prenses ve Yediceceler, Nasreddin Hoca, Kibritçi Kızı*

En sevdiğin hikâye hangisi?
Calyon maceraları, Pepe ve Arlısı, Prenses Sofra

Çocuk İsim Soy İsim: *Beren Çataloğlu*

Yaş: *4,5-5yaş*

Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket:

	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	X	
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?		X
Hikâye kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	X	
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?		X
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	X	
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?	X	
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?		X
Hayalinizde bir karakteriniz varmı?		X
Nasreddin Hoca'yı sever misiniz?	X	
Nasreddin Hoca komik mi?		X
Nasreddin Hoca eğitici mi?	X	
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	X	
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	X	

En Sevdiğin Karakter Hangisidir? *Pepe,*

Büyükünce Hangi Karakter Olmak İsterdin? *Spiderman*

Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu? *Hayır*

Çocuk kitaplarında neler olmalı? *Resimler, Yazılar, Gerçekler Karakterler olmalı,*

Kitaplar arkadaşın mı? *Evet*

En sevdiğin kitap hangisi? *Keloğlan Masalları*

En sevdiğin hikâye hangisi? *Keloğlan ve kâhînci.*

Çocuk İsim Soy İsim: *Meliksah Arslan*Yaş: *6*

Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket:

	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	X	
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?		X
Hikâye kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	X	
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?		X
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	X	
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?		X
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?	X	
Hayalinizde bir karakteriniz varmı?	X	
Nasreddin Hoca'yı sever misiniz?	X	
Nasreddin Hoca komik mi?	X	
Nasreddin Hoca eğitici mi?	X	
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	X	
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	X	

En Sevdiğin Karakter Hangisidir? *Spiderman, Calyon*

Büyükünce Hangi Karakter Olmak İsterdin? *Spiderman*

Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu? *Hayır*

Çocuk kitaplarında neler olmalı? *Calyon, Hayvanlar yer almalı,*

Kitaplar arkadaşın mı? *EVET*

En sevdiğin kitap hangisi? *Keloğlan Masalları*

En sevdiğin hikâye hangisi? *Pepe Hikayeleri*

Çocuk İsim Soy İsim: *Bilal Adı,*Yaş: *5,5-6yaş*

EK 1:Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket:

	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	☒	
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?		☒
Hikâye kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	☒	
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?	☒	
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?		☒
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?	☒	
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?		☒
Hayalinizde bir karakteriniz varmı?	☒	
Nasreddin Hocayı sever misiniz?	☒	
Nasreddin Hoca komik mi?	☒	
Nasreddin Hoca eğitici mi?	☒	
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	☒	
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?		☒

En Sevdiğin Karakter Hangisidir? *Spider Man*

Büyüyünce Hangi Karakter Olmak İsterdin? *Spider Man*

Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu? *Hayır*

Çocuk kitaplarında neler olmalı? *Karat turler, d'ül'g'ş'ler'olmalı hayal gücüne dayalı.*

Kitaplar arkadaşın mı? *Evet*

En sevdiğin kitap hangisi? *Harry Potter, Saptirik*

En sevdiğin hikâye hangisi? *Aladdin Sihirli Lambası*

Çocuk İsim Soy İsim: *Yigit Örsöglü*Yaş: *12*

EK 1:Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket:

	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	☒	
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?	☒	
Hikâye kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	☒	
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?	☒	
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	☒	
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?	☒	
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?		☒
Hayalinizde bir karakteriniz varmı?	☒	
Nasreddin Hocayı sever misiniz?	☒	
Nasreddin Hoca komik mi?	☒	
Nasreddin Hoca eğitici mi?	☒	
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	☒	
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	☒	

En Sevdiğin Karakter Hangisidir? *Prenseler, King's*

Büyüyünce Hangi Karakter Olmak İsterdin? *Wings*

Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu? *Yansıyor*

Çocuk kitaplarında neler olmalı?

Hayal gücüne yönelik hikayeler, Yaban Masalı, Sektör, Pope, Mine,

Kitaplar arkadaşın mı? *Hayır*

En sevdiğin kitap hangisi? *Binbirgece Masalları,*

En sevdiğin hikâye hangisi? *Prenseler Saptıra*

Çocuk İsim Soy İsim: *Gökçe Soydan*Yaş: *4*

EK 1:Hikaye kitapları üzerine 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Anket:

	EVET	HAYIR
Hikâye kitaplarınız sizlerin isteklerinizi karşılıyor mu?	☒	
Hikâye kitaplarında bolca yazı kullanılmalı mı?	☒	
Hikâye kitaplarında bolca resim mi kullanılmalı?	☒	
Yatmadan önce hikâye okunmasından hoşlanırmısınız?	☒	
Hikâye kitaplarında Türk isimlerimi olmalı?	☒	
Hikâyeler gerçeğe yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?		☒
Hikâyeler hayal gücüne yönelik mi olmasından hoşlanırsınız?	☒	
Hayalinizde bir karakteriniz varmı?	☒	
Nasreddin Hocayı sever misiniz?	☒	
Nasreddin Hoca komik mi?	☒	
Nasreddin Hoca eğitici mi?	☒	
Nasreddin Hoca hikaye kitaplarında bolca yer almalı mı?	☒	
Nasreddin Hoca Halktan biri mi?	☒	

En Sevdiğin Karakter Hangisidir? *Benten Benon*

Büyüyünce Hangi Karakter Olmak İsterdin? *Benon*

Türk kültürü kitaplarda yansıtılıyor mu? *Hayır*

Çocuk kitaplarında neler olmalı? *Kültürsüz yansıtılan hikayeler olmalı,*

Kitaplar arkadaşın mı? *Evet*

En sevdiğin kitap hangisi? *Dergi Seviyor*

En sevdiğin hikâye hangisi? *Dergi Seviyor*

Çocuk İsim Soy İsim: *Yigit Kılıç*Yaş: *6*

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: Kevser SOYDAN

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: Edremit 02.11.1986

E-MAİL: kevser_soydan@hotmail.com , kevser__soydan@hotmail.com ,

ADRES (EV): Marmara Mah.107 sok Kip Taş Yakuplu Evleri A5 Blok Da:37
Beylikdüzü / İstanbul.

TELEFON: 0546 844 17 34

EĞİTİM DURUMU:

2008-2012 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (Grafik
Tasarım) Lisans

2012-2014 İstanbul Arel Üniversitesi (Tezli Yüksek Lisans) Grafik Tasarım

YABANCI DİL

İngilizce B2 Amerikan Dil Okulları Eğitimi

SERGİLER

18.05.2009- Kütahya Kültür ve Sanat Derneği Sertifikalı Rüstem Paşa El
Sanatları Galerisi 1. Sergi

09.05.2011-Kütahya Kültür ve Sanat Derneği Sertifikalı 2. Sergi

14.05.2012- Kütahya Kültür ve Sanat Derneği Sertifikalı 3.Sergi

18.03.2012- DPÜ Resim Kulübü- Kütahya Kent Konseyi Gençlik Meclisi
Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sertifikalı Çanakkale
Şehitliklerini Anma Etkinlikleri 18 Mart Adlı Sanat Projesi Sergisi Sertifikalı
2.Toplu Sergi

01.05.2012- Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik
Tasarım Lisans Bitirme Tezi Toplu Sergi.

3DS Max2010: 16.09. 2010-20.05.2011 Başlangıç Seviyede 3 boyut ve
görselleştirme

İŞ TECRÜBESİ

1. Beyzat Photographer, Camera and Computer Center 2000-2005 Part Time.

2. Lise Staj: Edremit İntertab Reklamcılık 2005 Eylül 2006 Haziran

3. Çalıştığı bölüm (Unvanı: Photographer, Mounting Desing and The Cameraman

(2008-2012 Part Time.)

Firma adı: Şükrü Color

Firma Sahibi: Şükrü Zeybek

Telefon: 0544 934 3705

Yer: Kütahya

4. Çalıştığı bölüm (Unvanı /Grafiker

Firma adı /Vagabond GALATA: SERDAR-I EKREM CAD HOCA ALİ SOK
GÜN HAN NO:12/1 Beyoğlu VAGABOND ALTUNİZADE KISIKLI CAD.
BEYA PLAZA NO:2/1 Üsküdar

Telefon:ALTUNİZADE : (216) 4745555

Art Direktör: Murat ŞAM

GALATA FİRMA 2AJANS:

Managing Partner: Onur TUĞMAN

Telefon GALATA: (212) 2435354

İnternet Sitesi :<http://www.vagabond.com.tr>

Çalıştığı yıl Aralığı) 10.06.2011-14.09.2011

5. Firma adı: Demir Grafik Klişe:

Firma Sahibi: Mustafa Demir

Yer: Cevizlibağ Odincenter/İstanbul

6. Firma adı: T1 Yapım & Production

Firma Sahibi: Tanyolaç Türkben

Yer: Okmeydanı/İstanbul

7. **Firma adı:** Birikim Basım Yayıncılık Ltd.Şti

Firma Sahibi: Mustafa Biçer

Yer: Mecidiyeköy/İstanbul

8- 2012 Aralık Taş Mektep Film Afişi

9- 26 Aralık 18 Şubat T1 Yapım Prodüksiyon Grafiker & Reklam Montaj

10- Ocak Catering Line 12.sayı Dergi Tasarımı Freelance Grafiker

11- 19 Mart 3 Nisan 2013 Birikim Basım Yayıncılık Grafiker & İllüstratör Sarıyer Belediyesi Tiyatro Etkinlik Reklam Organizasyon Billboard, Broşür, El İlanı, Bina Giydirme Tiyatro Etkinlik Afişleri ve Durak Giydirme Tasarımları.

12- 6 Mayıs2013-20 Haziran 2014 Palette Tekstil

13- 26 Kasım 2014 Vektör Çuvalı.com www.vektorcuvalı.com'u Kurdu 12.09.2014 Hasan AKÇAKOCA İle Ortaklığını gerçekleştirdi ve Halen İllüstratör & Grafiker.

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Auto CAD 2010	(Başlangıç Düzeyde)
3ds Max 2010	(Başlangıç Düzeyde)
Donanım	(En İyi Düzeyde)
MS Windows	(En İyi Düzeyde)
MS Office	(En İyi Düzeyde)
Photoshop Cs2-Cs3-Cs6	(Çok İyi Düzeyde)
Photoshop Cs6	(Çok iyi Düzeyde)
İllustrator Cs3-Cs6	(Çok İyi Düzeyde)
InDesing Cs6	(İyi Düzeyde)
After Efect	(İyi Düzeyde)